

LENİNİST TEORİ

"Devrimci teori olmadan devrimci pratik olmaz."

» Değişen Gerçeklik Dünyası

» Hegemonya Değil
Sistem Çöküyor

» Dünya Tarihi ve
Dünya Kadını

» Kuşaklar ve de
Bizim Uşaklar

» ABD İç Savaşında
Birinci Perde

» Kendiliğinden Hareketten
Örgütlü Devrimci
Mücadeleye

» Devrimci İktidar İçin
Örgütlenmek

» Ekim Devrimi: Düşü
Gerçeğe Dönüştürmek

» Lenin'de Politik Özgürlük

» "Lenin'i Yeniden
Keşfetmek"e Eleştirel Bakış

Kitap Dizisi

Leninist EORI

Leninist Teori

Kitap Dizisi

Kasım-Aralık-Ocak
2020-2021

Teorik Yayın

ISBN

978-605-80275-9-6

Baskı

Alesta Ajans Basım
Medya ve Bilgi Tek.
San. Ltd. Şti.
Davutpaşa Cad. Güven İş
Merkezi No:83B Blok D.349
Topkapı, Zeytinburnu / İstanbul

Yeni Dönem Yayıncılık

Basım Dağıtım Eğitim Hizmetleri
Tanıtım Org.Tic.Ltd. Şti.

İskenderpaşa Mah. Sofular Cad.
No: 8/3 Fatih - İstanbul
Tel-Fax: 0 (212) 533 32 57

mucadelebilirli@gmail.com
mucadelebilirli11.net

ÇIKARKEN

Her şey sürekli akıyor. Hem de muazzam bir hızla. En “sansasyonel olaylar” bile kısa süre içinde eskiyor, anımsanmaz oluyor. Güncel yayınlarda, gazetelerde, web sayfalarında, sosyal medya mecralarında... Hızına bir şekilde yetişmeye çalıştığımız olay ve gelişmeler, zamansal ve mekânsal nedenlerden, layıkıyla değerlendirilemiyor. Kimi değerlendirmeler ise kısa sürede unutulup gidiyor. Akış her şeyi ve hepimizi girdabında sürüklüyor.

Oysa bazen biraz soluklanmak, olaylara biraz daha genel çerçeveden bakabilmek lazım. Yeni kuşakların bu akış içinde yitip gitmemesi, kendini geliştirebilmesi, eğitimini tamamlaması için son derece gerekli böyle bir çaba. Kitap dizisi bu işi üstlenecek araçlardan biri olarak burada devreye giriyor.

Kuşkusuz her çeşit üretim dijital platformlarda paylaşılıyor. Yazımsal, görsel, işitsel... çok çeşitli biçimlerle ulaşabiliyor geniş kesimlere. Üstelik karşılıklı etkileşime açık yöntemlerle. Geleneksel araçlardan basılı yayın ise, yeni nesil için belki biraz daha “zahmetli” bir araç. Ama işte bu yüzden, bir parça daha “kalıcı”!

Leninist Teori hem yeni üretimlerin hem de bahsettiğimiz bu akışın hızıyla bir parça gerilerde kalan üretim ve değerlendirmelerin okurlarımıza derli toplu sunulması amacıyla başlıyor yayın hayatına. Hem yeni kuşakların daha kalıcı bilinç edinmesini hedefliyor, hem de tüm okurlarımıza, dünyaya, gelişmelere, olaylara Leninist teorinin penceresinden bakışı sunmayı dert ediniyor.

Her zaman olduğu gibi, teoriyi kendini tatmin aracı olarak gören “teorisizm”e karşılık, dünyanın devrimci dönüşümünde güçlü bir araç olarak ele alıyoruz teoriyi. Malum, “ancak yürüyerek söylenir şarkılarımız”. Amacımız “devrim yapmak”. Son derece pratik ve yakıcı bir görev. Leninist Teori, bu amaca mütevazı bir katkı olarak var.

Okurlarımızla omuz omuza, uzun soluklu olacağıma inandığımız yürüyüşümüz başlıyor.

içindekiler

<i>c. dağlı</i>	05	<i>Değişen Gerçeklik Dünyası</i>
<i>taylan ışık</i>	21	<i>Hegemonya Değil Sistem Çöküyor</i>
<i>sena kızılırmak</i>	27	<i>Dünya Tarihi ve Dünya Kadını</i>
<i>setenay berdan</i>	33	<i>Kuşaklar ve de Bizim Uşaklar</i>
<i>umut çakır</i>	45	<i>ABD İç Savaşında Birinci Perde</i>
<i>özgür güven</i>	55	<i>Kendiliğinden Hareketten Örgütlü Devrimci Mücadeleye</i>
<i>makasi motema</i>	65	<i>Devrimci İktidar İçin Örgütlenmek</i>
<i>süleyman acar</i>	69	<i>Setenay Berdan'ın "Kapitalizmin Sonu" Kitabı Üzerine</i>
<i>ali varol günel</i>	79	<i>Ekim Devrimi: Düşü Gerçeğe Dönüştürmek</i>
<i>umut çetiner</i>	85	<i>Lenin'de Politik Özgürlük</i>
<i>c. dağlı</i>	99	<i>"Lenin'i Yeniden Keşfetmek"e Eleştirel Bakış</i>

Değişen Gerçeklik Dünyası

..... c. dağlı

-I-

Eylemimizin amacı, var olan gerçekiğin yerine başka bir gerçekiği koymaktır. Fakat toplumsal gerçeklik sürekli değiştir. Değişen gerçeklik dünyasını ortaya koymak için, bugünkü somut durumun bir değerlendirmesini yapmamız gerekiyor.

Kapitalizm, tarihsel gelişmesi boyunca, kendi yıkımını hazırladı. Kapitalist toplumun yeni nicel evresi, sert ve tam bir çöküştür. Bu üretim biçimi, çağdaş gelişmeye ayak bağı olduğu için, tarihsel misyonuna ihanet etmiş, ömrünü doldurmuştur.

Burjuva toplum kendi yıkımına doğru dolu dizgin ilerlerken, kendi içinde daha ileri bir toplumun koşullarını, ögelerini de oluşturur ve oluşturmuştur. Toplumun daha yüksek ekonomik biçimi, her bakımdan kendini dayatmıştır. Kapitalizmin, en yüksek aşaması emperyalizme dönüşümüyle, yeni bir tarihsel eğilim, kendini tüm topluma iyice hissettirir. Yeni

bir toplumun doğması kaçınılmaz olmuştur. 1917 Ekim sosyalist devrimiyle yeni bir tarihsel dönem başlar. Yeni dünya doğmuştur, eski dünyayla tüm cephelerde şiddetli bir savaş içindedir.

Burjuva toplum, yenilmiş, kaybetmiş bir toplumdur. Köhnemiş burjuva dünyası, tarihsel sınıf olan proletaryanın devrimci saldırıları altında birçok noktada parçalanıyor. Eski dünyanın sınırlarının ötesinde ve ilerisinde bambaşka bir dünya kuruluyor. Bu dünya ilerici ve insanal bir dünyadır. İnsanlar, her yerde, yeni bir dünya uğruna kavgaya atılıyorlar.

20.yüzyılda başlayan insanlığın kapitalizmden komünizme büyük sıçraması, 21. yüzyılla birlikte patlak veren yeni bir toplumsal devrimler çağıyla sürüyor. İnsanlık tarihinde yeni bir dönem açılmıştır. Bu, nitel yeni evredir.

İnsanlığın yaşamında, yeni bir tarihsel dönem, yani nitel yeni evre başlamıştır ve dünyaya doğru genişliyor. Böyle bir dönemin başlaması, nesnel hareket

tarafından, çağdaş üretici güçlerin ileriye doğru olan evrensel hareketi, gelişmesi tarafından destekleniyor.

En az güç harcayarak, daha fazla üretim aracını harekete geçirme yasası veya emeğin artan üretkenlik yasası, insanlık için yeni bir yaşamı olanaklı kılıyor. Bütün toplum, kendi toplam üretimini daha kısa sürede yapabilecek, artan zamanını, serbest (özgür) zaman olarak kullanacaktır. Kapitalist toplumda, emeğin artan üretkenliği yasası, mutlak işçi sayısının azalmasına yol açar ve bu gelişme daha çok insanın işsiz kalmasını getirir. Kapitalist üretim tarzında, artan artı-emek, kapitalist için daha fazla sömürü anlamına gelir. Kolektif üretimin egemen olduğu toplumdaysa, artı-emek, toplumun toplumsal gerekli emeğine dahil edilir ve toplumun gelişmesine hizmet eder. Çağdaş üretici güçler, emeğin artan üretkenliği, daha yüksek bir ekonomik biçimini güvence altına alır.

İşçilerin bilinci hangi koşullarda biçimlendi? İşçi kitleleri on yıllardır devrimci bir çağ içinde hareket ediyor. Bu, tarihin en devrimci, en alt üst edici ve en büyük toplumsal dönüşümlerin gerçekleştiği ve derinleştiği bir çağdır.

Üretken güçleri ortak denetim altına alan toplum, böylece, doğayla ilişkilerini akla uygun olarak yeniden düzenleyebilir, doğayı ortak bir denetim altına alabilir; kendisiyle ve doğayla yabancılaşmasını sona erdirebilir. Doğayla insanın karşılıklı ilişkisi akla uygun yeniden düzenlenmeden, insan; kendi öz toplumsal etkinliğini ortaklaşa olarak kendine mal

etmeden, bir özgürlükten söz edilemez.

Toplumunu değiştirecek ve yeniden örgütleyecek bir güç olan proletaryanın bilincinde büyük bir değişiklik olduğu görülmelidir. Emekçi sınıfın kendi durumunun bilincinde olması, tarihsel gelişme fikrini kavraması büyük bir ilerlemedir. Bu sınıfın elinde, dünyayı değiştirmede güçlü bir araç olan bilimsel sosyalizm silahı var. Bu silahla dövüşmek, burjuvaziye karşı savaşta, emekçi sınıfa kesin bir üstünlük sağlıyor.

İşçilerin bilinci hangi koşullarda biçimlendi? İşçi kitleleri on yıllardır devrimci bir çağ içinde hareket ediyor. Bu, tarihin en devrimci, en alt üst edici ve en büyük toplumsal dönüşümlerin gerçekleştiği ve derinleştiği bir çağdır. Devrimci çağ, kitleleri diğer dönemlere göre daha hızlı ve daha iyi eğitir. İşçilerin bilinçlenmesinden söz ederken, diğer dönemlere göre şu temel farkın anlaşılması gerekiyor: İşçiler tüm bu devrimci dönem boyunca, bilinçlenmeyi devrimci yoldan edinirler. Devrimci mücadele dönemleri, olağanüstü mücadele dönemleridir. Mücadelenin bir fırtına gibi estiği dönemlerdir. Dolayısıyla işçi kitlelerin bilinci fırtınalı süreçlerde ve devrimci yoldan biçimlendi. Bunun büyük önemi şuradadır ki, ileri işçiler, gittikleri her yerde, diğer kitleleri daha çabuk etkiler ve yanlarına çekerler.

Emekçilerin kurtuluşu uğruna, komünist proletaryanın ve diğer devrimci kitlelerin verdiği devrimci kavga, dünya çapındadır. Son yılların tarihi, devrim fırtınasının bütün kapitalist dünyada estiğine tanıktır. Dolayısıyla kitlelerin bilincinin dönüşümü dünya çapında gerçekleşmekte. Sadece son çeyrek yüzyılı baz aldığımızda, kitlelerin nasıl yoğun, kısa sürede devrimci eğitimden geçtiğini çok iyi kavramış oluruz. Bu, ayaklanmaların, sokaktaki çatışmaların verdiği bir eğitimidir. Barikatın bu tarafında alınan eğitimidir.

Emekçi halk kitleleri, kadınlar,

Proletarya, tarih yapıcı bir sınıftır. Toplumun yeni baştan inşa edilmesi, proletaryanın eylemiyle olanaklı olur.

gençlik, kapitalizmi devrimci tarzda yıkmak için, yıkıcı, devrimci gücünü en etkin biçimde harekete geçirirken yoğun bir devrim eğitiminden geçtiler ve yüksek bir devrimci bilinçle donandılar.

Proletarya, kapitalistlerin sınıf egemenliğini, yıkıcı, devrimci eylemiyle yerle bir eder. Oportünistler, emekçilerin yıkıcı, aşırı, devrimci eyleminden uzak durur, onun tarihsel önemini kabul etmezler. Böylece onlar, emekçi kitleleri dünyayı değiştirmenin tek mücadele tarzından yoksun bırakmak istiyorlar. Bu, proletaryanın dünyayı değiştirme rolünü lafta kabul etmek, pratikte ise yadsımadır.

Emekçi sınıfın eylemi, içeriğini, gelecek uğruna mücadeleden alır. Bu bakış açısında, yeni bir toplum için eski topluma karşı devrimci mücadele ifadesi daha doğrudur. Sömürülen ve ezilen sınıf eylemini sınıfsız komünist toplumdaki aldığından, proleter eylemindeki yapıcı yönü görmek gerekir. Proletarya, tarih yapıcı bir sınıftır. Toplumun yeni baştan inşa edilmesi, proletaryanın eylemiyle olanaklı olur.

Devrimci sınıfın yeni bir dünya için eylemi, bir yüzyılı boydan boya kaplar. Yeni bir toplum bu eylemlerden doğuyor. Gramsci'nin sözleriyle: "Eski dünya ölüyor ve yeni dünya doğmak için mücadele ediyor." Buna rağmen eski dünya kendini övmeye devam ediyor. Deyim yerindeyse eski dünya kendini övüp dururken ölüyor. Yeni dünya ise doğmak için tarihin en ileri giden eylemine başvuruyor. Bugünkü durum Gramsci'nin dönemine göre daha ileri. Eskinin yerini yeni olan almaya başlamıştır. Yeni toplumsal ilişkiler, eski ilişkilerin yerini almaktadır. Yeni insan ilişkilerine yanıt veren yeni bir temel oluşmuştur.

Kapitalist özel mülkiyetin toplumsal ilişkileri demodedir. Halk kitlelerinin gerçek çıkarlarına, gereksinimlerine yanıt vermiyor, veremez de. İnsanın artan, çeşitlenen, zenginleşen gereksinimini karşılayacak ve insanı çok yönlü geliştirecek

yeni insani toplumsal ilişkiler olanaklıdır, vücut bulmaktadır.

Birçok kimse, proletaryanın toplumsal konumunu, ne olduğunu, neyi yapmakla yükümlü olduğunu açıklamak yerine, proletaryayı sürekli övüp, durmaktadır. Aynı anlayış, sosyalizmin, neden kapitalizmin yerini kaçınılmaz olarak alacağını açıklamak, bunun zorunluluğunu kitlelere göstermek yerine ona durmadan övgüler dizmekte. Yapılması gereken, sosyalizme geçiş zorunluluğunu anlatmakla yetinmeyip, bu geçişin hangi yolla olacağını da deneyimlerden çıkan sonuçlara dayanarak anlatmaktır. Kitleleri derinden etkilemek için, bir üst toplumsal biçimin, alt biçime göre üstünlüklerini ikna edici biçimde gözlerinin önüne sermektir. Sosyalizmin, bir toplumsal sistem olarak tarihinden ikna edici yanıtlar çıkarabiliriz.

Yanıtlarımız ikna edicidir. Sosyalizm somuttur. Yaşamda vücut bulmuştur. Bu, Marksizmin somutluk kazanmasıdır. Devrimci sonuçlar, insanların geleceği ele geçirmek için daha büyük bir istekle kavgaya atılmasını getirir. Gelecek, bugüne feda edilemez. Gelecek bugüne feda edildikçe, geleceği ele geçirmek yerine, bu görev gelecek kuşaklara bırakılmış olur.

Kapitalistlerle emekçi kitlelerin arasındaki savaşın sonucunun ne olacağını biliyoruz: Zafer emekçilerin olacak. Sınıf savaşının gelişimi, proletaryayı egemen

sınıf durumuna götürür. Proletarya iktidarı ele geçirir. Yani zaferimiz kesindir. O halde günlük mücadelenin pratik sonuçlarını abartarak, kendimizi, bununla sınırlandırmamıza gerek yoktur. Günlük kavgada, geleceği ele geçirme bilinci ve hedefiyle hareket etmeliyiz. Burjuvaziyle savaşımında “zaferimiz kesindir” güveniyle davranmalıyız. Bu bakış, günlük çarpışmaların ve nihai çarpışmanın bizim zaferimizle sonuçlanmasını getirir.

Tarihsel gelişme anlayışıyla gerçeklik dünyasının sürekli değiştiği ortaya konabilir. Tarihin bugünkü aşaması, bunun en ikna edici kanıtıdır. Eski toplumu inceleyen Morgan, toplumların tarihsel değişimini, tarihsel anlayışla -Morgan buna “ilerleme” diyor- sınıflandırır. Buna göre yabanıllık, barbarlık kendi içinde “aşağı aşama”, “orta aşama” ve “yukarı aşama”-yı kapsar. Morgan, araştırmasını eski topluma sınırlar. “İlerleme yasasını” geçmişe uygular. Biz, “ilerleme yasası” veya “evrimin” yerine gelişme anlayışına dayanıyoruz. Gelişme yasasını yalnızca geçmişe değil, geleceğe de uyguluyoruz. Marx, bu anlayışla komünist toplumu, alt aşama olarak sosyalizmi ve üst aşama olarak komünizmi iki aşama olarak niteler. Sosyalizmden söz ederken, hangi aşamadaki

*Gerçeklik dünyası
değişmiştir. Sosyalizm bir
olgudur, somuttur, yaşamın
gerçekliğidir. Bu köklü,
devrimci dönüşüm göz
önünde tutulmadan, güncel
sınıf savaşı ve olayların
gelişmesi hakkında tam bir
değerlendirme yapılamaz.*

sosyalizm sorusu sorulur. Kapitalizmden çıkmış, haliyle sosyalizm inşasıyla, daha ileriki aşama olarak, gelişmiş sosyalizm aşaması, sosyalist toplumun farklı gelişme aşamalarıdır.

Gerçeklik dünyası değişmiştir. Sosyalizm bir olgudur, somuttur, yaşamın gerçekliğidir. Bu köklü, devrimci dönüşüm göz önünde tutulmadan, güncel sınıf savaşı ve olayların gelişmesi hakkında tam bir değerlendirme yapılamaz. Bugün dünya sadece değişmiyor, çok hızlı değişiyor. Birkaç on yılda görülmeyen değişiklik bir günde bazen saatler içinde gerçekleşiyor. Tarih sıçramalı olarak ilerliyor. Nicelik, niteliğe dönüşüyor. Böylesine devrimci bir dönemdeyiz.

-II-

GERÇEK ÖZGÜRLÜK SAVAŞIMI

Çağımızın olaylarının temelinde duran, ana ortak özellikleri, çelişkileri, yani özü derinlikli olarak yansıtmak için düşünceler ortaya koymayı sürdürüyoruz. Tarihsel dönemin özünü, maddi temeldeki gelişmeleri ne kadar derinlikli olarak kavrarsak, görüşlerimiz işçi sınıfının elinde, dünyayı değiştirmek için güçlü bir silah olur. Görüşlerin derinlikli olması yetmiyor, doğru olması gerekiyor. Derinlikli, bilimsel, doğru görüşler emekçi sınıfın tam kurtuluşunda etkin bir silahtır.

Kapitalizmin üretici güçlerinin düzeyi büyük bir değişikliğe uğramıştır. Bu, işçi sınıfının ve sınıf mücadelesinin akışını yöneten, diğer her şeyi sürekli değiştiren veya etkileyen bir gerçektir.

Üretici güçlerin gelişmesi, kadınla erkek arasındaki ilişkinin yeni ve daha yüksek biçiminin maddi koşullarını hazırladı. Aynı koşullar genel olarak, bireyle toplum arasındaki ilişkilerin yeniden ve yeni bir temelde düzenlenmesinin koşullarıdır. Daha ileri bir toplumu, daha yüksek toplumsal ilişkileri hazırlayan, emperyalizmin yüksek biçimleridir. Em-

peryalizmin yüksek biçimleri, yalnızca ekonomik değil, yani üretimin toplumsallığının boyutlanması değil, teknikte de yüksek çizgilerde gelişimdir.

Burjuva toplumda doğa bilimleri, genel olarak bilim, kapitalist kullanımıyla sermayenin hizmetindedir. Özel mülkiyet olarak doğa ve doğa kuvvetlerinin kapitalistlerin çıkarına kullanımı, emekçi sınıfa yabancılaşmayı temsil eder. Ve kapitalist üretimin dış koşullarını oluşturur. Bilim, doğa bilimleri, kapitalistin gücünü oluşturduğunda, emekçileri köleleştiricidir. Emekçi sınıfın, emeği sermayeye bağımlı kılan ve köleleştiren bu ilişkilere boyun eğmesi düşünülemez. Emekçi sınıf, her tarafta, kölelik koşullarına karşı ayaklanma içinde.

Bir bütün olarak üretici güçler, kendi kapitalist niteliklerine, kapitalist üretim ilişkilerinin dar yapısına, kapitalist üretim koşullarına başkaldırıyor. Gelişen, büyüyen üretici güçler yeni bir toplumsal ilişkiyi zorlarken, burjuva egemenliğin temellerini oyuyor. Köhnemiş üretim ilişkilerine karşı tüm kapitalist dünyada büyük bir devrim yükseliyor. Yükselen devrim, yelkenlerini yarınlara rüzgarıyla şişiren ve büyük bir coşkuyla ileriye atılan devrimci sınıfın, işçi sınıfının yükselişinin açık bir ifadesidir. Türkiye ve Kürdistan birleşik devrimi, dünyadaki devrimci yükselişin ileri bir mevziisi ve ateşleyicisidir.

Doğa güçleri, kapitalizmin zincirlerinden kurtarıldıktan sonra, toplumu köleleştirici bir araç olmaktan çıkar, insanın gelişmesinin, genel refahının bir aracı haline gelir. Bu toplumsal formasyon, üretim araçlarının, doğa güçlerinin, nesnenin toplumun ortak denetimi niteliğindedir. Ancak o zaman, insanlığın ilerlemesi hedeflenen düzeye varır. Bilim, sanat, teknik, insanın çok yönlü gelişmesine hizmet edeceğinden, yani toplumun ortak çıkarına kullanılacağından herkes bunlara dört elle sarılır.

Kapitalistlerin çıkarına her gün yeni

bir bilimsel buluş, teknik yenilik, doğanın keşfi yapılıyor. Kapitalist uluslar uzayın keşfini de kendi çıkarına kullanmak istiyorlar. Uzay çalışmaları askeri amaçlarla yapılıyor. Uzayın derinleşen bilgisi, kâr amacıyla kullanılıyor. Belirtmek gerekir ki, bilim ve teknikteki büyük gelişme ve yenilikler, doğa kuvvetlerinin daha etkin kullanımı öyle bir noktaya vardı ki, insanlık bu gelişmeye dayanarak çok daha ileri noktalara varabilir. İlerleme, kapitalizmde gösterdiği büyük gelişmeye göre, çok daha ileri boyutlarda olur. Bu ileri ve insani hedef kapitalizmden kurtulmakla başlar.

Büyük sanayinin gelişimi, bilim ve teknikteki hızlı ilerleme, maddi koşulları, komünizmin kurulması için her yönden olgunlaştırdı. Bu gelişmelere bağlı olarak, maddi koşullar bir bütün olarak daha ileri topluma geçiş için olgundur diyoruz. Çağdaş gelişme, insanı yerelliğe, coğrafi sınırlılığa bağımlı olmaktan kurtardı. Kentlere, ülkelere, büyük önem kazandıran coğrafik / ekonomik / tarihsel konum çok eskilerde kaldı. Üretimin, ulaşımın, toplumsal ilişkilerin yerellikten kurtulması, insanların doğa karşısında daha özgür davranmasına yol açtı. Bu hızlı gelişme, insanın, doğaya daha büyük zarar vermesini de beraberinde getirdi. Ama aynı koşullar, insanla, insanın daha ileri ve insani ilişkisinin ileri şartlarını da yarattı. Maddi, tarihsel durum, insanlığın kurtuluşu için en gelişmiş düzeyde. Yapılması gereken emeğin sermayeye bağımlılığına son vermek; üretici güçleri tamamen özgürleştirmektir.

Dünya tarihinden söz etmiyoruz yalnızca. Toplumsallaşmış insanlığın tarihinden söz ediyoruz aynı zamanda. Üretimin dünya çapında toplumsal karakteri, emeğin dünya düzeyinde sosyal karakteri, kapitalizmin toplumsallaşmış insanlıkla karşı karşıya gelmesini getirmiştir. Bunun kaçınılmaz sonucuysa, kapitalizmin ezdiği, köleleştirdiği büyük insanlığın küresel

başkaldırısıdır, ayaklanmasıdır.

Proletarya, emekçi kitleler, kendi tarihlerini, bir önceki kuşakların belirlediği gelişmiş tarihsel koşullarda yapıyorlar. Yani bugünkü kuşaklar, yeni bir tarihe, ileri bir noktadan giriş yapıyor. Hiçbir toplum, önceki kuşakların, tarihin oluşturduğu malzemeler olmadan kurulamaz. Komünist toplum, dayanacağı kendi malzemesini, daha sonra, süreç içinde oluşturur. Komünist toplum ve onun ilk aşaması olarak sosyalizm dayanacakları maddi temeli önceden oluşmuş olarak bulurlar. Gelişmiş maddi koşullara dayanarak, yeni toplumu kuran kitleler, sınıfların kaldırılması hedefine daha çabuk varır.

Halkları ayıran okyanuslar, denizler, aynı zamanda onları yakınlaştırır ve birleştirir. Diyalektik bize olaylara, olgulara çok yönlü bakmayı öğretir. Emekçi halkları köleleştiren aynı maddi koşullar, aynı zamanda emekçilerin kapitalizmden kurtuluşunun da koşullarıdır. Maddi koşullar, emekçilerin kurtuluşu için ileri düzeyde gelişkin ve olgundur. Burjuva toplum, tekelci kapitalizm, daha yüksek bir toplum için, sosyalizme geçiş için ileri gelişme düzeyine varmıştır. Eskinin içinde, yeni olanın ön gerekleri (ön koşulları) ortaya çıkmıştır. Tekelci devlet kapitalizmi, yeni ve ileri toplum için tam bir maddi hazırlıktır.

Kent-kır ayrılığı, aynı zamanda, kent ile kır arasında yeni bir birliğin koşullarını oluşturdu. Kapitalist üretim biçiminin gelişmesi, kıran gerilemesini; kentlerin ilerlemesini ve büyümesini getirdi. Gelişme, kırdan kente doğrudur. Sermayenin büyümesiyle birlikte köyler, kentlere, tarım sanayiye bağımlı hale geldi. Bugün gördüğümüz çarpık ve çok büyük kentleşme, kapitalist toplumun gelişmesinin kaçınılmaz bir sonucudur.

Kentler, karşıt sınıfların zenginlik-yoksulluk kutuplaşmasının, büyüyen sınıf çelişkilerinin ve çatışmalarının merkezleridir. Sınıf mücadelesi deneyiminin pratikte gösterdiği gibi, kentler emekçi-

lerin isyan ve ayaklanma merkezleri durumundadır. Kapitalizmi yıkacak olan proleter sınıf ve yoksullar kentlerde toplanmıştır; dünyanın bütün kentleri, sokak savaşlarının temel alanıdır. Türkiye ve Kürdistan'ın bütün sokakları, devrimci mücadelenin alabildiğine gelişip güçlendiği, sayısız çatışmanın, Gezi Haziran Halk Ayaklanması'nın gerçekleştiği alanlardır. Yarın iktidara bu alanlardan yürüyeceğiz. Kentlerin, devrimdeki, yeni bir toplum kurmadaki konumunu bu bakışla değerlendirmeliyiz. Dünyayı devrimci tarzda değiştirmek isteyenler, kentlerin mücadeledeki konumunu doğru olarak değerlendirebilir yalnızca.

Kapitalizmin köleliğinden, bağımlılıktan, sınırlılıklarından, tutsaklığından kurtulmuş üretici güçlerin ve bunların en devrimcisi olan proletaryanın nasıl büyük bir gelişme göstereceğini bir düşünün. Ekonominin egemenliğinden kurtulmuş, fakat ekonomiyi kendi ortak denetimine almış, özgür bireyselliğin, yeni insan kişiliğinin kültür, sanat, yaşamın bütün alanlarında yeteneğini geliştirmede nasıl bir doruk noktasına çıkacağını aklınıza getirin. İnsanlar ilk kez gerçek özgürlük içinde ilerleyecek. İnsanın iyi tutkularının ortaya çıkmasında bir tomurcuğun patlaması gibi tam bir patlama yaşanacaktır.

Geçmişte tarih yoksuldu. Tarih her toplum biçimiyle birlikte önceki topluma göre bir ilerleme gösterdi. Gelecekteyse tarih daha zengin bir gelişme gösterecektir. İnsan kişiliği zengin tarihsel koşullarda şekillenir. Bireysellik tam bir gelişim gösterir. İnsan kişiliği böylece çeşitlilik içinde eksiksiz bir gelişimin coşkusunu yaşar.

Herkes kendi çağının insanıdır. Dolayısıyla, çağının yetersizliklerine, zayıflıklarına, olanaklarına ve sınırlamalarına bağımlıdır. Zamanını istediği gibi değerlendiremez. Üretim araçlarının kolektif mülkiyetinde, üretim önceden düzenlenebilir. Böylece insan zamanını daha özgürce kullanabilir.

İşçi sınıfının devrimci enerjisini,

tam olarak harekete geçirecek olan, insanın kendi zamanının, efendisi olduğu koşullar uğruna mücadeledir. Büyük amaç için mücadele, proleter kitlelerinin, halk kitlelerinin devrimci enerjisini sonuna kadar açığa çıkarabilir. Bugün, burjuvaziyi devirmek için harekete geçirilmesi gereken emekçilerin, gençliğin, kadınların devrimci enerjisi, yarın, devrimci iktidarın korunması ve yeni toplumun kurulması için tam kapasite harekete geçirilir.

Sosyalizm uğruna mücadelede bugüne değin milyonlarca insan büyük bedeller ödedi, en ağır baskılar altında yol aldı, işkence gördü, zindanlara gönderildi, idam edildi, kurşuna dizildi, göğüs göğse çarpıştı; yenildiğinde her defasında yeniden başladı, gericiliğin hiçbir baskısı, engeli, emekçi halk kitlelerinin büyük hedefine doğru ilerlemesini durduramadı. Savaşan devrimci kitleler çok iyi biliyor ki, zaferimiz kesindir!

-III-

UMUT VE CESARETLE

Bütün kapitalist ülkelerde, güce sahip olanlar ve onların partilerinin görüşlerini, kendi aralarındaki tartışmaları, birbirlerine karşı verdikleri demeçleri yakından bilenler, şunun farkındadır: Burjuvazi insanlığa bir gelecek gösteremiyor. Burjuvazi tarihsel olarak geldiği yer nedeniyle, bulunduğu noktadan daha ilerisini gösteremez. O, tarihsel olarak gerici konumdadır.

Söylediği en ileri şey, sürdürülebilir

bir dünyadır. Oysa, dünya ne doğal yaşam bakımından ne de toplumsal yaşam bakımından, kapitalist biçim altında sürdürülemez. Bu sloganın amacı bugünkü doğal ve toplumsal yaşamı insanlara kabul ettirmektir. Ama gerçekte istedikleri, var olan duruma sadece razı olmamız değil, boyun eğmemizdir. Zorla, şiddetle, bugünkü durumu kabul etmemizi istiyorlar. Ya da kabul ettirmeye çalışıyorlar.

Yalnızca işçi sınıfı, toplumsal konumu gereği, tarihsel bir sınıf olarak, topluma bir gelecek gösterebilir. Devrimci sınıf, yalnızca bir gelecek çizgisi koymakla yetinmez. Bunun nasıl gerçekleşeceğini de gösterir. Köhnemiş bir sınıf ve köhnemiş toplumsal bir düzen karşısında yapılması gereken ilk büyük devrimci eylem, eski olanı devrimle yıkmak, köklü bir toplumsal dönüşümün yolunu açmaktır. Tarihin en etkin devrimine başvurmak, bizi geleceğe götürecek tek devrimci yöntemdir.

Kitlelerde bir yönde gelişen pratik ve siyasi bilinç var. Bir yerde başlayan bir ayaklanmanın küreselleşmesi bunu ortaya koyuyor. Üstelik tüm 20. yüzyıl boyunca görüldüğü gibi devrimci ayaklanmalar ve devrimler sadece kapitalizmin çeperinde değil, çekirdeğinde de merkezinde de bir gerçeklik haline geldi. Bu demektir ki, kapitalizmin yıkılması düşünülenenden daha hızlı ve kapsamlı olacaktır.

Burjuvazi için, eylemini en uç noktaya kadar götürmesi, kapitalist üretim biçiminin tarihi sınırlarına varması, kendini tüketmesi demektir. Kapitalizmin geldiği yer burasıdır. Gelinek nokta aynı zaman-

Geçmişte tarih yoksuldu. Tarih her toplum biçimiyle birlikte önceki topluma göre bir ilerleme gösterdi. Gelecekteyse tarih daha zengin bir gelişme gösterecektir. İnsan kişiliği zengin tarihsel koşullarda şekillenir.

da, eski toplumun köhnemiş düşünce biçiminin, toplumsal beslenme kaynaklarını tüketmesi ve ömrünü doldurmasıdır.

Proletarya açısından eylemlerini en uç noktaya kadar götürmesi, kapitalist düzeni yıkacak bir devrime başvurması ve yeni bir dünyanın kapılarını açması demektir. Devrimci sınıf eylemini en ileri düzeye çıkararak, ileri devrimci eylem yoluyla evrenselliği ve enerjiyi geliştirebilir. Toplumsal devrimi en ileriye götürerek, kendini geçmişin bağlarından kurtarabilir. Geçmişin prangalarından, zincirlerinden kurtulan insanlık, dünyaya özgürce yeni bir biçim verebilir.

Bu toplumda bireyler, diğer bireylerle ilişkilerde yalnızca kendini göz önünde tutar. Her kapitalist ulus diğerleri karşısında aynı şekilde davranır. Bu yüzden bireylerin diğerleriyle ilişkileri, bireyin toplumla sosyal ilişkileri karşıttır.

Bu anlayış sanat alanında da kendini gösterir. Burjuva anlayışla donanmış bir sanatçı sanatında kendi duygularına kulak verir. Böylece kendini diğer bireylerden soyutlar. Sanat sanat içindir diyerek insansız sanatı savunur. Her konuda kendini göz önünde tutanlar insanlığa nasıl bir gelecek gösterebilirler ki?

Proletarya, özel mülkiyeti toplumsal mülkiyete dönüştürerek toplumsal ilişkilerde kendini göz önünde bulunduranın maddi temelini ortadan kaldırır. Böylelikle, eski anlayış, eski ilişki biçimi, desteğini yitirince anlamını da yitirir.

Yönetici sınıf, kendi geleceğini kendi ellerine almak için eylem halinde olan emekçi sınıfın eleştirisi ve pratik saldırısı altında, içinde bulunduğu duruma akla uygun yanıt veremediği için iyice saçmalamaya başladı. Onlara kulak verecek olursak, toplumda ortaya çıkan toplumsal kötülükler ve hatalar güya bu toplumsal sistemin kaçınılmaz sonuçları değil de toplumun başına gelen bazı talihsizliklerden ya da kötü yönetimlerden kaynaklanıyor. Bugün burjuva çevrelere bakın,

Toplumun gerçek zenginliği, bireylerin, kendine ayırdığı zamanla ölçülür. İşe daha fazla zaman ayırarak değil. Bütünsel bir ifadeyle toplumun gelişmişliği ve zenginliği; işe daha az zaman, kendisine daha çok zaman ayırmakla ölçülür.

toplumdaki her tür yozlaşma, çürüme, ahlaki çöküş ve toplumsal kötülüklerden toplumsal sistemi değil, birbirlerini sorumlu tuttuklarını görürsünüz.

Üretim araçlarının kolektif mülkiyetine geçer geçmez, kapitalizmin toplumsal kötülüklerinden eser kalmaz. Yozlaşma ve çürüme içinde bir toplum, yerini, canlı, karakter sağlamlığı olan bir topluma bırakır. İşte oradan, yeni toplumdan, komünist toplumdan, bugünlere bakıldığında, bugünkü toplumun kendi kötülüklerinin, kendi kapitalist biçiminden ayrılmaz olduğunu ve burjuva toplumun ortadan kalkmasıyla birlikte ortadan kalktığını daha net olarak görürüz. Geleceğin nerede olduğu çok açık.

Burjuvazi, insanların bireyselliğini geliştirdiği için bu toplum biçimiyle övünüp durur. Bu, hiçbir zaman doğru olmadı. Bireyler, kapitalizmde kendi bireyselliklerini gerçek anlamda geliştiremezler. Çünkü insanın bireyselliğini gerçek anlamda geliştireceği doğal ve toplumsal koşullardan yoksunlar. İnsanın kişiliğinin tam olarak gelişmesini sağlayacak kaynaklar, emek ve yeryüzü, kar uğruna kapitalizm tarafından talan ediliyor, çürütülüyor.

İnsanlar gerçek bireyselliklerini

ancak bunun koşullarının olduğu toplumsal mülkiyete dayalı toplumda bütün yönleriyle geliştirebilirler ancak böyle bir yerde tüm insani potansiyelimiz, tüm yeteneklerimiz ve iyi tutkularımız tam anlamıyla serpilip gelişebilir.

Bireyselliğin gelişmesinde bir ölçüt, kişinin kendine yeterli zaman ayırmasıdır. Bireylerin kendine daha fazla vakit ayırması, insanların kendi işlerini ve doğayı denetlemesiyle gerçek olur. Bu toplumun gelişme düzeyini, zenginliğini gösterir. Toplumun gerçek zenginliği, bireylerin, kendine ayırdığı zamanla ölçülür. İşe daha fazla zaman ayırarak değil. Bütünsel bir ifadeyle toplumun gelişmişliği ve zenginliği; işe daha az zaman, kendisine daha çok zaman ayırmakla ölçülür.

Üretici, kendi öz çalışmasını kendi denetimine alarak, kendi etkinliğinin sonuçlarının, kendine yabancılaşmasını sona erdirecek bir noktaya gelmiştir. Bu noktada, daha çok toplumsallaşarak daha fazla doğal bir varlık haline gelir. İnsanı, toplumsallaşan insan durumuna getiren, kapitalizmin ileri derecede gelişmesidir. Kapitalist toplumsallık, birey için, dış toplumsallık olsa da toplumsallaşan insanlık, modern kapitalist gelişme tarafından oluşturuldu. Hedef, her bireyin toplumun üyesi olduğu ilerlemenin herkesin ortak yararına hizmet ettiği, gerçek bireyselliğin geliştiği komünist toplumsallıktır.

İnsanlar kendilerini özgürlük içinde geliştirebilir. Özgürlük kavramını, burjuva soyutlamadan, belirsizlikten kurtarmalıyız. Ona gerçek anlamını kazandıralım. Yapılması gereken, her şeyden önce, özgürlüğü devrimle ilişkilendirmektir. Tarih insanlara sınırlandırmalar getirir. Bugüne kadarki her toplumun kendi sınırlandırmaları var. Kapitalizm, tarihin sınırlandırmalarına, kendi doğasından ileri gelen kendi sınırlandırmalarını getirir. Gerçek, tam, eksiksiz bir özgürlük için tarihin, kapitalizmin insana

getirdiği tüm sınırlandırmalar kaldırılmalıdır. Bunun koşulları, çağdaş gelişmenin içinde oluşmuştur. Proletaryanın görevi, devrimle insanları sermayeden özgürleştirmektir.

Her yeni toplum gibi, sosyalizm de, önceki kuşakların hazırladığı koşullarda ve onların sunduğu malzemeye inşa edilir. Sosyalizm, tarihsel ilerlemeyi hazır bularak kurulur. Proletarya sosyalizmi kurarken, burjuvazinin kapitalist toplumu kurduğu dönemde sahip olduğu olanaklardan ve koşullardan daha fazlasına sahiptir. Sosyalizm toplum yaşamına yerleştikçe kapitalizme göre daha olanaklıdır.

Yeni toplum, toplumsal üretici güçleri, doğa güçlerinin kullanımını, emek becerisini, bilgi birikimini, eğitimi, bilimi, teknik gelişmeyi, insan uyumlu toplumsal pratiğini, örgütlenme ve yaratıcılık yeteneğini kitlelerin örgütlenme düzeyini, bilimsel keşif ve icatları, yüksek iletişim düzeyini, yüksek bir bilinç düzeyini vb. vb. hazır bulacaktır. Burada toplumun dönüştürücü gücü olan emeğin üretkenlik düzeyine dikkat çekmek gerekiyor. Tüm bu öğelere de dayanan komünist toplum daha ileri gelişme düzeyine ulaşır.

Bakış açısı günün sorunlarını aşmayan, siyasal çalışması muhalefet etmekle sınırlı, kısaca, günlük mücadele anlayışının borazanlığını yapanlar, bu anlayışla hiçbir zaman yeni bir yaşamın, gelecek çağların kapılarını açacak bir mücadeleye girişemezler. Ancak yeni bir içerik, büyük insani amaç, proletaryanın kurtuluşu hedefi büyük kitleleri devrim için, yeni bir gelecek için harekete geçirir. Öte yandan günlük mücadele borazanlığı, devrimci kitleleri, burjuva partilerin sıradan bir eklentisi durumuna düşürür.

Küçük-burjuva muhalefet çizgisine takılmayacak, saplanıp kalmayacak denli devrimci bir kitle, devrimci komünist güçler ve yüksek bir bilinç oluşmuştur.

Biz nesnel hareketteki değişimden sıklıkla söz ederiz fakat, düşüncenin değişimini, öznenin değişimini genellikle göz ardı ederiz. Halbuki, çevredeki her şey değişirken, hareket, örgütlenme, mücadele biçimleri, hareket tarzı eskisi gibi kalmaz. İnsanların değişimini sonradan anlayabiliriz: İnsanların, insanı ilgilendiren her konuda, kendi bağımsız kavrayışları var. Dolayısıyla insanları etkilemek, harekete çekmek için inandırıcı, ikna edici olmak gerekiyor. Küçük burjuva muhalefet, geri, bayağı görüşleriyle bu insanları nasıl ikna edecek. Onların düşüncelerini nasıl doyuracak, tatmin edecek. Şurası çok açık: büyük kitleler, devrimci komünizmle ilerleyecekler geleceğe.

Tarih boyunca, ezilen sınıflar, daima insanca bir yaşamın özlemini çektiler. Birçok düşünür, düşüncelerini ancak gelecek çağların anlayacağını söyledi, büyük sanatçılar, bilimle uğraşanlar hep gelecek çağlara işaret ettiler. İşte biz, o özlemi çekilen çağa geçiyoruz. Komünist toplum, en insani toplum olarak, insanlığın özlemini duyduğu bu çağı başlatabilir.

İnsanlar tüm yeryüzünde, tarihin en insani çağını gerçekleştirmek için savaşıyor, umut ve cesaretle!

-IV-

ZAFER PROLETARYANINDIR

Gerçek somuttur. Somut olan, sürekli değişim içindedir. Çağımızın bir özelliği somut tarihsel, toplumsal olayların hızlı olarak değişime uğramasıdır. Olayların zincirlenmesi kendi hareketi içinde tahlil edilmelidir. Tahlilimiz olguları, olayları, derinlikli bir kavrayışın serimini yapmalıdır.

Süreci bütün gerçekliği içinde ortaya koyan teori, dünyayı dönüştürmede güçlü bir silahtır. Ve hemen belirtelim ki, teori her elde bir silah değildir. Bununla, işçi hareketindeki reformist ve oportünist hareketleri işaret ettiğimiz çok açık. Bu

unsurlar devrimci teoriye, kendi küçük burjuva muhalefeti -devrimci değil- desteklemesi için başvuruyorlar. Bu çizgi bir uzlaşma çizgisidir. Teori gerçek devrimci ellerde bir silahtır. Bu ellerde teori, burjuvaziye devrimci tarzda devirme ve toplumu devrimci biçimde yeniden örgütlenme hedefine bağlanmıştır.

Toplumsal yaşam, üretim ilişkilerine ya da bu ilişkilerin hukuki ifadesi olan mülkiyet ilişkilerine indirgenemez. Üretici güçlerin gelişmesiyle, üretim ilişkilerinin (mülkiyet ilişkilerinin), diyalektiği kavranmalıdır. Üretici güçler belirli bir gelişme aşamasında, kendisine ayak bağı olan toplumun dar yapısıyla, mülkiyet ilişkileriyle çatışmaya girer. Sonunda bu dar ilişkiler parçalanır.

Üretici güçler, gelişmeye devam eder. Böylece toplumun tüm çürümüşlüğü iyice açığa çıkar. Bireycilik, yabancılaşma, yalnız kendi çıkarını düşünme, oburluk, tatminsizlik, güvensizlik "her an ihanete hazır dostluklar" her alanda gerileme, tarihte gerici olan tüm eski ilişkileri ve anlayışı yardıma çağırma, politikanın dinselleşmesi, dinin politikleşmesi, yozlaşmanın, alçalmanın yüceltilmesi ve propagandasının yapılması vb. burjuva toplumun nasıl bir çöküş içinde olduğunu ispatlıyor.

Toplumsal üretici güçlerin gelişmesi, başka bir topluma geçişin koşullarını hazırlar. Üretici güçlerin çağdaş gelişmesine dayanarak söyleyebiliriz ki, maddi koşullar, daha yüksek bir topluma geçmek için hazırdır. Ortaya çıkan koşullar, proletaryanın zaferinin koşullarıdır. Ancak zaferle, zaferin koşulları ayrı şeylerdir.

Kapitalist düzen, tüm yıkılma tehdidine karşın varlığını sürdürme, çöküşü geciktirme yollarına başvurmaktan geri kalmıyor ve kalmaz. Biz onu yıkmadıkça o kendiliğinden çökmeyecektir.

Kapitalizmi yıkacak güçler, proletarya ve diğer devrimci kitleler, her yerde ayaklanıyor. Eski güçler tam bir

batmışlık, tükenmişlik ve çöküntü içindeyken ve gelecek umutlarını tamamen ve sonsuzca yitirmişken, öte yandan proletaryanın devrimci hareketi evrensel bir yükseliş çizgisinde dur durak bilmez bir ataklık içinde sınırsız bir enerji ve büyük bir umutla ileriye atılıyor.

Bu büyük toplumsal savaşın nihai sonucunu kimin kazanacağı açık değil mi? Yirminci yüzyıl boyunca çeşitli biçimlerde süren savaşı kim kazandı? Komünistler, en çetin koşullarda savaşırken, düşmanla güç ve olanaklar bakımından en eşitsiz koşullarda savaşa tutuşurken veya faşist namluların karşısında bu savaşın sonucunda proletaryanın, halkın, komünistlerin zafer kazanacağına emindiler. Faşist Alman güçleri, Moskova kapılarına dayanırken, savaş Berlin'de sona erdi. Dolayısıyla güncel toplumsal (sınıfsal) savaşı da bizim kazanacağımız açık değil mi?

Durum Türkiye ve Kürdistan'da çok mu farklı? Burjuva toplum tam bir çürüme içinde. Toplumsal çürüme çok hızla yayılarak toplumun canlı güçlerini bile etkisine alıyor, kuvvetle kendine çekiyor. Toplumun kendini çürütmesi yeni değil, çok eski ve kapitalizmin niteliğinden ileri geliyor. Ama bu topraklarda, son dönemde, çürüme topluma daha önceki dönemde yaptığından daha fazlasını yapıyor.

Ama bu, gerçeğin yani somut sürecin tamamı değildir. Toplumsal ilişkilerin bu denli yozlaşmasına, dejenere olmasına ve boydan boya çürümesine rağmen, devrimci işçiler, diğer devrimci kitleler ve devrimci komünistler, bu köhnemiş düzene karşı onlarca yıl kesintisiz savaş sürdürdüler.

Devrimci kitlelerin kesintisiz savaşına baktığımızda burjuvazinin toplumu bu yolla teslim alamayacağını, ona baş eğdiremeyeceğini net olarak söyleyebiliyoruz. Ne dün başarabildi ne de bundan sonra başarabilir.

Ama bu keskin çatışmalara karşın, gelecekte umudunu kesip, gidip burju-

va çevrelerin ardına düşen küçük burjuva unsurların varlığı da bir gerçek. Ancak bunun yanında bambaşka bir hareket, bambaşka bir düşünce geliyor. Ve ezilen, sömürülen kitleleri kendine çekiyor. Bu, umudun, cesaretin, hareketin geleceğe doğru durdurulamaz ilerleyişidir.

Proletaryanın, devrimci komünistlerin, eylemle, eylem içinde, insanları tekelci kapitalist düzene ve faşist devlete karşı eyleme çağırmasının uygun zemini var. Geniş kitlelerin bu toplumsal düzene karşı umudu her gün biraz daha tükeniyor. Sistem içinde, kendi lehlerine bir sonuç almak için giriştikleri her hareket sonuçsuz kaldı. Durumun bu şekilde değişmeyeceğini kendileri yaşayarak gördüler. Dolayısıyla bu düzen çerçevesinde kalarak hiçbir önemli sorunlarının çözülmeyeceğini artık iyice anlamış durumdadır. İşte bu zemin, devrimci güçlerin, daha ileri, daha devrimci, kapitalistlerin sınıf

*Bu ellerde teori,
burjuvaziyi devrimci
tarzda devirme ve
toplumu devrimci
biçimde yeniden
örgütlenme hedefine
bağlanmıştır.*

egemenliğini yıkmaya, toplumu kökten dönüştürmeye yönelik çağrılarına olumlu yanıt veren bir ortam yaratıyor.

Bugünkü topluma baktığında, çürümeden, toplumsal kötülüklerden, zihinsel alçalmadan gözü başka bir şey görmeyen dar kafalılara söylemek isteriz ki, bu toplum başka şeylerin de alanıdır. Burjuva toplum, yeni bir toplumu hedefleyen büyük devrimci eylemlerin, büyük devrimci olayların ve devrimin da alanıdır. Toplum sayısız devrimci olayın alanıdır ve sayısız

büyük devrimci olaya alan sunmaya devam edecektir. Modern burjuva toplum, devrimci kitlelerin, büyük devrimcilerin üzerinde hareket ettikleri, mücadeleye atıldıkları, dahice düşünceler geliştirdikleri ve bu düşünceleri kitlelere götürmek için en büyük çaba içinde oldukları toplumdur. Toplumdaki canlı güçlerin büyük devrimci hareketi ve bunun tarihsel sonuçları görülmelidir.

Dar kafalı biri büyük kentlere baktığında orada sonu gelmez gürültü, karmaşa, yozlaşma, bencillik, toplumsal felaketler görür. Oysa kentler, eğitimin, kültürün, edebiyat ve sanatın, sınıf mücadelesinin, büyük devrimci olayların vb. de merkezidir. Başka bir deyişle kentler, yepyeni bir yaşamın koşullarının olduğu alanlardır. Marksist-Leninistler, büyük kentlerin sosyalizmin oluşmasındaki önemine dikkat çekmişlerdir. Sorun sosyo-e-

İnsanlık sonunda insanca koşullara kavuşacağı çağı, böyle bir toplumu bilinçlice kendi elleriyle inşa ediyor. İnsani çağ perdelerini toplumsal devrimlerle açıyor.

konomik olgulara, yapılara diyalektik ve materyalist bir bakışla bakmakta.

Proletaryanın evrensel tarihsel görevi ilerlemeyi, çağdaş üretici güçleri, kapitalizmin ayak bağından kurtarmak, insanlığın gelişmesinin engellerden, sınırlamalardan, prangalardan özgürleşmiş olarak, eksiksiz, ilerici ve bütünsellik içinde olmasını sağlamaktır.

İnsanlık, koşullarının yaratılmasıyla özgürlük ve en insanal ilişkiler içinde çok ileriye gidecektir.

Bu demektir ki, insanlık düşmanı eski toplumu yıkmak, insanları insanca koşullara kavuşturmak, işçi sınıfının önündeki en önemli ve en ivedi görevidir. Ancak yeni toplumsal ilişkilerde güven güvene karşılık düşer. İnsanlar, diğer bireyler arasında kendini rahat hisseder, yaşamdan sevinç ve haz alır.

Bugünkü toplumda, insanların içindeki olanaklar, bütün insan yetenekleri gelişme şartlarından yoksun. Bunun için daha yüksek bir topluma geçiş zorunluluğu var. Daha yüksek bir toplum olarak komünist toplum, her bireyin içindeki olanakları -ki bunlar bütün insanların içindeki olanaklardır- serbestçe ve geniş olarak geliştirme gücünde bir toplumdur.

Özel mülkiyete dayanan toplumda insanların kişiliği eksiksiz bir gelişme olanağı bulamamıştır. En yetenekli olanlar, yetenekleri sayesinde toplumda kendilerine sınırlı bir hareket alanı bulsalar da bu, kişiliğinin birçok yanından vazgeçme pahasına gerçekleşmiştir. Birçok ünlü sanatçı veya araştırmacı, herhangi bir alanda öne çıkmış bireyler, egemen çevrelerle uzlaşarak, onların önünde eğilerek, teslim olarak halk kitlelerine sırt çevirerek, bazen de açıkça ihanet ederek, varlığını sürdürebiliyor. Uzlaşmayan, baş eğmeyen, teslim olmayanlarsa büyük baskı gördü. Düşüncesini, sanatını, kendisini tam geliştiremedi. Yalnızca, devrimci sınıfın, proletaryanın yanında yer alanlar, devrimci kavgaya katılanlar kişiliğinden vazgeçmeden öne çıkıyor, kendini topluma ve dünyaya kabul ettiriyor.

Burjuva toplumdan tamamen farklı ve karşıt olan sosyalist toplumda insanlar kişiliklerini, içindeki olanakları, yetenek ve yaratıcılıklarını geniş olarak geliştirdiler. İnsanların kaydettiği ilerleyiş, tüm sınırlılığına rağmen, insanların içindeki tüm potansiyelin meyve vermesinin koşullarını hazırlamıştır. Yeter ki ilerleyip, kapitalizmin zincirlerinden kurtaralım.

İnsanlık hep daha ileriye, daha yük-

sek daha yetkin bir geleceğe doğru gitmeyi hedefledi. Her toplum önceki topluma göre bu niteliklere sahip oldu. Ama sınıflı toplumların hepsi sömürü toplumdur. Her gelen toplum daha yüksek, daha yetkin bir toplum olmasına karşın, bir sömürü toplumu oldukları için insanlara insanca koşullar sağlayamadı. Böylece insanca yaşam koşullarına kavuşma hep ileri çağlara kaldı. İnsanlık sonunda insanca koşullara kavuşacağı çağı, böyle bir toplumu bilinçlice kendi elleriyle inşa ediyor. İnsani çağ perdelerini toplumsal devrimlerle açıyor.

İnsanların doğa ile ilişkilerini ussal olarak düzenlemesi, kişiliğini zengin olarak geliştirmesi için zorunluluktur. Doğa canlıdır, çeşitlidir ve zengindir. İnsan ancak doğa ile kavuşacağı yeni ilişkiyle içindeki olanakları sınırsızca geliştirebilir. İnsanlar yalnızca ikinci doğayla toplumsal ilişkilerle kendini yükseltmez. Bu zorunluluktan dolayı insanların devrime başvurmalarının bir amacı da doğa ile ilişkileri yeniden ele almaktır.

Hedefe ulaşmak için daha bir dizi kavgaya gireceğiz, bir dizi çatışmaya katılacağız. Ama daha kaç kavgaya girersek girelim, kavganın sonunda zafer proletaryanıdır. Proletaryanın zaferi daha ileri, daha iyi, daha yüksek bir toplumun zafedir.

İnsanların istekleri ve gelecek özelemleri doğrultusunda verdiğimiz büyük devrimci mücadelenin izleri yıllar içinde silinmez, etkilerini gelecekte de sürdürür.

-V-

HEDEF ŞİMDİ DAHA YAKIN

Tarihte, çağların, toplumların gelişimi ve dönüşümü daha yavaş ve uzun bir zamanı aldığı için, gelecek çağlara ulaşılmasının çok uzun bir zaman alacağı düşünülmüştür. Her şey daha kısa sürede oluşup, aşıldığına göre artık buna göre düşünülmalıdır. Bu tarihin en devrimci

mücadele çağında, yeni bir gelecek, gelecek çağlar, daha ileri ve yetkin bir toplum çok ilerinin sorunu değildir.

Proletaryanın toplumsal devrimleri, Ekim Devrimiyle başlayan, tarihin en yıkıcı ve en köklü toplumsal devrimidir. Tüm toplumsal yaşamı devrimci tarzda dönüştüren yirminci yüzyıl devrimleri, sadece gerçekleştikleri sınırlarda tarihi hızlandırmakla kalmamış genel olarak dünya tarihini hızlandırmıştır. Söylemeye bile gerek yoktur ki, tarihin hızlanması, proletaryanın yararınadır. Hızlanmış tarih eşliğinde, proletarya hedefini daha kısa zamanda gerçekleştirir.

Kapitalizmden komünizme geçiş, uzun bir dönemi, bir çağın tümünü kapsar. Geçiş, çağdaş gelişme kültür ve örgütlenme düzeyi vb gelişmeler nedeniyle daha kısa bir zamanı alır. Gelişmiş koşullarda sosyalizme ve üst aşama komünizme geçiş, önceki koşullarda düşünüldüğünden daha kısa olur.

Tarihin hızlanmasının insanların yaşamı üzerinde nasıl bir etkisi olur veya oluyor? Öncelikle değişmez gibi görünen ve katılmış her şey çabuk değişir. İnsanlar, geçmişin etkisinden hızla kurtulur. Gerici düşünceler ve hareketler hızla zemin kaybeder. İlerici, devrimci fikirler daha çok kitleyi etkisi altına alır. Büyük

Tüm toplumsal yaşamı devrimci tarzda dönüştüren yirminci yüzyıl devrimleri, sadece gerçekleştikleri sınırlarda tarihi hızlandırmakla kalmamış genel olarak dünya tarihini hızlandırmıştır.

kitleler, eski yaşam biçiminden tamamen kurtulmak ve yepyeni bir yaşamı inşa etmek için daha büyük bir istekle devrimci kavgaya atılırlar. İnsanlık şimdi bu noktaya varmış bulunuyor.

Kuşkusuz tarih, karşıtların mücadelesinin tarihidir. Toplumsal çıkarları gereği süreci hızlandıran taraf olduğu gibi, yeni bir topluma geçişi engelleyen, direnen, gerici konumda olan karşı-taraf da var. Yalnızca hareket yok; karşı hareket de var. Gerici konumda olan burjuva sınıf, tarihin ileriye doğru hızla ilerleyen hareketinin önüne ne kadar engel çıkarırsa çıkarsın, ne kadar taş koyarsa koysun, ilerici, devrimci hareket her engeli aşar. Bugün yeryüzü, iki sınıfın, iki hareketin kıyasıya bir kapışmasına sahne oluyor.

Proletaryanın devrimci hareketinin, proleter eylemin hedefi, toplumu yeni bir temelde yeni baştan örgütlemektir. Tarihsel gelişme bu ileri noktaya gelmiştir. Çağdaş gelişme, insanlığın kültür düzeyi, bilimin durumu, evrensel gelişme daha yüksek bir toplumsal sisteme geçişi ertelememez, savsaklanamaz, üstünden atlanılamaz, en ivedi, en önemli ve en yaşamsal bir zorunluluk haline getirmiştir.

Yüksek bir toplumsal sisteme geçiş insanlığın geleceğine ilişkindir. İnsanlık kapitalist toplumla devam edemez. İnsanlık tarihi ancak yeni bir gelecek olarak devam edebilir. Bu demektir ki, bugünkü tarih kesikliğe uğrar. Burada toplumsal devrime başvurulur. Devrim, toplumu dönüştürmenin devrimci mücadele yoludur. Toplumda nitel bir dönüşüm oluşur. Tarih, yeni bir zeminde devam eder. Böylece tarihin sürekliliği, insanlığın geleceğinin sürdürülmesi sağlanmış olur. Burada diyalektik işler: Tarih, kesikliğin ve sürekliliğin birliğidir.

İnsanlığın ilerleyişi kapitalist toplumda tehdit altındadır. Kapitalizm, çağdaş gelişmeyle tam bir çelişki ve çatışma içinde. Yapılması gereken çağdaş gelişmeyi kapitalist niteliğinden kurtarmaktır. Bu

Devrim, toplumu dönüştürmenin devrimci mücadele yoludur. Toplumda nitel bir dönüşüm oluşur. Tarih, yeni bir zeminde devam eder. Böylece tarihin sürekliliği, insanlığın geleceğinin sürdürülmesi sağlanmış olur. Burada diyalektik işler: Tarih, kesikliğin ve sürekliliğin birliğidir.

sonuçla birlikte çağdaş gelişme her yönde yeni bir ivme kazanır, serbestçe yol alır. Gelecek çağlar, üretim araçlarının kolektif mülkiyetine dayanır. Yeni toplum, insanlar üzerinde tahakküm kurmayacak, kadın erkek ilişkilerine müdahale etmeyecek, insanlar kendi yaşamlarını kendileri düzenleyecek, özgür kişilik, özgür bireysellik gelişecektir. Nesnelere insanları yönetmeyecek, insanlar nesnelere yönetecek. Bu nitelikte bir çağ önceki çağlardan temelde farklı olacaktır.

Bireycilik, kapitalist toplumda en tam, en yetkin yapısına kavuştu. Bireycilik, toplumun gelişmesiyle, toplumsallaşmış insanlıkla gerçek bir çatışma halindedir. Bireycilik tam bir çürüme içindedir. İnsanlar, ancak kolektif mülkiyet temelinde ve özgürce davranacak koşulları örgütleyerek kendi gerçek bireyselliklerini geliştirebilir.

Kadının gerçek özgürlüğü ve gerçek eşitliği, toplumun özgürlüğünün ölçütüdür. Kadınların, burjuva toplumda biçimsel eşitliği, kadınların gerçek eşitsizliğinin üstünü örten bir örtüdür. Kadınların ger-

çek eşitlik ve özgürlük mücadelesi, yani tam kurtuluşları uğruna verilen devrimci kavga büyük bir gelişme gösterdi. Kadın hareketi, kapitalist toplumda, bugüne kadar ulaştığı en ileri noktada bulunuyor. Bugünden yarına, daha ileri bir topluma varmayı, daha doğrusu gerçekleştirmeyi hedefleyen harekette kadınsı bir yön şimdi daha belirgin. Harekette erkek egemenliği, kadın kitlelerin ve geniş kitlelerin devrime büyük katılımının ve başarıya ulaşmasının önünde engeldir. Ama harekette kadınsı yön bariz olarak kendini gösterdiğine göre, bu büyük tarihsel hareket, kesinlikle hedefine varacaktır. Üstelik daha kısa zamanda.

Kadınlarda nasıl bir güç biriktiği, nasıl bir öfke oluştuğu, nasıl bir isyancılık ve patlayıcılık ortaya çıktığı tam anlamıyla görülmüş değil. Bu nedenle, çağımızın devrimci hareketlerinin gerçek bir analizi çok eksik olarak yapılıyor. Dar kafalı çevreler, genel olarak ezilen sınıflarda nedenli büyük bir güç oluştuğunu anlamış değil. Oysa, çağın sayısız olayı ve gelişmesi, kapitalizmin ezdiği kitlelerde engin bir güç oluşturmasını beraberinde getirdi. Bazen, en ileri görüşlü olanlar bile, düşünülenden daha fazla güç biriktiğini değerlendiremiyor. Bu yüzdendir ki, devrim ellerimizin arasından akıp gidiyor. Kitleleri devrime, yeni bir çağa hazırlayan etken tek değil, yalnızca biz değiliz. Çağın nesnel akışı, nesnelleşen proleter sınıf mücadelesi ve insanlığın çok zengin toplumsal pratiği olayların dünya çapında akışı ve sayısız etken çok zengin biçim ve yollarla insanları yeni olanın doğumunu gerçekleştirmeye hazırlıyor. Yetenek bu karmaşık ama kendi arasında nesnel bağıntıyı ve bütünsel gelişimi görmektir. Ya da aradaki bağıntıyı kurmaktır.

Leninist Parti bu duruma gerek Türkiye ve Kürdistan açısından gerek dünya açısından uzun zamandır işaret ediyor, çözümlemede bulunuyor ve pratik devrimci savaşım için sonuçlar çıkarıyor.

Şurası çok açıktır: Devrimci amacımızı gerçekleştirmeye hazır, büyük bir devrimci güç, devrimci bir kitle var. Devrimci kitleler, bütün zamanların en devrimci başkaldırısı içindedir. Bütün çağların en devrimci olanlarını örgütleyen ve çağımızı olaylar yönünden en zengin çağ yapan devrimci kitlelerdir. Tarihin ileriye doğru giden çarkı daha hızlı dönüyor.

Birçok ülke sosyalizme geçtiyse, bugün birçok halk, bu noktaya gelmişse, bu, proletaryanın devrimci sınıf mücadelesinin bir sonucudur. Sınıf mücadelesi kolektif bir mücadeledir. Kolektif mücadelede sayısız bireyin mücadelesi var. İktidarı ele geçirmeyi hedefleyen siyasi mücadele örgütlü bir mücadeledir. Sonuç olarak kitleler, devrime kolektif olarak hazırlandı. Devrimde sayısız insanın becerisi, yeteneği, yaratıcılığı, tarihsel girişkenliği açığa çıkar. Devrim, kolektif bir dehadır: O güne kadar gerçekleşmeyenleri gerçekleştirir, düşünülenden daha ileri gider, toprağı derinden sürer, mücadeleye atılanları dönüştürür, insanlığın yeni bir tarihsel dönemini başlatır. Toplum yeni ilkelere göre örgütlenir. İnsan yaşamında yeni ilişkiler oluşur. İnsanların, bugüne kadar yaşama geçirme koşulları bulunamamış insani tutkuları özgürce boy gösterir. Keşfedilememiş insani yönler açığa çıkar. Yaşam ilk kez, gerçek anlamda yaşanır olur.

Bugün, dünyada milyonlarca komünist, kitle içinde sosyalizm çalışması yapıyor. Önceleri, öncülerin girişimleriyle sınırlı olan bu çalışma ve pratik mücadele bugün büyük kitlelerin katıldığı günlük bir çalışma durumunda. Bugün öncülük ileri görüşlülük, keskin görüşlülük, hareketi daha yüksek doruklara çıkarmak, komünizm mücadelesini başarıya ulaştırmaktır. Kitleler, parıldayan yıldız gibi, yüksek doruklara bakarak ilerleyecektir hedefe doğru.

AMERICA

K 72390245

WASHINGTON, D.C.

Fred Banta

Secretary of the Treasury

WASHINGTON

LEGAL TENDER
PUBLIC AND PRIVATE

245 A

ONE DOLLAR

Hegemonya Değil Sistem Çöküyor

..... taylan ışık

-I-

ABD hegemonyası bitiyor ve onunla birlikte emperyalist kapitalist sistem çöküyor. ABD'nin gerilediği, hegemon bir devlet olmaktan hızla çıkmaya başladığı artık genel kabul görüyor.

Bu bir olgudur ve olgu tüm çizgileriyle ortaya çıktıktan sonra görüp kabul etmek, kişinin ileri, derin ve bilimsel olduğuna dair kanıt oluşturmaz artık. Mesele, bu çöküş henüz kendini tüm çizgileriyle ortaya koymadan, henüz nüve halindeyken bilimsel bir bakışla tespit edip ortaya koymaktır.

Tevazuya gerek yok, fazlası zararlı hatta. Emperyalist-kapitalist sistemin düşünürleri, muhafızları, tarihçileri, bilginleri, ekonomistleri, devlet adamları "tarihin sonu"nu ilan ederlerken Leninistler emperyalist-kapitalist sistemin çöküş sürecine girdiğini, ilan etmişlerdi.

Yazdık, söyledik, ne kadar tekrarlasak azdır: "11 Eylül 2001 İkiz Kuleler olayı" ABD'nin bu çöküşü durdurmak

için tezgahladığı bir provokasyondur. Ama tarihin akışı provokasyonlarla durdurulamazdı.

Durduramadılar.

Artık şu tür yazı ve haberlere sık sık rastlar olduk:

"UNESCO'dan ayrılan, Dünya Ticaret Örgütü ve NATO'dan ayrılmakla tehdit eden ABD son olarak DSÖ'den de ayrılmaya karar verdi. ABD, gerileyen hegemonyasıyla birlikte İkinci Dünya Savaşı sonrası bizzat tesis ettiği uluslararası kurumları hedef almaya başladı"

Bunlar bir şey değil; asıl çöküş ABD'nin askeri olarak Afganistan'dan Irak, Libya ve hatta Suriye'den çekilmiş ya da çekilecek olması.

ABD, hegemonyasının çöktüğünü bizzat kendisi, bilerek ya da bilmeyerek ilan etmiş durumda. İşgal için gittiği Afganistan'da çözüm için Rusya'nın yardımına ihtiyaç duyan; Çin'le baş edilmek için, sanki NATO yokmuş gibi, emperyalist-kapitalist ülkelerden yeni

bir koalisyon kurmalarını isteyen o eski şaşaalı ABD'nin hegemon gücünden artık kim ve nasıl söz edebilir?

ABD'nin çöküşü neden önemli? Tek cümleyle söylersek, ABD emperyalist-kapitalist sistemin yaklaşık 2.Dünya emperyalist paylaşım savaşından beri hegemon, yani baskın ve öncü, otoriter ve lider gücü olduğu için.

Kapitalist sistem içinde, neredeyse 17. yüzyıldan beri her dönemin gelişmiş kapitalist devletleri arasında hegemonya savaşı sürmüştür. Önce Hollanda ve Fransa, bir yüzyıl sonra Fransa ile Britanya arasında hegemonya mücadelesi sürmüştür. Kapitalizmin eşitsiz gelişim yasası, geride olan kapitalist ülkelerden birini öne çıkardığında o kapitalist ülke dünya pazarının, sömürgelerinin, topraklarının paylaşımını gündeme getirmiştir. Paylaşma yeniden yapılmalıydı.

ABD'den önce emperyalist-kapitalist sistemin hegemonyası İngiltere'nin elindeydi. Bu hegemonya, İngiltere'nin önce eski rakibi olan Hollanda'yı ezmesine; arkasından yüzyıllık mücadele ve savaşlardan sonra Fransa'yı kesin biçimde yenmiş olmasına dayanıyordu.

Peki kapitalist dünyada, pay nasıl tespit edilir? Ölçüt nedir?

Ölçüt ekonomik, mali, sınai, ticari ve askeri güçtür. Kapitalist yarışta bütün bu yönlerden geriden gelip 1871'den itibaren öne çıkmaya başlayan Almanya, iki defa "yeniden paylaşım" talebinde bulundu. Bu talep, iki dünya savaşı, milyonlarca insanın ölümü anlamına gelecekti.

Almanya, her iki dünya paylaşım savaşından mağlup ve perişan halde ayrıldı, en büyük, lider, öncü hegemon emperyalist güç konumuna yükselemedi. Fakat bu arada, daha birinci dünya paylaşım savaşı sırasında, hatta savaştan önce, arkadan gelen yeni bir emperyalist devlet, İngiltere'nin hegemonya tahtını

tehdit etmeye başlamıştı bile. Bu, ABD idi.

O zamanlar, Lenin'in aktardığı ABD'li multimilyonerlerinin bir sözcüsünün sözleri ABD'nin bu gelişini haber veriyordu. Lenin'den aktarıyoruz:

"Kapitalist bir dünyada, bankalar dünyasında bu [pay -bn] nasıl saptanır? Burada kuvvet banka sayısı ile saptanır; burada kuvvet, Amerikan multimilyonerlerinin bir sözcüsünün [sözcüden kasıt bir gazete -bn] tipik bir Amerikalı açık sözlülüğü ve sinikliği ile anlattığı biçimde saptanır: 'Avrupa'da savaş, dünya egemenliği için verilmektedir. Dünyaya egemen olmak için iki şey gereklidir: Dolar ve banka. Bizde dolar çok; banka da kuracağız ve dünyaya egemen olacağız.'"

Gelişmeler Amerikan gazetesinin dediği gibi seyretti. İngiltere'nin kapitalist dünya üzerindeki hegemonyası birinci paylaşım savaşından itibaren çöküş belirtileri vermeye başladı. Çöküşün tüm belirtileriyle ortaya çıkması ve emperyalist-kapitalist sistemin liderlik bayrağını ABD'ye devretmesi süreci uzun yıllar aldı. Tıpkı günümüzde ABD'nin 90'lı yıllarda başlayan gerileme ve çöküş sürecinin tüm belirtilerinin ortaya çıkmasının üç on yıl alması gibi.

-II-

Toplumlar tarihinde en hızlı dönüşümler bile on yıllarla ölçülen dönemlerde mayalanır. Ardından tüm çıplaklığıyla görüngü olarak ortaya çıkması, görece kısa dönemlerde gerçekleşir. Emperyalist-kapitalist sistemde hegemon kuvvet değişimi de bu kurala uygun işledi.

İkinci emperyalist paylaşım savaşında muzaffer devletler arasına kendini sokuşturan İngiltere, gerçekte, emperyalist-kapitalist dünyaya liderlik yapacak güç ve yeteneğini yitirmişti. Bu gerçeği ortaya çıkarmak, kral çıplak demek ve

“İngiltere artık sen bir hiçsin” demek Sovyetler Birliği’ne düştü.

1956-57 yıllarında Süveyş Kanalı bunalımı çıkınca İngiltere ve Fransa, her zamanki küstahlıkları, kibirleri ve saldırganlıklarıyla ani biçimde Mısır’a saldırıp işgale başladılar. İsrail onlardan bir adım öndeydi. Bu üçlü akbabanın saldırganlığı, Mısır ve Cemal Abdülnasır’ı destekleyen Sovyetler Birliği’nin sert ve tehdit dolu tepkisi sonucu durdu. İngiltere ve Fransa birkaç gün içinde taşı tarağı toplayıp geri çekilmek zorunda kaldılar. Bir yıl sonra da İsrail... İngiltere artık istediği gibi at oynatamıyordu.

Fakat bu bir son noktaydı; öncesi vardı. ABD emperyalizmi, “komünizm ve Sovyet tehlikesi”ne karşı dünya savaşından harap halde çıkmış Avrupa kapitalizmini ve burjuva devletlerini tekrar ayağa kaldırmak için kolları sıvamıştı bile.

1947 yılında, 2. paylaşım savaşının bitiminden yaklaşık iki yıl sonra, ABD Başkanı Harry Truman kendi adıyla anılan doktrini açıkladı. Doktrinin özü, komünizme ve Sovyetler Birliği’ne karşı, Avrupa kapitalizminin ayağa kaldırılması için ABD’nin lider devlet görevini üstlenmesi; bu çerçevede Avrupa devletlerine ekonomik, mali, askeri destek sağlanmasıydı. Aynı yıl 5 Haziran’da, ABD Dışişleri Bakanı George Marshall, yine kendi adıyla anılacak “Marshall Planı”nı açıkladı. Marshall Planı, Truman doktrininin ekonomik ayağını oluşturuyor ve onu tamamlıyordu.

ABD, bu hamlesiyle, emperyalist-kapitalist dünyanın liderliğini resmen değil ama fiilen eline almıştı. On yıl sonra, 1957’de, Süveyş Kanalı bunalımında İngiltere’nin Sovyetler Birliği karşısında düştüğü utanç verici durumdan sonra ABD, bu liderliği resmen ilan etti. Ocak 1957’de ABD, Eisenhower Doktrinini ilan ederek, ABD’nin tüm emperyalist-kapi-

talist dünyayı -onlar buna ‘hür dünya’ diyorlar- koruma sorumluluğunu üzerine aldığını dünyaya duyurdu.

Sovyetler Birliği ve komünizme karşı ABD emperyalizmi, özellikle Ortadoğu’da -onun öncesinde Kore’de, sonrasında Vietnam’da- İngiltere ve Fransa’nın çekilmesiyle ortaya çıkan boşluğu doldurmak üzere yerleşti.

Buraya kadar tarihsel süreç şöyle bir seyir izlemiş oldu: İngiltere, Hollanda ve Fransa’nın dünya hegemonyasına son verdi. Sonrasında güçten düşmüş, yorulmuş, ısırılmak için ağzında diş kalmamış İngiltere yerini ABD’ye bıraktı.

Peki, şimdi herkes ABD’nin hegemonyasını yitirdiğini ya da yitirmekte olduğunu kabul ettiğine göre, ABD’nin yerini almaya aday hangi emperyalist devlet var?

Toplumlar tarihinde en hızlı dönüşümler bile on yıllarla ölçülen dönemlerde mayalanır. Ardından tüm çıplaklığıyla görüngü olarak ortaya çıkması, görece kısa dönemlerde gerçekleşir.

Hiç!

Hiçbir emperyalist devlet ne kendini böyle bir görüyor ne de bir güce sahip.

İkinci soru şu: Emperyalist-kapitalist dünya liderliği için gerekli olan dolar da banka da ABD’de halen çok ve fazlasıyla var. Dahası da var, ABD’nin askeri gücü, diğer emperyalistlerin yanından bile geçemeyeceği kadar, diğerlerinden

*Sosyalist dünyada kutup
filan olmaz. Çünkü
hiçbir ülke diğerleri
üzerinde egemenlik, baskı
kurmak için, onları kendi
boyunduruğu altına almak
için ne savaşır ne mücadele
eder. Orada, düşman
kardeşlerin rekabeti değil
enternasyonal dayanışma
söz konusu olur.*

açık ara önde. Yine de hegemonyası çöküyorsa, neden?

Bu sorulara yanıt vermeye çalışacağız ama önce, dünyaya burjuvazinin gözlüğü ile bakıp burjuva kavramlarla düşünenlerin iki ezberini bozmamız gerekecek. Birinci ezber, ABD'nin -ve öncesinde İngiltere'nin- dünya lideri olduğudur.

Hayır, ABD, dünya lideri ya da hegemonu değil, emperyalist-kapitalist dünyanın lideri ya da hegemonudur. Anlaşılması için pratik bir örnek verelim. Örneğin bugün ABD Başkanı Trump*, ABD'ye bağımlı bir ülke ve emperyalist-kapitalist sistemin bir parçası olan Türkiye'nin başındaki adama, "ahmak olma, akıllı ol" kabilinde bir mektup yazabilir ama bunu yine örneğin Kore Demokratik Halk Cumhuriyeti'nin liderine yapamaz, yapmaz. Zira yaparsa altından kalkamayacağı yanıtı alacağını bilir. Bu yalnızca bir örnektir, başka ülkelere de uygulanabilir.

Düzeltilmesi gereken ikinci ezber, dünyanın tek kutuplu ya da çok kutup-

lu olduğudur. Hayır, dünyada ne tek kutup ne de çok sayıda kutup var. Dünyada, yaklaşık, Büyük Ekim Sosyalist Devrimi'nden bu yana, iki kutup var. Proletarya ve burjuvazi, emekle sermaye, kapitalizmle sosyalizm. Daha geniş anlamda ele alınırsa, proletaryanın tarih sahnesine bağımsız sınıf olarak çıktığı dönemlere kadar geri gidilebilir. Ama biz şimdilik dar kapsamıyla ele alıyoruz ve bu nedenle Ekim Devrimi ile birlikte sosyalizmin bir toplumsal sistem olarak ortaya çıkışını başlangıç noktası olarak kabul ediyoruz.

Evet, söz konusu tarihten itibaren dünya iki kutuplu oldu ve bundan sonra, emperyalist-kapitalist sistem ortadan kalkana kadar da öyle kalacak. Şunu da ekleyelim: ABD'nin çöküş süreci, onunla birlikte emperyalist-kapitalist sistemin çöküş süreci tek kutuplu dünyaya -aslında kutupsuz demek daha doğru olur- doğru gidişin başladığını gösteriyor.

-III-

Dünyaya ve olaylara burjuvazinin gözlüğü ve burjuva kavramlarla yaklaşmaya alışkın olanlar, ABD hegemonyasının çöküşünü "çok kutuplu dünya"ya gidişin başlangıcı sayıyorlar. Hegemonya, devletlerin birbiri üzerinde siyasi, ekonomik, askeri ve daha pek çok alanda üstünlük kurması demektir. Böyle bir amaç, savaşla sonuçlanacak rekabet sadece emperyalist-kapitalist devletlere aittir; Sosyalist ülkelere değil.

Şimdi yeniden geçen yazımızda sorduğumuz soruya dönelim: ABD'nin hegemonyasını kim yıktı; onu liderlik tahtından kim indirdi ya da indiriyor?

Hemen söyleyelim: ABD'yi bu tahtından indiren herhangi bir emperyalist devlet değil. Geçmişte olduğu gibi, geriden gelip öne geçen ve dünyanın yeniden paylaşımını isteyen bir emperyalist devlet yok. Ne Fransa'nın ne Alman-

ya'nın ne de başka bir emperyalist devletin böyle bir girişimi, politikası ya da talebi var.

ABD'yi tahtından indiren temel neden kapitalist üretim biçiminin çöküş süreci içinde olmasıdır. Kapitalizm çöküyor.

Muazzam boyutlara ulaşmış sermaye birikimi ve sadece yirmi altı asalak insanın elinde merkezileşmiş muazzam miktardaki servet, bunun yarattığı pek çok sonuç kapitalist üretimi çöküşe götürüyor.

NATO, yirmi yıl önce, yüzyılımızın başında, 21. Yüzyılın "Ayaklanmalar Yüzyılı" olacağını tespit etmişti. Yanlış değildi ve o günden bugüne, dünya çapında iç savaş biçimine bürünen sınıf savaşı bu tespiti defalarca doğruladı. Son olarak ABD'de ortaya çıkan ve dünyayı sarsan ayaklanma, iç savaşın Amerika'ya yayıldığını gösterdi.

Amerika'da "dolar çok var" ama çok az insanın elinde. Sürü halinde banka ve bu bankalarda istiflenmiş dolar var ama bir işe yaramıyor. İşte bu yüzden, Marx'ın gösterdiği gibi;

"Kapitalist üretim, sürekli olarak, kendi niteliğinden gelen bu engellerin üstesinden gelmeye çalışır, ama bunu ancak, bu engelleri tekrar kendi yoluna ve hem de daha heybetli ölçekte koyarak becerir. Kapitalist üretimin gerçek engeli sermayenin kendisidir. İşte bu sermaye ve onun kendisini genişletmesidir ki, üretimin hem çıkış ve hem de sonuç noktası hem itici gücü hem amacı olarak görünür; üretim yalnız sermaye için üretimdir, ama bunun tersi doğru değildir; üretim araçları, sırf, üreticiler toplumunun yaşama sürecinde, devamlı bir gelişmenin araçları değillerdir."

Kapitalizmin bunalımın temelinde yatan yasa: üretilen metalleri tüketecek, değişen sermayeyi, değişmeyen sermayeyi ve artı-değer kitesini içeren meta-

yı, günlük dille söylersek, satın alacak ve böylece artı-değeri gerçekleştirecek olan toplumun tüketim gücünün bizzat kapitalist sömürü tarafından sınırlandırılmasıdır. Bir yandan sermayenin muazzam boyutlardaki birikimi ve çok az elde merkezileşmesi, diğer tarafta bu birikimin ve merkezileşmenin korkunç boyutlardaki sefalet birikimi, işte sorunun temeli budur.

Bir yandan emeğin toplumsal üretkenliğinde dev adımlarla gerçekleşen ilerleme, öbür yandan sömürünün gerçekleştirilmesinin koşulu olarak, çeşitli üretim kollarının aralarındaki orantılı bağıntı ve toplumun tüketim gücünü sınırlayan sefalet birikimi.

Sosyalist dünyada kutup filan olmaz. Çünkü hiçbir ülke diğerleri üzerinde egemenlik, baskı kurmak için, onları kendi boyunduruğu altına almak için ne savaşır ne mücadele eder. Orada, düşman kardeşlerin rekabeti değil enternasyonel dayanışma söz konusu olur. Küba'nın covid-19 pandemisi sürecinde yaptığına bakın ne demek istediğimizi anlarsınız.

Sovyetler Birliği ve diğer sosyalist ülkelerde sosyalizmi tahrip eden burjuva ve küçük burjuva baylar, ne kadar acınacak haldesiniz.

Tam da "kıblemizi bulduk" diye sevindirik olduğunuz sırada kıbleniz çöküyor. Sovyet topraklarında ise halklar mülksüzleştirilenleri yeniden mülksüzleştirmeye hazırlanıyorlar.

Dünya, çok kutupluluğa değil, kutupsuzluğa, kapitalizmin, sınırların ve sınıfların olmadığı, rekabet, düşmanlık, savaş çığıklarının bittiği bir noktaya gidiyor.

**Bu yazı kaleme alındığında ABD seçimleri henüz yapılmamıştı.*

Dünya Tarihi ve Dünya Kadını

..... sena kızılırmak

“... Gelişmenin seyri içinde” der Marx, “birbirleri üzerinde etki yapan ayrı ayrı alanlar genişledikçe, gelişmiş üretim tarzıyla, karşılıklı ilişkiyle ve bunların doğal sonucu olarak uluslar arasındaki iş bölümüyle çeşitli ulusların başlangıçtaki kendi içlerine kapalılıkları yıkıldıkça, tarih de, gittikçe dünya tarihi haline dönüşür; öyle ki, söz gelimi, İngiltere’de, Hindistan’daki ve Çin’deki binlerce emekçinin ekmeğini elinden alan ve bu imparatorlukların bütün yaşayış biçimini altüst eden bir makine icat edilirse, bu icat, dünya ölçeğinde tarihsel bir olgu olur. (...) ... Sonuç olarak tarihin dünya tarihi haline dönüşmesi... ampirik olarak kanıtlanabilir, tamamıyla maddi bir olgu, her bireyin yiyerek, içerek ve giyinerek tanıtım sağladığı bir olgudur.” (Alman İdeolojisi)

Büyük Sanayi Devrimi ile tarihin, bir dünya tarihine doğru ilerlemesi, proletaryayı (işçi sınıfını) da evrensel tarihsel bir sınıf haline getirmiştir. Bu, bütün yüzünü, iki sınıfa (burjuvazi-proletarya) savaşıma çevirirken, aynı evrensel-ta-

rihsel koşullar modern kadın sorununu da çözülmesi için toplumun önüne çıkarmış ve kadın sorunu (veya kadın özgürlüğü sorunu) da aynı derece de evrensel-tarihsel bir olgu haline gelmiştir.

Geçmiş tarihlerde de (kapitalizm öncesi) kadınların özgürlüğüne veya bazı haklarına ilişkin birtakım fikirler (koşulların elverdiği ölçüde) ortaya atılmışsa da bu yalnızca bir fikir düzeyinde (veya bireyin asiliği düzeyinde) kalmıştır. Sanayi devrimi ise bunu bir fikir değil, bir sorun olarak, evrensel-tarihsel çapta mücadelesi verilebilecek, gerçekten değiştirme koşullarını ortaya çıkarmıştır. O nedenle kadın özgürlüğü sorunu bir fikir-düşten çok ötesi, maddi koşulları bizzat tarih tarafından yaratılmış, olmazsa olmaz bir özgürlük ve toplumsal eşitlik talebidir.

Ancak sorunun açığa çıkmış olması, bir anda kadınların, derhal toplumsal eşitlik ve özgürlüğüne kavuşması biçiminde olmamıştır. Bu andan itibaren kadınlar her şeyin mücadelesini verebilecek ve vermek zorunda oldukları, alabildiğine çetin ve

çatışmalı bir döneme girmişlerdir. Eski gelenekler, eski ilişki biçimleri, eski aile-evlilik ilişkileri, eski ev ekonomisi ve buradaki emeği, toplumla ilişkisi temelden sarsılmış, mümkün olabildiğince yıkılmıştır. Bu da kadının yaşamını eski ve yeninin sürekli çatıştığı bir alana çevirmiştir. Bu çatışma hem bireyseldir hem toplumsal ve bireyle toplumun kurtuluşunun bağları birbirine bağlanmıştır. Ve kadın için bu çatışma hem kendi cinsinin tutuculuğuna hem erkeğe ve aileye hem de yeni egemen sınıfa karşıdır. Öyle ki, tarihin hiçbir döneminde kadın cinsi (hatta genel olarak insan türü) bu kadar geniş bir çatışma zeminine girmemiş, bu kadar çatışma yüklü bir yaşamı omuzlamamıştır.

Elbette ki burjuvazi kadının çalışmasını yasaklamadı ama onların yaşamlarının ve çalışma koşullarının iyileştirilmesini de zerre kadar istemedi. Bunlar için emekçi kadınlar çok ciddi bir mücadele verdi.

Burjuvazi kadını işgücü pazarına çektiğinde, kendisine neredeyse her emri dinleyen ve yoksulluğundan dolayı her şeyi kabul eden itaatkâr bir işçi bulmuş oluyordu. Ama onu itaatkarlığından dolayı çekmedi, büyük sanayinin duyduğu yoğun ve ucuz işgücü talebini hızla karşılamak ve rekabeti artırmak içindi. En acımasız ve vahşi koşullarda kadınları çalıştırıyor, hatta hamile kadınları doğum zamanının son saatlerine kadar işyerinde tutuyor, izbe ve havasız atölyelerde iki-üç güne varan kesintisiz mesailere zorluyordu. Adeta kadınlar (ki, çocuklar da aynı kötü koşullarda çalıştırılıyordu) çalışarak ölüyorlardı. O sırada erkek işçiler ise işsiz-

liklerinin ve ücretlerinin düşüklüğünden iki şeyi sorumlu tutuyorlardı: Makineler ve kadınlar! Öte yandan aynı erkek işçiler ücretleri düştükçe, bizzat onlar karılarını ve çocuklarını emek pazarına gönderiyorlardı! Bu da, kadının eski ev işlerinin değişmesi, ailenin ihtiyaçlarının dışardan alınması demektir. Çocuklar ise, en erken 5-6 yaşlarından itibaren çalışabilecek, ek gelir getiren varlıklardı. Sadece bu kadarı bile eski ailenin yıkılmasıydı –ama aile hala ekonomik bir birimdi. - Eski aile, mülkün birleşmesiydi, mülkiyetin (toprağın) ihtiyaç duyduğu işgücünün karşılanması, erkeğin özel hizmeti ve varislerin doğrulması temelinde kurulmuştu -dinsel, ahlaksal gerekçeler sadece bir örtüydü-ama şimdi, hangi kutsal gerekçe için aile kurulacaktı ve yaşatılacaktı? Ve erkek hangi gerekçelerle kadının kendisine boyun eğmesini isteyebilirdi? İşte bu noktada erkekler ve gericiler “tanrı buyrukları” diye haykırıyordu. Yeni kurulan burjuva devletlerden kadınların çalışmasını yasaklanması talep ediliyor, bunun büyük bir ahlaksal çöküntüye yol açtığı söyleniyordu. Ki kadınlar bu dönem, bazı sektörlerde erkeklerle birlikte kötü çalışma koşullarında (hatta maden çıkarma işleri de dahil) çalışırken, gerçekten de cinsel saldırılara uğruyor ve bunun suçu da kadınların çalışmasına atılıyordu! Elbette ki burjuvazi kadının çalışmasını yasaklamadı ama onların yaşamlarının ve çalışma koşullarının iyileştirilmesini de zerre kadar istemedi. Bunlar için emekçi kadınlar çok ciddi bir mücadele verdi.

İşçi kadınlar, tıpkı erkek işçiler gibi önce yerel atölye, fabrika çatısında birleşiyor, tek tek patronlara karşı mücadele veriyorlardı, sonra sektörel, alansal, bölgesel birlikler... ama asıl birlik kadın ve erkek işçiler arasında kurulmaya başlanıyordu. Tek tek patronlara karşı verilen mücadele, giderek bir sınıfa, egemen sömürücü sınıfa karşı verilen mücadeleye dönüşüyor ve proletarya bu mücadele de devrimci bir sınıf olarak toplumun önderliğini de üst-

leniyordu. En sonu kadın ve erkek işçiler birlikte devrimci proletarya olmayı öğreniyorlardı. 1847'de "Bütün İşçiler Birleşiniz" sloganında böylesi bir anlam vardır. Çoğu zaman bu göz ardı edilir. Ancak sınıfın gelişim tarihine bakıldığında bu daha iyi görülür. "Kadınların çalışmasının yasaklanması"dan, "Bütün İşçiler Birleşiniz" e varan gerçek bir bilinç sıçraması, işçi birliklerinde emekçi kadınların yer alması, onların taleplerinin de savunulması ve sınıf hareketinde kadın sorununun tartışılması... dünya tarihine çok ciddi bir etkide bulunmaktı.

İşçi kadınların bu muazzam mücadelesi, işçi olmayan veya geçici işçilik yapabilen tüm kadınların da yaşamını, eski geleneklerin sürdürülmesine dair olan tüm direnci daha o zaman kırmaya başlamıştır. Yani, işçi kadınlar, genel kadın kitlesinin bu yeni tarihsel koşullarda aile ve toplumla nasıl ilişkileneceklerinin yolunu açmış, onları mücadeleye zorlamıştır. 19. yy'deki devrimlere ve ayaklanmalara (özellikle Paris Komünü'ne) birer yardımcı değil, silahlı birlikler halinde katılmaları, belki de eskiden kalan "evinin bekçisi, imajının da hızla yıkılmasını sağlamıştır. Artık "tanrıdan çağrı alan" bir kutsal Jan Dark yoktur, kendi özgürlüğünü isteyen ve kimseden çağrı almasına gerek olmayan, değişen koşulları bir kez daha kendi lehine değiştirmek isteyen emekçi kadın vardır. Parisli işçi kadınların bu cüretli ve devrimci çıkışları, diğer ulusların kadınlarını da etkilemiştir ve bu, dünya tarihinin, bir Dünya Kadını yaratmaya doğru da ilerlediğinin en önemli işareti olmuştur. Nihayetinde, Amerikalı katledilen dokümacı kadınların anısına, Enternasyonal tarafından ilan edilen 8 Mart Dünya Emekçi Kadınlar Günü'nün, daha ilk anda - 20. yy'ın başında- onlarca ülkede işçi-emekçi-yoksul kadınlarca sahiplenilmesi de bunun göstergesidir.

Devam etmeden önce, burada bir parantez açmak gerekiyor.

Büyük sanayi devrimiyle kadın so-

runu üzerine iki ayrı sınıfın, iki ayrı yaklaşımı ortaya çıkmıştır. Kadınların köleliği, bağımlılığı ve ezilmesinin temelinde özel mülkiyet egemenliği yatmaktaydı. Emekçi kadınlar için gerçek bir çözüm, özel mülkiyet egemenliğinin yıkılmasını içerirken, burjuva ve orta sınıf kadınları, kendi sınıfsal bakışları gereği, bunu yalnızca, üst yapı içerisinde birtakım düzenlemelerle ele alıyordu. Örneğin, siyasal haklar istiyorlardı: Parlamento da yer almak, seçme-seçilme hakkı gibi... Ama kadınların, parlamento çalışırken ziyaretçi bile olması ayıplanan tiksiniç gelen bir şeydi! Meslek edinmek, yüksek öğrenim görmek ve tüm yüksek öğrenim alanlarının kendilerine açılmasını talep ediyorlardı. Ve ticaret işleri için aile verasetinde kalmak istemiyor, kendi sermayelerini yönetmek istiyorlardı. Yasalar önünde erkekle eşit olduklarının kabul edilmesi, boşanma hakkı, çocukların varisi olma hakkı vb... Kısacası üst yapıyı ilgilendiren her türlü hakkı yasal bir çerçeveye sokmak istiyorlardı ki, bunda hiç de haksız değillerdi. İngiliz orta sınıf kadınları bu talepleri dile getirdiğinde genel kadın kitlesinden alkış alıyordu. Orta sınıf kadınlarının tarihte yaptığı en iyi şey, burjuva iktidarları, kadın hakları konusunda

"Kadınların çalışmasının yasaklanması"dan, "Bütün İşçiler Birleşiniz" e varan gerçek bir bilinç sıçraması, işçi birliklerinde emekçi kadınların yer alması, onların taleplerinin de savunulması ve sınıf hareketinde kadın sorununun tartışılması... dünya tarihine çok ciddi bir etkide bulunmaktı.

zorlamak ve böylece kadın sorununun çözümlü adını ne kadar örtü varsa hepsini çekip –istedikleri bu değildi elbette- sorunun çıplak gerçeğinin açığa çıkmasına neden olmaktı.

20. yy başlarında bir yanda sosyalist kadın birliklerinin örgütlenmesi ve eylemleri, diğer yanda orta ve küçük burjuva feministlerin sufrajyet (oy hakkı eylemi) hareketi hiç hız kesmiyordu. Ancak 1. Dünya Savaşı gündeme gelir gelmez, feminizm hemen burjuvazinin saflarında yerini aldı, talepleri bir kenara bırakıp, ulus devletin yani kapitalizmin çıkarlarının savunulmasına geçti. Savaş öncesi uluslararası kadın dayanışmasından, uluslararası kadın örgütlenmesinden bahseden feminizm bir anda düşman kamplara ayrıldı, bu onun sınıfsal karakterini gösteriyordu.

Sosyalist kadın birlikleri arasında da bu dönem şoven dalga görülmüşse de komünist kadınlar, emekçi kadınlar ve halklar arasında şovenizme ve burjuva iktidarlara karşı savaşımı öne çıkardılar. Devrimci proletarya arasından çıkan uluslararası önder kadınlar ise, dünya tarihinin Dünya Kadını yaratmasının tanıtı oldu.

1917 Ekim Devrimi, kadın sorununun çözümünde proleter iktidarın gerçek, somut yaklaşımını ortaya koymuştur. Avrupalı orta sınıf kadınların on yıllar süren mücadelesi henüz ciddi tek sonuç

Ekim Devrimi nasıl dünya tarihinin bir sonucu ise, onun dünya tarihine etkisi de dünya çapında oldu. Tüm dünyada burjuvazinin aleyhine, genel olarak kadınların ise lehine bir kırılma yarattı.

vermemişken, Sovyet iktidarı (işçi iktidarı) derhal kadınların demokratik haklarını ilan etti. Onlar artık yaşamak için ne erkeğin çalışmasına muhtaçtı ne burjuvazinin merhametine... Onlar evlilik ilişkilerinde ne aile rızası ve korumasına gerek duymuyorlar, ne devletin, kilisenin onayına... Tüm çocukları eşit haklara ve toplum güvencesine sahipti. Onlar devlet yönetimi de dahil, ekonominin, toplumsal yaşamın her türlü idare ve yürütülmesinde engelsiz yer alabiliyorlardı artık. Ve tüm bunlar, bir burjuva kadın dünyasının bile ötesindeydi. Ekim Devrimi nasıl dünya tarihinin bir sonucu ise, onun dünya tarihine etkisi de dünya çapında oldu. Tüm dünyada burjuvazinin aleyhine, genel olarak kadınların ise lehine bir kırılma yarattı. Her ne kadar bazı feminist tarihçiler, I.D.S da feminizmin ulusal devletlerle iş birliğine girmesi, savaş boyunca burjuva devletlere büyük faydalar sağlamasının bir sonucu olarak haklarını alabildiklerini iddia etseler de bu tarihi olarak bataklığa saplanmış feminizmi kurtarma çabasından başka bir şey değildir. Kapitalist devletler Ekim Devriminden sonra güdük de olsa kadınların birtakım haklarını kabul etmesinin politik nedeni, kadınların sosyalist mücadeleye akmasının, kadınlar arasında sosyalist propagandanın önünün kesilmesi; ekonomik neden ise Dünya Savaşı sırasında kaybolan nitelikli eleman ihtiyacının hızla karşılanma gereksinimidir. Özellikle bu son neden savaşın iş gücünde yarattığı kaybı kadın iş gücüyle kapatmaya çalışmak eski bir uygulama gibi görünse de sonuçları bakımından başka türlü olmuştur. Kadınların emek pazarı için artık her alanda geçici, yedek ordu değil, kalıcı ve sürekli olduğunun burjuva devletler tarafından da kabulüdür ve kadınların ısrarlı mücadeleleriyle, tüm üretim, hem toplumsal yaşam için tekrar tekrar yasal düzenlemeler yapmak zorunda kaldığı bir dönemdir.

Değindenmeden geçemeyeceğimiz son tarihsel dönem, tekellerin en şoven, en gerici, en baskıcı diktatörlüğü olarak or-

Faşizm, feminizmi burjuva iktidarların sadık birer politik savunucuları olarak; kadınların her ileri atılımında onları geri çevirmenin politik üretim merkezleri olarak yeniden düzenlemiştir; bu tam olarak anti-komünist bir karaktere oturtulması biçimindedir.

taya çıkan faşizmin, kadın sorunundaki yeridir. Faşizm, kadınların o güne kadar kazandıkları yasal ya da fiili her şeye karşı büyük bir savaş açmıştır. Büyük sanayi devrimiyle yıkılan ataerkil, dinci-gerici, eskimiş, köhne ne varsa bunları geri hortlatmaya çalışmış ve hem kadınlara hem toplumlara bunu gerçek bir kıyımla zulümle kabul ettirmeye yönelmiştir. Öyle ki bugün basitçe ataerkilliğe mal edilen sayısız uygulama faşizmin maddi ürünüdür. Bu tekellerin egemenliğindeki bir dünyanın çürümekten başka varacağı bir yer olmadığının kanıtıdır.

Almanya'da Hitler iktidara geldiğinde, bir kez daha emekçi kadın hareketi ile burjuva kadın hareketinin tavrı tam aksi yönlerde olmuştur. Almanya'da feminist örgütler, Hitlerin talebiyle örgütlülüklerini feshetmiş, İspanya'da feministler, faşist Franco'nun Madrid'e saldırısına en ufak ses çıkarmamış (ki Madrid'de binleri bulan sosyalist ve emekçi kadın idam edilmiş, on binlercesi işkence görmüş, sürülmüş, hatta çocukları zorla ellerinden alınmıştır), en ileri feminist kadın örgütlülüğüyle övünen İngiliz kadın örgütleri faşizme karşı yalnızca "pasifizm" politikasını ileri sürbilmişlerdir. Faşizm, feminizmi burjuva

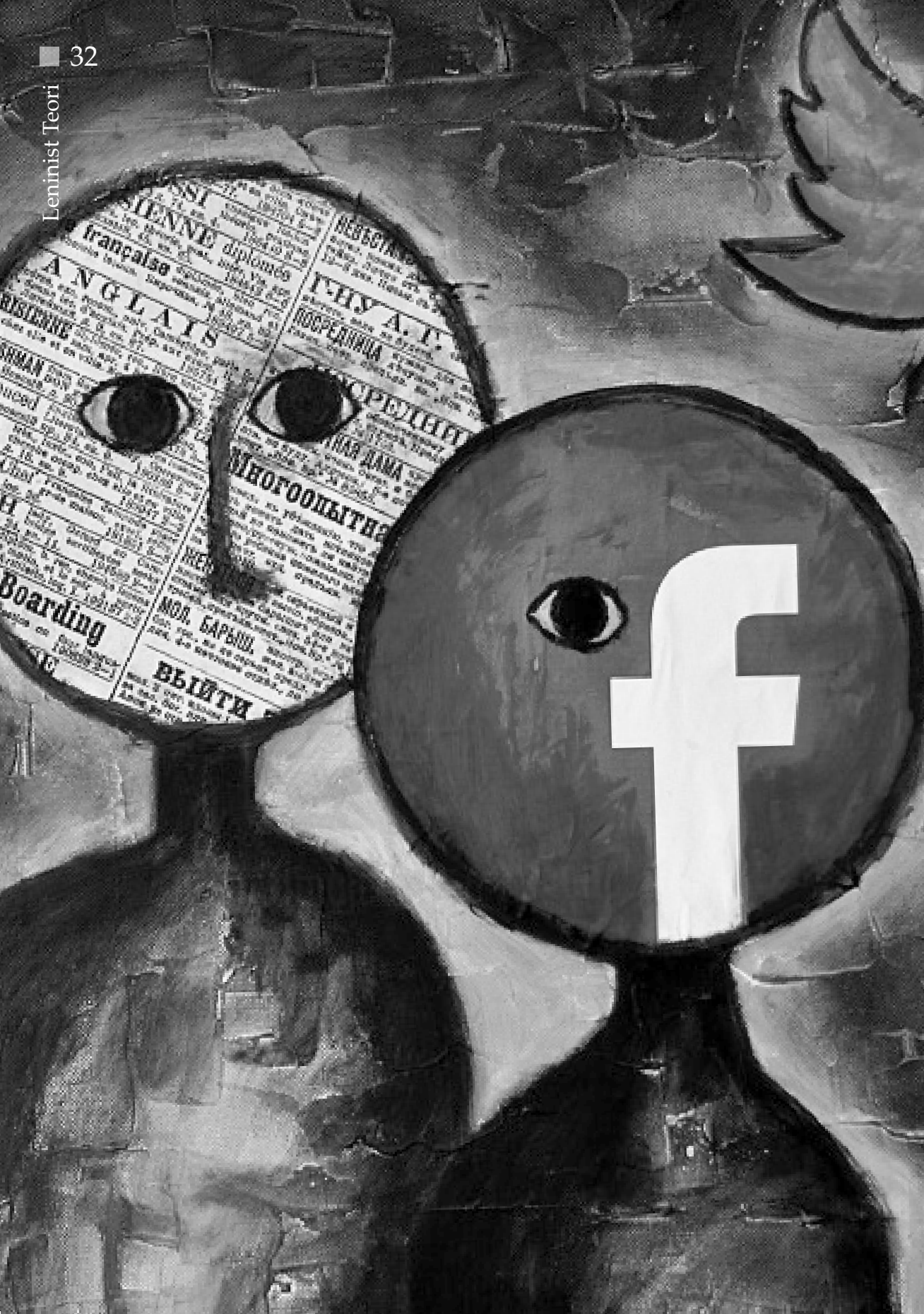
iktidarların sadık birer politik savunucuları olarak; kadınların her ileri atılımında onları geri çevirmenin politik üretim merkezleri olarak yeniden düzenlemiştir; bu tam olarak anti-komünist bir karaktere oturtulması biçimindedir.

Ancak, emekçi, komünist kadın hareketi, 2. Dünya Savaşı ve anti-faşist mücadelede de feminizmin aksine tam bir enternasyonal devrimci bir ilerleme sağlamıştır. Milyonlarca kadın bu mücadelede cephe önleri de dahil, savaşın her yerinde bulunmuş, toplumsal üretim alanlarının tümünde çalışmış, siyasetin her kademesinde yer almış büyük bir ileri atılım gerçekleştirerek dünya tarihinin yolunu çizmiştir.

Elbette ki yazının başından itibaren değinilen tüm tarihsel dönemler çok daha detaylı ve çok yönlü olarak ele alınmalıdır. Biz burada yalnızca tarihin belli dönemlerinin kadın üzerindeki etkilerinin ve onun etkisinin küçük bir vurgusu ile yetindik. Günümüz açısından ele almak ise ancak başka bir yazının konusu olarak önümüzde durmaktadır.

Yine de son söz olarak... Bugün, en sıradan kadın bilinci bile, aile ile, annelikle, birisinin eşi, çocuğu olmakla anılmak istemiyorsa, bağımsız ve özgür bir dünya insanı olarak yürümek, yasalarda kağıt-üstünde kalan değil gerçek toplumsal eşitlikle, ezilmeden, sömürülmeden, aşağılanıp katledilmeden yaşamak ve dünyanın çehresini değiştirmek istiyorsa dünya çapındaki tüm gelişmeleri takip ediyor ve buna dahil oluyor, çevre sorunundan, ekonomik-siyasal, insani her sorun onun yaşamında yer alıyor ve bunları kendi özgürlük sorunuyla birlikte yürütüyorsa, artık karşımızda bir Dünya Kadını olduğunu, hem de dünyanın her yerinde olduğunu, bir dünya tarihinin tanıtlanabilir tüm verileri gibi tanıtlayabiliriz.

Dünya kadını, hızlanan dünya tarihinde son perdeyi kapatmak ve özgür dünyayı inşa etmek için hazırlanıyor.

Kuşaklar ve de Bizim Uşaklar

..... setenay berdan

-I-

Tarihte nadir görülebilecek bir durumla karşı karşıyayız: İster emekçi halk kitleleri isterse onların politik örgütleri düzeyinde; deneyimli ve yönetici kuşak ile geleceğini eline almaya hazırlanan yeni kuşak arasında, hiç böyle çok boyutlu farklılıklar görülmemiştir. Gençecik bir militanın, orta yaşı süren yoldaşına söylediği bir söz -şakaydı belki- içinde derin bir gerçekliği barındırıyor: "Siz artık ölün ya!"

Ne vakit kuşak tartışmaları hararetlenirse, sosyalist cenahtan kalabalık bir koro aynı nakaratı yükseltir: Kuşaklar yok, sınıflar var! Kestirmeden söyleyelim: Bu nakaratın hastalığı ekonomik indirgemeciliktir. İndirgemecilik, birbiriyle sarmaşmış ve karşılıklı etkileşimde bulunan toplumsal olgular arasında en temel olanı ifade edip, diyalektik bağıntıyı yok saymaktır; ya da halk tabiriyle kargadan başka kuş tanımamaktır. Böyleleri ya Marksizmin sınıf kavramına temel önem verdiği dair bir şeyler duymuş olanlardır ya da ne kadar fazla sınıf lafı edilirse, o kadar Ortodoks bir Marksist görüneceğine dair kuruntuya kapılanlardır.

Oysa bu tarz ekonomik indirgeme-

ciliğe bizzat Marksizmin kurucuları isyan etmekte hiçbir tereddüt göstermemiştir. Marx'a, sıdkı sıyrılmış bir duyguyla "ben Marksist değilim" dedirten, işte bu dar kafalılarıdır. Engels, 1893'te Mehring'e yazdığı bir mektupta, bu dar kafalılığın türemesinden bir parça sorumlu olduklarını kabul ediyor ve geleceğin Marksist teorisyenlerine uyarıda bulunuyordu.

"Bu sayılmazsa, yalnızca bir nokta, ama Marx'la benim yazılarımda her zaman yeterince vurgulamayı başaramadığımız ve bu bakımdan eşit ölçüde suçlu olduğumuz bir nokta eksik. Yani, ilk adımda, politik, hukuksal ve başka kavramları ve bu kavramlar aracılığıyla ortaya çıkan eylemleri, temel ekonomik olgulardan çıkarmaya asıl önemi verdik ve vermek zorundaydık. Ama aynı zamanda içerik uğruna biçimsel yanı -bu kavramların vb. ortaya çıkma tarzını savsakladık (...) Eski öyküdür: biçim başlangıçta öz için hep savsaklanır (...) İdeologların şu aptalca sorusu bununla bağlantılıdır: biz, tarihte bir rol oynayan çeşitli ideolojik alanların bağımsız bir gelişimi olduğunu, dolayısıyla onların tarihe herhangi bir etkisi olduğunu yadsıyormuşuz. Bunun kaynağı,

neden ve sonucu kımıldamaz karşıt uçlar gibi gören, diyalektik olmayan o yaygın görüştür, karşılıklı etkinin tamamıyla savsaklanmasıdır. Tarihsel neden, ögenin, başka, son kertede ekonomik nedenlerle bir kez ortaya çıktıktan sonra tepki verdiğini, çevresi ve hatta kendisini doğuran nedenler üzerinde etkili olabildiğini, bu baylar çoğu kez amaçlı olarak unutupuyorlar” (Vurgular Engels’in, Seçme Yazışmalar Cilt 2, sf. 286-288).

Alman proletaryasının en seçkin kadrolarından Mehring’de bile uç veren bu kavrayışa ilişkin Engels, sorumluluğu üzerine alırken, doğrusu fazla yüce gönüllüdür, fakat tümüyle 18 Brumaire, Kapital bile, tarihsel bir dönemi ele almak söz konusu olunca, Marksizmin kurucularının, siyasal eylemlere, ideolojilere vb. nasıl hak ettikleri yeri verebildiklerine dair örneklerle doludur.

Son kertede ekonomik nedenlerle ortaya çıkan ve doğuşunu borçlu olduğu nedeni etkileyen tarihsel ve toplumsal ögeleri çok çeşitlidir. Günümüzde, en önemli olmasa da en çok tartışılanı kuşaklar arası dünyayı anlamlandırma farkıdır. Özcesi; konumuz gençliktir, ama somut, yaşayan gençlik.

Ne Marx ne de Engels’de, kendine özgü bir toplumsal kategori olarak gençlik konusuna yer verilir. Çünkü henüz daha toplumsal evrim, gençliği özerk bir toplumsal kategori olarak biçimlendirmeye başlamamıştı. Aksine, ağır basan olgu, 19. yüzyılın son çeyreğine dek, çocukluğun son evresinden hızla yetişkinliğe geçmekte. Geçim uğruna çalışmaya başlama yaşı, ortalama 14’tü. Bu manzaranın değişebilmesi için, sanayinin uzun on yıllara yayılan gelişimini beklemek gerekti. Üretimin yeğinliğinin, teknik yetkinliğin artmasına paralel hem ortalama insan ömrü uzadı, hem de bu yeni teknik aşamaya uygun emeğin eğitim süresi uzadı.

Gençliğin, bir ürünü olduğu sınıai üretim üzerindeki tepkisini, etkisini, daha ilk bakışta bile ortaya koyabiliriz. Eğitim malzemeleri ve spor materyallerinin kitlesel üretimi, gençliğe özgü tüketim kalıplarının zamanla şekillenip üretimin bir alt kolu haline gelmesi; kültürel endüstride en dinamik ve karlı pazarın oluşmasına

Günümüzde, en önemli olmasa da en çok tartışılanı kuşaklar arası dünyayı anlamlandırma farkıdır. Özcesi; konumuz gençliktir, ama somut, yaşayan gençlik.

yönelik bir “gençlik güzeldir” propagandası... 20. yüzyılın sonuna doğru işler öyle bir noktaya vardı ki, gençliğini yeniden kazanma arzusu, orta kuşaklara boca edildi; kozmetikten ilaç ve kimya endüstrisine, bir dizi yeni sektör peydahlandı ve bir sürü yeni ürün.

Öğretinin kurucuları içinde, sadece Lenin, gençlik sorununu ele almak durumunda kaldı. Kuşkusuz, günümüzle kıyaslandığında, o zamanki gençlik, kendine özgü toplumsal, psikolojik ve kültürel farklılaşmanın çok başlarında idi. Turgenev’in “Babalar ve Oğullar”, Dickens’in “Büyük Umutlar” ya da D.H. Lawrence’ın “Analar ve Oğullar” romanlarında resmedildiği tarzda, henüz aile içi bir dramın parçasıydılar. Bu haliyle belli belirsiz bir “kuşak çatışması” biçiminde uç veriyordu. Ama, eğer ki bir insan, her farklı kuşağın kendi önüne farklı tarihsel görevler koyduğuna ilişkin hakikati, ömrü boyunca birden çok kere teste tabi tutabileceği şanslı bir dönemi arayacak olsa, bunu en keskin dönemleriyle, 1870-1920 arası Rusya tarihinde bulabilirdi, yani tam da Lenin’in yaşamı boyunca.

Bir yanda çarlığın iyiden iyiye köhneleşmiş kurumsal yapıları, öbür yanda devasa adımlarla ilerleyen sınıai gelişim, her seferinde Rusya’nın geleneksel düşünme ve davranış kalıplarına öyle sert darbeler vuruyordu ki, kendi geleceğini sahip bulunduğu potansiyele uydurmak isteyen her yeni kuşak, önünde hep aynı görevi buluyordu: Devrim! İlk kez 1870’lerde, bizzat aristokrat sınıfın çocukları, Çarı ve

kendi ebeveynlerini tek tek ortadan kaldı-
rarak soruna bir çözüm bulmaya giriştiler.
Zamanla, genç ve dinamik unsurlarla örü-
lü proletarya, meselenin çözümünü siya-
sal ve toplumsal devrim zeminine taşıdı.
Köhne kurumların ayakta tuttuğu ideoloji,
tutum ve davranışlar öylesine keskin bir
eleştiriyle topa tutuluyordu ki, proletarya,
burjuva sınıftan önce kendi partisini Mark-
sist ilkelere temelinde kurmuştu. Tarihte
pek az ülke proletaryasına nasip olmuş
bu şaşırtıcı gelişim, tüm kalıpları yıkan bu
uygarlık krizinin ortasında, proletaryanın,
eğer araya burjuva sınıfa ait ideolojik ka-
lıplar sızmış ise, nasıl içgüdüsel-sezgisel
olarak Marksist ilkelere yakınlık kurabil-
diğinin ya da tersinden, Marksist ilkelerin
nasıl derin bir biçimde proletaryanın öz
koşullarına gömülü olduğunun kanıtıdır.
Olgu şaşırtıcı görünse de, her rastlan-
tı gibi, bir zorunluluğun ifadesidir ve bu
yüzden tarihte kendine başka örnekler ya-
ratma gücüne sahiptir. Ve şimdilerde, yani
burjuvazinin köhne medeniyetinin çöküş
evresinde araya sızacak burjuva ideolojisi-
nin gücü tükendiğinde, proletarya bir kez
daha, Marksist ilkeleri benimsiyor ya da
pratikte bu ilkelere hayat öpücüğü verebi-
liyorsa, buna şaşmamak gerekir.

Rusya'da önüne görev olarak koy-
duğu toplumsal devrimi başarıya ulaştıran
proleter kuşakların yerini, 1920'lerde bam-
başka bir kuşak almıştı. Ve artık görevle-
ri, komünizmi kurmaktı. Lenin, tarihin

*Lenin, tarihin her gelişim
aşamasında, farklı
kuşakların Marksist öğretisi
ve ilkelere farklı sorunlar
ve sorular çerçevesinde
yaklaşacağını bilerek, gençlik
örgütünün özerk bir statüye
kavuşturulmasını ısrarla
vurguladı.*

her gelişim aşamasında, farklı kuşakların
Marksist öğretisi ve ilkelere farklı sorunlar
ve sorular çerçevesinde yaklaşacağını bi-
lerek, gençlik örgütünün özerk bir statüye
kavuşturulmasını ısrarla vurguladı.

Sanırız, meselenin püf noktası budur: her kuşak kendi tarihini kendisi yapar ama "kendilerini koşullayan verili bir çevrede ve önceden var olan edimsel ilişkiler temelinde" (Engels). Tarihin akışı hızlandığında, verili çevre ile edimsel ilişkiler belirgin farklar gösterdiğinde, her kuşak, öncekilerden farklı yollardan, farklı tarihsel görev bilinciyle ve elbette farklı sorular sorarak dünyayı kavramaya girişir. Tarih ne vakit olağanüstü ivme kazansa, orada "kuşaklar sorunu" ilk sıralara yerleşir.

Buraya kadar yazılanları toparlayacak olursak: kuşaklara dair tartışmayı, sınıf analizinden izole etmek, indirgemeciliktir; her toplumsal öge gibi, kuşak tartışmalarının odağındaki gençlik de ekonomik koşullara, dolayısıyla proletaryanın varlık ve savaşım koşullarına etkide bulunur. Toplumsal evrimi kabul eden herkes, farklı kuşakların önlerine farklı tarihsel görevler koyduğunu ve savaşımın ilkelere bu sorunlar çerçevesinde yaklaştığını kabul etmek zorundadır.

-II-

Kuşak tartışmalarının tarihsel bir temeli ve toplumsal evrimin bir ögesi olduğunu ve yine ancak Marksist sınıf analizine bağlı olarak açıklanabileceğini kabul etmekte tereddüt etmemeliyiz. Ne var ki mesele, X, Y, Z kuşakları gibi, burjuva ideologların tanımladığı kavramlar çerçevesinde ele alınıyor. Bu kavramları kullanıma sokanlar, reklam ve pazarlama tekelleridir. Burjuva sınıfa özgü ahmaklıkla dolu, bilimsellikten uzak bir manzara konuyor karşımıza.

Örneğin, Mc Kinsey adlı bir dünya tekeli, pek çok gazeteye yansıyan bir tablo sunmuş. Tabloya göre, 1940-59 doğumlular Bebek Çoğaltanlar (Baby Boomers) kuşağıdır; 1960-78 arası doğanlar X kuşağı, 1980-94 doğumlular Y kuşağı ve 95 sonrası gelen kuşak Z kuşağıdır. Tümünüyle keyfi seçimlere dayalı tarihsel sıralama bir yana, Baby Boomers'in "idealist ve devrimci", X kuşağının ise "materyalist ve bireyci" ol-

dukuları gibi, burjuva ahmaklığın incileri dökülüyor bu tablodan.

Derdimiz, burjuva ahmaklığına laf yetiştirmek değil. Peki ne? Özellikle proletaryanın genç kuşaklarının dünyayı algılayış biçimlerini, kendini ve çevresini anlamlandırma, uğraştığı sorunları ele alma biçimlerini berraklaştırmaktır.

Ortalama yaşam süresi uzadıkça eski kuşakların, yenilere, önce bir yer açma ve giderek yerini bırakma süresi de uzuyor. Eğer ki tarihsel akış olağanüstü ivme kazandıysa, bu farklılık, aşılması zor bir kuşaklar çatışmasına bürünebiliyor. Bu engeller, eskilerin tarihsel deneyimi aktarma göreviyle, yenilerin geçmiş birikimi özümseme ihtiyaçları arasına dikiliveriyor. Devrim, gençlik olmadan yıkıcı enerjisini sergileyemez; geçmişin birikimi olmadan da bu enerji zafer yoluna sokulamaz. Her zamanki gibi teorik çabanın tüm hedefi, proletaryanın savaşım kapasitesini geliştirmektir, yoksa burjuva reklamcılarının ahmaklığıyla yararsız bir tartışmaya girişmek değil.

Kuşaklar söz konusu ise, tarihsel evrimin uzun dönemleri göz önünde bulundurulmalıdır: Engels'in sözleriyle ifade

*Eğer ki tarihsel akış
olağanüstü ivme kazandıysa,
bu farklılık, aşılması zor
bir kuşaklar çatışmasına
bürünebiliyor. Bu engeller,
eskilerin tarihsel
deneyimi aktarma
göreviyle, yenilerin
geçmiş birikimi
özümseme ihtiyaçları
arasına dikiliveriyor.*

*Devrim, gençlik olmadan
yıkıcı enerjisini sergileyemez;
geçmişin birikimi olmadan
da bu enerji zafer yoluna
sokulamaz.*

edelim:

"İrdelediğimiz alan ekonomiden ne denli uzaklaşır ve salt soyut ideolojininkine ne denli yaklaşırsa, gelişiminin o denli rastlantı gösterdiğini ve eğrisinin de o denli zikzaklar çizdiğini görürüz. Ama eğrinin ortalama eksenini işaretlerseniz, dikkate alınan dönem ne denli uzun ve ilgilenilen alan ne denli geniş olursa bu eksenin, ekonomik gelişme eksenine o denli yaklaştığını ve ona o denli koşut olma eğilimi gösterdiğini görürsünüz" (Seçme Yazışmalar, Cilt II, sy 298-299)

Ele alınacak dönem ne denli uzun ve geniş olursa, Engels'in söz ettiği ortalama eksenin ekonomiyle bağıntısı o denli çarpıcı hale gelir ki, tartışmaya yer bırakmaz. Bunu proletaryanın farklı kuşaklarının son 150 yıllık tarihinde çok net görebiliriz. Elbette bir "kuşak çatışmasından" söz ediyorsak, halen yaşamakta olan kuşaklar arasındaki farklılığa mercek tutmak gerekir, yani son 50 yılın gelişimine. Ancak, konuya daha net bir çerçeve çizebilmek, ekonomi ve diğer politik-toplumsal öğelerle kuşakların karşılıklı etkileşimini kavrayabilmek için son 150 yılın proleter kuşaklarındaki en keskin değişim noktalarına göz atmak, hiç de yararsız değildir.

Başlangıcı daha gerilere gitse de 150 yıllık tarihin sıfır noktasında proletarya, ağırlıklı biçimde, uzmanlaşmış işçilerden oluşuyordu, yani madenci doğup madenci ölenler, cam üfleyerek ciğer çürütenler, "uçan mekik" tezgahları başında ömür geçirenler. 20. yüzyılın ilk çeyreğinden son çeyreğine kadar, sınıfın ana gövdesi "uzmanlığını" kaybetmiş, yerine, büyük ölçekli seri üretimin çok daha basit emek süreçlerine bağlanmış bir kuşak geçmişti. İçinde bulunduğumuz son aşamada, büyük ölçekli seri üretim, yerini esnek ve yalın üretim adlarıyla anılan, tedarik zincirine bağlanmış, parçalanmış üretim süreci aldı. Ve böylece, bir önceki kuşakta emeğin makinayla kurduğu mekansal ve zamansal ilişkiler zayıfladı, bunun yerine, zamanı ve mekânı kaydırıp yayararak, emeğin tüm üretim sürecine toplumsal bağımlılığı aldı. 150 yıllık tarihin her adımında emek, yere ve zamana bağlanmış somut niteliklerden bağımsızlaştı; her aşaması bir öncekiyle kolayca ayırt edilebilecek bu

“soyut emek” haline geliş yolunu izledi.

Ele aldığımız uzun dönemin sıfır noktasında ulaşım ve iletişim imkanları gö-nümüze kıyasla öylesine kısıtlıydı ki, fabrikaların çevresi, orada çalışanların yaşam mekanları olmalıydı. Sınıfı kuşaklar boyu aynı fabrikaya bağlayan birincil etmen bu ise, daha önemli görünen diğer etmen, makinelerin otomasyonundaki illikliklerdir. Makinelerin ele geçirdiği emek alanı, tüm süreç göz önüne alındığında, henüz dardı. Bu yüzden, örneğin pamuğun kalitesine, cinsine ve lif uzunluğuna göre makinenin çalışma ölçülerini ayarlamak ya da doku-nacak ürüne göre başka ayarlamalar yapmak, ancak uzun bir çıraklık döneminde edinilecek bir yetkinlik istiyordu. Bu ha-liyle emek, üretimin çeşidine bağlı mesleki beceriyi henüz kaybetmemiş, soyut emek niteliğine uzak görünüyordu.

Buna, sınıfın mekansal birliği eşlik ediyordu. Aynı fabrikada çalışıp aynı mahallede oturan proletarya, işten arta kalan zamanı da birlikte geçirebiliyordu. Sınıf kendine özgü bir “kamusal alan” yarat-mıştı. Eğlence mekanları, spor kulüpleri, okuma odaları ve diğer toplu etkinlikler, sınıf dayanışmasına büyük güç katıyor, kısa sürede sendikalar ve sınıf partileri boy veriyordu.

Kapitalist üretim işçiyi makinanın uzantısına dönüştürme eğilimi taşır. Bu eğilim üretimi tek mekanda toplama eğilimiyle birlikte ilerler. Böylece mekânsal birlik, hem fire oranını azaltarak girdi maddelerinde tasarruf sağlar, hem iş sü-recindeki zaman kayıplarını azaltarak verimliliği artırır. Bu eğilim, 1929 bunalımı ve izleyen yıllarda, önce ABD’de başlayan ve zamanla kapitalist dünyaya yayılan büyük ölçekli seri üretimi yarattı. Bant sisteminin başarılı uygulamasını fabrikasına uygulayan Ford’un ismine ithafen Fordizm olarak anılan bu durum, emeği “uz-manlık” vasıflarından sıyrarak tamamen basit hareketlerden oluşan bir tekdüze yalınlaşma indirdi. Bundan böyle makine-nin hızı emeğe bağlı değildi, aksine emek makinenin hızını izlemek zorundaydı. Artan otomasyon üretim sürecinde canlı emeğin rolünü daha daraltıp yalınlaşmış rutin hareketler sınırına hapsedmişti; artık hangi ürünün nasıl üretildiğinin emek açı-

Ve böylece, bir önceki kuşakta emeğin makinayla kurduğu mekansal ve zamansal ilişkiler zayıfladı, bunun yerine, zamanı ve mekânı kaydırıp yayarak, emeğin tüm üretim sürecine toplumsal bağımlılığı aldı.

sından önemi kalmamıştı ister bebek bezi ister obüs mermisi üretsin, emekten talep edilen aynı rutin hareketlerden ibaretti. Bu arada asıl derdi canlı emek sömürüsü olan sermaye, üretim bandının hızını olağanüstü arttırmıştı. Sınıfın ilk belirgin tepkisi, iş değiştirmektir. Bu yüzden, seri üretime geçen pek çok fabrika, kısa sürede neredeyse bütün işçilerin değiştiğini görebilirdi. Tüm fabrikalar benzer seri üretime geçip, sınıfa artık kaçacak yer kalmayınca, ikinci tepki geldi. Ulusal çapta güç kazanan sendikalar, 1950’lerden 70’lerin sonuna dek, sermaye birikimini tehlikeye düşürecek denli ücret artışları sağladılar. Aynı dönemde, dünyanın üçte birine yayılmış sosyalist sistemin güç ve prestiji, belirleyici olmasa da, bu yükselişin çok önemli bir etkeniydi.

Dönemin ulaşım ve iletişimdeki büyük ilerlemeleri sayesinde, işçi mahalleleri, önce büyüyen kentlerce kuşatıldı ve giderek kent içinde dağıldı. Aynı fabrikanın işçileri, onlarca farklı semtlerden toplanıp tezgâh başında buluştular. Ama sınıf, kendine ait kamusal alanı kaybetmişti. Yine de her kayıp, daha güçlü bir başka bağlantıyla telafi edilir. Mekânı ve boş zamanları paylaşmayla destek bulan sınıf birliğinin yerini, politik ve kültürel ortaklaşmaya dayalı birlik aldı. Sınıf çok iyi biliyordu ki, eğer güçlü olmak istiyorsa, birliği korumak şarttır. O yüzden, mahalli birliğini kaybettiğinde, onu bu kez ülke çapında yeniden kazanmaya girişti. Sendikalar sık sık genel grev yoluna gidiyor,

Ve nihayet, içinden geçmekte olduğumuz son aşamada kültürel bağlanım, tümüyle mecrasını değiştirdi, sosyal medyaya taşındı. Etkileşimin yerelliğini, tek yanlılığını budadı. Bunun politik etkileşime aynı derecede etkisi oldu. Yazılı metnin dıştaladığı duygular, kopyalanmış ürünün dışardan bıraktığı özgünlükler, zaman ve mekân parçalılığının yok ettiği canlı ve dolaysız ilişki biçimleri, topyekun geri döndü. Öyle ki, bu geri dönüş, önceki kuşakların karşısına, anlamakta zorlandıkları bir heyula çıkardı.

giderek daha fazla ülke siyasetinin parçası oluyor, ücret pazarlığının ötesine geçerek komünist partilerin organı durumuna geliyorlardı. Zaten yüksek ücret düzeyiyle birikimi tehlikeye düşmüş sermaye için, ölüm çanları demektir bu. Üretiminin reorganizasyonu ve emeğin yeni bir disiplin çerçevesine sokulması, bu tehdit dolu gelişmelerce hızlandı.

20. yüzyılın son çeyreğinde görme-ye başladığımız, büyük ölçekli seri üretim modelini parçalayan süreç böyle başladı. Tarihi boyunca, canlı emeğin direncine karşı, ölü-emeğin (makine ve teçhizatlar) etkinliğini arttırarak cevap veren sermaye için, aynı yolu izlemek mümkün değildi. Çünkü, bir sonraki yetkinlik düzeyi, kar oranlarının iyice düşmesiyle sonuçlanırdı. Üretim sürecini parçalarına ayırmak, sermaye için bir tercih değil, zorunluluktur. Böylece, bir ucundan sac levha rulolarının girdiği, öbür ucundan otomobillerin, ev eşyalarının çıktığı entegre tesisler bölündü, ara mal ve parçaların üretildiği mekanlar, taşraya ve uzak ülkelere doğru yayıldı. Küresel tedarik zinciri oluştu. Sac rulolarından tamamlanmış ürüne dek üretimin tümü üzerinden sağlanan zamansal ve mekânsal birliğe dayalı emek, şimdi, bir kez daha, bu somut belirlenimlerinden azade oluyor, "soyut emek" kategorisine uzanan yolculuğunun son ve belirleyici kilometresini kat ediyordu. Çok farklı yerlerde kapı kolu, karbüratör kapağı veya motor kalıbı üreten birimler, artık tek başına bir şey ifade etmiyor, ancak sürecin bir zinciri olarak değer üretme kapasitesine erişebiliyordu. Emek artık, somut nitelikleriyle, becerisiyle değil, toplumsal emek sürecine katılmasıyla, toplumsal nitelik

kazanıyordu, üstelik bu kez evrensel çapta.

Küresel tedarik zinciri, ilk başta, ulusal çapta politik yaşama damga vurmaya alışkın sendikaları etkiledi. Sınıf, bu yeni aşamaya ancak, yine küresel bir dirençle karşılık verebilirdi. 89-91 karşı devrimleri kitlesel komünist partileri perişan ettiğinde, sınıfın cevabı hem gecikti hem de ideolojik içeriğini zayıflattı. Buna rağmen, 21. yüzyılın başlangıcında dünyayı saran içeriği belirsizliklerle dolu olduğu halde, sezgisel bir yönelimi ifade ettiği oranda anlam kazanan "Başka Bir Dünya Mümkün" kampanyaları, buna eşlik eden ayaklanmalar, proletaryanın ciddi bir cevaba hazır olduğunun işaretleriydi. 2010 yılı sonrasında hep beraber şahit olduğumuz ve tek bir ülkeyle sınırlı kalmamak gibi yüce bir özellik taşıyan devrimler, proleter sınıfın son kuşağının, sorunu dosdoğru bir çerçeveye yerleştirdiğinin bolca kanıtlarını sundular.

150 yıllık dönüşümün kültürel yansımalarını izlemek, renkli ve zevkli bir uğraş olurdu doğrusu ya, biz burada, sadece kısacık değinmekle yetinmek durumundayız. Belirli somut iş alanında uzmanlaşan işçiler kuşağı, henüz sahip olabildikleri zamansal ve mekânsal birlik içinde, kendi müziklerini, şiirlerini, kendi spor kulüplerini vs. yaratabiliyordu. Bu birlik, kültürel etkileşimi -tıpkı politik etkileşim gibi- kuktan kulağa yayıyordu. Basit enstrüman ezgilerine, hep birlikte yapılan dans ve oyunlar eşlik ediyor, grevlere adanmış şiirler onu yazanlarca kürsülerden okunuyordu. Pahalı ve büyük kapalı mekanlara ihtiyaç duymayan açık hava sinemaları, izleyenlerin dolaysız tepkileriyle yükse-

len gürültüler eşliğinde izleniyordu. Daha sonraki aşamayı temsil eden kitlesel seri üretim, kültürel yapıyı da değiştirdi. Kent içinde kaybolup yayılan proleter mekanların eksilttiği birlik duygusu, yaratılan "alt-kültürler" yoluyla telafi edildi. Herkesin herkesi tanıdığı ve her şeyi konuştuğu açık mekanların yerine amatör veya profesyonel müzik gruplarının dinlendiği küçük mekanlar aldı. Buralarda, egemen kültürel akımlara inat, alt-kültür biçimleri doğdu ve gelişti. (Bizde arabesk, özgün müzik; batıda punk, metal vs). Sınıfın kendi kurduğu, çoğu fabrika ve sendikalara ait spor kulüpleri dağıldı. Ama geriye kalan büyük kulüplerin stadyumlarında, proletaryanın yan yana durduğu tribün grupları oluştu. Uzun yıllar burjuvazinin "holiganizm" diyerek savaş açıp tribünlerden kovaladığı, işte bu kültürel bağlanma biçimiydi.

Kitlesel seri üretimle beraber kullaktan kulağa yayılan canlı ve dolaysız kültürel iletişim, yerini, kopyalanmış-çoğaltılmış kültür ürünlerine bıraktı. Ama bunlar, aynı mekânda toplanmaya zamanı olmayan emekçiler arasında, alt-kültürlerin yayılımını hızlandırdı. Ve nihayet, içinden geçmekte olduğumuz son aşamada kültürel bağlanım, tümüyle mecrasını değiştirdi, sosyal medyaya taşındı. Etkileşimin yerelliğini, tek yanlılığını budadı. Bunun politik etkileşime aynı derecede etkisi oldu. Yazılı metnin dışladığı duygular, kopyalanmış ürünün dışardan bıraktığı özgünlükler, zaman ve mekân parçalılığının yok ettiği canlı ve dolaysız ilişki biçimleri, topyekun geri döndü. Öyle ki, bu geri dönüş, önceki kuşakların karşısına, anlamakta zorlandıkları bir heyula çıkardı.

Öyleyse şimdi bu heyulanın üstesinden gelmeye çalışalım.

-III-

Yaşayan kuşaklar arası farklılığı kavrayabilmek için, daha kısa tarihsel dönemlere odaklanma gereğini ifade etmiştik. Bu düzlemde çok çeşitli tarihsel öğeler için içine dahil olurlar; politik çalkantılar, dünyaya yeni bakışlar atan felsefi ve bilimsel akımlar, ulaşım ve iletişimdeki gelişmeler vs. tüm bu öğelerle beraber daha kısa zaman diliminde Engels'in sözünü

ettiği ortalama eksenin büyük zikzaklar çizdiğini görmek, herhalde artık şaşırtıcı veya yanıltıcı olmaz.

Şimdi yaşayan kuşaklar, sosyalist dünyanın güç ve prestijinin zirvesini de gördü; onun parçalanmasını da... Ulusal kurtuluş kahramanlarının göklere çıkarılışını ve onların zamanla birer uşak haline gelmelerini izledi. Dünyanın yuvarlak olduğuna, uzaydan çekilmiş ilk fotoğrafta nihayet kesin kanaat getirmişlerdi ya, şimdilerde uzayın en derin ve en uzak yerlerinde keşfedilen süper galaksilerle, uzayın ve zamanın sonsuzluğuna kanaat getirmekle meşguller. Radyo dünyasına doğmuşlardı, hatta manyetolu telefonlar bile lüks eşyadan sayılıyordu, ama şimdi altlarını bezledikleri torunlarına oyuncak diye akıllı telefonlar alıyorlar. Bu topraklarda bir zamanlar en gözde fakültelerin "tütün eksperliği" olduğunu, bilgisayar mühendisliğine en yüksek puanı alabilen sadece 50-100 kişinin girebildiğini duyan yeni kuşaklar şaşırabilirler, ne de olsa şimdilerde bilgisayar kodlama derslerinin ilkokullarda okutulması tartışılıyor.

Bu bölümde, dünya ölçeğini bir kenara koyup, sadece yaşadığımız toprakların, şu an yaşayan kuşaklarının evrimini ele alacağız. Yukarıda az çok keskin hatlarıyla çizdiğimiz evrensel çerçeve; yani profesyonel işçiden seri üretim emeğine, oradan zamansal ve mekânsal birliği parçalanıp yayılmış emek süreci aşamalarına ilişkin çerçeve; somut koşullara uygulandığında, bu denli keskin hatlar sergilemez. Farklı aşamalar birbirinin içine geçerler. İşçilerin madenci doğdukları ve öldükleri Zonguldak gibi kentler bir yana, sanayi üretimin yoğunlaştığı metropol şehirlerde, uzmanlaşmış emek (işçilik) ile seri üretim işçiliği uzun süre yan yana var olurlar, ama birincinin sönüp gitmesi, ikincinin öne geçmesi koşuluyla. Deri işçilerinin var ettiği Zeytinburnu, tersane işçilerinin Okmeydanı ve Alibeyköy'ü, cam işçilerinin Beykoz'u, şimdilerde bu niteliklerini kaybettiler; ama yıllar boyu, Gebze, Dilovası, Çerkezköy'e yerleşen seri üretim alanlarıyla yan yana var oldular. Bu olgular, işçi kuşaklarının dönüşümünün sürekli düz bir çizgi izlemediği bir tablo sunarlar. Ama, bu topraklarda, bir kez ekonomik neden-

lerle ortaya çıktıktan sonra, doğduğu nedene büyük etki yapan tarihsel ögeler, son elli yılda çok daha etkindir, bu elli yıl ya iç savaşa ya da iç savaşa yakın bir politik çizgide ilerlemiştir. Bu topraklarda devrimci mücadele, etkin bir tarihsel ögedir. Yani, kuşaklar arası dönüşümü, devrimci kuşakların evrimi üzerinden okumak, dar bir bakış değil, aksine, tarihsel ögelere hak ettiği yeri vermek anlamı taşır.

“Bizim uşak”lara geçmeden önce, değerlendirmeye yardımcı olan kimi kavramları borçlu olduğumuz bir iletişim uzmanından, Marshall Mc Luhan’dan söz etmemiz gerekecek. 1960’larda yazdığı “Gutenberg Galaksisi” kitabıyla popüler olan Mc Luhan, sonraki otuz yıl “iletişimin peygamberi” sıfatıyla anılmış, “Araç (medya) mesajdır” özdeyişi, reklamcılarının mottosu haline gelmiştir. Mc Luhan, toplumsal gelişimin motorunu, iletişimin araç ve biçimlerinde görür. Der ki, sözlü iletişimle geçen binlerce yıllık kulak kültürü, matbaayla birlikte değişime uğramıştır. Artık iletişimde kulaklar değil, yazılı metni izleyen gözler kullanılır. Böylece işitsel kültür, yerini görsel kültüre bırakır. Mc Luhan’a göre kulağın elde ettiği bilgiler, beynin bir yarısında işlenir, gözler ise beynin diğer yarısını harekete geçirir. İlki bütünüleyici mitsel ve duygusaldır; ikincisi ise rasyonel ve analitiktir. Ve nihayet, 20. yüzyılın sonunda başlayan dijital çağ, şimdi bu iki farklı kültürü aynı potada eritmiş, insanlık daha bütünlüklü bir iletişim çağına girmiştir.

Mc Luhan’ın en temel yanlışı, tarihsel evrimde, insan bilincine belirleyici bir rol yüklemesidir. Üstelik, bu bilinci, en alttaki aşamalarıyla, yani algılar ve duyularla sınırlı görür. Oysa insan bilinci, her dönemde, duyular ve algıların ötesine geçerek, yaratıcı imge aşamasında düşünce çemberini tamamlamıştır. Bu yaratıcı imgeler ki, daha antik çağda Pisagor geometrisini ortaya çıkardı; Kopernik’i, duydukları ve gördüklerinin ötesine geçirerek, mekanik formüllerle güneş sisteminin keşfine götürdü. Yaratıcı imge, ışığın saniyede 300 bin km hız yapmasını kolayca tanıtlar ve kavrar. Kulakların ve gözün, beynin farklı yanlarında işlendiği doğrudur, ama on binlerce yıldır bütünü parçalayan ya da

parçaları yan yana getiren el, beynin düşünce sistemini de aynı bütünlük çerçevesinde geliştirmiştir. Tüm bu yanlışlarına rağmen Mc Luhan bir konunun altını çizmekte haklıdır: Sözel kültürün duygusal, mitsel ve bütünsel yanı daha baskındır ve yaratıcı imgeleme giden ilk adımların, yine baskın biçimde, bu noktadan başlaması doğaldır. Görsel kültür ise, düşünmeye bütünden değil, parçadan başlamayı teşvik eder, sıraya koyar, farklılığı kavrar. Ama her ikisi de, başlangıcı hangi noktadan yapmış olursa olsunlar, daha yüksek yaratıcı imge aşamasında buluşurlar.

Niçin Mc Luhan’dan söz ediyoruz? Şunun için: Sınıfın her kuşağı, ekonomik eksenin belirlediği çerçeve içinde, tarihsel olaylara yaklaşımında, hakikate ulaşma yolunda izlediği güzergah farklılıklar gösterir. Mc Luhan’ın önerdiği işitsel ve görsel iletişim ayrımı, bizi, kuşakların evriminde daha berrak bir kavrayışa götürecektir kimi kapıları açıyor.

Bugün devrimin yaşayan en eski kuşakları, dünyayı ve çevresini anlamlandırmaya 60’lı yıllarda başlamışlardı. Evlerde radyolar vardı ve pek çoğu ninelerinden dinledikleri hikayelerle büyüdüler. O hikayeler ki “kulaklara küpe olsun” diye anlatılırdı. Yani geçmiş, bugün ve gelecek anlatıda birleşirdi. Her hikâye ister radyodan dinlensin ister ninelerden, gelecekte işe yarayacak ibretlik bir ders içeriyordu veya insanlığın ve tarihin aşkın bir “mana-

Bu topraklarda bir zamanlar en gözde fakültelerin “tütün eksperliği” olduğunu, bilgisayar mühendisliğine en yüksek puanı alabilen sadece 50-100 kişinin girebildiğini duyan yeni kuşaklar şaşırabilirler, ne de olsa şimdilerde bilgisayar kodlama derslerinin ilkokullarda okutulması tartışılıyor.

sına" işaret ediyordu. Bu yüzden her anlatı mitsel bir nitelik kazanırdı. Çok az kitap vardı, topluca okunurdu gazeteler. Devrim, sosyalizme dair esinlendirici fikirler, işte böyle, kulaktan kulağa yayıldı emekçi sınıflar arasında, bu konuda edilen her söz mitsel bir nitelik kazandı, ebedi kurtuluşun yolu olarak benimsendi. Anlatıyla zenginleşen ebedi kurtuluşun devrimci yolu, mimikler, jestler, vurgular eşliğinde, yani yoğun bir duygusal yükü aktarılır, samimiyet ve güven kazanırdı.

Devrimin ilk kuşağı bu topraklarda devrimi bir güç ve gerçeklik haline getirmek sorunu ve göreviyle karşı karşıyaydı. Dünyayı algılayıştaki ilk adımların nitel ve bütüncül yönü, bu misyonla uyuşuyordu. Dönem, devrimin programatik sorunlarını ele alıp çözmeye dönemişti. Bu arada, daha yazılı propaganda geniş kitlelere ulaşmadan önce, devrim tabanda kulaktan kulağa yayılmıştı. Sosyalist dünya sistemi gücünün ve prestijinin doruğundaydı, somut örnek, anlatının etkinliğine gerçeklik ve özgüven aşıliyordu. Duyum ve algıyı yönlendiren nitel yol, tarihe, geri döndürülemez bir karakter atfediyor, biçimlenen ve hızla donan kalıplar esnekliği kabul etmiyordu. Bu yüzden, bu kuşağın 12 Eylül ve 88-91 karşı-devrimleri gibi büyük tarihsel olaylardan etkilenişi, tam bir kırılma biçiminde oldu. O dönemin kırılmalarından en az etkilenenler, Kürt halkının içinden çıktı. Çünkü onlar, ebedi kurtuluş merdivenini sosyalizme değil, ulusal tam bağımsızlığa dayadılar; işitsel kültürü yaşatmaya devam ediyorlardı, uzak ve yakın dağlardan yankılanan tarakalar, ninelerinin masallarının yerini almıştı, dağlara dair anlatının mitsel içeriği, her kulakta daha da büyüyen efsaneler dizisi yaratılıyordu.

90'lı yılların devrimci yükselişini hazırlayan ve iç savaşı karşılayan kuşak için, devrimin hakikatine ulaşmakta, yazılı metinler esas yeri tuttu. Mc Luhan'ı izlersek, parçalardan başlayan, farklılıkları ortaya koyan, sıraya sokan ve analize tabi tutan bir rasyonalite ağırlık kazanmıştı. Bu kuşağın görevi, devrimin nitel, yani programatik yolunu çizmek değildi ama her ayrıntıda bu programa somut içerikler kazandırmaktı. Bu kuşak, 88-91 karşı-devrimlerinden bir önceki devrim kuşağı ka-

dar etkilenmedi; tarihin geri döndürülemez dümdüz bir çizgi izlediğine dair donmuş bir kalıbı, hakikatlerinin temeli yapamazlardı zaten. İlginç olan şudur ki, bu kuşak, sosyalist dünyanın dağılışı üzerine kesin bir cevabın peşine pek az düştü, hakikate ulaşma çabaları; mitsel ebedi kurtuluşun başlanıyordu. Düşüncenin analitik yönü ön plandaydı. Üstelik, patlak veren iç savaşın ağır görevleri, dağılan sosyalist sisteme ilkin kimi kuşaklar eşliğinde yürütülemezdi. Bu yüzden 90'lı yılların kuşağı ağırlıklı olarak, sosyalizmi belirsiz bir geleceğe erteleyen liderlerini izlemekten başka bir çıkar yol bulamadı. Yazılı basında temel programatik sorunların tartışması değil, güncel somut durum tartışmaları yürütüldü. Sosyalizme güvenleri sarsılmaz olan eski kuşak liderliğinin, devrimci iktidar yerine, sistemin yırtığını-söküğünü dert edinen "mevzi savaşları" yolunu, bu yeni kuşağın benimsemesi zor olmadı. Oysa, 70'li yıllarda bambaşka bir atmosfer vardı. Denizlerin, Mahirler'in anıları alabildiğine canlıydı. Ayrıca o dönemin sert iç savaşı, bu toplumsal atmosferde gençliği radikal devrimci kanallara yönlendirmede etkili oluyordu.

Bu arada işçi sınıfı 70'li yıllarda koryabildiği belirli alanlarda uzmanlaşma nitelikleri kaybetmiş, bu kuşağın son temsilcileri Haliç tersaneleri, Zonguldak madencileri ve Cam işçileri, bir daha tekrarlanmayacak son büyük eylemlerini yapmışlardı. Fabrikaların çevresine konuşlanan işçi mahalleleri kırsal göçle ablukaya alınmış sınıf sendikacılığı yapan büyük sendikalar kapanmış, yerlerine açılanlar politikadan uzak ücret pazarlıklarına sıkışmıştı. İşçi sınıfı, bu kayıplarına karşı ilk tepkisi, kültürel bağlanma yollarını çoğaltmaktı. En geridekilerin tepkisi, tabii ki arabesk alt-kültürdü; sonra hemşeri dernekleri, mahalle kurumları, her çeşit dernekleşme sökülün etti. Kültürel bağlanmanın bu parçalı yolu, eylem alanını birleştirmek sezgisiyle telafi edilebildi. Uzun Ankara yürüyüşleri, mitingleri ve kuşkusuz Taksim hedefi, sınıfın büyük ihtiyacına yanıtı.

Denebilir ki, 90'ların devrimci kuşağı, uzatmalı olarak etkisini Gezi Ayaklanması dek sürdürdü. Ve o büyük günleri

yukarıda sözünü ettiğimiz prangalarla karşıladı. Ayaklanmaya, yazılı metinler ve basın açıklamalarının duyguları dışlayan kupkuru analizleriyle yön vermeye girişti. Oysa karşılığında, hakikati çok farklı boyutlarda algılayan ve bunu kendi yaşamlarına farklı yollardan katan bir yeni kuşak vardı. 90'ların kuşağı ne onların dilini okuyabildi ne de kendi söylediklerini bu yeni kuşağa aktarabildi. -Sanırım şimdi zurnanın zırt dediği yerdeyiz- Neydi bu en yeni kuşağı öncekilerden özgün kılan?

-IV-

Adına Y ve Z kuşağı gibi anlamsız isimler konan bu en yeni kuşağın özgün yanı, duyumsal bilgiye hem kulak hem de göz yoluyla ulaşabilmesidir; ne tek başına rasyonel ve analitik ne de tek başına mitsel ve bütüncül. Mesajlarını emojilerle dolduruyorlar, çünkü yazılı metnin dışladığı vurguyu, mimik ve jestleri geri kazanmak arzusundalar. Görsel paylaşımlarına "beğeni" talep ediyorlar, çünkü dilsiz fotoğrafların tanıklık ettiği her ana, bir "mana" katmak düşüncesi onları cezbediyor. Sosyal medya yoluyla tanık oldukları eş zamanlı gerçekliğin ne kuru metinlere ne de dilsiz fotoğraflara sığabileceğine dair sezgilere sahipler.

Mc Luhan'ın total atına binip, bu kuşağın edindiği niteliklerin temelinde sosyal medya yer alıyor iddiasını dile getiremeyiz. Ama sosyal medya, olsa olsa, bu niteliklerin yaygınlaşıp görünür kılınmasına aracılık edebilir. Öyleyse, bu kuşağın özgünlüğü, daha derin bir tarihsel gelişimin ürünüdür.

Marksizmin, kapitalist üretimin gelişimine paralel, komünizmin maddi temellerinin olgunlaştığına dair tarih tezi iyi bilinir. Ancak bu tezin dile getirdiği gerçeklik, çoğu zaman tek yanlı, nesnel yanıyla kavranır. C. Dağlı'nın pek çok kere altını çizdiği üzere, burada daha az kavranan ama daha önemli olan yan, komünizmin öznel temellerinin de olgunlaşmasıdır. Üretici güçler sadece üretim araçlarıyla sınırlandırılmaz; emeğin gelişimi, insani kapasite ve yetenekler, üretici güçlerin en önemli ögesidir. Grundrisse'de Marx, kapitalizmin bu öznel (insani) gelişime katkısını şöyle ifade eder:

"... dolayısıyla doğa bilimlerinin en yüksek noktaya erişmesi, bunun gibi, doğrudan doğruya toplumdaki kaynaklanan yeni ihtiyaçların keşfedilmesi, yaratılması ve doyurulması, toplumsal insanın tüm niteliklerinin işlenip terbiye edilmesi, nitelikleri ve ilişkileri bakımından zengin, dolayısıyla, ihtiyaçları da mümkün olan en ileri derecede gelişmiş bir varlık olarak, toplumsal insanın üretilmesi; insanın toplumun en üstün ve en evrensel ürünü olarak üretilmesi (çok yönlü doyumların olabilmesi için insanın çok yönlü doyum yeteneğine sahip olması, dolayısıyla ileri derecede eğitilmiş ve kültürlü olması gerekir), bütün bunlar da sermayeye dayalı üretimin bir koşuludur."

Yine aynı eserinde Marx, yerel ve dar ilişkiler içinde boy veren bireysellikle, toplumsallaşmış bireyselliği keskin biçimde ayırır ve bunun doğuş koşullarını ifade eder:

"Toplumsal ilişkilerini kendi ortak ilişkileri olarak ortak kontrollerine almış olan, tüm cepheleriyle gelişmiş bireyler, doğanın değil tarihin eseridirler. Bu yüzden, bireyin, kendine ve başkalarına yabancılaşmasını, ama öte yandan da ilişki ve yeteneklerinin tüm cepheleriyle gelişmesini ve evrenselleşmesini doğuran mübadele değerine dayalı üretim, zenginlik ve yetenek birikiminin böyle bir bireyselliği mümkün kılacak bir ölçü ve evrenselliğe ulaşmasının ön varsayımdır."

Sanırsınız şimdi, "tüketim toplumunun şımarık çocukları" diye hor görülen bu en yeni kuşağın, gerçekte neyi temsil ettiği daha net görünür. Kapitalizm emeği somut niteliklerinden ve dar yerel ilişkilerinden kopardı, soyutladı, zamansal ve mekânsal birliği parçaladı. Nihayetinde "soyut emek" kategorisini ortaya koyabilmek için, ilişki ve yetenekleri her yönden gelişmiş, bunların doyumunu da aynı düzeyde zengin ve evrensel çerçevede arayan "böyle bir bireysellik" yaratılmıştır.

Tek bir örnek vermek gerekirse: Günümüzün en yaygın ve yaşamı etkileyen ürünü, akıllı telefonlardır. Onu ilk kez eline alan birisi, içeriğinin zenginliği karşısında afallayabilir. Ve kimse, böylesine zengin bir içeriğin, tek tek bireylere ait deha ve girişimin yeteneğine bağlı bulun-

Öncelikle, onların güçlü bir sezgiyle ulaşabildikleri hakikati yani sahip oldukları evrensel ilişki ve yeteneklerini, ancak komünist toplumla doyum bulacağını, somut ve berrak bir kanaat haline getirmekle işe başlanabilir, yeni kuşağa ulaşmanın anahtarı buradadır.

duğuna inanmayacaktır. Elimizde tuttuğumuz ürün, on binlerce elin ve kafanın ürünüdür, adeta insanın evrensel gelişiminin özetidir. Onu üreten el emeği ile zihinsel emek arasında elbette belirgin farklılıklar varlığını sürdürür. Fakat artık ne tek başına el emeği ne de tek başına zihinsel emek, böyle karmaşık ürünler ortaya çıkarmayı başarır. Üretim her ikisinin birliğini dayatır. Bu genel eğilim emeğin farklı biçimlerini, çeşitliliğini körleştirir, aynı üretim sürecinin birbirini izleyen parçaları olarak kaynaştırır. Emeğin bu evrensel karakteri, buna az çok uygun biçimde, algılar, duyumlar ve imgesel yeteneklerle donanmış yeni kuşakları ortaya çıkarıyorsa, buna kim şaşırabilir! Kuşak araştırmacısı Evrim Kuran'ın şu sözleri, bu bağlamda bir içerik kazanıyor; "Çok çeşitli mecralarda var olmanın paylaşmakla mümkün olabildiği bir dünyaya doğdular. Bencil olmaları mümkün mü?"

Bu kuşak için sosyalizm, ne mitsel bir ebedi kurtuluş anlatısıdır, ne de belirsiz bir geleceğin ufkunda konumlanır. Tersine, tüm cepheleriyle ilişki ve yetenekleri birikmiş ve de evrenselleşmiş bu kuşak için sosyalizm, pratik bir ihtiyaçtır. İlişki ve yetenekleriyle evrensel birey için, kendi tekilliğini toplumsallaştırmanın ve tikele ulaşmanın yolu, dışsal bir ögeye, önceden belirlenmiş kalıplara ve rollere bürünmekten geçmiyor. Yine Evrim Kuran'ın, bu yeni kuşak için "Okulu kafasında, mabedi kalbinde" demesi bu yüzdendir. Daha başka biçimde ifade edersek, kapitalizmin zirveye taşıdığı yabancılaştırmanın, kendi karşısına dönmeyi zorunlu, pratik ve de acil bir ihtiyaç haline getirdiği bir dönemin ürünüdür yeni kuşak.

İşte bu yüzden, en yeni kuşaklar, önüne ancak, komünizmin inşasını koyabilir. Tek yanlı örneklerin prestijinin büyüme kaplıklarından değil, ya da benimsedikleri rol modellerinin kahrmanlıklarla dolu ayak izlerini takip ettiklerinden hiç değil. Sadece ve sadece, sahip oldukları ilişki ve yetenek zenginliği, evrensel birey niteliğini, tek bir yoldan, komünizm yolundan duyurabileceklerini sezdikleri için.

Fakat, komünizme giden yolda, aşılması gereken çok engel var. Bu engel-

ler, eski kuşakların tarihsel birikimlerini iş başına çağırır. Bu topraklarda uzun iş savaşın birikimi, yaşayan kuşakların elindeki en büyük avantajdır. İç savaşın zafere taşımak, bu birikimin en yeni kuşaklara ait harekete kazandırılmasından geçiyor.

Eğer eski kuşaklar, bu birikimi bir üstünlük payesi gibi ele alırsa -ki iç savaşın korkunç bedellerle dolu deneyimlerinden geçmek, bu duyguyu kolayca kıskırtır- ve yeni kuşağın karşısında "öğreten talimatlar veren" tutumlara neden olursa, yeni kuşaklara bu birikimi aktarmak zorlaşır. Öncelikle, onların güçlü bir sezgiyle ulaşabildikleri hakikati yani sahip oldukları evrensel ilişki ve yeteneklerini, ancak komünist toplumla doyum bulacağını, somut ve berrak bir kanaat haline getirmekle işe başlanabilir, yeni kuşağa ulaşmanın anahtarı buradadır. Daha önemlisi, bu kuşağa tam bir güven duygusuyla yaklaşmaktır. Kendi deneyimlerini yaşamak konusunda cesaretlendirilir ve bunu anlamlandırmaları için yardımcı olursak, onlara "bir bilen" gibi yaklaşmaktan çok daha yararlı sonuçlar elde edebiliriz.

Bu yazının amacı, en yeni kuşaklara ulaşmanın bütün yollarını açıklamak değil, olamaz da. Sadece o kuşağa ulaşmaya engel prangalardan kurtulalım, şimdi bu kadarı bile yeter. Gerisi eski ve yeni kuşağın ortak deneyiminin eseri olacaktır.

Hani şu, "ölün artık ya!" diyen genç ne mi oldu? Görücü usulü evlendi.

ABD İç Savaşında Birinci Perde

..... umut çakır

11 Eylül sonrası çekilmiş bir film vardı, unutulup gitmiş bir gençlik filmidir. Dört Amerikalı üniversiteli turistik bir gezi için Aztek harabelerine giderler. Harabeleri gezerken, tipik 11 Eylül provasına uygun şekilde, elbette nedensiz(!) yere, yerli halkın saldırısına uğrarlar. Gençler çareyi, yerliler için kutsal Aztek tapınağına sığınmakta bulurlar. Etrafları ormanda gizlenmiş görünmez düşmanla çevrilidir. İçlerinden biri şöyle der: "48 saat oldu, ailelerimiz bizden haber alamadı. Ordu çoktan harekete geçmiştir, birkaç saate kalmaz havada ABD helikopterlerini görürüz!"

Bu ahmakça özgüven tüm emperyal ve hegemonik halklara bir şekilde nüfuz etmiştir. Engels, Osmanlı imparatorluğunda yarı aç yaşayan Türk toplulukların, her şeye rağmen, kaldırımında yürürken kendisine yol vermek için uysalca kenara çekilen gayrimüslim azınlıkların tutumundan aldıkları keyfi yazmıştı. Çarlık döneminin Büyük Rus toplulukları da pencereleri altında inleyen halkların karşısında gerçeklikle bağını koparan aynı fantastik üstünlükten benzer keyifler alıyordu.

Ne var ki emperyal üstünlüğün ürettiği fantezilerden yoksullara düşen parça, öylesine kırılğan bir buz tabakasıdır ki, buzun kırılması genellikle iç savaşların kapısını aralar. Avrupa devi Çarlık Rusyasının, barbar Asyalı Japonlar karşısındaki yenilgisi, 1905 devrimine ve iki yıl süren iç savaşa yol açmıştı. Osmanlı, küçücük Balkan devletleri karşısında geriledikçe, 1908'e varacak siyasi suikastlar ve askeri ayaklanmalar dönemi başlamıştı.

Tarih bilimi bize, basit analogiler kurmanın ötesinde, karmaşık görünen toplumsal dinamikleri durulaştırma olanağı verir. Şimdilerde ABD'nin, yüzyıl önceki Çarlık Rusyası ve Osmanlı ile benzer kaderi paylaşması, "tekerrür eden tarih" anlayışının bir sonucu değildir. Her şeyden önce, ABD hegemonyasının çöküşü, bunun bizzat düzen sahipleri tarafından kabul edilişi, öncekilerden çok daha kapsamlı bir tarihsel sıçramaya işaret ediyor. Bu çöküş kapitalist uygarlığın çöküşüdür. Pandemiyle başlamadı, ama pandemi bu çöküşü herkes için elle tutulur hale getirdi.

-I-

Olaylara Leninist bakışla yaklaşanlar için, ABD hegemonyasının çöküşü, en az yirmi yıllık adım adım ilerleyen bir süreçtir. 11 Eylül'de yıkılan ikiz kuleler, çöküşün güçlü bir metaforuydu. Bakışını günlük olaylarla sınırlayanlar ne Leninistleri anladı ne de 11 Eylül provokasyonunu. Tersine, onlar 11 Eylül'de, ABD'nin ilan ettiği "imparatorluk" planlarının güçlü bir başlangıcını gördüler. Ne de olsa ABD, bu provokasyonu bahane edip elini kolunu sallaya sallaya Afganistan ve Irak'a girmiş; süpersonik ağır bombardıman uçaklarının cehenneme çevirdiği topraklarda Amerikan bayrağını sallandırmıştı. Kimileri için Minerva'nın Baykuşu alacakaranlıkta değil, ancak gece yarısından gün diğerine dönerken uçmaya başlıyor. Yirmi yıl sonra ABD çöküşü herkes için kabul edilir hale gelince, dönüp de geçmişe bakanlar (örneğin Ergin Yıldızoğlu) 11 Eylül'de, aslında çöken ABD hegemonyasının yeniden restorasyonu çabasını görmeye başladılar. Fakat diyor Yıldızoğlu, hegemonya öyle bir şeydir ki bir kez kaybedilince restore edilemez. Gece yarısı günaydın!

Tarihte tekerrür eden bir şey varsa, aydınların kibirli dar kafalılığıdır, enselelerindeki yağlı saç kuyruğundan bir türlü kurtulamadılar. ABD hegemonyasının çöküşüne dair bir teorik saptamanın başına gelenler, herhalde bu kere "ABD'de iç savaş" tespitinin başına gelecek. Sadece gece yarısı şakımaya ayarlı baykuşlar, bu iç savaş, on binlerin kanı sokaklarda akmaya başladığında kabul edecekler. Ama ne tarih bilimi ne de devrimci teori, onlara herhangi bir şey borçlu olacak.

ABD'de iç savaş sürecine pratikte girilmiştir. Ayaklanmayı bastırmak üzere orduyu göreve çağıran Trump, "Bu bir iç terör operasyonudur" dediğinde, iç savaş ABD mali-oligarşisi adına ilan etmiştir. Ayaklanma, Beyaz Sarayın ışıklarını kararttı, Trump'ı sığınağa inmeye zorladı.

*ABD'de iç savaş sürecine
pratikte girilmiştir.
Ayaklanmayı bastırmak
üzere orduyu göreve çağıran
Trump, "Bu bir iç terör
operasyonudur" dediğinde,
iç savaş ABD mali-oligarşisi
adına ilan etmiştir.*

Ayaklanmanın enerjisi ve öfkesi, polis ve ulusal muhafız teşkilatında birbirine zıt tutumlar ortaya çıkardı. ABD "müesses nizamında" kapanması zor çatlaklar yarattı. Başlayan ayaklanma, ilk girişiminde sonuca varmayabilir. ABD gibi bir ülkede devrimci zaferler elde etmek hiç de kolay değildir, bunun için bir dizi ayaklanmaya ihtiyaç var. Ancak, bu ilk girişim kısa sürede sönmülense bile, geride bıraktığı enkazın içindeki "pamuk yangını" sürecektir. Bir tarafta, "faşizmle konuşulmaz, onunla ancak savaşılır" diyen bir kitle, diğer tarafta ağır silahlarla kendilerini korumaya alan faşist kitle ve bir anda iki katına fırlayan silah satışları. ABD toplumu hızla aşırı uçlara doğru savruluyor, araya giren kan deryası usul usul büyüyor.

Geçmişe bakınca, ABD'de sınıf mücadelesinin birçok kez iç savaş eşiğine kadar geldiğini görebiliyoruz. 1929 buhranında işsiz milyonların Washington'a yürüyüşlerinin ordu tarafından kanla bastırılması, 1960'larda Vietnam Savaşı'na karşı ve Martin Luther King'in öldürülmesine karşı günler süren şiddet olayları, silahlı Kara Panterler Örgütü'nün çok geniş bir sempati toplaması, ya da 1992'de Los Angeles'ı iki hafta süreyle yangın yerine çeviren ve ancak ordunun bastırabildiği siyah isyan. Ama hiçbirisi, birkaç günde 150 kente yayılmadı, Ulusal Muhafızlar 100

kentte sokağa inmedi, 25 kentte sokağa çıkma yasağı ilan edilmedi. Bütün bunların gerçekleşmesi ve iç savaşın görünür hale gelmesi için, ABD hegemonyasındaki çöküşün herkesin kabul ettiği bir gerçeklik düzeyine varması gerekti.

ABD'nin dünya hegemonyası, ABD'li emekçi sınıfların ayaklarına ve kafalarına türlü çeşit prangalar takmıştı. Emperyalist sömürden elde edilmiş artı-karlardan nasiplenen işçi aristokrasi bir yana, bu da önemlidir elbette, ama dünya egemenliği sürdükçe, emekçiler, karşısındaki gücün yenilmezliği üzerine önyargılarını pekiştirdiler. Çok daha etkili bir başka önyargı ise, sorunlar ne denli yakıcı olursa olsun, düzen içi uzlaşmayı mümkün kılan servet ve bolluğun garanti altında görünmesiydi. Bu türden önyargılar, emekçi sınıflarda, sefaletin uzun maratonunda nefessiz kalmış yığınlarda bir kez yıkılmaya görsün, artık umutsuzluğu boş beklentilerle sarıp sarmalayan ve öfkeyi çürüten iklim hızla dağılır.

İç savaşı taşıyan bir başka faktör, yönetici tabakalar arasında uç veren çatlaklardır. Siyasi krizin eşlik etmediği bir iç savaş, kalıcı bir olgu haline gelemes. Yukarıdakilerin kavgası, birbirlerine savurdıkları skandal suçlamalar, en geri bilinçli yığınlarda bile öfkeli kabartılara yol açar. Apaçık bir faşist propagandayla iktidara gelen Trump "Amerika'yı yeniden büyük yapmak" sloganını kullanmıştı. Financial Times yazarı Gideon Rachman şöyle karşılık verdi: "Trump ABD'yi yeniden korkunç yapıyor." Daha çarpıcı bir başlık, yine aynı gazetenin başyazarı Martin Wolf'tan geldi: "Büyük Depresyon'dan bu yana koronavi-rüs en kötü ekonomik kriz olabilir." Tehlikeyi fark edenler, alarm zillerini pandemi öncesi çalmaya başlamıştı.

Amerikan "müesses nizam" sözcülerinin sosyalizm kadar faşizmi de bir tehlike olarak görmelerinin bir nedeni var. Vurgulamak gerekir ki faşizm ABD için

bir "tehlike" değil, iktidarını oluşturmuş bir olgudur. Eğer bir tehlikeden söz ediliyorsa, bunu açıklamak gerekir: 400 milyon silahla ABD halkı, faşizmin açık terörizmini yine silahlı biçimlerde karşılayabilecek potansiyele sahiptir. Mali-oligarşinin aklı başında sözcüleri, tehlikeyi burada görüyorlar.

Bu gerçek bir yana, yakın zamana dek ABD iç siyaset arenası "aşırı-sağ ve aşırı-solu" dıştalan bir gericilik derece-

Bu türden önyargılar, emekçi sınıflarda, sefaletin uzun maratonunda nefessiz kalmış yığınlarda bir kez yıkılmaya görsün, artık umutsuzluğu boş beklentilerle sarıp sarmalayan ve öfkeyi çürüten iklim hızla dağılır.

sinde yürütülüyordu. Dengeyi yaratan, iç savaş potansiyelidir. Başkanlık seçimlerine damgasını vuranlar, ne petrol rantlarıyla "enseleri kızarmış" Teksaslı faşistlerdir, ne de New York'un sanat galerisi gezginleri solcuları... Seçim sonuçları, nüfusun en yoğun olduğu Orta-Batı eyaletlerinde bekleniyordu. Sanayi ve tarımın iç içe geçtiği Orta-Batı, konformist alışkanlıkları ve kendi gettoları içinde yaşayıp giden, dünya ve hatta ülke olaylarıyla pek az ilgilenen, yalnızca kendi yerel haber kanallarını izleyen, Marx'ın "bir çuval patatesten ibaret" diyebileceği insanlara ev sahipliği yapıyordu. Adına "muhafazakarlık" denen gericiliğin bu engin ve dingin toprakları, işe bakın ki, şimdiki ayaklanmayı ateşleyen merkez oldu. Böylece, Amerikan "müesses nizamı" kendini meşrulaştıran çok önemli bir kitlesel uysallıktan, uyuşukluktan mahrum kalmış buldu kendini.

-II-

ABD hegemonyasının çöküşünü kabul etmek neden bu kadar uzun sürdü? Cevabı basit. Çünkü, halen daha dünyanın en büyük ekonomisine sahip (Gerçi, Çin, 2018'den bu yana satın alma gücü paritesi üzerinden, ABD'yi sollamıştı); dev tekel ve bankaların inanılmaz servet birikimleri var. Ayrıca dolar, halen daha dünyanın baskın rezerv parası (dünyadaki merkez bankalarının ellerinde tuttıkları döviz rezervinin %62'si ABD doları, %21'i Euro, sadece %1,2'si Yuan'dan oluşuyor). Yıllık 750 milyar dolar askeri harcamayla, en yakın rakibinin üç kat önünde. Dijital çağın teknolojisine yön veren şirket ve markalara sahip.

Rakamlar art arda dizilince, insan "bu nasıl bir çöküş?" diye sorabilir. Dikkat edilmesi gereken nokta, emperyalist-kapitalist dünya için hegemonyanın, mali veya askeri ya da teknik üstünlükten daha fazlasını gerektirdiğidir. Hegemonya, dünya çapında kapitalist sistemin geleceğini garantiye alma kapasitesine sahip olabilmektir. ABD'nin kaybettiği bu güven ve kapasitedir. Kaybın nasıl adım adım geliştiğini göreceğiz. Fakat önce bir hatırlatma yapmakta fayda var.

Bir önceki hegemon emperyalist İngiltere'nin çöküşü de uzun sürmüştü; kabaca I. Paylaşım Savaşı döneminde başladı bu çöküş ve ancak II. Paylaşım Savaşı sonrası her alanda resmiyet kazandı. İngiltere'ye özgü çöküşün simgesel anına dair farklı görüşler öne sürülebilir. Örneğin, bir İngiliz diplomat, 1946'da Yunanistan İç Savaşında komünist partizanlarla baş

edemeyen İngiltere ABD'yi yardıma çağırırken, "Büyük Britanya imparatorluğu dünya liderliğini bir saat içinde Birleşik Devletlere bıraktı" diyor. (Bkz. ABD Halkları Tarihi, Howard Zinn) Bir başka simgesel an, 1946'da Süveyş Kanalı'nı işgale giden kocaman İngiliz ve Fransız donanmasını, kanal önünde tek bir ABD savaş gemisinin geri döndürmesiyle yaşanmıştı. (Tarihin ironisi. Aynı şeyi bu kez 2016'da küçük bir Rus gemisi, Suriye açıklarında ABD ve İngiltere donanmasını durdurarak yapacaktı.) Daha ayakları yere basan bir bakışla, çöküşün resmiyet kazanma anını, 1946'da Bretton Woods anlaşması imzalandığında yakalarız. Bretton Woods, ABD dolarını dünyanın rezerv parası ilan ediyordu.

Bu türden simgesel anlardan çok önce bile İngiltere, ekonomik büyüklük yönünden ABD'nin gerisinde kalmıştı. Yine de İngiltere, 1913'te geriye düşmüş olsa bile, Ortadoğu'daki, Hindistan ve uzak Asya limanlarına hakimiyeti ile, Süveyş kanalının kontrolü yoluyla, dünyanın önde gelen diplomatik, mali ve askeri gücü olmayı sürdürüyordu. Çöküş döneminde bile, teknolojik atılımların mimarıydı. Televizyon, radar teknolojisi ve gaz tribünlü motorlar, krallık adasından dünyaya yayıldı. ABD'nin katılmadığı Milletler Cemiyeti'ne liderlik yapıyordu. Art arda sıralanmış, ABD'dekine benzer parlak rakamları zikretmek işten bile değil. Buna rağmen, İngiliz hegemonyasında aksama başlayan pek çok şey vardı; hepsi üst üste bindi. Ne 1929 Büyük Bunalımından çıkışa önderlik edebildi, ne de büyük sö-

Rakamlar art arda dizilince, insan "bu nasıl bir çöküş?" diye sorabilir. Dikkat edilmesi gereken nokta, emperyalist-kapitalist dünya için hegemonyanın, mali veya askeri ya da teknik üstünlükten daha fazlasını gerektirdiğidir. Hegemonya, dünya çapında kapitalist sistemin geleceğini garantiye alma kapasitesine sahip olabilmektir. ABD'nin kaybettiği bu güven ve kapasitedir.

Bu kaba kavrayışa göre, ABD ancak, sömürgelerinde ve bağımlı ülkelerde gelişecek devrimler yoluyla abluka altına alınabilir, hegemonyasını ancak bu yolla kaybedebilirdi. Eğer ABD çökecekse, bir devrimci kitle hareketiyle sarsılacaksa, bunun yolu, sadece "3. Dünya Devrimleri"nden geçebilirdi.

onları bu olanaklardan yoksun bırakacak gelişme, emperyalizmin zayıf halkalarından dünyanın kırlarından, yani sömürge ve bağımlı ülkelerden yükselecektir.

3. Dünyacılığın en etkili olduğu yıllar, 1960'lardır, yirminci yüzyılda "kapitalizmin altın çağı" diye söylenen yıllar. O yıllarda, SSCB ve sosyalist sistemin ideolojik etkisi, emperyalist merkezlere sızmasını diye, işçi ve emekçilerin büyük kavgalar sonucu öne çıkardığı talepler, daha kolay kabul görüyordu, bu yüzden ücretler sürekli yükseliyordu. (Hemen belirtelim, tek etken, sosyalist sistemin varlığı değildir. Emek-gücünün fiyatlarındaki dalgalanmaları belirleyen, kapitalizme özgü nüfus yasası ile, sermayenin birikim yasalarıdır. Burada detaya girmeden, Marx'ın bu yasaları, Kapital'in 25. bölümünde ayrıntılı biçimde ortaya koyduğunu belirtmekle yetinelim). Emperyalist merkezlerde işçiler pek çok sosyal hakkı elde edebilmişti. Bazı ülkeler, bütçenin %60'ını bu türden refah harcamalarına ayırıyordu. Amerikan işçi sınıfı bu altın çağın sefasını sürenlerin başında geliyordu. Fabrikada çalışmaya yeni başlayan bir işçi, en çok on yıl içinde, bir araba ve ev sahibi olacağını hesaba katabilirdi. 3. Dünyacılığın Amerikan sol-sos-

mürgelerinde patlak veren ayaklanmaların önüne geçebildi. Nazi Almanyasından yükselen tehditlere karşı en yakın müttefiklerini dahi koruyamadı; Hitlerin savaş öncesi Avusturya ve Çekoslovakya'yı işgalini boş gözlerle izlemek zorunda kaldı. Parlak ışıkların ardına gizlenen çöküşse, adım adım ilerledi.

ABD'nin uzun süren çöküşünü gözlerden saklamakta, sol-sosyalist çevrelerin çoğunluğunu esir alan dar kafalılığın etkisi görmezden gelinemez. Çünkü ABD konusu olduğunda, tüm dünyada gözler sol-sosyalist çevrelerin ne dediğine çevrilir. Zamanında Marx'ı usandırıp "Ben Marksist değilim" diye isyan ettirecek ölçüde yüzeysel, kaba bir anlayışa sahip bu çevreler, çöküşün dinamiklerini ABD'nin dışında arayıp durdular. Bu kaba kavrayışa göre, ABD ancak, sömürgelerinde ve bağımlı ülkelerde gelişecek devrimler yoluyla abluka altına alınabilir, hegemonyasını ancak bu yolla kaybedebilirdi. Eğer ABD çökecekse, bir devrimci kitle hareketiyle sarsılacaksa, bunun yolu, sadece "3. Dünya Devrimleri"nden geçebilirdi.

Tüm dünya solunda, ama özellikle emperyalist ülkelerdeki Marksist parti ve çevrelerini etkisi altına alan "3. Dünyacılık", Lenin'in geliştirdiği "emperyalizmin en zayıf halkası" tezinden yola çıkmıştı. Fakat bu tezi öylesine tek yanlı kavramışlardı ki, sırf bu dar kafalılık yüzünden, tam bir yüzyıl boyunca emperyalist merkezlerin Marksist partileri, bir kez olsun "iktidarın fethi"ni olanaklı gören bir taktik ve hareket öne süremediler. Onlar, Lenin'in tümüyle doğru tezini şu kaba biçime büründürdüler: Emperyalist ülkeler, sömürge ve bağımlı kapitalist ülkelerden elde ettikleri aşırı karlar sayesinde, kendilerini içeride sınıf savaşımına karşı güvenceye almışlardır; proletaryanın bir kısmını satın almışlar, devasa büyüklükte ordular beslemişler, emekçileri uyuşturacak muazzam olanaklara kavuşmuşlardır. Öyleyse,

yalist çevrelerde tutması ve tüm dünyaya buradan yayılması, bu açıdan bir tesadüf sayılamaz.

Gerçekte, işçi sınıfına bahşedilmeyen, büyük ve zorlu savaşlarla elde ettiği bu kazanımların damga vurduğu ve geçici olduğu çok açık bir dönemi "mutlak" sayıp teorik düzeye yükselten 3. Dünyacılık, şu basit ama önemli gerçekliği bir yana koyuyordu. En güçlü emperyalist merkezler de kapitalizmin iç çelişkilerinden, onu bunalıma taşıyan birikim yasalarından muaf değildir. Lenin bu gerçeği çok iyi kavramış ve kavratmaya çalışmıştı. 1915'te kaleme aldığı Emperyalizm çalışmasında, sömürge karlarıyla proletaryanın ne ölçüde yozlaşabileceğini, o zamanın hegemonya gücü İngiltere örneğiyle anlatmıştı. Fakat, çok değil, 1921'de, Sol Komünizm broşüründe, devrimcilere bir hükümeti hızla yıkma olanağı sağlayan koşulları sıralıyor ve şöyle diyordu: "İngiltere'de (...)

Eğer teoride meydan tümüyle 3. Dünyacılara kalmış olsaydı, bugün bile emperyalist merkezlerde bir devrimci kitle hareketinin sözünü etmemek gerekirdi. Oysa zaman, bu teorinin yanlışlığını kanıtladı.

başarılı bir proleter devrim için iki koşul da apaçık olgunlaşmaktadır." Yani Lenin'e göre, emperyalist dünyanın en güçlü ülkesi bile, bir anda "emperyalizmin en zayıf halkası" haline gelebilirdi.

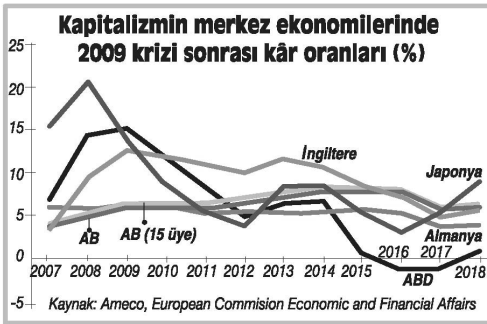
Eğer teoride meydan tümüyle 3. Dünyacılara kalmış olsaydı, bugün bile emperyalist merkezlerde bir devrimci kitle hareketinin sözünü etmemek gerekirdi. Oysa zaman, bu teorinin yanlışlığını kanıtladı. 60'lı yıllardan yüzlerce kat daha

fazla bağımlı ülkelerden sağılan artı-karlar, ABD işçi sınıfının aristokrat karakterini geliştirmede, aksine gerilettiler. Birazdan, muazzam sömürüye rağmen, ABD ekonomisinin, alt yapısının, toplumun ve işçi sınıfının nasıl çöktüğünü ve sınıf mücadelesinin bu iç savaş düzeyine nasıl yükseldiğini göreceğiz.

-III-

Amerikan bayraklı trenin önünde çok parlak bir far ışığı yer alır, lokomotif de epeyce göz alıcı renktedir. Böylece, lokomotifi izleyen katarların pası, döküntüsü, enkaz durumu gözlerden saklanır. Tam bir Yanki propaganda yöntemi.

Gazetelerin ekonomi sayfalarını okuyanlar, ABD'nin halen daha dünyanın en büyük gayri safi milli hasılaya sahip olduğunu görürler. Öte yandan Çin, satın alma gücü paritesine göre yapılan hesaplamalarda, ABD'yi geride bıraktı. Nedeni şu: Pekin'de bir markette, 100 dolar ile, otomobil bagajını dolduracak alışveriş yapabilirsiniz; ama aynı 100 dolar New York'ta, bir file malzemeye yetmez. Burjuva iktisat yazınında SGP hesaplaması genel kabul görmüyor, çünkü tren farının parlaklığını azaltıyor. Buna rağmen, ABD'li şirketler, kendi alanlarında hepsi dünya piyasaları üzerinde egemen ya da söz sahibi tekelilerdir. Dijital teknoloji şirketleri, Avrupalı muadillerinden onlarca kat daha büyük cirolara sahiptir. Üç tane petrol tekeli, dünya enerji piyasalarına dinazor gibi çöreklenmiş, domine edecek güçtedir. Dünyanın en büyük 500 şirketinin 191 tanesi ABD'lidir. Tek başına Wall Mart'ın cirosu, Türkiye'nin en büyük 500 şirketinin toplam cirolarını neredeyse ikiye katlar. Dahası var: ABD kapitalist dünyanın bankacılık sistemine ve para dolaşımına yön verecek etkiyi elinde bulundurur. ABD'nin merkez bankası misyonunu yürüten FED, parasal alanda atılan her adımı belirler. FED eğer faizleri düşürür ve piyasayı paraya boğar-

ABD Ekonomisinde Yatırımlar ve Ekonomik Büyüme		
Yıllar	Yatırımların Büyüme Hızı	Mili Gelir Büyüme Hızı
1990-2000	2,6	3,1
2002-2007	4,8	2,8
2008 +	0,9	1,4

Tablo 2: Kaynak: E. Yeldan (31. 10.18) Cumhuriyet

sa, ya da tam tersini yaparsa, Londra, Tokyo ve Frankfurt mutlak suretle aynı yolu izler ve geri kalanları peşlerinden sürükler.

Tüm bunlar, lokomotif ve farınun göz alıcı parlaklığını yansıtır. Ama bir de gerideki katarlara bakmak lazım, çünkü hızı onlar ayarlar. Bakılınca, çöküşün gerçek resmi daha iyi anlaşılacaktır. Konuya iki ayrı tablo ile başlangıç yapalım.

Tablolarda yansıyan, 2002 – 07 arası kısa dönemde görülen yükseliş geçici olmuştur. Irak ve Afganistan işgallerinin yanı sıra, bu kısa dönem Çin'e muazzam miktarda yatırım yapıldığı dönemdir. Tablolar, esasında, Marx'ın Kapital'de detaylıca anlattığı genel eğilimi özetliyor: "Sermaye tekeli, kapitalist üretimin engeli haline gelir." Yani tam da ABD'nin başının belası, o parıltılı rakamlardır.

ABD ekonomisinde kar oranları, yatırım ve büyüme hızı oranları yerlerde süründüğü halde, tekeli şirket karları çok parlak bir görünüm sunar. Bunun bir nedeni var. Marx, sermaye birikiminin iki farklı yoluna açıklık getirmiştir. Birincisi yoğunlaşma, ikincisi merkezileşmedir: "Yoğunlaşma, yalnızca büyük boyutlu yeniden üretime verilen bir başka addır. Merkezileşme, zaten var olan sermayelerin dağılımındaki bir değişiklikten, toplumsal sermayeyi oluşturan kısımların nicel gruplanmalarındaki basit bir değişimden meydana gelebilir". Ayrıca Marx, merkezileşme sürecinin, yoğunlaşma yoluyla oluşan

birikim artış sürecinden çok daha hızlı olabileceğini ifade eder.

Son yıllarda, ABD'de sermaye birikimine yön veren hareket, yoğunlaşmadan değil, merkezileşmekten ileri gelmiştir. Çünkü, dünyanın para-sermayesinin toplandığı son merkez ABD'dir. Rekabette diğerlerinin biraz önüne geçen her şirket, devasa miktarlar halinde birikmiş borç verilebilir para-sermayesi tarafından desteklenir, bu firmalar oldukça kısa süreler içinde rakiplerini satın alarak, piyasanın dışına iterek merkezileşmiş, listelerdeki en üst basamaklara baş döndürücü hızlarda tırmanmışlardır. Dünyanın en büyük, en değerli şirketleri sıralamasında ilk üç sırayı paylaşan Amazon, Facebook, Google, yaşları 20'yi bulmayan şirketler, 200 yıldır faaliyette olan şirketleri, arkalarına aldıkları finans oligarşisi sayesinde geride bırakabildiler. Bu finans oligarşisi aynı zamanda petrol tekellerine, otomotiv işletmelerine, bankalara ve borsalara kumanda eden bir avuç sermaye grubudur. Bu yüzden ABD ekonomisi rakiplerinden daha hızlı bir tempoda, toplumsal sermayesini yoğunlaştırılmaz, yani genişletilmiş yeniden üretimi beklenen ölçüde gerçekleştirmez noktaya ulaştı. Sonuç şu oldu. Bu şirketler kasalarında, hiçbir işe yaramadan yatan 5 trilyon dolar tutuyorlar. Çok daha fazlası banka kasalarında bekliyor; 19 trilyon dolar, eksi faizli hesaplarda kıyıya vurmuş ölü balina misali yatıyor.

Bu gelişmeler sonucu, ABD'nin tek-

nolojik gelişime yön verdiği iddiası oldukça tartışılır olmaya başladı. Genişletilmiş yeniden-üretim marjı daraldıkça, tüm teknik olanaklara rağmen son on yıldır ABD'nin emek üretkenliği yerinde sayıyor. Rekabette çok ciddi bir dezavantajdır bu durum. Üstelik, birbirini izleyen her teknolojik adım, marjı daha da daraltıyor. Yani ABD tekelleri için yeni teknolojik adımlar, daha büyük değil, daha küçük karlar vadediyor. Bir başka neden, teknik eleman sıkıntısıdır. On yıllardır kapitalist dünyanın "son tüketicisi" olma pozisyonunda tutunan ABD, üniversitelerinde, mühendisten çok daha fazla, işletmeci, finansçı ve pazarlamacı yetiştirdi. Geline nokadaki acıklı durumu, bizzat Apple'ın patronu Tim Cook şu sözlerle dile getiriyor:

"İnsanlar şirketlerin Çin'e düşük işgücü maliyeti nedeniyle gittiğini düşünür. Ama gerçek şu ki, Çin yıllar önce düşük işgücü maliyeti olan ülke olmayı bıraktı. Çin'e gitme nedeni beceri ve becerikli insan sayısının fazla olması. Bizim yaptığımız ürünler gerçekten büyük yetenek ve hassasiyet gerektiriyor. Çin'de araç teknolojisi çok gelişmiş ve buna hakimiyet çok üst düzeyde. ABD'de araç mühendisleriyle bir toplantı yapabiliriz fakat bulunduğumuz odayı doldurabileceğimizden emin değilim. Çin'de birden fazla futbol sahasını doldurabilir."

Parlak yıldızlı ambalajlar içinde caka satan ABD teknoloji şirketleri, alt yapı, donanım, yazılım ve teknik hizmetler konusunda Çin'e, Tayvan ve kapitalist G. Kore'ye bel bağlamışlardır. İletişim alt yapısında 5G teknolojisini hayata geçiren Çin oldu, yapay zekâ çalışmalarında da ABD'yi geride bıraktı.

ABD'nin teknolojik bunalımı silah endüstrisine de yansımış durumda. Bu alanlarda, önce Rusya, şimdilerde Çin, ABD'yi alt edecek teknolojik atılımlara imza attılar. Rusya'nın hava savunma sis-

temleri ABD'nin ciddi bir üstünlük saydığı seyir füzelerini etkisiz kılmayı, hatta fırlatılan füzelerin rotasını yönlendirme becerisini gösteriyor. Çin, oldukça ağır ve pahalı ABD silah sistemlerinin karşısına, ucuz ve etkili yapay zekaya dayalı dijital savunma tekniklerini çıkarmaya başladı.

ABD'ye askeri üstünlük kazandıran araçlardan birisi, uzun menzilli ağır bombardıman uçaklarıydı. En yakın rakibi, Sovyet döneminden kalma süperonik uçaktır, Amerikan muadillerinin sadece yarısı bir menzile sahiptir. Derken 2018'de garip bir şey oldu. Rusya'ya ait bu uçak Venezuela'da bir hava üssüne indi, 5500 km uzağa; bir Amerikan B-2'sinin iki katı menzili kat etmişti. Bizzat Pentagon, yaptığı pek çok savaş simülasyonunda, Rusya ve Çin karşısında yaşayacağı yenilgileri sanal ortamda test ediyordu.

ABD'nin temel imalat sanayindeki durumu, dijitalden ve silahtan daha kötü bir manzara çiziyor. Otomobil sanayi öylesine övünç kaynağı olmuştu ki "General Motors demek, ABD demektir" sloganı üretilmişti. Şimdiyse bu sektör Japon, Alman ve Koreli şirketlerce adeta içerden fethedildi. Üretim %47'sini bu ülke şirketleri gerçekleştiriyor. Trump, emperyal çöküşün bu görüntüsü karşısında öyle bir

Parlak yıldızlı ambalajlar içinde caka satan ABD teknoloji şirketleri, alt yapı, donanım, yazılım ve teknik hizmetler konusunda Çin'e, Tayvan ve kapitalist G. Kore'ye bel bağlamışlardır. İletişim alt yapısında 5G teknolojisini hayata geçiren Çin oldu, yapay zekâ çalışmalarında da ABD'yi geride bıraktı.

ABD hegemonyası çöktüyse, bunun nedeni, bir paylaşım savaşında yaşanan hezimet değildi, ya da daha dinamik bir emperyalist rakibin her alanda onu alt etmesi de değildi. 3. Dünyacıların iddia ettiği üzere, bağımlı ülke devrimleriyle ABD ablukaya alınmış hiç değildi. Hegemonyayı çökerten, kapitalist birikim yasaları olmuştu.

öfkeye kapıldı ki “New York 5. Cadde’de tek bir Mercedes kalmayacak!” diye havlamıştı. Trump, karşılaştığı her hüsrana verici rakama böyle havlayacaksa, işi gerçekten zor. İşte bir tane daha; “Bizim bir yılda ürettiğimiz çeliği Çin bir haftada üretiyor”

Sonuç mu? İşçi aristokrasisiyle beraber, sanayi proletaryasının çöküşü! 1990 yılında imalat sanayinde çalışanların oranı %33 iken, şimdi bu rakam %9’a kadar geriledi. Emek üretkenliğindeki durgun seyir hesaba katılırsa, bu düşüşün tek anlamı var: Sınai çöküş!

ABD hegemonyası çöktüyse, bunun nedeni, bir paylaşım savaşında yaşanan hezimet değildi, ya da daha dinamik bir emperyalist rakibin her alanda onu alt etmesi de değildi. 3. Dünyacıların iddia ettiği üzere, bağımlı ülke devrimleriyle ABD ablukaya alınmış hiç değildi. Hegemonyayı çökerten, kapitalist birikim yasaları olmuştu. Bu yüzden, çöküşü geri çevirmek üzere girişilen savaşlar işe yaramadı, mali ve finansal tedbirlerin beliren tüm çeşitleri denenmesine rağmen, gidişat durdurulamadı.

Bütün çırpınışlardan sonra, ABD yönetici sınıfı, durumunu kabullenmekten başka bir yol bulamadı. 2018 başında

Davos’ta toplanan dünyanın kaymak tabakası, kapitalizmin süre giden krizini yönetecek bir “lider ülke bulamadığını” raporlarında geçirdi. Amerikan mali-oligarşisinin sözcüsü basın, pek çok kere “artık dünyaya polislik yapmayacaklarına” dair uzman görüşlerini manşetlerden duyurdu. Nihayet Pentagon, bir raporla çöküşün kabulünü resmiyete bağladı. Rapor, açıkça, uluslararası gelişmelere Çin ve Rusya’nın yön verdiğini, diğer ülkelerin de, yönlerini ABD’ye göre değil, bu iki büyük güce göre ayarladıklarını dile getiriyordu. Ve tüm bunlar, pandemi felaketi tsunami misali yıkıp geçmeden oluyordu.

Pandemi, Amerikan yönetici sınıfların en çok yirmi yılda kabullenebildikleri çöküş gerçeğini, emekçi sınıflara birkaç ayda öğretti. İşsizlik görülmemiş boyutlara haftalar içinde fırladı. Sağlık sisteminde beklenen oldu ve dört dörtlük bir çöküş yaşandı. Eczane ve market raflarında mal kalmadı. İşler hiç bu denli kötü gitmemiş, felaketler böylesine üst üste binmemişti. Amerikan halkı, George Floyd’dan önce başlamıştı nefessiz kalmaya. Neon ışıltılarının ve yaldızlı ambalajların ardına saklanan enkaz açığa çıktı. Hiç kimse, hiçbir güç ABD’yi yeniden büyük (yani hegemon) yapamazdı. Emekçilerin öfkesine ket vuran endişeler, sistemin bir şekilde yeniden kendini tamir edeceğine duyulan güven, etkisini yitirdi. Bir yanda yönetici sınıfların yıkılan özgüveni ve yükselen korkuları, diğer yanda emekçi sınıfların dizginlenemeyen, polise ve ulusal muhafıza diz çöktüren öfkeleri. Bunlar dört dörtlük bir iç savaş hazırlayan çok tehlikeli bir kokteyl oluşturuyor.

Aztek harabelerindeki gençlere ne mi oldu? Bekledikleri ABD helikopteri hiç gelmedi, açlıktan ve susuzluktan ölmek için başlarının çaresine kendileri baktılar. Bekleyerek boşa zaman geçirdikleri için birbirlerini suçladılar.

EN LA UNIDAD
EXISTE LA FUERZA
PODEMOS MOVER
MONTAÑAS CUANDO
ESTAMOS UNIDOS

CHILE REP.

NILEN

Kendiliğinden Hareketten Örgütlü Devrimci Mücadeleye

..... özgür güven

Lenin, 1905 devriminden önce kaleme aldığı “İki Taktik”te Rus Devriminin taktik taleplerinden; otokrasinin yıkılması, sekiz saatlik işgünü ve toprak sorununun çözümünden söz eder. Bu üç talebe Rusya’da hiç kimsenin karşı çıkmadığını, ama Bolşevikler dışında hepsinin otokrasinin devrilmesi talebini salt propagandif bir talep olarak ele alıp bilinmeyen bir geleceğe ertelediklerini belirtir. Oysa Lenin önderliğinde Bolşevikler en başa otokrasinin devrilmesini koyar, bu talebi pratik politikanın konusu durumuna getirir; diğer iki talebi de birinciye bağlı olarak ele alırlar.

Bu iki tutumdan ilki ekonomistlerin, ikincisi olan Lenin ve Bolşeviklerin ki ise komünistlerin soruna nasıl yaklaştığını gösterir.

Şimdi bu konuyu neden belirttik? Bize bunu hatırlatan olgular, gelişmeler nelerdir?

Bu topraklarda çok uzun zamandan beri geniş bir kitle hareketi var. Emekçi yığınlar, proletarya ve halklar çok çeşitli

nedenler ve amaçlar için pek çok eylem gerçekleştirdi, gerçekleştiriyor. Uzun yıllardan beri şu ya da bu nedenle, biri biterken diğeri başlayan, neredeyse kesintisiz olarak süren işçi eylemleri var. Ayrıca doğanın ve çevrenin yıkımına karşı, ağaç ve orman katliamına karşı, madenlere, HES’lere, RES’lere, nükleer santrallere, çevre yolları ve köprülere karşı suları, ormanları, doğayı ve kendi yaşam alanlarını korumaya çalışan çok geniş bir kesimin eylemleri var. Bir de Kürt halkının UKK-TH ve özgürlükleri uğruna çok boyutlu ve çok geniş bir çerçevede sürdürdüğü mücadeleleri var. İlhak edilmiş ezilen bir ulus olan Kürt ulusunun mücadelesini ayrı ele almak gerekir. Bu nedenle bu yazıda Kürt sorununa hiç girmeyeceğiz. Bunların yanında ulusal topluluklardan dini inanç ve mezheplere kadar uzanan ve burada sayamayacağımız kadar çok çeşitli nedenlerle gösteriler, isyanlar, ayaklanmalar biçiminde gerçekleşen eylemler var. Bu eylemlerin hepsinin ortak yanı iktidar odaklı olma-

malarıdır. Bu anlamıyla da kendiliğinden hareketler olmalarıdır.

KAPİTALİZMDE SINIF MÜCADELESİ

Kapitalist toplum çelişkin bir toplumdur. Bu toplumda burjuva sınıfla proleter sınıfın çıkarları birbirine karşıttır. Bu yüzden kapitalist toplumun en başından beri işçi sınıfı, daha iyi bir yaşam ve çalışma koşulları uğruna, daha iyi bir ücret uğruna mücadele verdi. Bu ekonomik talepler uğruna mücadele, kapitalist toplum yıkılana kadar da var olacaktır. İşçi sınıfının bu kendiliğinden mücadelesi her zaman sol, sosyalist ve devrimci hareketin üzerinde yükseldiği maddi zemin oldu. Bu maddi temelden hareketle gelişen proletaryanın örgütlenme süreci dayanışma sandıklarından başlayarak süreç içinde sendikalara, işçi partilerine, komünist partilere kadar uzandı. Proletaryanın örgütlenmesi ne kadar gelişip üst boyutlara, siyasal partiler biçimine varsa da kapitalizm var oldukça

*Bütün bir kapitalist
gelişme tarihi, işçi sınıfının
kendilerini sömüren,
ezen, açlığa ve sefalete
sürükleyen sermayeye
dayalı bu üretim sisteminin
ve burjuva toplumun
bekasına duydukları
kör inançları aşip ortak
mücadeleye atıldıklarında
neler kazandıklarını,
kazanacaklarını öğrendikleri
bir tarih oldu.*

işçi sınıfının yeni yeni bölükleri kendiliğinden ekonomik mücadeleye atılacak ve bu her zaman varlığını sürdürecektir. Ki yeri gelmişken bir cümleyle belirtelim, bu ekonomik mücadele hiçbir zaman proletaryanın sınıf bilincinin gelişmesine; sosyalizm bilincine kendi başına erişemez. Bu nedenle proletaryaya sosyalizm bilinci, sınıf bilinci dışarıdan verilir. Bu konuya yeniden döneceğiz.

Bu topraklarda ekonomik mücadele Osmanlı imparatorluğu yıkılmazdan önce kurulan amele teali cemiyetleri gibi ilk örgütlenmeler eliyle 1800'lerin son çeyreğinden başlayarak bugünlere kadar geldi. Yüzyılı aşkın bir süredir sol, sosyalist hareket de bu temel üzerinde varlığını sürdürdü, mücadele verdi.

İşçi sınıfı hareketinin tarihi dünyanın her yerinde ekonomik mücadelenin, kendiliğinden hareketin, tohum halindeki bir bilinç olduğunu gösterir. 1700'lü yıllara kadar uzanan bu tarihte, makine kırıcılığında ifadesini bulan ilkel işçi isyanlarından bugünlere uzanan her işçi eylemi, her grev, her isyan işçi sınıfının uyanışında belirli bir düzeyin ifadesidir. Bütün bir kapitalist gelişme tarihi, işçi sınıfının kendilerini sömüren, ezen, açlığa ve sefalete sürükleyen sermayeye dayalı bu üretim sisteminin ve burjuva toplumun bekasına duydukları kör inançları aşip ortak mücadeleye atıldıklarında neler kazandıklarını, kazanacaklarını öğrendikleri bir tarih oldu. Bu tarih boyunca işçi sınıfı bazen yendi bazen yenildi: ekonomik olarak önemli kazanımlar elde ettiği, hatta dünyanın üçte birinde kendi politik iktidarlarını kurduğu dönemler de oldu.

EKONOMİZM YA DA KİTLE KUYRUKÇULUĞU

Ekonomik mücadele, işçilerin iş gücünü daha elverişli ve daha uygun koşul-

90'lı yıllar, o zamana kadar yaşanan en sert iç savaş yılları oldu. Bu dönemde sosyalizm dünyada bir yıkım yaşarken, bu topraklarda devrimci durum ortaya çıkmış, iç savaş sertleşmişti. Bu koşullarda büyük bir özgüvenle mücadele hayatına atılan Leninist Parti, nesnel koşulların tahlili üzerinden devrimci görevleri saptayıp açıkladı.

larda, daha iyi bir fiyata satmak; çalışma ve yaşam koşullarını daha iyi hale getirmek amacıyla burjuvalara karşı verdikleri ortak mücadeledir. Bu mücadelenin kendi başına varıp varacağı yer, en fazla sendikal mücadele ve sendikal örgütlenmedir. Zaten uzun yıllardan beri pek çok ülkede bu mücadele sürüyor. Kapitalist toplumda devleti elinde bulunduran burjuva sınıf; polisiyle, kolluk güçleriyle, yasaları ve mahkemeleriyle işçilerin karşısına çıkarak bu mücadelenin politikleşmesine neden olur. İşçi sınıfı burada sendikal örgütlenmesine dayanarak yürüttüğü mücadelelerle idari önlemler alınmasını, yasalarda bazı düzenlemeler yapılmasını, emeklilik, sağlık sigortası, işsizlik sigortası, ücretsiz eğitim vb. bazı sosyal haklar elde edebilir. Bütün bu haklar uğruna verilen mücadelelerde politik mücadeledir. Ancak her mücadele aracının ve biçiminin kendi sınırları vardır. Bu yüzden, bu mücadelelerle işçi sınıfı bazı ülkelerde daha iyi iş ve yaşam koşulları elde etmiştir, ama hiçbir zaman ve hiçbir yerde tam kurtuluşunu elde edememiştir, edemez.

İşçi sınıfının kurtuluş öğretisi olan sosyalizmin kökleri, işte bu ekonomik mücadelenin içindedir. Türkiye'de 1960'larda hızla gelişen işbirlikçi tekelcilik ve sanayide yaşanan atılım hem işçi sınıfının nicel büyümesini hem de kendiliğinden hareketin genişlemesini beraberinde getirdi. Bu zemin üzerinde yükselen 71 devrimci çıkışı kısa sürede kapsamlı bir program

ve devrimci mücadele biçimleriyle ortaya çıktı. Ancak 70'lı yılların o büyük devrimci enerjisine karşın hareket dağınıklığını aşamadı. Leninist partiye ön gelen devrimci hareket henüz parti aşamasına sıçradığında 12 Eylül askeri faşist cunta iş başına geldi. 80'li yılların ikinci yarısında işçi hareketi yeniden bir yükseliş içine girdi; 87 Netaş Grevi ve 89 Bahar Eylemleri, kendiliğinden hareketin yeni bir sıçramaya gebe olduğunun işaretleriydi. 90'lı yıllar, o zamana kadar yaşanan en sert iç savaş yılları oldu. Bu dönemde sosyalizm dünyada bir yıkım yaşarken, bu topraklarda devrimci durum ortaya çıkmış, iç savaş sertleşmişti. Bu koşullarda büyük bir özgüvenle mücadele hayatına atılan Leninist Parti, nesnel koşulların tahlili üzerinden devrimci görevleri saptayıp açıkladı.

Ekonomik mücadeleyi ve kendiliğinden hareketi incelerken Lenin, bu hareketlerin yarattığı olanakları değerlendirmekten bahseder. Çünkü bu hareket sadece toplumdaki öfke birikimiyle ifade edilemez. Bu hareketin geliştiği nesnel koşullar, aynı zamanda devrimci komünist hareketin gelişimi için gereken uygun ortamı da sağlar. Hatta öyle ki kendiliğinden hareket, kimi zaman örgütlü devrimci hareket için ön açıcı bile olmuştur. Bunun en açık örneği 1905 Rusya'sında kendiliğinden hareketin içinden doğan Sovyet örgütlenmesi olmuş, proletarya daha sonraki yıllarda bu örgütlere dayanarak kendi iktidarını kurmuştur. Burada Lenin'in "Ne

Yapmalı”daki şu sözleri açıklayıcı olacaktır:

“Görevler doğru saptandığında, bu görevleri yerine getirmek amacıyla tekrar tekrar girişimde bulunmak için enerji mevcut olduğunda, geçici başarısızlıklar ancak küçük musibetler olabilirdi. Devrimci deneyim ve örgütsel ustalık edinilebilen şeylerdir. Yeter ki insanda gerekli özellikleri edinme isteği olsun! Yeter ki insan hatalarının farkına varsın – devrimci meselelerde bu, yarı yarıya düzelme demektir.” (Seçme Eserler cilt:2)

EKONOMİK MÜCADELEDEN POLİTİK MÜCADELEYE

90’lı yıllarda kimse kabul etmese de hareketin gücünün başta işçi sınıfı olmak üzere kitlelerin uyanışından geldiğini; zayıflığının ise kendilerine öncülük misyonu biçen devrimci örgütlerin bilinç ve inisiyatif yetersizliğinde, özellikle de önderlerin konformizminde yattığını söyleyebiliriz. Çünkü 90’lı yıllar boyunca bu örgütlerin konformist önderleri, devrimci duruma ve giderek sertleşen iç savaşa rağmen bu somut olguları reddediyorlar, görmezden gelip yok sayarak “kitlelerin hazır olmadığını”, “yaprak bile kıvıldamadığını” söylüyorlardı. Onların yaptıkları ileri işçilere göre politika belirlemek, eylem halindeki kitlelere yardımcı olmak, yol göstermek değil, kendiliğinden hareketin önünde yerlere kadar eğilmek, en geri işçilerin seviyesindeki politikalarla kitle kuyrukçuluğu yapmaktı. Kendi yeteneksizliklerini, hazırlıksızlıklarını görmeyen bu çapsiz önderler, böyle davranarak kendi suçlarını da kitlelerin üzerine atıyorlardı.

Yeri gelmişken; çeşitli çevreler tarafından, üstelik Lenin’e mal edilerek “başarı”nın ölçütü kitleleşmemiş gibi değerlendirilmesine değinmeden geçemeyeceğiz. Hemen belirtelim, 70’li yıllar da-

90’lı yıllarda kimse kabul etmese de hareketin gücünün başta işçi sınıfı olmak üzere kitlelerin uyanışından geldiğini; zayıflığının ise kendilerine öncülük misyonu biçen devrimci örgütlerin bilinç ve inisiyatif yetersizliğinde, özellikle de önderlerin konformizminde yattığını söyleyebiliriz.

hil geniş kitleleri etkileyen, yani “başarılı” olan oportünist ve reformist hareketlerin bu “başarı”larının altında uyguladıkları ekonomist-sindikalist çalışma ve mücadele anlayışları vardı. Başarılarının tek nedeni, en geri işçi kesimlerinin durumlarına uygun politikalarla hareket etmeleri idi. Bu hareketler özellikle ezilen ulus ve ulusal toplulukların sorunlarına ilgisiz kalarak sosyal şovenizme kayıyor, işçileri çalışma yaşamının sorunlarına ve fabrika duvarlarının içine hapsediyorlardı. Zaten bu “başarılı” görünümün arkasındaki başarısızlık 13 Eylül 1980’de cıvılcıplak açığa çıktı, işçi kitleleri örgütsüz, bir başına ortada bıraktılar.

70’li yıllardan başlayarak işçi sınıfı içinde faaliyet sürdüren sosyalist hareket, açık söylemek gerekirse, çok sayıda ekonomist yetiştirdi. Bunun en başta gelen nedeni, işçi sınıfı içinde çalışmayı, fabrika koşullarının, çalışma koşullarının teşhiri temelinde ele alarak, işçilerin çalışma ve yaşam koşullarının iyileştirilmesi hedefiyle hareket etmeleri, sınıfın önüne sendikal örgütlenmeyi ve sendikalaşma hedefini koymalarıdır. Söylediğimiz sendikal mü-

cadeleyi es geçmek değil. Burada düşülen hata, sendikal mücadelenin burjuva toplumun sınırlarını aşamayacağına unutulmasıdır. Bu nedenle varılan yer ekonomizm-sendikalizm olmaktadır.

İşçilerin burjuva sınıfa karşı mücadeleye kazanılmasında dün olduğu gibi bugün de çalışma koşullarına, fabrikaya dair teşhirler önemlidir. Kaldı ki, kapitalist toplum var olduğu sürece bu teşhirler olacaktır. İşçi sınıfının bir bölümünün politik hayata uyanması, sınıfa önderlik etmeye başlaması, hiçbir zaman yeni yeni işçilerin mücadeleye ilk adımlarını atmalarının önünde engel değildir. Aksine teşvik edicidir. Ancak bu ekonomik koşulların, fabrika yaşamının teşhiri, sosyalizm mücadelesi değildir, devrimci sınıf mücadelesi değildir. Olsa olsa, işçi sınıfının kurtuluş mücadelesi açısından bir başlangıç olabilir. Bu da devrimci komünist hareketin bu durumu iyi değerlendirmesi, sınıfın daha ileri gitmesi, devrimci mücadeleye çekilmesi koşuluyla. Yoksa bu durum sendikal çerçeveyi ve burjuva sınırları aşamaz.

Nasıl ki proletaryanın sınıf mücadelesinin kökleri verili nesnel koşulların içindeyse, proletaryanın kurtuluş öğretisi olan sosyalizmin kökleri de kapitalizmin sosyo-ekonomik koşullarının içindedir. Her ikisi de kapitalizmin yarattığı kitlesel sefalet ve yoksulluğa karşı mücadeleden beslenir. Ancak proletaryanın sınıf mücadelesinin devrimci sınıf mücadelesine büyümesi kendiliğinden olmaz. Bilimsel sosyalizm, sınıf mücadelesinin yanında ve ondan ayrı olarak doğdu. Bu öğretiyi kurup geliştiren, bilim düzeyine çıkaran Marx, Engels ve Lenin aydın kesimden geldiler. Hep söylene söylene bir klişe haline gelen “işçi sınıfına sınıf bilinci dışardan verilir” söyleminin nedeni bu. Bu doğrudur, zira işçilerin ekonomik felsefi ve diğer konular üzerinde uzun uzun bilimsel çalışma yapmaları mümkün değildi. Ancak o günden

bu yana köprülerin altından çok sular aktı. Dünyanın pek çok ülkesinde olduğu gibi bizde de uzun yıllardan beri devam eden devrimci mücadelede işçi sınıfının sınıf mücadelesi, devrimci sınıf mücadelesine dönüşmeyi, büyümeyi başardı. Henüz sınıfın geniş kesimleri bu düzeye sıçramasa da, bu sıçramanın sancıları yaşanıyor.

SINIF BİLİNCİ

İşçi sınıfının kendiliğinden mücadelesi yeni bir sıçramaya hazırlanırken şu soru daha çok önem kazanıyor: Politik eğitim nedir? Kapsamı ne olmalıdır? İşçi sınıfının politik bilincinin sınıf bilincinin yükseltilmesi devrimci komünist hareketin önünde somut ve acil görev olarak çıktığı için bu sorunun önemi de daha çok öne çıkıyor. Burada sadece politik iktidar hedefinin öne çıkarılması ya da “bütün iktidar emeğin olacak” demek yeterli mi? Elbette bu önemli, ama tek başına yetmez. İşçilere dönüp; burjuva sınıfla işçi sınıfının çıkarlarının karşıt olduğunu açıklamak nasıl yetmiyorsa, politik olarak ezildiklerini açıklamak da yetmez. Sermayenin ve hükümetlerinin politik baskılarının her bir somut görüntüsünü, yaşanan her olayı etkili bir ajitasyon için değerlendirmek, politik baskının her biçimini yaşamdan örneklerle teşhir etmek, etkin ve yaygın bir ajitasyon yürütmek gerekiyor.

Politik baskılar, toplumda sadece işçi sınıfına yönelik olarak uygulanmıyor. Ezilen ulus ve ulusal topluluklardan dini inanç ve mezheplere, kadınlardan LGBTİ bireylere kadar pek çok sınıfsal tabakayı ve toplumsal kesimi etkisi altına alıyor, yaşamlarını çekilmez hale getiriyor, nefes alışlarını bile engelliyor. Bu politik baskılar yaşamın bütün alanlarında ve bütün toplumsal kesimlere yöneliyor. Öyleyse politik teşhir ve ajitasyonun da bütün toplumsal kesimleri ve bütün alanları kapsa-

yacak biçimde genişletilmesi gerekiyor. Kitlelerin, özellikle işçi sınıfının politik mücadeleye kazanılması, sadece ekonomik teşhirle ve/veya politik iktidar hedefini tekrarlamakla sınırlı ele alınamaz. Polisin, yargının, hükümetin ve sermayenin diğer bütün yollardan (TV, yazılı ve görsel medya, sosyal medya vb.) sürdürdüğü politik baskı ve kısıtlamaların her somut durumdan hareketle her fırsatta ve her yerde teşhir edilmesi gerekiyor.

Çok yönlü teşhir olmadan kitlelerin politik hayata uyanması ve devrimci mücadeleye yaygın katılımı beklenmemeli.

Zaten bu yüzden devrimci komünist hareketin dünyanın her yerinde üzerinde önemle durduğu faaliyetlerden biri politik teşhir faaliyetidir.

Politik baskının her biçimi teşhir edilmeli, kime yönelirse yönelsin karşı çıkılmalıdır.

Şimdi denilecektir ki her ekonomik mücadele aynı zamanda bir politik mücadeledir. Bu doğru, ama bu kadar değil, eksik. Eğer bu mücadele fabrika duvarları içinde kalır, meslek darlıklarını aşip ekonomik taleplerin yani ücret ve çalışma koşullarının ötesine geçmezse; eğer işçi sınıfı kendilerinin dışındaki toplumsal sorunlara iradi olarak müdahale edip toplumun devrimci dönüşümünde kendi rolünü oynamaya yönelerek önderlik kapasitesini geliştirmemezse, her ne kadar ekonomik mücadele polisin ve devletin müdahalesiyle politik karakter kazansa da, yine de kendiliğindenliğe teslim olur, ekonomizmden

öteye geçemez. Zira her ekonomik mücadele bir politik mücadele olsa da her politik mücadele ekonomik mücadeleyle sınırlı değildir. Devrimci komünist hareket, toplumdaki değişik sınıf ve katmanların taleplerini politik olarak birleştirip proletaryanın bilinçli hedefi durumuna getirdikçe hem devrimci komünist hareket hem de proletarya öncülük rolünü layıkıyla oynayabilecek, devrimci görevlerini yerine getirebilecektir.

Bu görevleri yerine getirebilmenin, diğer sorunları da proletaryanın bilince çıkarması ve kendi iradesi haline getirebilmesinin yolu, politik ajitasyonun yoğunlaştırılması ve yaygınlaştırılmasıdır. Bu ajitasyon faaliyeti çok yönlü teşhiri kapsamalıdır. Çok yönlü teşhir olmadan kitlelerin politik hayata uyanması ve devrimci mücadeleye yaygın katılımı beklenmemeli. Zaten bu yüzden devrimci komünist hareketin dünyanın her yerinde üzerinde önemle durduğu faaliyetlerden biri politik teşhir faaliyetidir. Politik baskının her biçimi teşhir edilmeli, kime yönelirse yönelsin karşı çıkılmalıdır. Yazılı, sözlü, görsel her türlü olanak bu amaçla kullanılabilir. Lenin, "Eğer işçiler" diyor, "hangi sınıfı hedef alıyor olursa olsun, her türlü zorbalık ve baskı, zor ve suiistimal olayına tepki göstermeyi, hem de herhangi bir açıdan değil, sosyal-demokrat (yani komünist) açıdan tepki göstermeyi öğrenmemişlerse, işçi sınıfının bilinci gerçek bir politik bilinç olamaz." (Age-95) (italikler Lenin'e ait).

POLİTİK AJİTASYON

İşçi sınıfı her şeyden önce kendisini tanımalıdır. Eğer bir sınıf olarak kendi kendisini tanıyamazsa, kendi tarihsel görevlerini de kavrayamaz. Kendisini tanıması ise modern burjuva toplumun bütün sınıfları arasında var olan ilişkileri anlayıp kavramasıyla bağlantılı olarak gerçekleşir.

Bu ilişkilerin kavranması, öyle teorik olarak değil, politik yaşamın deneyimlerinden çıkarılan derslerle sıkı sıkıya bağlantılı olarak mümkün olabilir. İşte bu yüzden işçi sınıfının dikkatini fabrika sınırlarının içine çeken, onu sadece bir işçi olarak kendi sorunlarına yönlendirip yoğunlaştıran, diğer toplumsal gelişmelerden ve olaylardan uzak durmasını öğütleyen birisi asla komünist değildir, hatta iyi bir devrimci bile olamaz. Bir işçi sadece fabrika sahipleri, kendi patronları hakkında fikir sahibi olmakla komünist olmaz. Bunun için burjuva sınıfın genel politik çehresinin yanında burjuva toplumdaki bütün kesimlerin; üst düzey bir memurun, küçük mülk sahibi bir köylünün, öğrencinin, din adamının, bir büyük burjuvanın, esnafın, tüccarın, doktorun, öğretmen, mühendisin, vb. konumu, yaşamı ve buna bağlı olan politik tutumuna dair net bir görüşe ve değerlendirmeye sahip olmalı; her birinin güçlü ve zayıf yanlarını bilmeli, her sınıf ve kesimin dış görünüşünün altında yatan gerçek yönelimini, onun söylediklerine bakarak değerlendirmemeli, söylediklerinin altında yatan gerçek amaçlarını görmeli; hangi sınıfın çıkarlarını savunduğunu ve bunu nasıl yaptığını anlamalı, kavramalıdır. İşte bunlar sadece kitaplardan öğrenilemez. Bunlar ancak çevremizde olup bitenleri gözlemekten, gözlemlerimizden sonuçlar çıkarmaktan, canlı deneyimlerden öğrenilebilir, kavranabilir. Kendimiz doğrudan görüp yaşamasak da toplumdaki söylentilerin, fısıltıların, bakış, tavır ve davranışların ne anlama geldiğini, kimin, nasıl, neyi savunmak için neler söyleyip neler yaptığını öğrenmek ve bütün bunları teşhir etmek: İşte bu çok yönlü politik teşhir sayesinde kitlelerin politik hayata uyanma sürecini hızlandırabilir; bu faaliyete katılan, politik hayata uyanmaya başlayan işçileri ve emekçileri politik eğitimden geçirebiliriz.

Sokağa çıkan işçilere, emekçilere, öğrencilere, proletarya ve halklara karşı polis vahşetine, işkencelere; yaşam alanlarını, topraklarını, sularını, ağaçlarını savunan köylülere yapılan zulme; iktidarın devlet dini dışındaki din ve mezheplere uyguladığı ayrımcı ve aşağılayıcı politikalara; basına, televizyona, sosyal medyaya yönelik sansür ve baskılara; hükümete yapılan en küçük eleştiride bile gazetecilerin tutuklanmasına, Kürt halkına uzun yıllardan beri uygulanan asimilasyona, zulme, vahşete karşı işçi sınıfı neden hala bu kadar sessiz? Bunun nedenini iş koşullarındaki, fabrikadaki sorunlarda aramak ya da ekonomik sorunları aşamadığı için diğer sorunlarla ilgilenemediğini öne sürmek abesle iştigal olur. Bu, politik yaşamın, politik mücadelenin dışında durmaktır ve bunun nedeni, bugüne kadar işçi sınıfı içinde ekonomik sendikalist faaliyet yürüten, buradan öteye geçmeyi "işçiler hazır değil" diyerek, "işçi sınıfının gündemi değil" diyerek reddeden sözüm ona işçi önderleridir, kendilerine devrimci diyen; kitle kuyrukçuluğunu devrimcilik sanan bu dar kafalı ekonomistlerdir.

Toplumda bu kadar büyük bir kesim zulme uğrar, baskı altına alınıp sindirilmeye, boyun eğmeye zorlanırken yeterince etkili, hızlı ve yaygın olarak teşhir,

... İşçi sınıfının dikkatini fabrika sınırlarının içine çeken, onu sadece bir işçi olarak kendi sorunlarına yönlendirip yoğunlaştıran, diğer toplumsal gelişmelerden ve olaylardan uzak durmasını öğütleyen birisi asla komünist değildir.

Kaldırın kafanızı beyler, fabrika duvarlarının dışına bakın, buradaki baskı ve sömürünün olduğu gibi, dışardaki baskı ve sömürünün de sorumlusu, hepimizin ortak düşmanı burjuva sınıftır, tekelci sermaye ve onun egemenlik aygıtıdır. Şimdi kendi kaderimizi ellerimize almanın, bütün ezilen ve sömürülenlerle birlikte ortak düşmana yönelmenin zamanı, sermayeye dayalı bu üretim sistemine ve burjuva topluma son vermenin zamanı; şimdi devrim zamanı!" diyorlar.

ajitasyon ve örgütlenme faaliyeti sürdüremeyen devrimci komünistlerin de buradaki sorumluluğunun altını çizmemiz gerekiyor. Bir kez daha Lenin'in sözleriyle belirtelim: "Eğer işçiler somut ve ayrıca mutlaka güncel politik olaylar ve olgular temelinde diğer toplumsal sınıfların her birini entelektüel, moral (manevi) ve politik yaşamlarının bütün tezahürleri içinde gözlemlemeyi öğrenmezlerse, nüfusun bütün yönlerinin materyalist tahlili ve materyalist değerlendirmesini pratikte uygulamayı öğrenmezlerse, işçi kitlelerinin bilinci sınıf bilinci olamaz." (Lenin, Seçme Eserler; Cilt 2)

PROLETARYA HEGEMONYASINA DOĞRU

Sayıları giderek artmaya başlayan sınıf bilinçli komünist işçiler, kendilerini fabrika duvarlarının içine çekme, çalışma yaşamının sorunlarıyla boğma girişimleriyle karşılaştıklarında, yani bir tas çorba, iki sabun, vb. ekonomik sorunlarla sınırlı bir mücadeleden ötesine geçmek istemeyenlerle karşılaştıklarında seslerini yükseltmeye başlıyorlar: "Sanki en ciddi sorunlarımız bunlarmış gibi bizi bunlarla uğraştıranlar, onlarca yıldan beri hep aynı şeyleri yaptırıyorlar. Geldiğimiz yer ortada. Kendimizi tekrarlayıp duruyor, hep aynı yere varıyoruz. Artık biz işçiler de politik mücadeleye atılmalıyız. Sorunlarımızın gerçek çözümü için diğer ezilen ve sömürülen kesimlerin, Kürt halkının, ulusal toplulukların, öğrencilerin, küçük çiftçinin, esnafın, öğretmenlerin, sağlıkçıların, kadınların, diğer cinsiyetlerin ve bu toplumda ezilen, sömürülen kim varsa hepsinin sorunlarına da sahip çıkmalı, çözüm üretmeye çalışmalıyız, onlara yardımcı olmalıyız. Kaldırın kafanızı beyler, fabrika duvarlarının dışına bakın, buradaki baskı ve sömürünün olduğu gibi, dışardaki baskı ve sömürünün de sorumlusu, hepimizin ortak düşmanı burjuva sınıftır, tekelci sermaye ve onun egemenlik aygıtıdır. Şimdi kendi kaderimizi ellerimize almanın, bütün ezilen ve sömürülenlerle birlikte ortak düşmana yönelmenin zamanı, sermayeye dayalı bu üretim sistemine ve burjuva topluma son vermenin zamanı; şimdi devrim zamanı!" diyorlar. Artık bunları söyleyen işçilerin sayısı giderek artmaya başladı.

Özellikle şimdi pandemiden sonra iyice artan işsizlik, açlık ve sefalet koşullarında, kendilerinden başka hiç kimseyi düşünmeyen, proletarya ve halkların gözlerinin içine baka baka yalan söyleyip kitleleri hastalığa ve ölüme doğru sürükley-

yen; ekonominin çarklarının dönmesi, tatlı karlarının sürmesi için gelecek kuşakları bile tehlikeye atan sermayenin bugünkü egemenlik koşullarında devrimci komünistler eğer cesaretle öne çıkarlarsa, seslerini daha çok insan duyacaktır. Bu nedenle propaganda, ajitasyon ve örgütlenme faaliyetlerini yoğunlaştırmakta eskisinden çok daha fazla enerjik davranmalı. Bu yapıldığında sonuç almamak için hiçbir neden yok.

Lenin kendiliğinden hareketin peşine takılanları mahkûm ederek yadsır. Ama bu yadsıma onu reddetme, yok sayma değil, diyalektik yadsımadır; kendiliğinden hareketten örgütlü devrimci harekete sıçrama biçimindedir. Bugün bizde de bunu gerçekleştirmenin bütün koşulları var. Devrimci komünist hareket bu sıçramaya yardımcı olmak, hızlandırmak için hareketin bu kendiliğinden karakterini doğru kavramalı ve hareketi yönlendirme kapasitesini geliştirmelidir. İşçi sınıfı hareketi kendi gücünün bilincine vardıkça, hareket ekonomik mücadeleden politik mücadeleye doğru büyüyecek; hareketin politik karakteri daha çok öne çıktıkça, devrimci komünist hareketin işçi sınıfı içindeki gücü ve etkisi de büyüyüp gelişecektir. Devrimci komünist hareket, işçiler arasında yaygın olan ekonomik mücadeleyi ve kendiliğindenliği doğru kavrar ve onu derinlemesine etkileyebilirse sıçrama yapıp önderlik yeteneğini daha da geliştirecektir.

Üretici güçlerin bugün gelmiş olduğu gelişkinlik aşaması, aynı zamanda toplumdaki emekçi yığınların farklı bilinç ve örgütlenme seviyelerinin de bir yansımasıdır. Devrimci önce, bilinç ve örgütlülük düzeyleri birbirinden farklı bütün bu emekçi kesimleri tek bir mecrada buluşturma görevi ve sorumluluğuyla yükümlüdür. Kitle hareketiyle devrimci öncü arasındaki bu ilişki içinde bulunduğumuz aşamadaki toplumsal gerçeklik ve örgüt-

lenme sürecinin buna uygun örgütlenme biçiminin ve bunun üzerinde yükselen mücadelenin buluşmasıyla belirlenir.

ÇAĞRI SORUNU

Gezi'den bu yana çeşitli çevreler tarafından yapılan onca çağrıya rağmen bir türlü gerçekleşmeyen büyük kitle eylemlerine gelince; aktif, yaygın, çarpıcı ve etkin bir teşhir, ajitasyon olduğunda, tıpkı Gezi örneğinde olduğu gibi bu kendiliğinden gerçekleşecektir. Yaygın ve canlı bir teşhir, politik ajitasyon gerçekleştiğinde, tıpkı Gezi'deki gibi eylemin kendisi bir çağrı olacak, eylemin içinden yapılacak bir duyu ru yetecektir. Üstelik bu çağrıyı kimin yaptığı da eylemin biçimi ve hedefi de çok belirleyici olmayabilir. Kitleler harekete geçtiğinde, o güne dek yürütülen ajitasyon ve propaganda üzerinden gösterilen hedeflere yönelmeleri çok daha kolay olacaktır.

Son olarak şunu da belirtelim: Etkili olmak için gerçeklere dayanın ve cüretkâr olun; ılımlı değil devrimci olun! Çünkü kitlelere yeni bir şey söyleyen, söylediğinin doğruluğundan ve gerçekliğinden emin olan, görüşlerini en açık ve net olarak ifade eden; yüreğinden gelenleri söyleyen etkili olur. Unutmayın ki, uzlaşmacı olan, ılımlı olan, iki arada bir derede kalan, tereddüt yaşayan biri hiçbir zaman kararlı ve atik davranamaz. Ayakları geri geri gider ne açık olabilir ne de cüretkâr.

Şairin dediği gibi "Yüreklere ve tüfeklere ileri!"*

* Pablo Neruda'nın İspanya iç savaşı şiirinden bir dize.

Devrimci İktidar İçin Örgütlenmek*

..... makasi motema

Üçüncü Bölge yandığında, dünya sarsıldı. Geçen hafta silahsız göstericiler tarafından Minneapolis Polis Merkezinin saf dışı bırakılması direnişin beklenmeyen eylemiydi. ABD'nin ezilen halk kitlelerinin canlı belleğinde egemen sınıf ve onun bekçi köpeği polise karşı bu türden yıkıcı bir darbe vurulması örneği yok.

Minneapolis'te George Floyd'un hunharca öldürülmesinden sonra patlayan ve hızla ülke geneline yayılan bu ayaklanma, kapışmayı/savaşı ülkenin baskıcı ordusunun eşiğine taşıdı. Kitleler düşmanlarının kim olduğunu açıkça kavradı; haklı olarak polise ve ona hizmet eden kurumlara saldırdılar. Kolektif güçle polis şiddetine karşı direndiler ve çalınan emeklerinin ürünlerini, kâr olarak istiflendikleri sermaye karakollarından geri aldılar.

Ayaklanmanın karakteri bakan herkesin görebileceği açıklıkta. Irkçı polis vahşetine karşı oluşu siyahi liderliği gösteriyor. Siyah olmayan "renkli" kitlelerin ve beyaz göstericilerin ayaklanmaya katılmak için ileri çıkması hareketin çokuluslu-

luğunu gösteriyor. Ve göstericilerin polise ve şirketlere meydan okuması, hareketin kati bir şekilde anti-kapitalist olduğunu gösteriyor.

Bunlar devrimci bir ayaklanmanın özellikleri. ABD'de herhangi bir devrimci ayaklanma anti-kapitalist olmalı ve siyah halkın baskı altına alınmasının tarihimiz ve kapitalist servet üretimindeki belirleyici rolünü anlamalı. Tüm bu öğeler mevcut ayaklanma sırasında yerli yerine oturdu.

Bu hareketin başarılı olup olmayacağı bir yazgı meselesi değil. Zafer şans veya talih tarafından belirlenmeyecek. Ne de egemen sınıfın ellerinde olacak. Kapitalist devletin çürümesi nedeniyle ABD, güçlü bir hareketi ezecek kuvvetten yoksun. Bu hareketin ayaklanmadan devrime kesin bir geçiş yapıp yapamayacağını belirleyecek bir sorun var: Devrimci sosyalistler kitleleri örgütleme meselesinin üstesinden gelecekler mi?

Ulusal bir ayaklanma esnasında devrimci sosyalistlerin birinci görevi/sorumluluğu kitlelerin içine gitmek, köklü

örgütlenmelere girmek, devletin baskı girişimlerini boşa çıkaracak örgütsel omurga geliştirmektir. Sadece örgütlü bir devrim egemen kapitalist sınıfı yenebilir.

Bir ayaklanma sırasında devrimci sosyalistlerin görevi politik eğitim ve politik örgütlenme sağlamaktır. Politik eğitim, yığınların bir devrim esnasında meydana gelen travmatik toplumsal değişimleri hayata geçirebilmeleri için yaşamsal önemdedir. Devrimci teorinin ve tarihin açıklanmasıyla yığınlar süregiden çatışmanın gerçek bağlamını kavrayabilecekler. Bu bağlam, egemen sınıf tarafından bilinçli olarak bastırılır. Devrimciler kitlelerin arasına gitmeye ve politik eğitimin gereklerini özenle yerine getirmeye girişmek zorundadır.

Devrimci teori ve tarih, ayrıca, işçi sınıfına başarabileceklerine dair güven veren örnekler ve zafere giden yolu sunar. Bir ayaklanmada umutsuzluk ve bozgunculuk en tehlikeli tehditlerdir ve bunlar ancak politik eğitim ile önlenir.

Halkın proleter demokrasi ve demokratik merkezîyetçiliğe dayalı siyasi oluşumlarda örgütlenmesi de hayati önemdedir. Sosyalist devrimler tarihi siyasi taban örgütlenmeleri tarihidir. İşçi sınıfı İşçi Meclislerinde (kapitalist sisteme karşıt olan son derece gelişmiş politik yapılar) örgütlenmelidir. Egemen sınıfın en büyük korkusu, kendi kaderlerini belirlemek için

Bir ayaklanma sırasında devrimci sosyalistlerin görevi politik eğitim ve politik örgütlenme sağlamaktır. Politik eğitim, yığınların bir devrim esnasında meydana gelen travmatik toplumsal değişimleri hayata geçirebilmeleri için yaşamsal önemdedir.

bir araya gelen işçi sınıfı topluluklarıdır. Rusya'da, Çin'de, Kore'de, Küba ve Vietnam'da işçi sınıfının meclisleri ve konseyleri, sosyalist devrimi sürükleyen motorlardı. Bu güçlü devrimci motor ABD'ye getirilmelidir.

Yalnızca kitleler örgütlendiğinde gerçek proleter demokrasi elde edilebilir. Yalnızca o zaman yığınların işçi meclisleri ABD kapitalist diktatörlüğüne karşı dengeyi sağlayabilir. Tüm ulusal toplulukların ve zulme uğrayanların temsil edilmesi ve farklı görüşlerin birleşik devrimci eylemde sentezlenebilmesi için, bu türden işçi sınıfı örgütlenmelerinin demokratik merkezîyetçilik ilkesine göre örgütlenmesi gerekecek.

Egemen sınıf, ayaklanmayı baltalamak ve yok etmek için işçi sınıfı içindeki tüm ayrılıklardan faydalanacaktır. Devrimci sosyalistler, devrimci teoriyi kavrayarak ve demokratik merkezîyetçiliği uygulayarak iç çelişkilerinin çözümünde kitlelere yardımcı olabilirler. Örgütlenme, kapitalizmin saldırısı altındaki çokuluslu hareketlerde çoğunlukla görülen bölünme ve ayrışmayı engellemenin yegâne yoludur.

Siyasal örgütlenme ayrıca kitleleri güçlendirir ve onların devlet şiddetine dayanmalarını sağlar. Kendiliğinden gösterici gruplar kolaylıkla dağıtılabilir. Disiplinli bir göstericiler grubu çok daha güçlüdür. Örgütlülük, sokaklarda kitleleri durdurulamaz bir birlik içinde harekete geçirirken siyasal iktidarın fiziki görünümüne yol açar.

KARARLI VE STRATEJİK OL

Durgun dönemlerde plansızlıktan, kaos zamanlarında [ise] hareketsizlikten daha büyük hata yoktur. Bir ayaklanmada, devrimciler "ağır çekim" hareket etmemeli. Hızla değişen koşullar hızlı ve kararlı eylem gerektirir. Düşman, hareket karşı

Devrimci sosyalistler işçi sınıfının arasına gitmek için acilen harekete geçmeli. İnsanlar halihazırda hareket halinde ve işçi sınıfı iktidarını kurmak için kendilerine yardım önerenlere yöneleceklerdir.

bütün devasa imkanlarını harekete geçirdiğinde devrimciler cephesinde kararsızlık ölüm demektir -duraksama, ölümdür. Devrimci sosyalistler şimdi harekete geçmelidir!

Devrimciler, eylemlerinin, ne kadar hızlı olduğundan bağımsız olarak, net bir stratejiye sıkı sıkıya uyumlu olmasını sağlamalıdır. Yaygın ve dağınık hareket, devrimcilerin enerjisini çarçur eder ve birleşik eylemi engeller. Açık bir strateji olmaksızın, devrimciler ve genel olarak hareket, doğan fırsatları yakalayamaz, egemen sınıf içindeki bölünmelerden faydalanamaz ya da olumsuzluklara etkili yanıt veremez.

HALKI BIRAKMA

Politik örgütlenmeye en çok gereken insan, en çok ezilen insandır. On yıllar boyunca patronlar, polis ve federal hükümet tarafından ezilen örgüt ve hareketleri oldu siyahilerin. İster Kara Panterler gibi radikal gruplar olsun, isterse ana akım sendikal hareket içindekiler olsun, siyahların politik örgütlenmelerinin yok edilmesi, yönetici kapitalist sınıfın öncelikli hedefi oldu. Siyah işçi sınıfı

ile dayanışma içinde olduğunu söyleyen devrimci sosyalistler, ezilen toplulukları örgütlemek için özenle çalışmalıdır. Siyah halkla birlikte ölümcül devlet baskısına karşı durmazsanız, siyahların yaşamlarını desteklediğinizi iddia edemezsiniz. Bir ayaklanma sırasında kenarda durur ve desteklediğinizi haykırırsanız, sadece başka insanları dışarı çıkıp ölmeye yüreklendirirsiniz. "Halkı savunmak" demek, halkı örgütlemektir!

Bu aynı zamanda örgütsüzlerin örgütlenmesi demektir. ABD solu, onlarca yıldır işçi sınıfının siyasi bilinci en gelişkin kesiminden militanları harekete geçirmeye yoğunlaştı. Devrimci sosyalistler işçi sınıfı içinde köklerini daha derince kazmalılar. Hakiki bir kitle hareketi kitlelerden oluşmalı. Daha önce hiç politik eylemde yer almamış olanları örgütlemek daha zor ama aynı zamanda daha gereklidir. Ulusal altüst oluş döneminde devrimciler örgütlenme görevlerini azaltma ayrıcalığına sahip değildir.

ÖRGÜTLENİN, MÜCADELE EDİN, KAZANIN

Devrimci sosyalistler işçi sınıfının arasına gitmek için acilen harekete geçmeli. İnsanlar halihazırda hareket halinde ve işçi sınıfı iktidarını kurmak için kendilerine yardım önerenlere yöneleceklerdir. Ulusal ve bölgesel ölçekte mücadele eden insanları örgütleyin. Halkın polis şiddetine, patronlara ve toprak sahiplerine karşı mücadelesini kolaylaştırmak için İşçi Meclislerini geliştirin.

Bu, kazanmanın tek yolu, zafer giden tek yol, sosyalizme götüren tek güzergahtır!

* *Workers World'de yayımlanan Organizing for revolutionary power adlı makalenin çevirisidir.*

Le Capitalisme

CAPITALISM

Nous vous gouvernons

WE RULE YOU

Nous vous trompons

WE FOOL YOU

Nous vous fusillons

WE SHOOT AT YOU

WE EAT FOR YOU

Nous mangenons pour vous

WE WORK FOR ALL

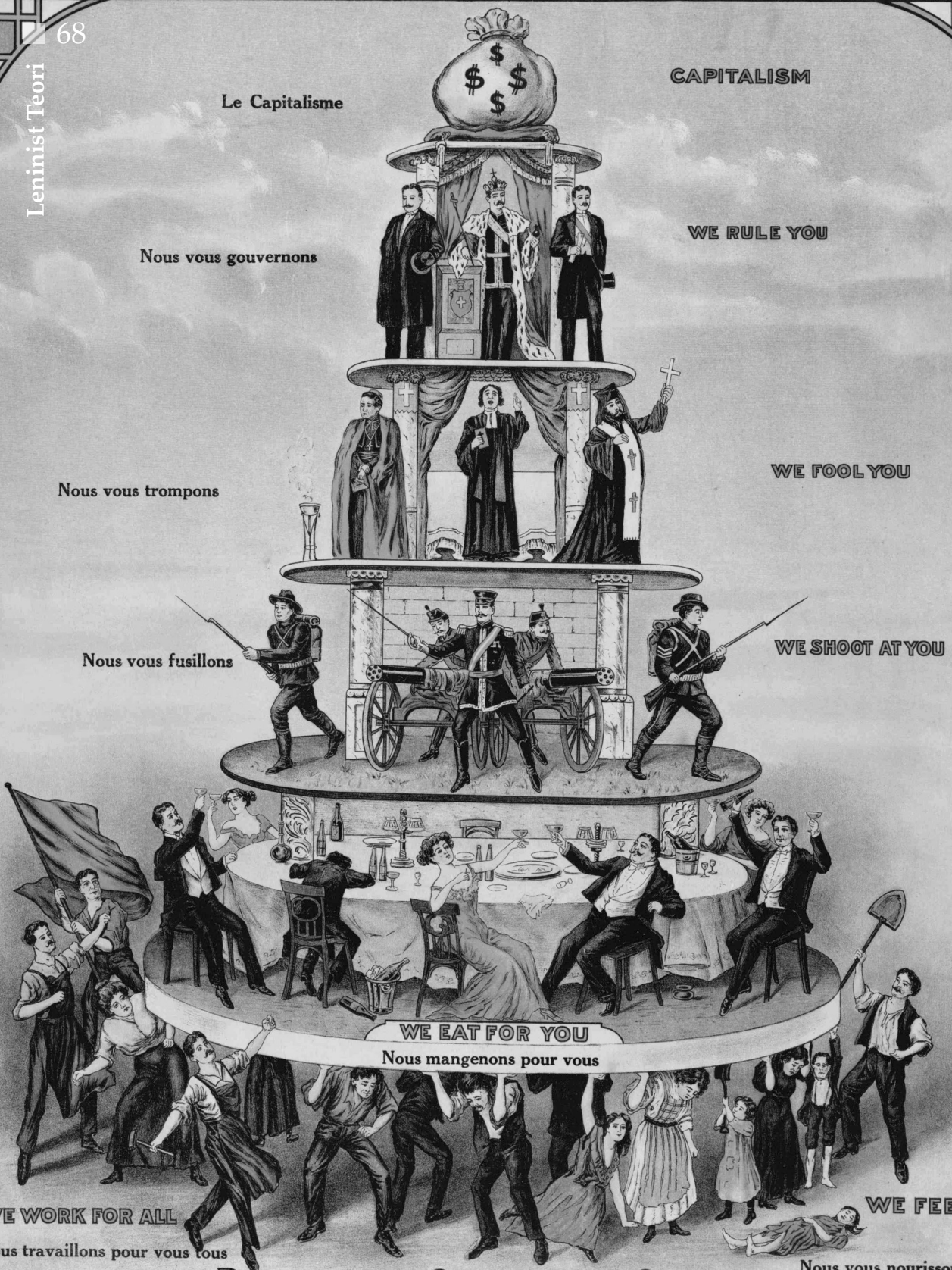
Nous travaillons pour vous tous

WE FEED

Nous vous nourissons

PYRAMID OF CAPITALIST SYSTEM

La Pyramide du système capitaliste

Setenay Berdan'ın "Kapitalizmin Sonu" Kitabı Üzerine

..... süleyman acar

2008 sonlarında yolum yine zindana düşmüştü. Setenay Berdan'dan bir mektup aldım. Yoğun bir "ekonomi-politik sarhoşluğu" içinde olduğu her halinden belli, heyecan dolu satırlarında, yeni bir şeyi bulmuş/görmüş olmanın coşkusu vardı. Malum. Tüm dünyayı derinden sarsan bir krizin (2007 "mortgage krizi") içindeydik. "Bizim Reis" meydan meydan gezip "bizi teğet geçecek" deyip duruyordu dünyayı pençesine alan kriz hakkında.

İşte o kriz günlerinde, özelde o krizin, genelde kapitalizmin gelişim ve krizlerinin ana halkasını yakaladığına inanmanın heyecanıydı Berdan'ınki. Archimed'in "evreka"sı bir bakıma. O kısacık mektupta "değer" üzerine bir şeyler yazıyordu. İlk okuduğumda oturtamadım. Yanıt olarak "emek-değer teorisi çıkarsa Marksist ekonomi-politikten geriye ne kalır ki" diye yazdığımı hatırlıyorum. O ısrarlıydı. Yazdıklarının "emek-değer teorisi ile çelişir şeyler olma"dığını, "değerin gelişimini temel aldığı" nı söylüyordu.

Benim 8-9 aylık kısa süreli zindan konukluğum sona erdi. Yine pratik işlerin hengamesine dalmak zorunda kaldık.

Sonuçta o, çalışmasını sürdürdü. 2009 yılında, kitap sayfasıyla yaklaşık 750 sayfa-lık iki ciltlik bir çalışmayı gönderdi. İçerik olarak da hacimli bir çalışmaydı.

"Bir Kule'nin Hikayesi" ile başlamıştı çalışmaya. Babil Kulesi'nin hikayesi ile. "Modern Babil Kulesi" olarak gördüğü "değer/varlık-değer yığını" (ki çalışmasında bunu "likit-değer" olarak adlandırmayı öneriyor) tepesinden günümüz dünyasına bakmaya davet ediyordu okuru.

Kitabın son halini alma hikayesi uzun. Bir taraftan dizgi işi yapılırken, diğer taraftan el yazmalarının kopyaları, ekonomi-politik alanında son derece yetkin olan yoldaşlara gönderildi. Çalışmaya dair değerlendirmeleri alan Berdan, karşılıklı tartışmalar sonucu, kitabın ilk cildini yeni baştan yazdı. Kendi deyimiyle "ilk yazımda kafasının karışık olduğu bölümler bu sayede tamamen berraklaşmış" oldu.

Tabii tüm bu eleştiri, tartışma, yenden yazım süreci hatırı sayılır bir zaman dilimini kapsadı. Araya Taksim'de görkemli 1 Mayıslar, "Arap Baharı", Rojava devrimi, Gezi Ayaklanması, 6-8 Ekim ser-

hıldanı ve bir dolu büyük toplumsal olay girdi.

Nihayet yeniden yazım işlemi bitip el yazmasının nüshasının postaya verildiği tarih, 25 Haziran 2015. İkinci ciltte ise kimi küçük düzeltme ve değişikliklerle yetindi yazar. Yayınevine yazdığı mektupta, te-vazu ile "Basılı metin üzerinde gerekli rö-tuşları yaptıktan sonra, ki bu en fazla bir günümü alacaktır, sana geri yollayacağım. Böylesi ikimiz için de daha kolay olacak. Ve bu defteri kapatmış olacağım. Önceki-lerde olduğu gibi, bu çalışma da artık bana ait değil. O sizin. İstedığınızı yapabilirsiniz." diyordu.

Dizgilerin yapılıp nüshanın redak-siyon çalışmasına hazır hale getirilişinden sonra, yani yaklaşık 5 yıl önce, kitabın hız-la baskıya hazır hale getirilmesi gerekiyordu. Ne yazık ki olmadı.

Gecikmenin asıl müsebbibi ise, en başta onu yayına hazırlayanlardan biri olarak benim. Tek söyleyebileceğim, çok yoğun bir dönemden geçiyor olduğumuzdur. Rojava, "çözüm süreci"nin bitişi, 15 Temmuz ve diğerleri. Ve üstelik araya gi-ren çok acil faaliyetler... Tüm bu dönemde

yoğun pratik faaliyete gömülmüş devrim-ciler olarak, bu türden teorik çalışmalarını düzenleyecek zaman ve ortamdaki mah-rum durumdaydık. Ayrıca bu dönemde yine kısa süreli bir "zindan konukluğu" yapmak zorunda kaldım.

Gecikmeli bir şekilde redaksiyon ça-lışmasına başladığımda, öncelikle 2009'da yazılmış ilk halini ele aldım. Çalışmayı bü-tünlüğü içinde görmek istiyordum. Böyle-ce hiç yayımlanmayacak o ilk el yazmasını baskıya hazır hale getirdim. Çalışmanın ilk cildi bu ilk yazımda "Kavramsal Ana-liz" başlığını taşıyordu.

Ardından yeniden yazılmış haliyle ilk cildin baskıya hazırlanmasına giriştim. O zaman yazarın "kimi konularda kafam karıştı" derken neyi kastettiğini daha net anladım. İlk yazımda kimi konular değişik bölümlerde tekrarlanıyor, anlatım berrak-lığı kayboluyordu. Yeniden yazımda bö-lümler yerli yerine oturmuş, anlatım daha net ve berrak bir biçim almış ve bu arada çalışma hacim olarak neredeyse yüzde 60'a düşmüştü. "Kavramsal Analiz" yerine "Teorik Analiz" başlığını tercih etmişti ya-zar. Bu adlandırma daha uygun düşmüş. Zira "kavramsal analiz", özünde teorik analizin ilk adımıdır. Onu kavramın/olgu-nun diğer kavram/olgularla ilişkisi içinde ele alınması izler. Ve en sonu, kavram/olgu, tarihsel gelişimi içinde ele alınmalıdır. Özet olarak diyalektik yöntem bunu gerektirir. (Bkz. Lenin'in İnes Armand'a mektubu.)

Berdan çalışmasında tam da bu yön-teme sadık kalıyor.

İlk cildin bu tekrar yazımına Berdan bir "Giriş" eklemiş ama "Bir Kulenin Hi-kayesi"ni çıkarmıştı. Yazarın onayını ala-rak bu hikâyeyi ait olduğu yere, kitabın ilk başına yerleştirdim. Ne yalan söyleyeyim. Kitaba böyle "kuru kuruya" bir "Giriş" ile başlamak, hatırı sayılır bir okur kitlesinin gözünü korkuturdu doğrusu! Oysa ger-çeğe ve bilgiye ulaşma serüveni metafo-ru olarak Babil Kulesi, her açıdan konuya canlı ve eğlenceli bir adım atma anlamına geliyordu:

Binlerce yıl öncesinin ilk Babil kulesi, günümüz sermayesinin modern servet kulesi yanında ancak bir baraka sayılır. Ancak, Babil kulesi, insanlık tarihinde "hakikate ulaşma" serüveninin de bir metaforudur. O kulenin en tepesinde her şey, aşağıda görünenden çok farklıdır. Aşağıda alabildiğine somut olan her hareket, kulenin tepesinden görünen soyut resmin küçük bir parçasıdır.

Bir kuleyi fethetmek için, onun yapı taşlarını, farklı katları arasındaki geçişleri, yolları, en tepeye çıkan labirentleri, tüm sıva dökülürken, içinde ne var ne yok görebilecek durumdayız.

Binlerce yıl öncesinin ilk Babil kulesi, günümüz sermayesinin modern servet kulesi yanında ancak bir baraka sayılır. Ancak, Babil kulesi, insanlık tarihinde "hakikate ulaşma" serüveninin de bir metaforudur. O kulenin en tepesinde her şey, aşağıda görünenden çok farklıdır. Aşağıda alabildiğine somut olan her hareket, kulenin tepesinden görünen soyut resmin küçük bir parçasıdır. (...)

Uzaya çıkan pek çok astronot, yaşadıkları deneyimin olağanüstülüğünden bahseder. Dünyaya binlerce kilometre yukarıdan bakmanın, insana çok farklı bir algı düzeyi kazandırdığı iddia edilir. Doğrudur, hiç kuşku bulunmasın. Astronotların belli bir deneyim sonucu elde ettikleri farklı algılama bilginin soyut Babil kulesi için de geçerlidir; bu en tepeden dünyada olan bitene bakanlar, bundan böyle yaşanan her şeyi farklı bir gözle kavrayacaklardır.

Okuru, burjuvazinin Babil kulesini fethetmek için, en tepeye çıkmaya ve her şeye oradan bakmaya davet ediyorum.

Ve biz, yazarla birlikte "kuleye" tırmanmaya hazırlanırken, önce "Giriş"te "Üretici güçlerin komünist bir toplum yaratıp yaşatmaya karşılık gelen gelişimi ne demektir?" sorusuyla duralıyoruz:

Komünist topluma karşılık gelen gelişimden, yalnızca maddi ürünlerin bolluğu ve zenginliği anlaşılmasın. Bundan daha önemli olanı, üretici güçlerin (en başta emek) ve üretim araçlarının ancak kolektif biçimde işleyebilme düzeyine ulaşmış olmasıdır. Üretim araçlarının kolektif karakteri, bu konu üzerinde yeterince durulmuş. Ek olarak, emeğin kolektif ve evrensel karakterindeki gelişim, işte yakından incelenmeyi hak eden nokta burasıdır. Tek

bir üründe onlarca farklı emek türünün kullanımı ve küresel tedarik zinciri ile emek süreçlerinin dünya ölçeğine taşınmış olması, vurgulanmaya değer.

Emeğin toplumsallaşmasının "değer yasası dolayısıyla" oluşuna geliyor konu. Böylece görüyoruz ki, yazar, ilerde açıklayacağı ana fikirleri kimi yerde bir belit haliyle "Giriş"te ortaya koyuyor. Örneğin:

Üretici güçlerin komünist bir toplumu yaratma ve sürdürmeye yetenekli hale gelişinin, öyleyse, en derindeki göstergesi, bu güçlerin bir değer yasasına gerek duymadan işleyebilecek özellikler kazanmasıdır. Bir başka ifadeyle; değer yasasının kendisi üretici güçlerin gelişimini engelleyen dar bir deli gömleğine dönüşmüşse, komünist toplumun bütün maddi temeli oluşmuş demektir.

Çalışmamız boyunca değer yasasının işleyişini, tek tek öğelerinin gelişiminin gelip dayandığı noktayı, öğeler arası çelişkinin sürdürülemezliğini ve nihayet, üretici güçlerin değer yasası yerine, daha üstün bir topluma ait yasaları koymayı zorunlu ve kaçınılmaz hale getiren tüm koşulları irdedeceğiz.

Burada bahsedilen bu başlangıç noktası, özünde yazarın analizlerinin sonuç noktasıdır. Bir belit, bir varsayım gibi görünen konu, gerçekte, teorik analizlerin vargısıdır. Marx'ın "Kapital"e "meta analizi" ile başladığı bilinir. (Kuşkusuz araştırma yöntemi olarak değil, sunum olarak böyle başlamıştır Marx.) Berdan ise inceleme merceğini "meta"dan, onun temel ögesi olan "değer"e (değişim-değeri/mübadele-değeri) kaydırıyor. Değerin kendini açıp gelişmesi üzerinden irdeliyor ilişkiyi. Ve değer bu serüveninin son durağa geldiğini tespit ediyor. "Bir yandan emeğin süresinin minimuma indirgenmesi için bastırın, öbür yandan emek süresini zenginliğin tek ölçüsü ve kaynağı olarak vazeden sermaye, süre giden çelişkinin ta kendisidir" (Marx). "Değer yasasının aşıl-

dığı/gereksizleştiği” noktayı tespit etmek, teorik açıdan “ürün ile değer arasındaki ilişkinin gidebileceği son noktayı” (Engels) saptamak... işte asıl mesele burada.

Marx, kapitalist üretim tarzını kılcal damarlarına varıncaya dek analiz ederken, elindeki en önemli ölçüt, değer yasasıydı. Bu nedenle, Marx’ın analizini çürütme gibi beyhude bir çabaya girişen burjuva ekonomi yazını, emek-değer yasasını hedef listesinin başına oturttu. Buna karşılık Marksizmi savunanlar, yasanın geçerliliğini tanıtlamak adına onu kutsal bir hale ile çevrelediler. Kötü bir savunma hattında önsüz sonsuz ilan edilen emek-değer yasasının, Marx tarafından biçilen ömrü, meta ekonomisinin ömrü kadardır.

Marx’ın ifadeleriyle söyleyecek olursak: “Emek, doğrudan biçimiyle servetin büyük kaynağı olmaktan çıkar çıkmaz, emek-zamanı da onun ölçüsü ve dolayısıyla değişim-değeri kullanım-değerinin ölçüsü olmaktan çıkar ve çıkmak zorundadır (...) Değişim-değerine dayanan üretim bununla birlikte çöker ve doğrudan maddi üretim sürecinde geçicilik ve karşıtlık biçimine girmiş olur.”

Şu hâlde konuya değer ile başlamak gerekiyor ve biz, böylece ilk cildin birinci bölümüne, “Emek-Değer Teorisi” bölümüne gelmiş oluyoruz.

Berdan’ın çalışmasının bu bölümü kuşkusuz en fazla yoğunlaşma gerektiren bölümü. Kılı kırk yaran çözümlenmeler, Hegel yöntemine dayanan açıklamalar, Marx’ın yönteminin yetkin bir anlatımı... Bir bakıma “Kapital’i anlama kılavuzu” diyebileceğimiz uzunca bir bölümdür “Emek-Değer Teorisi” başlığını taşıyan bu ilk bölüm. Marksist ekonomi-politiğin temelleri serimlenirken, eski ve günümüz kriz tartışmalarına, Tugan-Baranovski’den Rosa’ya, Arrighi’de Harvey’e, kapitalist yeniden üretimin şemalarına (Kesim I ve II) bir dolu değerlendirme görececek okur. Özellikle ekonomi-politikle ilgili okur için gerçek bir hazine niteliğinde özet değerlendirme. Bu uzun bölümle birlikte ayak-

larını sağlamca basacağı zemini hazırlamaktadır Berdan.

Berdan tüm çalışma boyunca, ele aldığı olguların içsel bağlarını, onların yasalıklarını ortaya koymaya gayret eder. Krizler ve ekonomi-politik üzerine yazan pek çok Marksist iktisatçının sadece olay ve olguları yan yana sıralamakla yetindiği, bunları konuya bir dışsal öge olarak yerleştirdiği yerde o, tüm ele aldığı konuların nasıl bir ilişki ağundan içkin yasalarca doğurulmuş olduklarını göstererek Marksist yöntemin başarılı bir uygulayıcısı olduğunu kanıtlamaktadır. Berdan’ın çalışmasını daha baştan üstün kılan temel bir özelliiktir bu.

Emek-değer teorisini çeşitli yönleriyle ele aldıktan sonra (olgunun kendi içinde analizi), artık diğer olgularla ilişkisi içinde tahliline ve tarihsel gelişimine geçebilir yazar. “Değer Yasasının Gelişimi ve Sınırları” başlıklı ikinci bölüm, bu amacın açıklandığı ikinci bir “Giriş” görevi görmektedir. Amaç tüm netliği içinde ortaya konur ve “Meta-Değer” başlığıyla değerini kendini açması ve gelişimi, bu “tarihsel serüven” ele alınır. “Meta-Değer” bu tarihsel serüven içinde farklı yön ve ilişkileriyle, farklı adlar eşliğinde toplam üç bölümde ele alınır. Ardından “Para-Değer” olarak değerini yolculuğu işlenmektedir. Bu konu da beş ayrı bölümde, beş ayrı başlık ve ilişki biçimi içinde ayrıntılı olarak ele alınır.

Böylece “değer”in meta ve para biçimlerinin, farklı ilişki ağları içindeki tarihsel gelişimi masaya yatırılmış olur. Burada bir paragrafta geçtiğime bakmasın okur. Kapital boyutundaki bir kitabın 100 sayfalık kısmından bahsediyorum!

Ve ardından para konusu “Çelişkinin Sınırlarındaki Para” başlıklı 11. bölüm ile tamamlanır:

Para, ürün olarak ürünle, değişim-değeri olarak ürün arasındaki çelişkinin nedeni değildir, fakat para sayesinde bu çelişki açılıp saçılır, kendi uç kutuplarına doğru taşınır. Para, her türlü geliri, maddi ögeler biçiminde işleyen sermayeyi, hatta solunan havayı

*Kapitalizm paraya
yüklediği işlev ve güçle,
paranın kendi içine
büzüşmeye başlayacağı
o zirve noktasını
öteleyebilmek için toprak,
su, hava, yaşamın
temel ve doğal ne kadar
ögesi varsa, hepsini
sermayeleştirmiştir. Ama
bu da çözümünü bekleyen
çelişkisini yumuşatmaya
yetmez.*

bile (Kyoto protokolünde öngörülen, her ülkenin karbon salınım kotasını bir başka ülkeye para karşılığı devretmesi gibi) kredi sistemi aracılığıyla kredi havuzunun birer damlası haline getirir. Bu noktada para, gücünün doruğunda görünür. İkarus'un balmumu kanatlarının güneşe en yakın olduğu andır bu. Ve artık parasallaştırılacak bir ilişki, bir şey kalmayınca, ancak kendini daha da şişirerek içeri doğru büzüşmesini engelleyebilen entropik karakter kazanan para, vardığı doruktan hızla yere çakılma kaderinden kaçamaz. Yukarı fırlatılan her taş gibi, ulaştığı tepede hareket kabiliyeti sıfırlanır. Para biçimi içinde ürüne ve üreticiye yabancılaşmış değer, koptuğu zemine doğru hızla kaymaya başlar. Ve o güne dek hareket kazanması için sisteme dahil ettiği kaynakları gerisin geri kismaya zorlanır.

Kapitalizm paraya yüklediği işlev ve güçle, paranın kendi içine büzüşmeye başlayacağı o zirve noktasını öteleyebilmek için toprak, su, hava, yaşamın temel ve doğal ne kadar ögesi varsa, hepsini sermayeleştirmiştir. Ama bu da çözümünü bekleyen çelişkisini yumuşatmaya yetmez. Çünkü sermayeleştirerek yarattığı değer hayalidir. Hiçbir emek içermediği için bir değeri olmayan, fakat bu duruma tezat bir değişim-değeri biçimine sokulan nesnelere sayı artar.

Kendi içine büzülmeyle ötelemek sonucunu doğuran bu yollar, dönüp dolaşıp, büzüşmenin başlayacağı patlak vereceği noktadaki yıkımı, yalnızca toplumun değil, doğanın tüm alanlarına taşınmış olur. Para ilişkilerine dahil edilen ögeler, ne kendi yaygınsa, paranın tetiklediği depremlerin burjuva toplumunda yarattığı yıkım o denli büyük olur.

Değer çözümlemesinde sırada "Sermaye-Değer" var. Berdan şimdi olguyu sermaye biçimi açısından ele alacaktır. Burada altı (12.-17. bölümler arası) bölümde konu yine ayrıntılı ele alınır. Ser-

maye-değer farklı tarihsel aşamalarındaki farklı ilişki ağ ve biçimleri içinde incelenir. 18. Bölüm "Sermaye-Değerin Son Virajı" başlığını taşımaktadır. Başlıktan da anlaşılacağı üzere, aslında bu ve sonraki bölümler de yine "sermaye-değer" konusuna dahildir. Ama Berdan tam burada böyle bir başlık ile özel bir konuya girdiğini okura ilan etmektedir. Çünkü artık sermaye-değer'in son biçimi olarak, bütün varlıkların değere, bütün değerlerin de hayali biçim altında sermayeleşerek akışkan bir özellik kazanmasına gelip dayanmış bulunmaktayız. Bu nedenle yazar, bu biçime "likit-değer" adını vermeyi önermektedir:

Değerin meta biçimden başlayarak, adım adım gelişimi, onu sonunda en genel ve soyut biçime kavuşturarak -bir anlamda onu bir varlık olarak gereksiz hale getirerek- günümüzün içinden çıkılamayan yıkımlarını hazırlamıştır. Yeni Evre ile girilen bu süreçte yaşanan pek çok olay, burjuva ekonomi kitaplarında yazarlara tersti. Sadece burjuva ekonomistler değil, ama Marksizmin dar kavranmasına yaslanan herkes aynı

şaşkın kaderi paylaştı.

(...)

Bütün bu karmaşa ortasında, kapitalizmin sonunu getirecek Yeni Evre'ye dair fikirler olgunlaşmaya başladı. Kapitalizmin tarihsel bir sınırı olduğunu hatırlatan Yeni Evre fikri, bu analiz noktasından aldığı güçle, kapitalizmin son 40 yıldır yaşadığı dönüşümün adını koyuyordu.

Sözü edilen dönüşüm ne bir komplo ne de kapitalizmin bir başka cins kapitalizme dönüşümüydü. Bu, üretici güçlerin, değer dolayımına gerek olmadan, kendini geliştireceği ileri düzeye gelindiğinin işaretiydi ve değer kategorisinin en genel, en soyut biçimi olan hayali sermayenin (veya bizim önerdiğimiz bir başka kavram olan likit-değerin) kapitalizmin gelinen aşamasında oynadığı rol, değer ilişkilerinin, üretici güçlerin gelişiminin zorunlu bir halkası olmaktan çıkışını apaçık kanıtlıyordu.

Öyleyse, değer kategorisinin en genel, en soyut durağının, hayali sermaye (likit-değer biçim) olgusunun masaya yatırmanın vakti gelmiştir.

Ve yazar 19. bölümden 30. bölüme kadar ayrıntılı olarak "likit-değer" ele almaktadır. Yine büyük bir titizlik içinde kapitalist evrimin içsel yasalarının zorunlu sonucu olduğunu göstererek çözümlemektedir konuyu. 31. bölüm ise birinci cildin son bölümü olarak bu mevcut evrimin nasıl bir son olduğunu ele almaktadır. Bölümün başlığı "Kabuk Çatlıyor".

Çalışma alabildiğine hacimli. Yoğun bilgilerle dolu. Kılı kırk yaran değerlendirme ve çözümlemeler var. Salt örnek olması açısından, "Likit-Değer Biçimi" bölümünde, Marx'ın Kapital'lerinin nasıl bir titizlikle ele alındığını gösteren uzunca bir alıntı yapalım:

Dilimize "hayali sermaye" olarak çevrilen hisse senedi, bono vs.nin değer analizimizdeki son durağı temsil etmesi, üzerinde ayrıtıyla durulması gereken bir konudur. Çünkü Marx'ın "Bunlar sermayeyi oluşturan öğeler

olmadıkları gibi, bizatihi değer de değildir" (Marx, Kapital Cilt III, sf. 405) cümlesiyle net ifade ettiği bu öğelerin, özellikle günümüz sermaye ilişkileri içindeki yeri ve kapsadıkları etkin rolü yadsıyıp, görmezden gelmek, tümüyle mantıklı görünebilir.

Öyleyse Marx'ın hangi bağlamda, hangi tartışmalar, argümanlar ve sorulara cevap ararken, genel geçer iktisat ve bankacı diline "gayri menkuller" olarak giren öğelerin bizatihi değer olmadıklarını söylediğine bakalım. Kapital III. Cildin 28. Bölümünde Tooke ve Fullerton'un görüşleri ile hesaplaşıyor Marx. Daha önce sözünü ettiğimiz Banking School kurucuları olan yazarlar, dolaşım aracı olarak para ile sermaye arasındaki ilişkileri arapsaçına çeviren bir yaklaşım benimsemişlerdi. Dolaşımdaki her para, sikke ve külçeler, yalnızca paradır ama bankaların kredi yoluyla yarattıkları kredi-para, işte gerçek sermaye budur, diyorlardı. Marx, bu görüşleri eleştirirken, öncelikle paranın dolaşım işlevleriyle, sermayenin meta-değerden para-değere veya tam tersine dönüşürken dolaşıma sermaye olarak çıkması konularına açıklık ge-

*Bütün bu karmaşa
ortasında, kapitalizmin
sonunu getirecek Yeni Evre'ye
dair fikirler olgunlaşmaya
başladı. Kapitalizmin tarihsel
bir sınırı olduğunu hatırlatan
Yeni Evre fikri, bu analiz
noktasından aldığı güçle,
kapitalizmin son 40 yıldır
yaşadığı dönüşümün
adını koyuyordu.*

tiriyor. Bu amaçla gerçek sermaye ile onun yalnızca temsilcisi ya da gelecekteki kar üzerinden pay alma hakkını sağlayan mülkiyet belgelerini titizlikle birbirinden ayırıyor.

Analizin bu noktasına dek Marx, emek-değer yasası temelinde işleyen meta üretimi koşullarına başvurur. Ancak analizin bundan sonra takip eden bölümünde dikkat çeken bir başlık bulunur. Üçüncü cildin ortadan iki bölüme ayrıldığı yerdir burası: Bir Bütün Olarak Kapitalist Üretim Süreci II, ifadesini taşır bu üst başlık. Neden? Engels'e göre anlaşılması en zor bölüm olan 5. bölümü Marx, neden iki kısma ayırırken kitabı da aynı kadere uğramıştır? (...)

(...) Sıkı bir diyalektikçi olan Marx, ikiye ayırdığı üçüncü cildin ilk bölümünde, kapitalist üretimin canlı, farklı varlık koşullarına ve çıkarlarına sahip öznelerini tek tek tanıtmış, karşılıklı üretim dolaşım ilişkisi içinde bu öznelerin tabi olduğu ortak yasaları (ortalama kar, ticari kar, faiz) ve eğilimleri konu edinmişti. Bu anlamıyla kitabın ilk kısmı, emek-değer yasasının kapitalist meta üretimi bağlamında ortaya çıkardığı yasalar, somut bir kapitalist toplum çerçevesinde yerli yerine oturmuştur. Ama, yerine oturmayan parçalar yok muydu?

Vardı! Üçüncü cildin ikinci kitabı olarak tasarlanmış 29. ve 53. bölümler arasındaki metin, iki ana konuya ayrılmış görünüyor. İlki, "Sermayenin oynadığı acayip roller" (411), yani "kendini hareket yasalarını yaratıp" (413), "fiili genişleme sürecinden kopmuş bir sermayeye" (414) dairdir. Sonrası toprak rantına ayrılmıştır. Her ikisi de emek-değer teorisi temelinde açıklanabilen, ancak temelin saptadığı kimi kuralları bozan öğelerdir. Bu noktayı daha iyi anlamak için şunu aklımızdan çıkarmayalım: Sermaye bir maddi varlıktan öte, bir ilişkidir; üretim ve dolaşımın rekabet tarafından körlemesine dayat-

tığı sıkı kurallar, karşılıklı içsel zorunluluklar tarafından varedilen sermaye, bu varoluş koşullarına kendi özgün karakterini giydirmeliydi. Bu nedenle emek-değer teorisinde, ancak iki dışsal öğe olarak görünebilecek borç sermayesi ile toprak rantı, bir toplumsal ilişki olan sermayenin analizine dairdir,

Sıkı bir diyalektikçi olan Marx, ikiye ayırdığı üçüncü cildin ilk bölümünde, kapitalist üretimin canlı, farklı varlık koşullarına ve çıkarlarına sahip öznelerini tek tek tanıtmış, karşılıklı üretim dolaşım ilişkisi içinde bu öznelerin tabi olduğu ortak yasaları (ortalama kar, ticari kar, faiz) ve eğilimleri konu edinmişti. Bu anlamıyla kitabın ilk kısmı, emek-değer yasasının kapitalist meta üretimi bağlamında ortaya çıkardığı yasalar, somut bir kapitalist toplum çerçevesinde yerli yerine oturmuştur. Ama, yerine oturmayan parçalar yok muydu?

emek-değere dışsal, ama sermayeye içsel öğelerdir. Konumuz gereği toprak rantı ögesini ele alamayacağız. Sadece şunu belirtmekle yetinelim: Toprak ürünlerinde fiyatı belirleyen, ortalama emek-zamanına sahip olan ürün değil, ama en kötü üretim koşullarına sahip üründür. Tarımsal ürünlere bu özelliği veren, kapitalizm öncesi üretim biçimlerinden kalan toprak mülkiyetidir. Burada kapitalist meta üretiminin yarattığı artı-değerin bir kısmı, sermaye sınıfına

... Kâğıt para, değişim-değerinin tamamen hayali bir temsilini gerçekleştirerek kalmaz, ama meta üretiminin geçmek zorunda olduğu M-P' evresini tıkama veya onu açma etkinliğine kavuşur; bu anlamıyla kağıt para, değer gerçekleşmesi sürecinin kopmaz bir halkası olarak, emek-değer teorisine eklenir. Elbette emek-değerin olgunlaşıp bozunmaya yönelen çelişkin kutbuna bağımsız bir hareket kanalı açarak yapar bunu.

dahil olmayan toprak sahiplerince ele geçirilmektedir. Esasında, toprak sahiplerinin artı-ürünün bir kısmını rant biçiminde devşirmeleri, kapitalist meta üretiminin zorunlu bir ögesi, içsel bir ara halkası değildir. Kelimenin dar anlamıyla, yasadan bir sapmadır. Ama geniş anlamıyla ancak yasa tarafından açıklığa kavuşabilen, bu bağlamda yasaya farklı katmanlarla eklenen bir sapma.

Marx'ın Tooke ve Fullerton'un arapça iddialarıyla boğuşabilmek için, gerçek sermayenin asla yerini tutmayacağı'nın altını çizdiği öğelere vermiş olduğu "hayali sermaye" terimi yerine, yine bu ayrımın altını çizen ama bu öğelerin işlevsel özelliklerine, günümüzde ulaştığı yaygın biçimlere daha uygun görünen "likit-değer" kavramını, analizimizin vurgularını daha görünür kılabilmek için öneriyoruz. Buna rağmen okuyucuya hatırlatmakta yarar var: "Hayali" nitelmesi, kapitalizm söz konusu olunca, hiç de bu ifadenin günlük kullanımına uymaz. Buyurun, Marx'ın şu uzun ama bir o kadar da analitik öge yüklü pasajına bakalım.

"Paranın, değer bağımsız bir biçimi olarak, metalara karşıt bir durumda bulunması ya da değişim-değerinin parada bağımsız bir biçime bürünmek zorunda kalması, kapitalist üretimin temel bir ilkesidir ve bu da ancak, belli bir metanın, değeri diğer bütün metaların ölçüsü haline gelen bir madde halini alarak genel bir meta -diğer bütün metalardan farklı- par

excellence bir meta şeklini almasıyla mümkündür. Bunun, kendisini, özellikle, paranın yerine, bir yandan kredi işlemlerini, öte yandan, kredi-parasını geniş ölçüde koyan, gelişmiş kapitalist uluslar arasında iki bakımdan ortaya koyması zorunludur. Kredilerin kısıldığı ya da büsbütün kesildiği darlık zamanlarında, para birdenbire biricik ödeme aracı ve diğer bütün metalarla mutlak bir karşıtlık içerisinde, değer gerçek bir varlık biçimi olarak ortaya çıkar. Metalarm evrensel değer kaybı, bunların paraya, yani tamamıyla kendi hayali (abç) biçimlerine dönüştürülemedeki güçlük ya da hatta olanaksızlık işte buradan ileri gelir. İkinci olarak, kredi-paranın kendisi de ancak nominal değeri tutarındaki gerçek paranın mutlak olarak yerini aldığı ölçüde paradır. Dışarıya bir altın akışı ile çevrilebilirliği, yani gerçek altına özdeşliği kuşkulu hale gelir. Bu çevrilebilirliğin koşullarının korunması amacıyla alınan, faiz oranının yükseltilmesi vb. gibi zoraki önlemlere de işte bunun için başvurulur. Bu durum hatalı para teorisine dayanan ve Overstone ile aynı soydan para tüccarlarının çıkarları için ulusun sırtına yüklenen yalan yanlış yasalarla, şu ya da bu uçlara kadar götürülebilir. Ne var ki, bunun asıl temelini hazırlayan, üretim tarzının kendisinin dayandığı temeldir. Kredi-parasındaki bir değer kaybı (para olarak taşıdığı tamamen hayali -abç- niteliğini kaybetmesinin burada sözünü bile etmiyoruz) bütün mevcut ilişkileri alt üst eder. Bu yüzden de paradaki bu değer hayali ve

bağımsız varlığını (abç) korumak amacıyla metaların değerleri feda edilir. Para-değer olarak ancak para güvende olduğu sürece o da güvenlidir. Para olarak birkaç milyon için meta olarak birçok milyonların bu nedenle feda edilmesi gerekir." (Marx, Kapital Cilt III, sf. 456-457)

Kapitalist üretimin parada bağımsız bir değişim-değeri biçimi yaratması onun dayandığı temeldir. Bu bağımsızlık, gerçek paraya (altın, gümüş) çevrilebilirlik özelliğini sadece kriz anlarında değil, günümüzde olduğu gibi tüm zamanlar için kaybeden kredi-paraya (banknot, kâğıt para), Marx'ın ifadesiyle tamamen hayali bir nitelik kazandırır. İşte "hayali" ifadesiyle bizi barıştıran, analizin bu noktasıdır. Çünkü kâğıt para, değişim-değerinin tamamen hayali bir temsilini gerçekleştirmekle kalmaz, ama meta üretiminin geçmek zorunda olduğu M-P' evresini tıkama veya onu açma etkinliğine kavuşur; bu anlamıyla kâğıt para, değer gerçekleştirmesi sürecinin kopmaz bir halkası olarak, emek-değer teorisine eklenir. Elbette emek-değerin olgunlaşım bozunmaya yönelen çelişkin kutbuna bağımsız bir hareket kanalı açarak yapar bunu.

Böylece Berdan, değer'in biçimlerini karşılıklı ilişkileri ve tarihsel gelişimi içinde ayrıntılı bir şekilde analiz ederek, değer'in artık gidebileceği bir başka alan/biçim olmadığını kanıtlarıyla ortaya koyuyor. "Kapitalizmin sonu mu" sorusuna büyük bir güvenle "evet" yanıtını veriş, bu tahlillerin sonucudur. Özellikle Leninist teoride 20 yılı aşkın süredir yer alan "yeni evre" kavramının iktisadi arka planını görmek isteyen okur açısından son derece önemli bir çalışmadır Setenay Berdan'ın kitabı. Kuşkusuz önemi sadece buradan gelmiyor. Çalışma boyunca sık sık polemige giriştiği pek çok Marksist okul iktisatçılarının çözemediği temel sorunları da başarıyla çözmüş oluyordu.

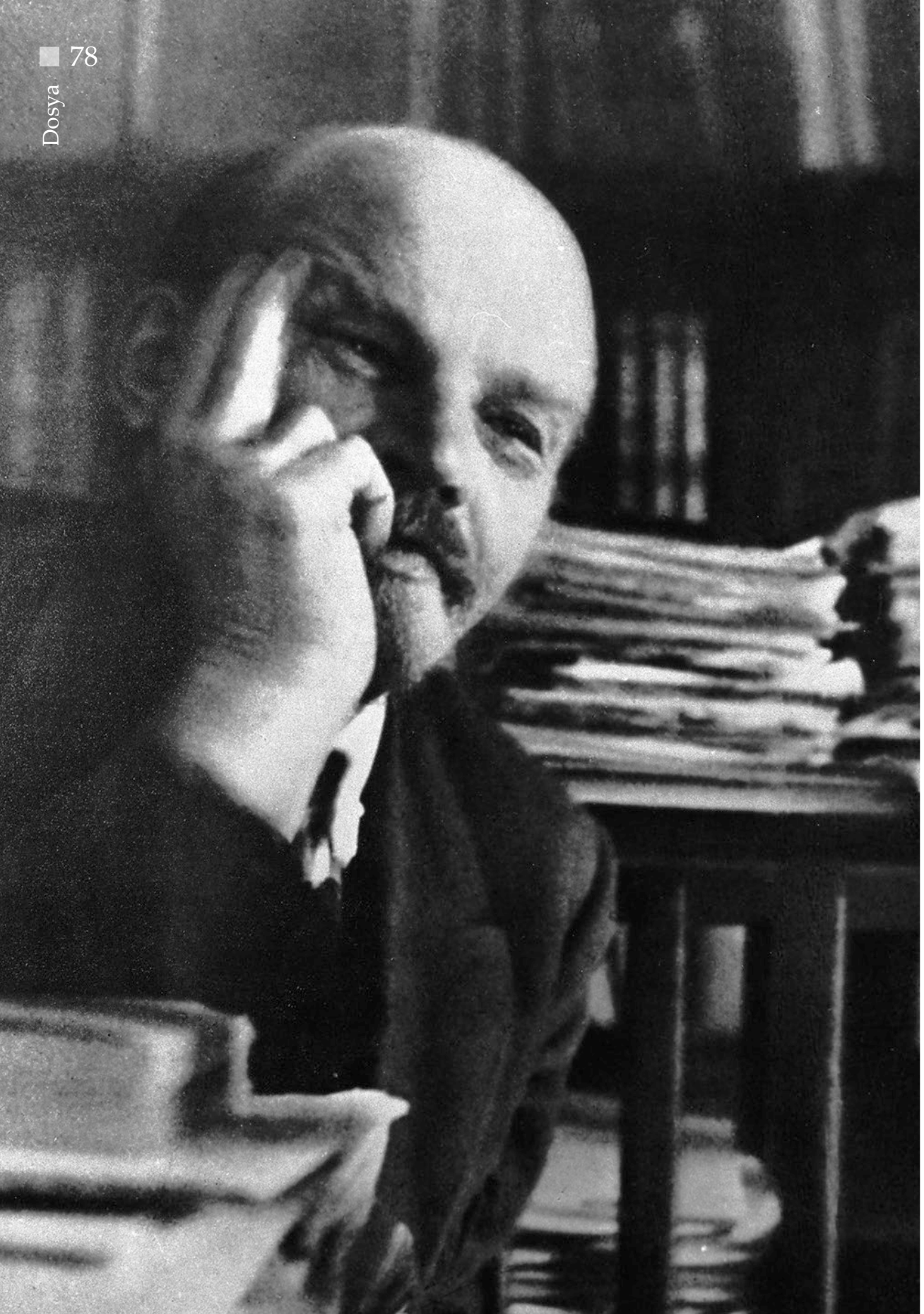
Kitabın ikinci cildi, ilk el yazmasında 'Tarihsel Analiz' başlığını taşıyordu.

Yazar daha sonra bunu "Bunalımlar Tarihi" olarak değiştirdi. Ki doğrusu da budur. Yukarda diyalektik yöntem üzerine olan kısımda zaten "olgunun tarihsel gelişimi içinde ele alınması"ndan bahsederken bu noktaya işaret etmiştik. Yazarın birinci ciltte (Teorik Analiz) yaptığı buydu. İkinci cilt, teorik açıdan (üç yönlü olarak) ele alınan olgunun tarihte nasıl görüldüğünü anlatmaktan ibarettir. Yazarın deyişle söyleyecek olursak "20. yüzyıla yoğunlaşan bir tarihsel analizle, birinci kitapta ele aldığımız analitik çerçeveyi gerçek olaylar içine yerleştirelim. Eğer okuyucu, birinci kitaptaki analitik çerçeve konusunda az çok hem fikir olduysa, bu ikinci kitap, yeni bir tarihi okuma denemesi olarak görülebilir."

1929 Bunalımından ("Büyük Buhran") başlayan bu cilt, 2007 kriziyle sona eriyor. Kuşkusuz son derece canlı ve güçlü bir anlatımla ve kriz/bunalım teorileri açısından son derece "kafa açıcı" bir şekilde...

Okur, çalışmadaki verilerin ne yazık ki 2008 ile sınırlı olduğunu görecektir. Daha güncel veriler kitapta yer almıyor. Ama bunun "günahı" başta da belirttiğim gibi, yazarın değil, yayıncılar olarak bizim. Daha güncel veriler ne sunabilirdi? Özellikle likit-değer bölümünde oluşan uçurumun çok daha muazzam boyutları gözler önüne serilmiş olurdu; çeşitli alanlardaki tekelleşme düzeyi daha net görülmüş olurdu; "parasal genişleme politikalarının" sonuçlarına dair rakamlar sunulabilmiş olurdu. Ama bunların hiçbiri, çalışmanın içerik ve gücü açısından bir farklılık yaratmazdı.

Verilerin güncel olup olmaması değil, özellikle konuyla ilgili kesimlere bu güçlü teorik kitabın bu kadar geç ulaşmış olmasıdır asıl sorun. Her şeye rağmen, kitabın hak ettiği ilgiyi göreceğine inanıyoruz.

Ekim Devrimi: Düşü Gerçeğe Dönüştürmek

..... ali varol gunal

Üzerinden bir asırdan fazla zaman geçtiği halde güncelliğini hâlâ koruyan; hâlâ hakkında yoğun tartışmalar yürütülen sayılı tarihsel olay vardır. Bunlardan biri ve belki de en başta geleni 1917 Ekim Devrimi'dir. Ekim Devrimi, sadece Rusya'da değil dünyanın her tarafında büyük gelişmelere itilim vermiştir; deyim yerindeyse dünya tarihini yeniden şekillendirmiştir.

Ekim Devrimi ile birlikte Proleter Devrimler Çağı açılmış, 20.yy'ın ortasına gelindiğinde ise dünyanın çehresi bütünüyle değişmiş, sosyalizm dünyanın önemli bir kesitinde egemen hâle gelmiştir. Bu kadar kısa bir süre içerisinde dünyanın bu kadar hızlı devrimci dönüşüme uğraması geleceğe dair umutların ne kadar hızlı boy verdiğini, "insanlığın gerçek tarihi"nin ha başladı ha başlayacak olduğunu müjdelemektedir. Bir kez devrim başlamıştı ve öyle kolay kolay duracağı da yoktu. İnsanlık, daha önce 1789 Fran-

sız Devrimini, 1848 Avrupa Devrimlerini ve 1871 Paris Komününü deneyimlemişti; ama sonuçları ve etkileri bakımından hiçbirisi Ekim Devriminin yarattığı sarsıntıyı yaratmayı başaramamıştı. Bunda Ekim Devrimine önderlik edenlerin iddiası önemli bir rol oynamış olsa gerekti. Bolşevikler, daha iktidarı ele geçirmeden önce kuracakları işçi sınıfı iktidarıyla sömürüyü ortadan kaldıracaklarını ardından da sınıfsız, devletsiz, sınırsız bir dünya kuracaklarını iddia ediyorlardı.

Söylemek, iddia etmek bir şeydi; söylediğini yapmak, hayata geçirmek başka bir şey. Bolşevikleri dönemin diğer devrimcilerinden ya da sosyalistlerinden ayıran temel şey, söylediklerini ne olursa olsun hayata geçirmekte gösterdikleri ısrarlı, kararlı çabaydı. Ve tabii devrime pratik yaklaşma konusunda bir dahi olan Lenin gibi bir öndere sahip olmalarıydı. Onun sayesinde bir yönüyle tarih hızlanmış; farklı bir dinamizm kazanmıştır.

Lenin tarafından geliştirilen parti öğretisi bu dinamizme örgütlü bir karakter kazandırmada başat bir rol oynamıştır. Lenin, daha 1902 yılında yazdığı “Ne Yapmalı?” adlı eserinde işçi sınıfının kendiliğinden eylem içerisinde ancak ekonomist/sendikalist bir bilince ulaşabileceğini, işçi sınıfına siyasal bilincin dışarıdan taşınması gerektiğinin altını çizmiştir. Ve özünü işçi sınıfının kurtuluşunun önünü açacak olan siyasal iktidarın ele geçirilmesinin oluşturduğu “siyasal bilincin”, işçi sınıfına ancak sıkı örgütlenmiş, disiplinli bir “profesyonel devrimciler örgütü” aracılığıyla taşınabileceğine vurgu yapmıştır. Bu anlamıyla Rusya’da eskiden beri var olan Dekabristlerden de legal Marksistlerden de Narodniklerden de kesin bir kopuş yaşanmasını da sağlamıştır. Aslında Lenin’in ortaya koyduğu örgüt anlayışı, onun öncülü olan Engels’in yıllar önce söylediği

Özcesi Lenin diyalektik düşünememesi sayesinde olay ve olguları diyalektik, devrimci bir bakış açısıyla ele alıyor; onların içinde başkalarının baktıkları halde göremediği yönleri, bunların çatışmalarını ve bu çatışmalar sonrası ortaya çıkan ana doğrultuyu görebiliyordu. Ve hiç vakit geçirmeksizin izlenmesi gereken yolu önce yoldaşlarının önüne sonra da yiğınların önüne serimliyordu.

“yoksulların bağrında saklı olan sosyalizm düşüncesi”ni açığa çıkaracak olan, devrim yapma iradesiydi. Ve Lenin o yıllarda bütün zamanını bu iradenin hazırlanmasına hasretmiştir dersek yanlış olmaz. Tüm düşünceleri, tüm davranışları, tüm eylemi buna yönelmişti; deyim yerindeyse gözü devrimden başka bir şey görmüyordu. Önceleri aynı saflarda mücadele ettiği fakat 1903’teki II. Kongre’den sonra yollarını ayırdığı Menşevik Dan’ın adeta itiraf niteliğinde olan şu sözlerinde olduğu gibi: “...dünyada onun gibi yirmi dört saat devrim için çalışan, devrimden başka bir şey düşünmeyen, uyuduğu zaman rüyalarında bile sadece devrimi gören başka kimse yok. Böyle bir insanla nasıl başa çıkılır.” (Akt, Gerard Walter, LENİN. Nisan Yay, sf.228-229). Lenin, onların gözünü o derece korkutmuştu ki, “Tek kişi herkese karşı, bu bir çılgınlık! Partiyi mahvediyor! Ortadan kaybolursa, ölse ne büyük bir mutluluk olur.” (age, sf.228) bile diye biliyorlardı. Lenin, Partinin kurulmasından, parti yayın organı Iskra’nın çıkarılmasına, program tartışmalarından tüzük tartışmalarına kadar her konuda belirleyici bir role sahipti. Bu anlamıyla bir kişinin kaderiyle bir partinin kaderi ve devrimin kaderi neredeyse özdeşleşmiş oluyordu.

Lenin’i Lenin yapan en önemli özelliği, en kritik zamanlarda en doğru kararları verebilmesiydi. O, her zaman işçi sınıfına ve emekçi halka sonsuz bir güven duyuyor; bir politikayı öne sürerken sınıfın geri unsurlarının bilinç seviyesine göre değil en ileri unsurlarının bilinç seviyesine göre hareket ediyordu. Bu kriter onu hata yapmaktan alıkoyuyordu. Olayları ve olguları durağan olarak algılamıyor, kalıpcı düşünmüyor; ezberlenmiş formüllerle hareket etmiyor, “canlı Marksizmi ölü metinlere feda” etmiyordu. Her an gelişen,

değişen şartları göz önünde bulunduru-
yor; sınıflar savaşımının gelişimini, sınıflar
arasındaki güç ilişkilerini anı anına tahlil
ediyor, bilindik söylemle her defasında
“somut durumun somut tahlili”ni yapı-
yor, bu tahlil sonucunda olay ve olguların
olası gelişme yönünü, eğilimini kolayca
bulup çıkarabiliyordu. “Somut siyasal
amaçlar, somut koşullar içerisinde belir-
lenmelidir. Her şey görelidir, her şey akıp
gider ve her şey değişir.” diyordu. Özcesi
Lenin diyalektik düşünebilmesi sayesinde
olay ve olguları diyalektik, devrimci
bir bakış açısıyla ele alıyor; onların içinde
başkalarının baktıkları halde göremediği
yönleri, bunların çatışmalarını ve bu çatış-
malar sonrası ortaya çıkan ana doğrultuyu
görebiliyordu. Ve hiç vakit geçirmeksizin
izlenmesi gereken yolu önce yoldaşlarının
önüne sonra da yığınların önüne serimli-
yordu. Zaman zaman yoldaşlarıyla da ters
düştüğü olmuyor değildi; ama bu yeri gel-
diğinde onu partiden istifaya kadar götür-
se bile doğru bildiğinden şaşmıyor, bakış
açısı bir pusulanın iğnesi gibi hep devrimi
gösteriyordu. Lenin devrimin kurallarını
ve devrimin yasalarını her şeyin üstünde
tutuyordu. Kişisel dostluklarını da yoldaş-
larıyla ilişkilerini de hep bu bakış açısı be-
lirliyordu.

Rusya’daki üç devrim dönemi bo-
yunca (1905 Devrimi, 1917 Şubat Devrimi
ve 1917 Ekim Devrimi) tarih onun strateji
ve taktik dehasına defalarca şahit olmuş-
tur. Değişen koşulları ve güç dengelerini
hızla tahlil edip gerektiğinde taktikleri
gerektiğinde de stratejiyi değiştirmeyi
bilmiştir. Sık sık Goethe’nin Faust’undan
o ünlü sözü hatırlatmadan duramamış-
tır: “Gri teoridir dostum; ama yeşil yaşa-
mın sonsuz ağacıdır.” Lenin, eğer böyle
yapmamış olsaydı “eski”ye, “formüller
dünyası”na takılı kalırdı ve “Rusya’ya

Marksizmi getiren kişiler” olarak bilinen
Plehanov, Zazuliç gibi isimlerin bir adım
ötesine gidemezdi.

Lenin’in devrim konusundaki bu
tezcanlılığı yıllar sonra, onun ve yoldaşla-
rının büyük çabalarıyla yaratılan Sovyetler
Birliği dağılırken tarihi anlamaya çalışmak
yerine tarihi yargılamaya kalkan bazı aklı

*Lenin’i Lenin yapan en
önemli özelliği, en kritik
zamanlarda en doğru
kararları verebilmesiydi. O,
her zaman işçi sınıfına ve
emekçi halka sonsuz
bir güven duyuyor;
bir politikayı öne
sürerken sınıfın geri
unsurlarının bilinç
seviyesine göre değil
en ileri unsurlarının bilinç
seviyesine göre hareket
ediyordu. Bu kriter onu hata
yapmaktan alıkoyuyordu.*

evveller tarafından sözüm ona eleştirilme-
ye çalışılmış; başta Lenin ve Stalin olmak
üzere Bolşevikler, “iradi zorlama ile henüz
koşulları oluşmamış bir devrime erken do-
ğum yaptırmak”la suçlanmışlardır. Bazıla-
rı daha ileri giderek Ekim Devrimi’ni “bir
yol kazası”, “tarihin akışında bir sapma”
olarak niteleme noktasına kadar düşmüş-
lerdir. Oysa “zamansız devrim”in ol(a)
mayacağını söyleyen, “Şu halde dünyada
hiçbir Bolşeviğin, en derin siyasal ve ikti-
sadî nedenler proletaryayı harekete geçir-
medikçe, ne üç, hatta ne de bir tek ‘halk
hareketini’ ‘tahrik edemeyeceğini’(...)an-

lamak o kadar güç müdür?" diye soran Lenin'in kendisidir. Kuşkusuz bir devrim ancak üretici güçlerin o güne kadar içinde hareket ettikleri üretim ilişkileriyle çelişmesiyle, üretim ilişkilerinin üretici güçleri geliştirmek şöyle dursun onların engeli haline gelmesiyle ortaya çıkar. Elbette "İçeribildiği bütün üretici güçler gelişmeden önce, bir toplumsal oluşum asla yok olmaz; yeni ve daha yüksek üretim ilişkileri, bu ilişkilerin maddi varlık koşulları, eski

toplumun bağrında çiçek açmadan, asla gelip yerlerini almazlar" (K.Marx, Ekonomi Politığın Eleştirisine Katkı, Önsöz). İşte ancak böyle maddi bir zemin üzerinde Lenin ve Bolşevik Partinin faaliyetleri sonuca götürücü olmuştur. Onlar sadece bir, deyim yerindeyse, maya işlevi görmüşlerdir. Uygun zamanda, uygun koşullarda "Dün erkendi, yarın geç/Vakit tamam bugün" dediler ve her zaman onların kendilerine temel aldıkları işçiler ve emekçiler:

*"...bir çocuk gibi iştahlı
ve rüzgâr gibi cesur
Kışlık Saraya girdiler
Demir, kömür ve şeker
ve kırmızı bakır
ve mensucat
ve sevdâ ve zulüm ve hayat
ve bilcümle sanayi kollarının
ve küçük ve büyük ve Beyaz Rusya ve Kafkasya, Sibirya ve Türkistan,
ve kederli Volga yollarının
ve şehirlerin bahtı
bir şafak vakti değişmiş oldu.
Bir şafak vakti karanlığın kenarından
Karlı çizmelerini onlar
mermer merdivenlere bastıkları zaman..."*

Yani Lenin ve Bolşevikler, bir komployla ya da darbeyle iktidarı ele geçirmediler. Var olan sınıf mücadelesi içinde işçi sınıfı ve emekçileri örgütleyerek, bilinçlendirerek, parti politikaları etrafında birleştirerek; onlara hemen bir adım önlerinde yürüyerek öncülük ederek zafere ulaştılar. Olayların gelişiminden öğrendiler; sınıfın içerisinde yer alarak sınıfın kendisinden öğrendiler; karşıtlarının hareketlerini gözlemleyerek yeri geldi onlardan öğrendiler. Tarihsel olanla güncel

olanın bağınyı iyi kurdular; daha önceki devrim deneyimlerinden öğrendiler. Marx ve Engels'ten, onların teori ve pratiklerinden öğrendiler. Sonuçta kitleler içerisinde kök salmayı; küçük bir parti iken milyonlarla kucaklaşmayı başardılar. Örgütlü bir gücün doğru, devrimci politikalarla ve taktiklerle sınıfa ve kitlelerin arasına gittiğinde, örgütlenmeyi bildiğinde bir güç örgütü haline gelebileceğini bütün dünyaya gösterdiler.

Özellikle Şubat Devrimi ile

Şüphesiz Ekim Devrimi sadece Lenin'in ve Bolşeviklerin düşüncesi ve faaliyetleriyle, tez canlılığıyla izah edilemez; ama onlarsız da izah edilemez. Bir büyük düşün gerçeğe dönüşmesi için onların tarih sahnesine çıkması gerekiyordu. Çıktılar ve tarihe kıpkızıl bir şerit çektiler. Onu oradan almaya ya da izlerini silmeye hiç kimsenin gücü yetmeyecektir.

Ekim Devrimi arasında geçen 8 aylık süreçte Lenin ve yoldaşları ilkelerde tutarlılığın, politik kıvraklığın ve pratik girişkenliğin en güzel örneklerini sergilediler. İşçi sınıfı ve emekçi halklara ideolojik, politik ve pratik önderliğin nasıl yapılması gerektiğini tarihsel bir miras olarak bıraktılar. Marksizm, hiç kuşku yok, birçok alanı kapsayan bir bilimdi; öğretiydi. Lenin bu bilimi/öğretiyi hayata geçiren, bu anlamıyla somutlayan pratisyen oldu. Lenin, bütün yaşamı boyunca devrim sorununa teorik yaklaşmadı; elbette “devrimci teori olmadan devrimci pratik olmaz” diyen oydu. Ama çubuğu her zaman pratikten yana büktü ve teoriyi pratiğin sorunlarını çözmek ve pratiğin yolunu aydınlatmak için kullandı. “Rusya’da Kapitalizmin Gelişmesi”ni ya da “Ne Yapmalı?”yı yazarken de, “İki Taktik”i ya da “Nisan Tezleri”ni; “Devlet ve İhtilâl”i ya da “Emperyalizm: Kapitalizmin En Yüksek Aşaması”nu ve daha onlarca eseri yazarken de bütün düşüncesi buydu. “Bir devrim deneyimi yaşamak onlarca devrim programı

yazmaktan iyidir” diyordu.

Günlük yaşamı bütün yönleriyle, bütün çeşitliliği içerisinde yaşarken kafası devrimin sorunlarına yoğunlaşabiliyor; canlı sezgiyle somut olaylardan teorik soyutlamalar yapabiliyor ve bu soyutlamaları yaşamın gerçekliği içerisinde yeniden somutlayabiliyordu. “Eğer düş gören kimse düşüne ciddi olarak inanırsa, yaşamı dikkatle gözler, gözlemlerini gökte kurduğu şatolarla karşılaştırırsa ve eğer genel olarak söylemek gerekirse, düşünün gerçekleşmesi için bilinçli olarak çalışırsa düş ile gerçek arasındaki ayrılığın hiçbir zararı olmaz. Düşlerle yaşam arasında bir bağ varsa her şey yolundadır,” diyordu. İşte Lenin’i aynı zaman diliminde birlikte hareket ettiği siyasi önderlerden ayıran en önemli özelliği buydu. Bu nedendir ki, insanlığın o büyük düşün gerçeğe dönüştürebilen sınıfın ve partinin, devrimin lideri olabildi; ideoloji onun adıyla da anılır oldu.

Bugün birileri Marksizmden bahse derken Leninizmden de bahsetmek zorundaydı, bunda onun yazdığı devasa eserlerinin yanı sıra en büyük yapıtı olan Ekim Devrimi’nin ağırlığı vardır.

Şunun da altının kalın çizgilerle çizilmesi gerekiyor: Şüphesiz Ekim Devrimi sadece Lenin’in ve Bolşeviklerin düşüncesi ve faaliyetleriyle, tez canlılığıyla izah edilemez; ama onlarsız da izah edilemez. Bir büyük düşün gerçeğe dönüşmesi için onların tarih sahnesine çıkması gerekiyordu. Çıktılar ve tarihe kıpkızıl bir şerit çektiler. Onu oradan almaya ya da izlerini silmeye hiç kimsenin gücü yetmeyecektir.

Gelecek, düş kurmaya devam eden; düşün gerçeğe dönüştürmek için var gücüyle çalışan; hem teorik hem de pratik olarak, o kızıl şeridi takip edenlerin ellerinde şekillenecektir.

Lenin'de Politik Özgürlük

..... umut çetiner

Lenin de Marx ve Engels tarafından ortaya konan toplumsal gelişmenin bütünlüklü ve devrimci açıklanışı doğrultusunda hareket ederek, politik özgürlüğün işçi sınıfı tarafından bir devrimle kazanılmasını acil görev olarak öne çıkarmış ve her şeyi buna tabi kılmıştır.

Lenin'in yazılarını tek tek incelediğimizde görürüz ki, politik özgürlüğün bir devrimle elde edilmesinin acil görev olduğuna yapılan vurgu çok güçlüdür. Bunun bir nedeni, hiç kuşku yok ki, işçi sınıfını ve onun ileri, gerçek mücadeleci kesimini bu bilinçle eğitmektir. Ama tek neden bu değildir. Bunun başlıca nedenlerinden biri de o dönem Avrupa sosyalist hareketinin toplumsal reformculuk çizgisine gerilemiş olması, dolayısıyla işçi sınıfına önderlik etmesi gereken başta sosyalist bilinçli işçiler olmak üzere, genel olarak sosyalist faaliyet yürütenler arasında bu bilincin zayıflamış olmasıdır.

Kapitalizmin bir gönenç döneminden geçmiş olması, 1840-1871 arasında

sürekli olarak iç savaşlarla boğuşan Avrupalı kapitalistlerin, zamanla, bir işçi aristokrasisi oluşturmaları ve 1871 Paris Komününün yenilgisinin yarattığı geri düşüş Avrupa sosyalist hareketinin gerilemesine neden olmuştur. Bu gerileme o denli ileri boyutlara varmıştır ki, 1. Dünya Savaşında kendi yağmacı burjuva hükümetlerinin yanında yer alıp savaşı dahi destekleyeceklerdir. Avrupa'nın o dönem ideolojik ve politik olarak sosyalist hareketin merkezi olması; bu urun, toplumsal uzlaşmacılık ve politik talepler uğruna mücadeleler urunun başka ülkelerdeki sosyalist hareketlere nüfuz etmesini sağlayacaktır.

Aslında Engels, bu durumu 1880'lerden itibaren görmüş ve dile getirmiştir. Örneğin 1885'te "Köln Komünist Davası Üzerine Açıklamalar"a yazdığı önsözde; buraya kadar olan kısımda aktardığımız sınıf hareketinin gelişimine dair tüm tespit ve uyarılarına rağmen, sosyalist hareketin, sosyalist işçilerin gösterdikleri yanlış tutuma yönelik eleştirilerini açıkça ifade eder:

“... Özellikle grevler, sendikalar, üretim kooperatifleri kuruldu, ama asıl meselenin, böyle şeylerin kalıcı olarak gerçekleşebilmesi için, her şeyden önce alanın ilk olarak politik zaferle ele geçirilmesi olduğu unutuldu.” (C-3/124)

Lenin, proletaryanın nihai hedefine varabilmesi için, bu unutulunanı hatırlanmasının bir zorunluluk olduğu bilinciyle hareket eder. Uzun yıllar boyunca, uluslararası komünist hareketin “liderleri” (Kautsky vb) ve “saygın” partileri (Alman Sosyal Demokrat Partisi) eliyle, sosyalist hareketin, işçi sınıfı hareketinin kılcal damarlarına kadar zerk edilmiş toplumsal-reformculuk zehrini söküp atmak için, tüm politik yaşamı boyunca kesintisiz mücadele yürütür. Ve bu doğrultuda, her vesileyle, bir devrimle politik özgürlüğün kazanılmasının acil-ilk görev olduğunu sosyalist harekete, sosyalist bilinçli işçilere ve işçi sınıfına hatırlatır.

Marx-Engels'in sınıfsız-sömürsüz topluma doğru yürüyüşün önündeki engellerin, politik özgürlüğün kazanılmasıyla ve bu sayede politik-toplumsal düzenin demokratikleştirilmesiyle temizleneceği tespitinin takipçisi olan Lenin; işçi sınıfına bu acil görevini kavratma, bu temelde işçi sınıfının örgütlülüğünü sağlama, harekete geçirme ve her olanağı bu amaca ulaşmak için değerlendirme çabasından hiç geri durmayacaktır.

1894 yılında kaleme aldığı “Halkın Dostları Kimlerdir ve Sosyal-Demokratlara Karşı Nasıl Mücadele Ederler?” kitabında,

“... Rus işçisi, tüm demokratik unsurların en önünde otokrasiyi devirerek ve Rus proletaryasını açık politik mücadelenin dolaysız yolundan muzaffer komünist devrime doğru götürecektir...” der (C-1/24)

Henüz 24 yaşındayken ortaya koyduğu ve sürekli hatırlatacak olduğu bu anlayış, Lenin’in politik mücadele hayatının tüm dönemlerinde taktik ve politikalarına damgasını vuracaktır. Marx-Engels’in sınıfsız-sömürsüz topluma doğru yürüyüşün önündeki engellerin, politik özgürlüğün kazanılmasıyla ve bu sayede politik-toplumsal düzenin demokratikleştirilmesiyle temizleneceği tespitinun takipçisi olan Lenin; işçi sınıfına bu acil görevini kavratma, bu temelde işçi sınıfının örgütlülüğünü sağlama, harekete geçirme ve her olanağı bu amaca ulaşmak için değerlendirme çabasından hiç geri durmayacaktır.

1895-96 yılında Rus sosyalist hareketi için bir program taslağı kaleme alan Lenin, bu seferde;

“...2) Rus işçi sınıfının kurtuluşu için mücadelesi politik bir mücadeledir ve acil hedefi politik özgürlüğün elde edilmesidir...” diyecektir. (C-1/455)

Böylece, işçi sınıfı hareketinin acil hedefinin ne olması gerektiğine dair bakışını programatik düzeyde ifade eden Lenin, 1897 yılında, “Rus Sosyal-Demokratlarının Görevleri” başlıklı makalede ise,

“... Yaşamdaki tüm tezahür biçimleriyle otokrasinin özü konusundaki anlayışı yaygınlaştırmaya, onun sınıf içeriğini açığa çıkarmaya ve otokrasinin devrilmesinin kaçınılmaz bir zorunluluk olduğu, politik özgürlük kazanılmadan ve Rusya’nın politik ve toplumsal düzeni demokratikleştirilmeden işçi davası için başarılı bir mücadelenin olanaksız olduğu

inancını kitlelere taşımaya çalışırlar..." der. (C-1 / 485)

Lenin'in, sosyalist işçiler başta olmak üzere sosyalistlerin politik görevine bir kez daha dikkat çektiği bu dönem, aynı zamanda Rusya'da "Ekonomizm" in etkin olduğu dönemdir. İşçi sınıfının politik mücadelesini geri plana iten ve politikanın itaatle ekonomik mücadeleyi izlemesi gerektiğini çeşitli biçimlerde vaaz eden bu anlayış, Credo (inanç beyanı) başlıklı bir bildiri kaleme alır. Ve bu bildiri Rus sosyalistleri arasında da etki yaratır. Bunun üzerine Lenin, 1899 yılında on beş komünistin daha altına imza attığı, "Rus Sosyal-Demokratlarının Bir Protestosu"nu kaleme alır. Burada,

"... Proletaryanın sınıf mücadelesinden ayrılmaz olan ve ilk görev olarak politik özgürlüğün mücadeleye elde edilmesini koyan, bağımsız bir politik işçi partisi kurma yolundan saptırılması tehlikesi var" diyecektir. (C-1 / 504)

Burada Lenin, sadece önüne ilk görev olarak politik özgürlüğün bir devrimle elde edilmesini koymayan ekonomizm, reformizm ve türevlerine karşı çıkmamaktadır. Acil politik görevin yanlış belirlenmesinin, işçi sınıfı hareketinin burjuvaziden bağımsızlığını sağlayacak kendi partisini yaratmasına da engel olacağı, dolayısıyla sınıfsız-sömürsüz topluma olan ilerleyişi de tehlikeye atacağı söylenmektedir. İlk-acil politik görevin doğru belirlenmemesi halinde, tüm alanlardaki politikaların ve pratik faaliyetlerin de (proletaryanın partisi nasıl olmalı da dahil) doğru belirlenemeyeceğinin altı çizilmiştir bu esasıyla.

Öyleyse tersten söylersek, bir partinin politikaları ve pratik faaliyetleri bize, o partinin önüne ilk-acil politik görev olarak neyi koyduğunu da gösterir. Devrim uğruna mücadeleyi mi reformlar uğruna mücadeleyi mi?

Bu yıllar aynı zamanda, RSDİP'in

kurulabilmesi için politik bir gazete çıkarılması çabasının yoğunlaştığı yıllardır. Ve Lenin'in bu çabası meyvesini vererek, içinde Plehanov, Akselrod, Martinov gibi sosyalist hareketin farklı bireylerinin de içinde yer aldığı İskra'nın çıkarılması kararlaştırılacaktır. Bunu Lenin, Iskra yazı kurulu adına kaleme aldığı bir duyuru ile ilan ederken hem komünistlerin görevlerini nasıl kavradıklarını hem de neyin işçi sınıfının acil görevi olduğunu da yeniden açıklamış olur. 1900'ün Eylül'ünde şöyle diyecektir:

"... Bir politik gazetenin, Iskra'nın yayımlanması işine koyulurken, neyi hedeflediğimizi ve görevlerimizi nasıl kavradığımız hakkında birkaç söz söylemeyi zorunlu görüyoruz. Sosyal-demokraside sadece proletaryanın kendiliğinden mücadelesine hizmet edecek bir örgüt görenler, sadece yerel ajitasyon ve 'salt işçi yazını' ile yetinebilir. Biz sosyal-demokrasiyi böyle kavramıyoruz. Bizim için sosyal-demokrasi, otokrasiye karşı yönelen, işçi hareketine kopmaz biçimde bağlı devrimci bir partidir. Proletarya, modern Rusya'nın bu en devrimci sınıfı olarak böyle bir partide örgütlendiğinde, omuzlarına düşen şu tarihsel görevi yerine getirecek durumda olacaktır: Bayrağı altında ülkenin tüm demokratik unsurlarını birleştirmek ve tam bir dizi kuşağın kurban verildiği şiddetli mücadeleyi nefret edilen rejim üzerinde zafere ulaştırmak." (C-2 / 19-20)

Iskra yazı kurulu adına kaleme alınan bu duyurudan iki ay sonra, 1900'ün Kasım ayında, "Hareketimizin En Acil Görevleri" başlıklı baş makaleyi kaleme alan Lenin, bu sefer de şöyle der;

"... Rus sosyal-demokrasisi, şimdiye kadar çeşitli defalar, Rus işçi partisinin en yakın politik görevinin otokrasiyi yıkmak, politik özgürlüğü mücadeleye kazanmak olması gerektiğini açıklamıştır... Yinelenen açıklamalara rağmen Rusya'da sosyal-demokrasinin politik görevleri sorunu, bugün yeniden ön plana çıkıyor. Hareketimizin pek çok temsilcisi, sorunun

çözümünün doğruluğu hakkındaki kuşkularını dile getiriyorlar... Proletaryanın politik görevleri arka plana itiliyor, bu görevler daraltılıyor ve kısıtlanıyor... Ekonomik mücadeleyi yürütmelerinde işçilere yardım ediliyor, fakat bu yapılırken işçiler sosyalist hedefler ve bir bütün olarak hareketin politik görevleri hakkında ya çok az aydınlatılıyor ya da hiç aydınlatılmıyor..." (C-2 / 21-22)

Anlaşılmaktadır ki, üzerinde anlaşılan ve yayın kurulu adına açıklanan duyurudan, işçi sınıfının en acil politik görevinin bir devrimle politik özgürlüğün kazanılması olduğu temel hedefinden, RSDİP'in içinde yer alan diğer eğilimler çark etmeye çalışmaktadır. Ve bu yüzden, Iskra'nın daha ilk sayısında bu temel hedefi yeniden hatırlatmıştır. Lenin, 1894'ten itibaren ifade ettiği gibi, bu temel bakıştan sapmayı, burjuvaziden bağımsız bir politik işçi partisi kurulmasından vazgeçmek, işçi davasına ihanet etmek olarak görmektedir.

Türkiye ve K. Kürdistan'da küçük burjuva sosyalist hareketin yaşadığı en önemli sorun da buradadır. 1980'den sonra, işçi sınıfının acil politik görevinin bir devrimle politik özgürlüğü kazanmak olduğu anlayışından peyderpey uzaklaştılar. Uzaklaştıkça, burjuvaziden bağımsız bir politik parti olma olanağını da peyderpey kaybettiler. Bu durum, onların, küçük burjuva siyasal hareketler olmaktan proletaryanın politik hareketi olmaya doğru gelişmemelerine ve her geçen gün burjuvazinin ideolojik-politik hegemonyası altında kalmalarına yol açtı.

Lenin'in bu baş makalede "çeşitli defalar" ve "yinelenen açıklamalara rağmen" vurgusuyla, en yakın, en acil politik görevin devrim olduğuna dikkat çekmesi ise, bu konuya ne denli önem verdiğini gösteriyor. Bu temel meselenin, herkes tarafından istendiği gibi yorumlanmasına razı değildir. Lenin, "politik özgürlüğün

mücadeleyle elde edilmesinden" anlaşılması gerekenin, "otokrasinin yıkılması" olduğuna ve propaganda, ajitasyonun bu temelde gerçekleşmesi gerektiğine dair ısrarlı vurgusunu aynı makalede sertleştirerek sürdürür.

"... Tüm Rusya sosyalizminin tarihi, otokratik hükümete karşı mücadelenin, politik özgürlüğün ele geçirilmesinin en acil görev haline gelmesine yol açmıştır; sosyalist hareketimiz, deyim yerindeyse, otokrasiye karşı mücadele üzerine yoğunlaştırılmıştır.

İşçi sınıfının politik gelişiminin ve politik örgütlenmesinin ilerletilmesi... Bizim baş görevimiz ve temel görevimiz budur. Bu görevi geri plana iten, bütün kısmi görevleri ve tek tek mücadele yöntemlerini buna tabi kılmayan herkes, yanlış yoldadır ve harekete ciddi zararlar vermektedir..." (C-2 / 23-24)

Lenin yine, sadece proletaryanın politik hareketinin hedefine dikkat çekmemektedir. Aynı zamanda, her şeyin bu göreve tabi kılınmaması halinde, işçi sınıfının burjuvaziden bağımsız olan yolunu kaybetmekle yüz yüze kalacağına altını çizmiştir.

-I-

Marx ve Engels yaşanan deneyimlerin ışığında işçi sınıfını ve sosyalistleri, günlük mücadelenin nihai sonuçlarını abartmamaları ve bu büyük savaflara kendilerini büsbütün kaptırmamaları konusunda uyardılar. Yine, günlük mücadelenin ancak ücret sisteminin tümüyle yok edilmesi için bir manivela olarak kullanılması halinde işçi sınıfının nihai ve kalıcı kurtuluşuna yararlı olacağına dair uyarılarında da ısrarcıydı. Nihai kurtuluş ise, Komünist Manifesto'da belirtildiği gibi, proletaryanın egemen sınıf konumuna yükselmesi ve demokrasiyi elde etmesi gerektiği anlamına geliyordu.

İşçi sınıfını nihai kurtuluşa götürecektir mücadelenin bu ana çerçevesinin

1800'lerin sonlarına doğru silikleştirilmesi üzerine, Marx ve Engels'in, politik bir devrimle siyasi iktidar ele geçirilmeden işçi sınıfının nihai kurtuluşu önündeki engellerin temizlenemeyeceğini ısrarla vurguladıklarını ve Lenin'in de bu devrimci yaklaşımı temel alarak hareket ettiğini yukarıda belirtmiştik.

İşçi sınıfını ve onun önderliğinde tüm emekçileri özgürlüğe taşıyacak olan bu devrimci kavrayış üzerine ısrarla durmak zorunda kalan Lenin, 1901-02 yılında "Ne Yapmalı"yı kaleme alır. Burada, çeşitli vesilelerle ortaya koymuş olduğu, politik özgürlüğün bir devrimle elde edilmesini kabul ediyormuş gibi görünen ama bunu özgürlük ortamını genişletecek politik talepler için mücadele haline sokan gizli "Ekonomist"lerin maskesini indirir.

Şüphesiz burada, neredeyse tamamı bu konuya dair olan "Ne Yapmalı"nın bir özetini aktarmamız mümkün değil. Hem de haksızlık olur. Mutlaka iyi bir inceleme ile okunmalıdır. Sadece, Lenin'in komünist partinin ve işçi sınıfının ilk-acil görevine dair ısrarlı vurgusunun bu broşürde nasıl yer aldığını, bir nevi "Ne Yapmalı"nın özeti mahiyetinde olan bir cümlesiyle aktaralım:

"... R Dyelo'nun otokrasinin yıkılmasını işçilerin kitle hareketinin ilk görevi olarak tanımayı imkânsız gördüğüne işaret etmek yeter; bu görevi (yani işçilerin kitle hareketinin ilk görevini bn.) o (kitle adına) acil politik talepler için mücadele görevine indirgemıştır..." (c-2/176)

Her yerde olduğu gibi Türkiye ve Kuzey Kürdistan'da da politik mücadelenin kapsamını açıktan veya gizlice daraltanların, siyasal ve toplumsal düzenin demokratikleştirilmesi ve politik özgürlüğün elde edilmesini bir devrimle gerçekleştirmeyi en acil görev olmaktan çıkarılanların ve acil politik-ekonomik talepler için mücadeleye gömülenlerin "Ne Yapmalı"yı

Türkiye ve K. Kürdistan'da küçük burjuva sosyalist hareketin yaşadığı en önemli sorun da buradadır. 1980'den sonra, işçi sınıfının acil politik görevinin bir devrimle politik özgürlüğü kazanmak olduğu anlayışından peyderpey uzaklaştılar. Uzaklaştıkça, burjuvaziden bağımsız bir politik parti olma olanağını da peyderpey kaybettiler.

sevmemesi tam da bu yüzdendir. Devrimin ilk-acil görev olduğunu hatırlatarak, her şeyi buna tabi kılarak, açık-gizli tüm toplumsal reformcularla görüş ayrılığımızın ilkesel noktalarını açıkladığı içindir.

Onlara bakılırsa Lenin, "Ne Yapmalı"da çubuğu politik mücadeleden yana bükmüş yani aşırı vurgu yapmıştır. Örneğin Kızıl Bayrak gazetesi, "Lenin Ne Yapmalı'da, çubuğu büküyor görünüyor ki, Lenin'in kendi deyimiyle de bir çubuk bükmedir bu" (10.8.2018) diyecektir.

Oysa Lenin, "Ne Yapmalı"yı kaleme alışının gerekçelerini açıklarken bakın ne diyor;

"... Broşürün ana konusu... politik ajitasyonumuzun karakteri ve ana içeriği, örgütsel görevlerimiz... bir savaş örgütünün inşası planı olacaktı. Fakat ... Ekonomizmin bizim zannettiğimizden çok daha yedi canlı olduğu anlaşıldı... Bu üç sorunun çözümüne ilişkin farklı görüşler... Rus-Sosyal-demokrasisi içindeki iki eğilim arasındaki temel karşıtlıkla açıklanır. Farklı diller konuştuğumuzu bu nedenle ta baştan başlamadıkça birbirimizi anlayamayacağımızı ve bütün ekonomistlerle görüş ayrılığımızın bütün ilkesel noktalarında... sistematik bir tartışmanın gerekliliğini çok açık bir

biçimde göstermiştir...” (c-2/ 36)

Lenin'den aktardığımız gibi, bu broşürün yazılış amacı bütün ilkesel noktaları sistematik olarak, hatta Lenin'in deyimiyile, 'halkın anlayacağı bir dille ve çok sayıda örnekle' açıklamak ve devrimci proletaryanın ilkesel bakışını ortaya koymaktır.

Lenin'de, uğruna mücadele edilecek özel bir ekonomik-politik talepler programı, listesi yoktur. Lenin; devrimci proletaryanın mücadelesini, devrim ve reformlar mücadelesi diye iki ayrı kategoriye ayırmadığı için, devrimci proletaryanın programını da bu şekilde ortaya koymaz. Lenin devrimcidir. Onun programı, devrim programıdır.

Ama Lenin, halkın anlayacağı açıklıkta yazsa da ekonomist-liberal oportünist zihniyetlerin, acil politik-ekonomik talepler için mücadeleye kendini adanmış zihniyetlerin anlaması mümkün değildir. Anlamak istemezler. Tıpkı 1. Enternasyonalcilerin Marx ve Engels'i anlamak istememesi gibi.

Lenin, proletaryanın acil görevine dair vurgusunu bu kez de 1902'de kaleme aldığı RSDİP program taslağında ifade edecektir. Taslağın A ve B bendinde Rusya'nın sosyo-ekonomik tahlilini yaptıktan sonra, C bendinde, partinin görevlerini anlattığı kısma şu cümle ile giriş yapar;

“... Bu nedenle, RSDİP, önüne en yakın politik görev olarak, çarlık otokrasisinin yıkılması ve yerine esasında şu hususları güvence altına alan demokratik bir anayasa temelinde

Cumhuriyet kurulmasını koyar...” (c-2/ 227)

Lenin burada, devrimci proletaryanın en acil politik görevini programatik düzeyde bir kez daha ifade etmektedir. Ama bu kısacık ifade daha fazlasını barındırmaktadır içinde. “... yıkılması ve yerine” ifadesiyle Lenin, işçi sınıfını fiziki ve moral yozlaşmadan koruyacak önlemler için mücadele konusunun, devrim ve reform ilişkisinin nasıl ele alınması gerektiğini de ifade etmiş olur. Lenin'de, uğruna mücadele edilecek özel bir ekonomik-politik talepler programı, listesi yoktur. Lenin; devrimci proletaryanın mücadelesini, devrim ve reformlar mücadelesi diye iki ayrı kategoriye ayırmadığı için, devrimci proletaryanın programını da bu şekilde ortaya koymaz. Lenin devrimcidir. Onun programı, devrim programıdır. Proletarya, her şeyi ile devrimi hedeflemiş bir programla zafere ulaşabilir. Bunun için program, otokrazi yıkılmalıdır, der. Ve ancak bundan sonra kurulacak cumhuriyet, işçi sınıfını fiziki ve moral yozlaşmadan koruyacak bir anayasaya sahip olabilir der ve programda bu önlemlerin ana çerçevesini çizer. Türkiye'de küçük burjuva sosyalist hareket, Lenin'in Marx ve Engels'ten devraldığı bu devrimci kavrayışa sırtını dönmüştür. En yakın, acil politik görevin devrim olduğunu yadsımayanlar bile bu görevin yanına en acil ekonomik-politik talepleri ve bunun için mücadeleyi eklemiş ve pratikte devrim mücadelesi “talepler” mücadelesinin gölgesi altında silikleşip gitmiştir. Diyalektiği, başını geçiremediği yerden kuyruğunu geçirmek sananlar ise, devrim ile reform mücadelesi iç içe geçmiştir demeye kadar vardırımlardır işi.

Lenin 1905 yılında bir kere daha, “sosyal demokratlar ne istiyor?” diye sorar ve şöyle yanıtlar;

“... Rus sosyal-demokratları her şeyden önce politik özgürlüğü kazanmak istiyorlar. Özgürlüğe ise, toplumun yeni, daha iyi, sos-

yalist inşası uğruna mücadelede bütün Rus işçilerinin kapsamlı, açık birliğini sağlamak için gereksinim duyuyorlar..." (c-2 /245)

Burada, proletaryanın politik hedefinin ne olduğu ortaya konmuyor sadece. Neden acil hedefin politik özgürlüğün elde edilmesi olduğu konuluyor. Proletaryanın amacına ulaşmada politik özgürlüğe neden bu kadar acil ihtiyaç duyduğu anlatılıyor. Politik özgürlüğün kazanılmasıyla işçi sınıfının kapsamlı birliğinin sağlanması arasında sıkı bir ilişki olduğunun altı çiziliyor. Bunu, politik özgürlük kazanılmadan yani her anlamda gericilik anlamına gelen tekelci sermayenin egemenliği altındayken de tüm işçilerin kapsamlı birliğini sağlama arayışına girenlere; politikalarını ve taktiklerini buna göre şekillendiren ve dolayısıyla bu uğurda geri işçilerin bilincine göre hareket ederek kısmi talepler mücadelesine gömülenlere karşı yapılmış bir uyarı olarak da görmek lazım. Bu uyarı, 1897'de yaptığı uyarının yenilenmesidir.

-II-

22 Ocak 1905'te Kanlı Pazar Katliamı gerçekleşir. Bu katliamın ardından Rusya, devrimci bir sürece girer. Ortaya çıkan kitlenin devrimci enerjisi sayesinde, otokrasiyi devirerek politik özgürlüğün kazanılmasını sağlayacak açık politik mücadele dönemine, doğrudan eylem dönemine girilmiştir. Devrim, dolaysız bir şekilde pratik politika sorunu haline gelmiştir.

Bunun üzerine Lenin, 10 yılı aşkın bir zamandır politik özgürlüğün kazanılmasının acil-ilk görev olduğu bilinciyle donanan, örgütlenen ve eyleme yönelen proletaryanın ve sosyalistlerin dikkatlerini, ortaya çıkan bu yeni dönemin olanaklarına ve görevlerine yönelmeleri gerektiğini belirtir. 1905'in Mayıs'ında toplanan RSDİP'in 3. Kongresi'nde, yeni olanakların bir değerlendirmesi yapıldıktan sonra, "Geçici Devrimci Hükümeti kurmanın en

büyük şanlı görevinin" önlerinde durduğu belirlenir ve şöyle denir:

"...Biz sosyalistler şimdi, en devrimci sınıfın, o sınıfa layık temsilcileri ve önderleri olduğumuzu göstermeli, en geniş özgürlüğü, sosyalizme muzaffer ilerleyiş için güvenceye alacak özgürlüğü elde etmesi için ona yardımcı olmalıyız..." (C-3 / 418)

O zamana kadar, politik özgürlüğün bir devrimle elde edilmesinin acil görev olduğu bilinciyle sürdürülen eğitim, tabikat ve küçük muharebeler dönemi geride kalmıştır artık. Aynı bilinçle ama artık yeni somut koşulların yarattığı imkanlara (sokak gösterileri, politik grevler, silahlı ayaklanmalar vb.) dayanarak otokrasiyeye karşı mücadele dönemi başlamıştır. İşçi sınıfını eğitim ve örgütlenme çalışmasında politik ağırlığın sendikalara ve legal derneklere değil, devrimci ayaklanmaya, devrimci bir ordu ve devrimci bir hükümet yaratma çalışmasına verilmesi gerektiği bir dönem.

Lenin, bu kongrenin değerlendirmeleri ışığında çok önemli bir çalışmayı kaleme alır: İki Taktik. Haziran 1905'te kaleme alınan "İki Taktik" broşürü, tüm reformist ve oportünistlerin, devrimin canlı kavranışından kaçmak isteyenlerin en çok göz ardı ettiği (Ne Yapmalı'yla birlikte) çalışmadır. Şöyle der:

"...Bugünkü devrimde ve proletaryanın genel mücadelesi içinde GDH hangi anlama sahiptir. Kongre kararı, buna daha ilk satırında hem proletaryanın dolaysız çıkarları açısından hem de sosyalizmin nihai hedefleri açısından mümkün olduğunca tam bir politik özgürlük mutlak zarurietine işaret ederek açıklıyor. Tam politik özgürlük ise, parti programında saptanmış olduğu gibi, çarlık otokrasisinin yerine demokratik cumhuriyetin geçirilmesini gerektirir..." (c-3/ 53)

Bu dönemde de sosyalist harekette iki farklı yaklaşımın devam ettiği görülecektir. Bir yanda Lenin ve Leninistlerin

temsil ettiği politik özgürlüğün otokrasinin yıkılmasıyla kazanılabileceğini söyleyen ve bunu acil görev olarak önüne koyan devrimci yaklaşım vardır. Öte yanda, çeşitli tonlardaki küçük burjuva sosyalist hareketlerin temsil ettiği, otokrasiden ne koparırsak ve kopardıklarımızı bir uzlaşma anayasasıyla yasal güvenceye kavuşturursak o kadar iyidir diyen ve bu anlayışla hareket ederek politik özgürlüğün kazanılmasını geleceğe erteleyen sosyal-reformcu anlayış. “İki Taktik”i okuyan her devrimci işçi, bu iki siyasal anlayış arasında adım başı süren mücadeleyi görecektir.

Burada şunun altını bir kez daha çizmekte fayda var. 1905-7 Devrimi’nde, Lenin ve yoldaşlarıyla Plehanov, Martov vb. uzlaşmacıların ayrışması, 1905’in sarsıcı etkisinin ürünü değildir. Aksine, olaylar o kadar sarsıcıdır ki, koşullar devrimci bir dille konuşmayı o kadar dayatmaktadır ki, zaman zaman sosyalist hareket arasında bir ayrım yokmuş hissine bile kapılabilir dikkatli bakmayan bir göz. Ve öte yandan, bu ayrım o kadar derin ve nettir ki, bir halk ayaklanmasının ortalığı kasıp kavurduğu koşullarda dahi, sosyal-reformcu bakışa sahip olan sosyalistler, politik özgürlüğün elde edilmesinin acil bir görev haline geldiğini kabule yanaşmaz.

Bu iki ayrı yaklaşım, sosyalist hareket içinde iki farklı siyasal çizginin, iki farklı siyaset karakterinin vücut bulmasına neden olmuştur. 1894-1905 dönemine dair aktardığımız kısa alıntılardan dahi bunu görmek mümkündür.

Lenin’in baştan itibaren politik özgürlüğün kazanılmasını en acil hedef ilan etmesi; ajitasyon, propaganda, örgütlenmeye dair tüm politikalarını dolayısıyla pratiğini de bu hedefe göre belirlemesine neden olmuştur. Toplumsal gelişmeyi sadece bütünlüklü değil, aynı zamanda devrimci ele almasını sağlamıştır. Ve proletaryanın burjuvaziden tamamen bağımsız

devrimci sınıf çizgisini ortaya koymasını olanaklı kılmıştır.

Öte yanda ise, politik özgürlüğün elde edilmesini proletaryanın acil görevi olarak görmeme, Plehanov dahil, sosyalist hareketin diğer tüm temsilcilerinin pratik politikalarda ekonomizm, sendikalizm, ekonomik-demokratik talepler için mücadele, sosyal-reformizm çizgisinde davranmalarına neden olmuştur. Dolayısıyla ajitasyon, propaganda ve örgütlenmeye dair politikalarını buna göre şekillendirmişlerdir. Böylece, proletaryanın mücadelesini burjuvazinin sınıf çizgisine bağlı kılmışlardır. Bunlar için devrim, politik özgürlüğün elde edilmesi soyut bir olanak olmanın ötesine hiçbir zaman geçememiştir.

Bu ayrımın somut olarak en çarpıcı biçimde karşımıza çıkışı, 1905’e dair çıkarılan derslerdedir. Devrimin yenilgisinden sonra Plehanov ve diğer uzlaşmacılar “silaha sarılmamalıydık” derken Lenin ve Leninistler ise, “daha enerjik sarılmalıydık” diyecektir.

Biz ise, daha az bilinen bir tartışmayı aktararak, politik özgürlüğün bir devrimle elde edilmesini en acil görev olarak görüp görmemenin nasıl iki farklı siyasal anlayış, siyasal karakter doğurduğuna bakalım.

1905 Devrimi başlar başlamaz sosyal-reformistler büyük bir sinsilik ve aceleyle harekete geçer. Yaşanan sürecin, Leninistlerin şiarlarını ve bir bütün olarak siyasal faaliyetini haklı çıkardığını gören uzlaşmacılar, gerçeği ters yüz etmeye, devrimci proletaryanın bilincini bulandırmaya girişirler. Lenin aktarıyor:

“‘Neden’ diye soruyor muzaffer bir edayla ‘başmakaleci’, ‘neden bu çığı 9 Ocak’ta, profesyonel devrimcilerin dar örgütü değil de işçi derneği harekete geçirmiştir’...”

Ve neden diye soruyor bugünün sosyal-reformistleri, Gezi’de, 6-8 Ekim’de devrimci çığı siz değil de biz harekete geçirdik?

Lenin'in baştan itibaren politik özgürlüğün kazanılmasını en acil hedef ilan etmesi; ajitasyon, propaganda, örgütlenmeye dair tüm politikalarını dolayısıyla pratiğini de bu hedefe göre belirlemesine neden olmuştur. Toplumsal gelişmeyi sadece bütünlüklü değil, aynı zamanda devrimci ele almasını sağlamıştır.

"... 'Çünkü bu dernek işçi kitlelerinin öz faaliyetine dayanan gerçekten (bak hele!) geniş bir örgüttür'..." (C-3/ 282)

Ve çünkü diyorlar bugünün sosyal-reformistleri, kitlelerin günlük mücadelesine dayanan gerçekten geniş bir örgütüz!

Bilinir ki, 1905 patlak verdiğinde, Rusya'da RSDİP üyelerinin sayıları ancak yüzlerle ifade edilecek kadar azdır ve bu nedenle uzlaşmacılar tarafından küçümsemişlerdir. Küçümsemenin esas olarak, nicelikleri üzerinden, Leninistlerin (politik özgürlüğün elde edilmesini acil hedef olarak koyması ve bu temelde oluşturdukları) politikaları, taktikleridir. Ortaya koydukları Bolşevik parti anlayışıdır. Yani, siyasal faaliyetlerinin bütünüdür. Uzlaşmacılar, Leninistlerin "dar", nicelik olarak zayıf kalmalarını, işçi sınıfının mücadelesine yönelik taktik ve politikalarının, savundukları Bolşevik parti anlayışının yanlış olduğu iddiasına bağlar ve küçümserler.

İşte 1905'te devrimci çığın harekete geçmesine bir işçi derneği vesile olunca, uzlaşmacılar hemen bu köklü tartışmayı hatırlatıp; kendilerinin ortaya koyduğu taktik ve politikaların doğrulandığını, do-

layısıyla proletaryanın ileri kesimlerinin kendi saflarında bütünleşmesi gerektiğini anlatmaya girişirler. Lenin, bunların gerçekleri ters yüz ederek aceleyle attıkları zafer çığlığını şöyle cevaplar:

"...Eğer bu harika cümlelerin (yukarıda aktarılan cümleler bn.) yazarı bir Martinov (uzlaşmacı bn.) hayranı olmasaydı, derneğin proletarya hareketi için Zubatov öz faaliyetten sosyal-demokrat öz faaliyete geçtiği zaman ve o ölçüde yararlı olduğunu belki kavrayabilirdi. (Ve bunun üzerine de zaten derhal legal bir dernek olmaktan çıkmıştır.)"

"...Kuyrukçu olmasalardı, tam da 9 Ocak'ın şu öngöründe bulunanları haklı çıkardığını göreceklerdi. 'İşçi hareketinin legalleşmesi (kastedilen sendikaların vs. legalleşmesi bn.) son tahlilde Zubatovların değil, bizim yararımıza olacaktır.' (Ne Yapmalı) Tam da 9 Ocak, orada (Ne Yapmalı'da) formüle edilen görevin önemini bir kez daha göstermiştir: 'hem bugünkü ayırık otlarını ayıklayabilecek hem de yarınki buğdayları biçecek (yani legalleşme yardımıyla bir adım ileri atan hareketi devrimci biçimde yönetecek) orakçıları hazırlamak.' Fakat yeni Iskra'nın zevzekleri, devrimci orakçıların sıkı örgütünün önemini küçümsemek için bereketli buğday hasadına dayanıyorlar!.."

"Yazar devrimin artçı gücü önünde yerlere kadar eğiliyor ve devrimin 'DAR' ve 'JAKOBENCİ' öncüsüne küçümseyerek burun kıvrıyor..."

"Yeni Iskra, Martinovcu ruhla ne kadar çok gayret gösterirse, kuyrukçuluk taktiğiyle devrimci sosyal-demokrasinin taktiğinin tüm karşıtlığı o kadar su yüzüne çıkıyor..." (c-3 / 282)

Tarih Lenin'i haklı çıkaracaktır.

Ve bugün de politik özgürlüğün elde edilmesini acil bir görev olarak görmeyenler, kendilerini burjuva ideolojisinin hegemonyasından kurtarabilseler, gerçekten kitlelerin ortalama bilincine uygun davranmaktan devrimci kitlelerin gerçek mücadelecisi kesiminin bilincine uygun

Lenin, politik özgürlüğün bir devrimle elde edilmesi temel anlayışından hiçbir koşulda bir milim sapmamış; politika ve taktiklerini oluştururken, acil görev olduğu gerçekliğini büyük bir hassaslıkla gözetmiştir. Somut koşullar hangi olanak ve imkanları tanıyor, onlarla kuşanıp, temel hedefine ulaşma savaşı vermiştir.

davranma yönünde ürkek de olsa bir adım attıklarında, işte o zaman devrim için yararlı bir iş yapmış olduklarını görebilirlerdi. Ve bugüne kadar, kitlelerin devrimci bilincine uygun davranmadıkları ve bu yönde adım atar atmaz da yaptıklarından pişman olup yeniden burjuvaziye hizmet ruhunu kuşandıkları için, daha büyük sonuçların elde edilmesi önündeki en büyük engelin de kendileri olduklarını anlayabilirlerdi.

Görüldüğü üzere, politik özgürlüğün bir devrimle elde edilmesini acil bir görev olarak belirleyip belirlememe, dün olduğu gibi bugün de proletaryanın kurtuluş mücadelesini kırmızı bir şerit gibi boydan boya belirlemektedir.

-III-

Lenin, politik özgürlüğün bir devrimle elde edilmesi temel anlayışından hiçbir koşulda bir milim sapmamış; politika ve taktiklerini oluştururken, acil görev olduğu gerçekliğini büyük bir hassaslıkla gözetmiştir. Somut koşullar hangi olanak ve imkanları tanıyor, onlarla kuşanıp, temel hedefine ulaşma savaşı vermiştir. Sadece bu savaşı vermekle yetinmemiş, her daim, özgürlük savaşının öncüsü olma iddiasını ve iradesini ortaya koymuştur. Onun için, "gerçekte sorun ya devrimci mücadele ya reformlar üzerine boş gevezeliktir."

1909 Ocak ayında, yani devrimin ye-

nildiği ve gericilik yıllarının başladığı dönemde, Lenin'in kendi anlatımıyla "parti için bir dağılma yılı, bir ideolojik politik çözülme yılı, bir çözümsüzlük yılı" olan 1908'in hemen ardından kaleme aldığı makede Lenin, bir yandan geçmişe bir yandan ise an'a dair şu tespiti yapar.

"... Mücadelenin yeni yöntemleri ve araçları içinde, yeni koşulları hesaba katmayı bilmek zorunda olan Parti'nin taktik çizgisi aynı kalıyor. Devrimci sosyal-demokrat taktiğin doğruluğu 1905-7 yıllarının kitle mücadelesi deneyimiyle doğrulanmıştır. Bu birinci kampanyanın sonucunda devrimin yenilgisi, görevlerin yanlışlığını, EN YAKIN HEDEFLERİN 'ÜTÖPİKLİĞİ'Nİ, araç ve yöntemlerin yanlışlığını değil, güçlerin yetersiz hazırlanmış olduğunu ve devrimci krizin derinlik ve boyutunun yetersiz olduğunu göstermiştir." (c-4/16)

Görüldüğü üzere Lenin, devrimin yenilgisinin etkisiyle (ya da fırsat bile rek), politik özgürlüğün elde edilmesinin acil görev olarak belirlenmesini mahkûm etmeye çalışanlara keskin bir dille karşı duruyor. Lenin bu değerlendirmesiyle sadece acil politik hedefin, şiarların ve taktiklerin doğruluğunu savunmuyor. Aynı zamanda, verili anda da taktik çizginin korunması gerektiğini söylüyor.

Mücadelenin yeni somut duruma uygun yöntem ve araçların da yardımıyla ama aynı taktik çizgi doğrultusunda, politik özgürlüğün elde edilmesinin acil görev

olduğu anlayışıyla yürümesi gerektiğini, “Mevcut Durum ve Partinin Görevleri Üzerine Bir Karar Taslağında” daha açıkça ifade edecektir.

“... 3- RSDİP'in devrim döneminde olduğu gibi sağlaştırılması; onun gerek otokrasiye ve gerici sınıflara gerekse de burjuva liberalizmine karşı uzlaşmaz mücadele geleceklerinin korunması; devrimci Marksizmden uzaklaşmaya RSDİP'in şiarlarının budanmasına... karşı mücadele” (c-4/24)

1908-11 yılları arasında hâkim olan gericilik dönemine ilişkin toplu bir değerlendirmeyi ise, mart 1911'de kaleme aldığı “Tasfiyecilik Üzerine” makalesinde yapacaktır. Önce tasfiyecilerin dergisinde ortaya konan reformist programdan şu bölümü aktarır:

“...Günün görevi, daha iyi zamanları verimsizce beklemek değil, aksine Rus yaşamının başlamış olan bu yeni tarihsel döneminde, işçi sınıfının ‘devrim için’ değil, ‘devrim beklentisiyle’ değil, bilakis yaşamın tüm alanlarında kendi özel çıkarlarını ısrarla ve planlı bir şekilde korumak için; bu çok yönlü ve karmaşık çalışma içinde güçlerini toplamak ve eğitmek için; bu yolla genelde sosyalist bilinci eğitmek ve çoğaltmak için... ve düşmana göğüs germe-yi(!) bilmek için örgütlenmesi gerektiği yönetici düşüncesinin geniş çevrelere kabul ettirilmesi.”

Ve bu aktarımdan sonra devam eder Lenin:

“... Bu tirad (ki bu tirad EMEP'inden TKP'sine kadar tüm sosyal reformistlerin ve Kızıl Bayrak'tan Atılım'ına kadar tüm oportünistlerin de tiradıdır) ... tüm tasfiyeci yazularının tüm ruhunu ve anlamını dile getirmektedir. Bu tirad en son ve en mükemmel reformizmdir... Solcu kadetler, partisiz sosyalistler, küçük burjuva demokratlar ve Marksist sayılmak isteyen kişiler arasındaki reformistler, işçilere şu programı vaaz ediyorlar: bekleyen meşrutî yenilenmede düşmana göğüs gerebilmek için güç toplayın, kendinizi eğitin, öğre-

nin, basitçe kendi çıkarlarınızı savunun. Böyle bir program, işçi sınıfının 1908-11 yıllarındaki politik görevlerini, tıpkı ekonomistlerin bu görevi 1896-1901 yıllarında hadım ettikleri gibi hadım ediyor, kırıyor, kısıtlıyor...” (c-4/98)

Evet, o yıllarda devrimin yenilgisinin yarattığı koşulları bahane ederek, işçi sınıfının mücadelesini toplumsal-reformculuk çizgisine geriletmeye çalışanlar oldu. Bugün de işçi sınıfının mücadelesini toplumsal-reformculuk düzeyine hapseden politikalarını farklı çıkarmak için devrimci durum ve iç-savaşın gerçekliğini 30 yıldır yadsıyıp duranlar, yarım ağızla telaffuz edenler var. Ama yüzyıldır reformistlerin anlamadıkları, anlamak istemedikleri hep şu oldu: Proleter devrimcilik adına savunduklarının ister devrimci durum koşullarında ister devrimin yenilgisinin olduğu koşullarda olsun, proleter devrimcilik adına savunulabilir bir yanı hiç olmamıştır. 30 yıldır ortaya koydukları tirat, devrimci taktik adı altında Leninizmin çarpıtılması olmuş, Lenin'in deyimleriyle, katıksız reformizm olmuştur.

1913'e gelindiğinde ise Lenin, “devlet rejiminin tamamen demokratikleştirilmesi” yani demokratik cumhuriyet ve “toprak ve arazinin köylülere devri” kabul edilemez, olsa olsa “propaganda konusu olabilir ama ajitasyon konusu olamaz.” diyen ve sadece “sekiz saatlik iş-günü” talebinin ajitasyon konusu yapılabileceğini söyleyen toplumsal-reformcularla şöyle dalga geçecektir;

“...İşte tasfiyecilerin taktiği... ‘tam demokratikleşme vs.’... ‘toprağın köylülere devri’ dediği şey, ‘kitleler için aktüel görünmüyor ve işçi hareketinin gerekleri ve Rus yaşamının tüm seyri tarafından talep edilmiyor!!’ Bu görüşler ne kadar da eski ve Rus Marksist pratiğinin tarihi, onu demokrasinin görevlerinden vazgeçen ‘Ekonomistlere karşı uzun süreli mücadelesini anımsayanlar için ne kadar tanış!...’ (c-4/51)

İşte bu taktik, bugünün ortalama solunun taktiğidir. İstanbul seçimlerinde, proletaryayı İmamoğlu ve CHP'nin kuyruğuna takılmaya çağıran Kızıl Bayrak, "bu takdire şayan(!)" taktiklerini açıklamak için söylediklerine bakın bir de:

"... 'Çözüm devrimde kurtuluş sosyalizmde' demek ve bununla kalmak, gerçekte bir şey söylememek anlamına gelir. Zira bunlar bizim devrimci stratejik şiarlarımızdır; onları PROPAGANDA ŞIARI olarak her yerde ve her zaman coşkuyla atabiliriz. Ama yalnız propaganda yapmış oluruz..."

... İşçi sınıfının ve komünistlerin politik görevine yaklaşım konusunda iki ana çizgi olduğu görülmektedir.

Biri Lenin ve Leninistler tarafından temsil edilen, politik özgürlüğün bir devrimle kazanılmasını acil görev olarak gören ve her şeyi buna tabi kılan çizgidir.

Diğeri de, kimi zaman yenilgi dönemlerinin moral bozukluğunun, kimi zaman da devrimin tüm canlılığı ile egemenlerden ödün üzerine ödün koparabilmesinin ardına sığınarak ekonomik-politik talepler uğruna mücadeleyi öncelleyen, ilk, acil, günün görevi ilan eden çizgi, uzlaşmacı çizgidir.

Ve bu sözleri, itirafı da diyebiliriz, Lenin'in dalga geçtiği tasfiyecilerin bakışıyla karşılaştırm. Tarihsel bir iz düşümden başka bir şey yok. Kızıl Bayrak için de devrim ve sosyalizm, sadece propaganda meselesidir. Bir ajitasyon, bir eylem konusu değildir. Devrim ve sosyalizm, Kızıl Bayrak'a göre, kitleler için aktüel görünmüyor, işçi hareketinin gerekleri ve yaşamın tüm seyri tarafından talep edilmiyor! Katıksız bir ekonomizm, kuyrukçuluk çizgisi.

Lenin'de propaganda ve ajitasyon ayrılmaz iç içelik taşır. Ne Yapmalı'da anlatır bunu. Pratik, ajitasyon ve propaganda ortaya konulmanın uygulanmasıdır sadece. Buna çeşitli vesilelerle değinecektir. Çünkü, sözde devrim iddiası olanlar, bunu, devrime dair şiarları, propagandaya havale ederek yaparlar. Devrimi, bildirilerin, tahlillerin satır aralarına hapsederler. Soyut bir olanak, bir süs olarak yayınlarında ve dillerinde tutarlar. Tıpkı Kızıl Bayrak'ın yaptığı gibi. Siz devrimi savunmuyorsunuz dersiniz, "aha, çözüm devrimde diyoruz ya" derler. Pratiğini buna göre belirler dersiniz, "yok, biz sadece propaganda yapıyoruz" derler. Ya da Fransız Komünist Partisi'nin 90'lı yıllara kadar, proletarya diktatörlüğü hedefini programında tutması gibi. Ama pratiğe ve ajitasyona gelince tık yok. Siz komünist değilsiniz dersiniz, "olur mu ya, biz proletarya diktatörlüğünü savunuyoruz" diyorlardı. Gereğini yap deyince, "yok yanlış anladınız, biz onun sadece propagandasını yapıyoruz" diyorlardı. Fransız burjuvazisininin, FKP'ne tahammül etmesi de bundandı.

Yani, devrimci proletarya için, politik özgürlüğün bir devrimle acil olarak elde edilmesi hedefi, her zaman için geçerli olan propaganda, ajitasyon konusudur. Dolayısıyla, eylem konusudur. Koşullar, mücadele araç ve biçimlerini nasıl şekillendirirse şekillendirsin, bunu içermemeleri,

bu hedefe yönelmemeleri düşünülemez.

1914 ve sonrasında, yani emperyalist savaşın başlamasıyla birlikte Lenin'in, kendi burjuva hükümetine karşı iç-savaş başlatma taktiğini izlediğini biliyoruz. Bu politika, sadece proletarya enternasyonalizminin en doğru hayata geçirilmesi gayesiyle oluşmamıştır. Bu politikanın belirlenmesinde, politik özgürlüğün kazanılması için iktidarın bir devrimle ele geçirilmesi, temel hedefi de belirleyici rol oynamıştır. Bu temel hedefle bağlantılı olarak oluşturulmuştur. Savaşın yaratacağı yıkımın, devrimci duruma yol açacağını ve bundan yararlanmak gerektiğini, o dönemde kaleme aldığı yazılarda ısrarla vurgular Lenin.

Dolayısıyla, 2. Enternasyonali ihanetle suçlaması, sadece yağmacı bir savaşta burjuvazinin yanında yer aldıkları için değildir. Aynı zamanda, doğan olanaklardan burjuvaziyi devirecek bir politika-taktikle yararlanmak istemedikleri içindir. Krizin harekete geçirdiği kitleleri, burjuvazinin peşine taktıkları içindir.

1914 ve sonrası, iktidar için yani politik özgürlüğün devrimle kazanılması için mücadelenin çok açıktan yürüdüğü yıllar olduğu için, 1905-7 dönemi gibi, bu dönemi anlatan tek bir alıntıyla yetinmek istiyoruz.

"...Kitle hareketinin yardımına devrimin net şiarlarıyla koşmak da proletaryanın görevi olacaktır... monarşinin yıkılması, cumhuriyetin kurulması, büyük toprak mülkiyetine el konması ve sekiz saatlik iş günü... Bunlar eskiden olduğu gibi, sosyal-demokrat proletaryanın şiarları, partimizin şiarları olacaktır. Ve BUNUNLA KOPMAZ BAĞ İÇİNDE PARTİMİZ, EYLEMİNDE, PROPAGANDASINDA ve AJİTASYONUNDA, işçi sınıfının bütün açıklamalarında AYRIM ÇİZGİSİNİ ÇEKMEK ve sosyalizmin görevlerini, burjuvazinin (Plehanov ve Kautsky'ninki

de dahil) şovenizminin görevlerinin KARŞISINA KOYMAK için eskiden olduğu gibi, emperyalist savaşı iç-savaşa dönüştürme... şiarını atacaktır..." (c-5/163)

1890'lardan 1914'lere kadarki tüm dönemi yansıtan alıntılarla, Lenin'in yaklaşımını kesintisiz bir biçimde göstermiş olduk. Ki 1914 sonrası Ekim Devriminin öngünü olduğundan alıntılanmaya dahi gerek duymadık.

Tüm bu dönem, 1890-1901 gerıcilik yıllarını, 1901-1905 devrimci yükseliş dönemini, 1905-1907 devrim yıllarını, 1908-1912 gerıcilik yıllarını, 1912-1914 devrimci yükseliş yıllarını ve 1914-1917 devrim dönemini ifade etmektedir. Yani, siyasal koşulların farklılaştığı üç ayrı dönem; gerıcilik, yükseliş, devrim yıllarını kapsamaktadır. Ve sınıflar arası güç ilişkilerinin farklılaştığı bu üç ayrı dönem, birkaç defa ama farklı toplumsal koşullarda oluşmuştur üstelik.

Ve tüm bu süreç boyunca, işçi sınıfının ve komünistlerin politik görevine yaklaşım konusunda iki ana çizgi olduğu görülmektedir. Biri Lenin ve Leninistler tarafından temsil edilen, politik özgürlüğün bir devrimle kazanılmasını acil görev olarak gören ve her şeyi buna tabi kılan çizgidir. Diğeri de, kimi zaman yenilgi dönemlerinin moral bozukluğunun, kimi zaman da devrimin tüm canlılığı ile egemenlerden ödün üzerine ödün koparabilmesinin ardına sığınarak ekonomik-politik talepler uğruna mücadeleyi öncelleyen, ilk, acil, günün görevi ilan eden çizgi, uzlaşmacı çizgidir. Lenin'in, Leninistlerin çizgisi, toplumsal gelişmeye devrimci ve bütünlüklü bakışı ifade eden devrim çizgisidir. Diğeri ise, gelişmeyi mekanik ve tedrici kavrayan, toplumsal-reformculuk çizgisidir.

“Lenin’i Yeniden Keşfetmek” e Eleştirel Bakış

..... c. dağlı

“Lenin’i Yeniden Keşfetmek”, Lars T. Lih’in “Ne Yapmalı?” üzerine detaylı bir çalışması. Lih, Lenin’in “Ne Yapmalı?”yı yazdığı dönemde, Rusya’da yapılan tartışmalara geniş yer veriyor. Öncesinde ise, Avrupa’da işçi partisi program ve örgütlenme anlayışlarına değiniyor. Sonuçta bu kitap, “Ne Yapmalı?”nın yazıldığı dönemde yapılan tüm tartışmaların bir tablosunu ortaya koyuyor; “Ne Yapmalı” hakkında detaylı irdelene de bulunuyor. Ne var ki, değerlendirmelerde bulunurken, akademisyenlerin yüzeyselliğini aşamıyor. Lih’in çalışması, detaylı fakat derinlikli değil.

“Karşımızda güçlü Almanya Sosyal-Demokrat Partisinden esinlenmiş ve o modeli otokrat Rusya’nın epey farklı koşullarına mümkün olduğunca aktarmaya kararlı bir Rus devrimci aktivisti vardır.” (21) diye yazdıktan hemen üç satır sonra, Lih, Lenin’in yalnızca SPD’yi değil, Batılı tüm sosyal demokrat partilerine benzer bir partiyi Rusya’da inşa etmeye çalıştığını söylüyor.

Lenin ve Rusya’daki komünistler, Avrupa’nın en büyük, en deneyimli ve en ileri partisi olan Alman partisinden birçok

bakımdan esinlendi, deneylerinden yararlandı. Lenin’in, genel olarak Batı Avrupa proletarya hareketinin 1848 Devrimi deneyimlerinden ve 1871 Paris Komünü’nün derslerinden, sonuçlarından yararlanmak, Rusya’nın sınıf kavgasına uygulamak için kararlılık gösterdiği çok iyi biliniyor.

Fakat RSDİP ve teorik temelleri “Ne Yapmalı?” da atılan proletarya partisi anlayışı 20. yüzyılla birlikte başlayan devrimci koşullarda ve Rusya’daki fırtınalı sınıf mücadelesinde biçimlendi. Bu, yeni tip proletarya partisidir. Proletaryanın toplumsal devrimini hazırlamak, örgütlemek, öncülük etmek ve hızlandırmak için kuruldu.

Yeni tip proletarya partisi, Leninist Partinin oluşturulması yalnızca Rusya’nın koşullarıyla açıklanamaz. Genel olarak o dönem başlayan devrimci dönemle ve yükselmeye başlayan devrimci sınıf mücadelesiyle açıklanmalıdır.

PARTİ MİLİTANLARININ KÖKENİNE BAKILMAKSIZIN...

1970’lerde, Troçkist gelenekteki aktivistler... Tony Cliff... “Ne Yapmalı?”ya ilişkin yorumunda... ‘Evet ama...’ ‘Evet Ne

Yapmalı?’ işçilere karşı gerçekten bir güvensizlik sergiliyor, entelektüellerin rolü üzerine vurgu yapıyor vb” diye yazıyordu.

Troçkistler, “Ne Yapmalı?”yı o günkü somut koşullara göre ele alıp değerlendireceklerine kafalarındaki doktriner yaklaşıma göre değerlendiriyorlar. “Ne Yapmalı?”nın yazıldığı 1902’de Rusya’da, işçiler farklı siyasal gruplara bölünmüştür. Bu nedenle, hepsine seslenemezdi. Öte yandan profesyonel devrimciler örgütünde, parti militanları, kökenine bakılmaksızın, hepsi komünisttir. Lenin, toplumsal geçmişine bakmaksızın, meslekten devrimcilerin örgütünün önemini öne çıkarıyor. Daha sonraki yıllarda uyanan, eyleme geçen, bilinçlenen işçilerin sayısında hızlı bir artış oluyor. Yeni koşullarda, partide on aydına karşın onlarca kat işçinin bulunması hedefleniyor. “Ne Yapmalı?”, okunurken koşullarda oluşan gelişme ve değişim göz önünde tutulmalı.

DEVİRİM PARTİSİ

Şimdi Lars T. Lih’in, “Ne Yapmalı?”ya nasıl yaklaştığına bakalım.

“Ne Yapmalı?”ya yaklaşımım ‘müjde’ yorumu olarak yaftalanabilir. Lenin, sosyal-demokrasinin işçilere kendi dünya ölçeğindeki tarihsel misyonunun müjdesini taşımak misyonuna sahip olduğuna ve dahası bu mesajın bir bütün olarak ateşli şekilde kabul edileceğine ve buna göre davranılacağına inanıyordu.” (41)

“Ne Yapmalı?”, Lenin’in işçilere götürdüğü bir ‘müjde’ değil. Lenin’in “Ne Yapmalı?”da içine girilen yeni tarihsel dönemin, devrim çağının, yeni proletarya partisi anlayışını ortaya koyduğu için ileri, mücadeleci işçiler tarafından benimsendi. Dünyayı değiştirmek için işçilerin dayanağı devrimci bir aracı tanımladığı için içtenlikle benimsendi. Bir devrim kabarması oluşmuştur. Yeni tarihsel koşullarda, işçi sınıfını devrime hazırlayacak bir parti, II. Enternasyonal’in görece barışıl döneminin partileri değil, ancak bir devrim partisi olabilirdi. Ancak bir devrim partisi, iktidar

mücadelesinde proletaryanın en güçlü silahı olabilirdi. 20. yüzyıl boyunca toplumsal devrimlerin, tümünü zafere taşıyan parti, Lenin’in “Ne Yapmalı?”da tanımladığı devrim partisidir.

İŞÇİ HAREKETİYLE SOSYALİST HAREKETİN KAYNAŞMASI

“Ne Yapmalı?”dan alınan görüş, revize edilmiş Marksist kanun anlamına gelir.” (sf 63)

Lenin, işçi hareketiyle, sosyalist hareketin ilişkisi meselesini komünistlerin temel bir yaklaşımı olarak koyar. İşçi hareketinin ve sosyalist hareketin birbirinden ayrı yürüdükleri dönemler vardır. Böylesi bir dönem, başlangıçta her ülkede vardır. Yapılması gereken, işçi hareketiyle sosyalist hareketi kaynaştırmaktır. İşçi hareketi sosyalizmle bütünleşmezse, burjuvazinin ideolojik etkisine girer ve yozlaşır. Sosyalist hareket de işçi hareketiyle kaynaşmadan, büyük amacı gerçekleştiremez. Adına uygun bir parti olamaz. Bu kaynaşmayla birlikte, eski dönem sona erer. Bu birleşmeyle birlikte, iki taraf birbirinden ayrıken sahip oldukları güçten daha büyük ve etkin bir güce erişirler.

Lenin, Engels’in çartistler ve sosyalistler arasındaki ilişkiye dair düşüncelerini yeniden ele alıyor ve sınıf kavgasının yeni koşullarına uyguluyor. Fakat, Lih’in söylediği gibi onu “revize” ederek değil. Lih, revize etme ifadesini kelimenin basit anlamıyla alsa da, Lenin açısından yanlıştır. Lenin’in yaptığı şey, Marksizmi revize etmek değil, yeni tarihsel koşullarda geliştirmektir. Lenin, Marksizmi yeni tarihsel koşullarında geliştiriyor.

Proletarya; felsefenin kalbiyse, felsefe de proletaryanın beynidir.

DEVİRİMCİ HEDEFLERİN ÖNDE OLMASI

Saul’un, Komünist Manifesto’nun devrimci özünden uzak yorumu:

“Komünistler işçi sınıfının ivedi hedeflerine ulaşılması ve o anlık çıkarlarının

gerçekleşmesi için savaşırılar ama aynı zamanda mevcut hareket içerisinde, bu hareketin geleceğini temsil eder ve gözetirler." (Manifesto'dan akt. Saul)

"Bu cümle" diyor Lih, "özellikle sosyalizme giden Marksist yol haritasını ifade eder; nihai hedef sosyalizm ile işçi hareketinin yükselmesine yol açan gündelik çıkarları mezcetmektedir." (sf. 63)

Saul'un Manifesto'ya getirdiği yorum mekanik ve reformistçe. Buna göre işçi sınıfı, önceliği günlük mücadeleye verecek. Ancak günlük mücadelenin sonuçları ortaya çıktıktan sonra, sosyalizm uğruna mücadeleye sıra gelecektir. Oysa Marx, proletaryanın nihai hedefini günlük mücadelenin abartılmış sonuçlarına feda eden, büyük amacı yakın ve küçük amaçların arkasına iten anlayışı sertçe eleştirir. Lenin, özellikle Menşeviklere karşı mücadelede Marx'ın devrimci anlayışından hareket eder.

Günümüzde ve yakın zamana kadar, reformist partilerin yol haritası programda acil taleplere öncelikle yer verirken, devrimci istemler uğruna savaşımı, acil taleplerden sonra yer verdiler. Bu reformist bir yol haritasıdır.

LİH, MARX'I EKONOMİST YAPIYOR

Lars T. Lih, önce bir şey söylüyor, sonra onu etkisizleştiren başka bir şey söylüyor. Marx'ı değerlendirirken, söylediği gibi:

"Elbette, Marx gerçekten büyük bir filozof ve ekonomistti." (sf.71)

Marx, devrimci bir filozoftur. Proletaryanın bilimsel ve devrimci dünya görüşünün, bilimsel sosyalizmin kurucusudur. Dünya proletaryasının devrimci önderidir. Marx, büyük bir filozoftur, fakat bir ekonomist değildir. Lih, bunu bilmiyor değil. Ancak o, Marksizmi bir bilim dalına indirgemeyi kendi amacına daha uygun bulmuştur. Marksizm, bütün bilim dallarını irdeler, bilimin en son sonuçlarına dayanır, ama bir bilim dalına indirgenemez.

Ekonomist, burjuvazinin sözcü-

südür. Marx, ekonomistleri eleştirir ve ekonomi politiğin temellerini atar. Felsefi materyalizm (diyalektik ve tarihsel materyalizm), bilimsel sosyalizmi ve ekonomi politik bir bütünlüğü oluşturur.

MARX'I HİÇ ANLAYAMAMIŞ

Burjuva yazarlar, Marx'ın kendi ulaştığı sonuçları yok sayarak, ya birilerinin görüşlerinin takipçisi olarak gösteriyorlar veya Marx'ı karşıt görüşte olanlarla aynı kümede gösteriyorlar, tıpkı Lih'in yaptığı gibi:

"H. Draper'in büyük başarısı Marx'ı Hegel ve takipçilerinin değil, Ricardo ve takipçilerinin de değil, fakat ondokuzuncu yüzyılın diğer radikal, sosyalist, devrimci ve işçi liderlerinin yani August Blanqui, Ferdinand Lassalle ve Mihail Bakunin gibi liderlerin yanına koymaktı." (sf.71)

Lih, Marx'ı burada sıralanan son grupla aynı resimde görmek istiyordu, daha doğrusu o gruba sokmak istiyordu. Draper, onu memnun eden şeyi yapınca, o da, bu aynı noktadan devam eder.

Marx'la yan yana getirilen Lassalle, Marx tarafından Gotha Programı nedeniyle çok sert biçimde eleştirilir. Lassalle, ücretlerin "tunç yasası" olduğunu ileri sürer. Halbuki Marx, ücretlerin "tunç yasası" olmadığını, ücretleri etkileyen birçok etken olduğunu ispatlar. Blanqui, dürüst ve cesur bir devrimcidir, fakat komplocu görüşlere sahiptir. Marx ise, sosyalizme sınıf savaş yoluyla varılacağını savunur. Bakunin anarşisttir. Anarşizm, Lenin'in söylediği gibi, ters yüz edilmiş burjuva bireyciliğidir. Marx, amaca örgütlü bir mücadeleyle varılacağını savunur. Ve bu düşünce, bir yüzyıl boyunca dünya emekçilerinin toplumsal pratiğince doğrulanmıştır.

Kısacası, Marx, bu insanlarla aynı siyasi ideolojik gruplanma içinde gösterilemez.

Lih'in anlayışını dahi iyi anlamak için, onun Marx'la karşıt görüşlere sahip olan Lassalle'nin düşüncelerini ele almasına bakmak gerekir.

Lassalle'nin "işçi kooperatiflerine

devlet yardımı alma, genel oy kullanım hakkı" etkili bir ajitasyondur.

"Bu program" diyor Lih, "sosyalizmi başlatmak için siyasal iktidarın ele geçirilmesi programının epey biçimsiz ilk yaklaşımını oluşturuyordu.." (sf.77)

Lassalle'nun sosyalizm anlayışı, kooperatiflere devlet yardımına dayanıyor. Bu, işçi sınıfının sosyalizm amacına bir ihanettir. Önerisi, devlet güdümlü, kontrollü, devletin denetiminde kooperatifleşmedir. Zaten bu "devlet yardımı" meselesi, Lassalle öldükten sonra ortaya çıkıyor. Lassalle, Bismark'la, işçilerin amacına ihanet etme pahasına bu anlaşmayı yapıyor.

Marx'ın anlayışına göre, toplumsal mülkiyet koşullarında, kooperatifleşme, uygulanmalı sosyalizmdir.

Marx, Lassalle'nun devlet yardımına dayanan kooperatifleşme anlayışını şiddetle eleştirir.

GERÇEK İŞÇİ SINIFI PARTİSİ OLMAK

Lars T. Lih, Alman sosyal demokrat hareketin işçi örgütlenmesini, işçi sözcüğünü (arbeiter) merkeze alan örgütlenmesini bir ayırt edici özellik olarak alıyor. Lidke'nin sözleriyle görüşlerini güçlendiriyor:

"Yaygın kullanımı olan Comrade (yoldaş) kelimesiyle bağlantılı olarak (Arbeiter) bu genel ideolojik kullanımı, hem işçilerin kurtuluşunun kendi elleriyle olacağına dair güveni ve bunun zorunluluğunu hem de burjuva ve kapitalist olan her şeye karşı boyun eğmez düşmanlığı ilan eden bir partide..." (sf.96)

Burada hareket noktası, işçi sözcüğünün, işçi örgütlenmesinin merkeze alınması; yani bir partinin kendini bir işçi sınıfı partisi olarak adlandırmasıdır. Bir partinin kendini bir işçi partisi olarak adlandırması, o partiyi, gerçek anlamda bir işçi sınıfı partisi yapmaz. Dünyada kendini bu adla ifade eden, fakat burjuva toplumun sınırlarını aşmayan çok parti var. Mesele, kendini öyle adlandırmak değil, pratikte gerçekten proletaryanın devrimci sınıf partisi olarak hareket etmektir. Mesele, biçimde

işçi sınıfı partisi olmak değildir; asıl mesele içerikte, gerçekte proletaryanın kurtuluşunu hedefleyen bir örgüt olmaktır.

Engels, soruna içerik, amaç ve görevler açısından yaklaşıyor:

"İşçiler, artık satın alınmaya ve satılmaya karşı çıkmakta kararlı oldukları anda, emeğin değerlendirilmesi sırasında işgücü kadar... bir iradeye sahip olarak insanlar... safında yer aldıklarında, işte o anda ücret yasası ve günümüz ekonomi politığının tamamı sona ermiştir."

KOŞULLAR DEĞİŞİNCE...

Lih, SPD (Alman Sosyal Demokrat Parti) hakkında, epey malzeme toplamış, fakat bilgi malzemesini işlerken aydın dar kafalılığın ötesine gidememiştir:

"Dolayısıyla Parti yalnızca işçi sınıfı çıkarları için değil, hatta sadece sosyalist dönüşüm için değil toplumun tamamında demokratik edep ilkeleri için ayağa kalkmaktaydı. Bu etkinlik için merkezi bir forum da parlamentoydu. Bazen 'parlamentar faaliyetini' yumuşak başlı parlamentarizmle eşitlemeye çalışırız." (sf.89)

Lih, üzerinde biraz düşünseydi, şu gerçeğe karşılaşacaktı: 1890 başı II. Enternasyonal'in (1889) kuruluş yıllarıdır. Enternasyonal partileri, sınıf mücadelesinin görece barışçıl bir döneminde faaliyet yürüttü. Dolayısıyla kitle içinde çalışmak, propaganda ve ajitasyon yürütmek, parlamentar faaliyet göstermek... SPD'nin gücü bu koşullarda oluştu ve gelişti. Almanya'da sosyalistlere karşı çıkarılan yasa dönemi dışında işçi partileri legal örgütlenen ve çalışan örgütlü yapılardır. Bunun sonucu olarak II. Enternasyonal partileri, kitle içinde çalışmada zengin bir birikim elde etmiştir.

Ancak 20. yüzyılda, ekonomik ve toplumsal koşullarda önemli değişim ve gelişim baş gösterdi. Rekabetçi kapitalizm, emperyalizm (tekelci kapitalizm) aşamasına dönüştü. Tekelci kapitalizmle birlikte, proleter devrimler arifesine girildi. Toplumsal devrimler çağı başladı. Ancak, II. Enternasyonal partileri devrimler çağının

DEVRİMLER ÇAĞI

görevlerini yerine getirecek bir yapılanmaya ve anlayışa sahip değildi. Tam da bu süreçte, proletaryanın devrim partisi oluşturuldu. Bolşevik Partisi böyle bir partidir.

DEVRİMCİ KOMÜNİST PARTİLERİN ÖNDERLİĞİNDE

Lars, Kautsky’nin görüşlerini olumlayıp özetlerken, Kautsky’le aynı yanlışlara düşüyor:

“En gelişmiş sosyal demokrasinin, en gelişmiş kapitalist ülkede olması gerekmez. Muhtemelen İngiltere yerine örneğin Almanya’da bulunabilir. Gerçekten de (diyor Kautsky bir noktada) ekonomik bakımdan geri kalmış Rusya’daki işçiler dahi, düşünceleri bakımından İngiliz işçilerinden politik olarak daha gelişkindirler.”

“Bu bakımdan” diyor Lars T. Lih, “itici güç, üretici güçlerin seviyesinden ziyade sınıf önderliğinin niteliğidir.” (sf.98-99)

Kautsky’nin Rusya’da sosyalist hareketin gelişimine yönelik gözlemleri yerinde olmuştur. Fakat Engels, bunu çok daha önce, çok daha keskin ve kesin çizgileriyle belirtir. Rusya proletaryasının, Lenin önderliğinde 1917 Ekim sosyalist devriminde zafere ulaşması bu görüşü doğrulamıştır. Rusya’nın devrimci proletaryası, arka arkaya üç devrimi gerçekleştirerek uluslararası proletarya hareketinin ön sıralarına geçti.

Yüzyıl içinde gerçekleşen toplumsal devrimler, bu devrimlerin üretici güçlerin daha az geliştiği fakat proleter hareketin devrimci bir karakter kazandığı ülkelerde başarıya ulaşması, bu yönde ortaya konan görüşleri doğrulamıştır. Devrim uzlaşmaz toplumsal çelişkilerin keskinleşmesiyle gündeme gelir. Burada önemli bir rol oynayan devrimci komünist partinin eylemleri ve mücadelesidir. 20. yüzyılın ikinci yarısında Avrupa komünist partileri reformist bir çizgi izlerken, devrimci tarzda hareket eden, gerçek işçi sınıfı partileri, birçok yerde devrimlere önderlik etti.

Lih, Kautsky’nin sosyalist hareketle, işçi hareketinin birleşmesini, kaynaşmasını “farkındalık çemberi”yle gösteriyor.

“Farkındalık çemberinde”, en ortada sosyal demokrasi (modern sosyalist hareket), onun çevresinde işçi hareketi, onun da çevresinde proletarya ve en dış çemberde emekçi sınıflar yer alıyor. Özetle, Sosyal Demokrasi, önce kendisine en yakın çemberden başlayarak, en sonunda emekçi sınıfları kapsayacak şekilde genişler, büyür... Böylece, birleşme “mezcutme” gerçekleşmiş olur.

Kautsky’nin “farkındalık çemberi” tam da II. Enternasyonal’in politik çizgisini yansıtıyor. Kitlelerin dernek, işçi kulüpleri, yasal çeşitli araçlar vb. tarafından eğitilmesi, Partinin barışçıl yolla çevresini genişletmesi, dönem partilerinin tipik çizgisidir. Ama bu siyasal çizgi, devrimci olmayan dönemlerde, emekçi sınıfın devrimci araçlara başvurmadığı, sınıf savaşının görece barışçı bir gelişme gösterdiği dönemde kendini gösterme olanağını bulur. Bu siyasal çizgi, devrimci dönemde oportünist bir çizgi haline gelir, tüm çekiciliğini ve ağırlığını yitirir. Öyle de oldu. II. Enternasyonal partileri, örgütlenme, çalışma tarzı ve mücadele siyasetini devrimci dönemde sürdürmede ısrar edince, sınıf mücadelesinin gelişmesine ayak uyduramadılar, sosyal şoven ve sınıf iş birliği noktasına kadar geldiler. Bu çöküntülerine sebep olan, diyalektiğin yasalarına uygun hareket etmemeleridir. Halbuki sınıf kavgasının üzerinde yükseldiği koşullar değişince, sınıf mücadelesinin kendisi de değişime uğrar. Eski yöntem ve araçların yerine devrimci yol ve yöntemler ön plana geçer.

DEMOKRASİ VE SOSYALİZM MÜCADELESİ

Lih, Kautsky’dan hareketle, Rusya’da siyasal demokrasinin mutlak bir zorunluluk olduğunu belirtiyor:

“Bir numaralı öncül, siyasal özgür-

lüğün Sosyal Demokrasi için mutlak bir zorunluluk olmasıdır.” (sf. 116)

Rusya’da demokrasi devrimden önce değil, 1917 Şubat Devrimi’yle gerçekleşti. Şubat Devrimiyle birlikte Rusya savaşan ülkelerin arasında en özgür ülke oldu. Ama özgürlük tam değildi, eksik ve güdüktü.

Demokratik bir ortamın varlığı, proletaryanın iktidarı öncesi mutlakaştırılmamalı. Proletarya, demokrasiyi gerçekleştiremeden de iktidarı bir sıçramayla ele geçirebilir. Programda demokrasi ile sosyalizmin bağı kurulurken, demokrasi taleplerine mutlakaştırılmadan yer verilmelidir.

Demokrasinin gerçekleştirilmesinin siyasi iktidarın ele geçirilmesi öncesi mutlakaştırılması anlayışı dünyadaki birçok oportünist harekette olduğu gibi Türkiye’de de aynı politik öze sahip olan siyasi hareketlerin programlarında yer aldı. Bu tür siyasi hareketler, programlarında “acil talepler programı”na öncelik vererek siyasi iktidarın alınması hedefini bu “acil taleplerin” gerçekleştirilmesi hedefine bağladılar. Böylece iktidarın zorla ele geçirilmesi hedefi acil taleplerin arkasına itildi. Oysa bu topraklarda demokrasi, devrim sorunudur. Leninist Parti, demokrasi ve sosyalizm mücadelesini devrimci programında doğru biçimde ele almıştır.

Dolayısıyla Lih, siyasi özgürlüğün rolünü asıl noktadan uzak bir yerde görüyor:

“İki numaralı öncül, iktidarın bas-kısından korunacak siyasi özgürlükler de -bir bütün olarak halkın çıkarıdır.” (sf.118)

Siyasi özgürlüklerin sınıf kavgasındaki asıl rolü, Lih’in belirttiği noktada değil, sosyalizm uğruna mücadelede emekçi sınıfa ve diğer ezilen ve sömürülen kitlelere daha uygun bir ortam sağlamasında, onları iktidarın fethi için eğitmesi ve hazırlamasındadır. İşçiler, özgür ortamda, tartışma, örgütlenme, eğitim, bilinç bakımından sosyalizme daha iyi hazırlanırlar.

Lih devam ediyor:

“Üç numaralı öncül, burjuvazinin siyasi özgürlükteki çıkarının proletaryanın çıkarı arttıkça azalmasıdır.”

Lih’in belirsizleştirdiği tarihsel gerçekler şöyledir: Rekabetçi kapitalizme denk düşen, burjuva demokrasidir (burjuva demokratik çağ), tekelci kapitalizme denk düşense, her planda gericiliktir, siyasi gericiliktir. Dolayısıyla, burjuvaziye tekelci kapitalizm aşamasında özgürlükçü bir konumda göstermek toplumsal gerçeklere aykırıdır. Bu bağlamda, halk kitleleri için özgürlüğün elde edilmesi, sermayenin egemenliğinin devrilmesinden ayrı olmaz.

SINIF BİLİNCİ

Dipnotta, Bernstein’a ait ifadelere yer veriliyor:

“ ‘Proleter’ fikirlerinden bahsediyoruz. Ve bunun literatürde sunulma biçimi, bazen bu fikirlerin yalnızca uygar ülkelerin tümünün işçilerinin büyük bir bölümü tarafından kabul edilmediğini, aslında ilk kez modern işçi sınıfı aklının ürettiğini ortaya koymaktadır. Ancak bu, en iyi haliyle bir metaforudur, gerçek sürecin ideolojik olarak tersine çevrilmesidir... İşçilerin kendilerini proleter olarak görmeleri için ne kadar ideoloji gerekli olduğunu bir düşünün!” (sf. 120)

Revizyonist Bernstein’ın göz ardı ettiği şey, işçilerin sınıfsal içgüdüleriyle, kendi proleter konumlarını yani ücretli köle olduklarını kavradıklarıdır. Ancak kapitalist sınıfa karşı savaşımında daha fazlası gerekiyor. İşçiler kendi sınıf durumları hakkında tam bir zihin açıklığını, sosyalizmle birleşerek yani devrimci komünist parti cephesinde öğrenebilirler. Emekçi sınıfın içinde bulunduğu ve sürekli değişen koşulları aydınlatmak, bununla bağıntılı olarak verdikleri savaşımın tam bilincinde olmalarını sağlamak komünistlerin görevidir. Marksizmin devrimci ideolojisi, emekçi sınıfın, tarihsel görevlerini anlamasında etkin bir silahtır.

KÜÇÜK BURJUVA DARKAFALILIĞI LENİN'E UZAKTIR

Lenin hakkında hacimli bir kitap yazan birinin, Lenin'i çok iyi tanıması gerekiyor, fakat Lars T. Lih bundan uzak.

"... bu hırslı program yazarı Lenin'den başkası değildi". (sf.129)

Lenin'in, oportünizme karşı yürüttüğü sert eleştirisi -içerik olarak sert- karşısında, "Lenin, bu yolla şansını deniyor" diyenler de çıktı.

Lenin, militan bir Marksisttir. Marksizmin saptırılması veya çarpıtılması karşısında, şiddetli eleştirisi yöneltilir. Lenin ister eleştirisi yaparken olsun ister programı kaleme alırken olsun, küçük burjuva dar kafalılıktan her zaman uzak kalmıştır. Lenin, politikada nesnel davranır. İnsanların duygularını politikaya sokmalarına karşı çıkardı. Lenin, tüm mücadelesi boyunca, proletaryanın tam kurtuluş kavgasının nesnel ve kararlı bir savaşçısı oldu.

İŞÇİ SINIFI PARTİSİ

Lars, Alman "...Sosyal Demokrat Partinin tüm halkın partisi olabileceği yönde bir beklenti..." içinde olması eğiliminden söz ediyor. Alman partisinin bir halk partisine dönüşmesi eğilimi, işçi partisinin, bir sınıf partisi olduğu biçimindeki temel anlayışa taban tabana zıttır.

En gelişmiş kapitalist toplumda da halk kavramı yalnızca işçilerden oluşmaz, farklı emekçi sınıfları kapsar. Halk kavramı, proletaryayı, proleter olmayan emekçileri yani emekçi kitleleri ve aydınları kapsar. Bilim ve teknik alanda çalışanlar, sanatçılar da bu kapsama girer. Bu gerçekten hareketle bir partinin halk partisi olması durumunda o, bir proleter sınıf partisi olmaktan çıkar.

İşçi sınıfı partisi, emekçi kitlelerin taleplerini savunur. Ve devrim kavgasında halka önderlik eder. Fakat, bu onu bir "halk partisi" durumuna düşürmez. O, sınıf partisi niteliğiyle, halka ve devrime önderlik eder.

TOPLUMUN DEVRİMCİ DÖNÜŞÜMÜ SINIF SAVAŞIYLA GERÇEKLEŞİR

Lars. T. Lih, Lenin'in Ne Yapmalı'da ortaya koyduğu görüşlerin SPD'ye kadar uzandığını belirtirken, şimdi de Lenin'in 1894'te yazdığı "Halkın Dostları"nın Ne Yapmalı için teorik temel oluşturduğunu belirtiyor.

Lenin'in "Halkın Dostları"ndaki sözleri, bugün de üzerinde durmamız gereken belirlemelerdir:

"...Filozoflarımız en çok da Marx'a en anlamsız tarihsel kadercilik görüşlerini yakıştırıyorlar. Bize deniliyor ki, Marx'ın görüşüne göre işçilerin örgütlenmesi ve toplumsallaşması kendiliğinden olur..."

Marx'ın görüşlerine yakıştırılan "kadercilik" anlayışı, bugün de çeşitli çevrelerce ileri sürülüyor. Bütün bu zırvallar, dünya işçi hareketinin ve sosyalizmin yüzyıllık tarihinden sonra söylenebiliyor. Böyleleri tarihi gerçekleri aydınlatmak için ışığın peşinde koştuklarını söylüyorlar, fakat, Lenin'in sözleriyle, "Tarihsel gerçeklere sahte bir ışık tutarak" yapıyorlar bunu.

Öncelikle belirtmek gerekir ki, sosyalizmin tarihi, Marksizmin "kadercii" bir anlayış olduğunu kesin olarak çürütüyor. Her ülkede sosyalizme geçiş büyük halk kitlelerinin onlarca yıl süren çok şiddetli çatışmaları sonucunda gerçekleşmiştir. Bu ülkelerde ya devrimden önce ya devrimden sonra iç savaş yaşandı.

Bu tarihsel olgulara karşın, Marx'ın görüşlerinin kadercii olduğunu söylemek, tarihi toplumsal gerçekleri çarpıtmaktır.

PROPAGANDA VE AJİTASYON HAKKINDA

Lih'in, sosyalistlerin propaganda ve ajitasyon çalışmalarına yönelik yaklaşımı, burjuva bayağılığın ötesine geçmiyor.

"Bize göre 'propaganda' kitlelerin mantıksızlığını istismar etmeyi amaçlayan basitleştirilmiş sloganlar anlamına geliyor. 'Ajitasyon' ise bizim artık 'propaganda' dediğimiz şeye daha yakındı: Belli bazı is-

tismar ve öfkelerden yararlanmayı amaçlayan basitleştirilmiş retorik.” (sf. 148-9)

Komünist parti, propaganda ve ajitasyona devrimci amaçlarla başvurur. Yani propaganda ve ajitasyon, proletaryanın mücadele ve örgütlenme görevleriyle ilişkilidir. Hedeflenen işçi kitlelerinin uyanması, eyleme geçmesi ve militanlaşmasıdır. İşçilerin devrimci enerjisi, devrimci ateşliliği ve gücünün sonuna kadar harekete geçirilmesi sağlanır. Marksizm-Leninizmin kitleler üzerindeki etkisini güçlendirir.

EMEKÇİ KİTLELERİN GÜCÜNE GÜVENSİZLİK DUYULUYOR

“Rus işçileri, kitlesel olarak, yirmiden fazla yıldan beri en iyi, en gelişmiş, en samimi ve en cesaretli yoldaşlarını devrimci çevrelere ve örgütlere göndermedi mi?.. Bu işçiler, kitlesel olarak yalnızca siyasal mücadele için gerekli olgunluğa erişmekle kalmayıp, birçok durumlarda, bunu, sık sık Stihny tarzda, siyasal mücadele eylemlerinde yer almakla göstermişlerdir.”

Lenin’in eleştirdiği ekonomist-sindikalist anlayış, bizde de kendini, elli yıl boyunca ortaya koymadı mı? İşçi sınıfının ve emekçi halk kitlelerinin devrimci eylemlere başvuracak kadar olgunlaşmadığı geri anlayışı hep karşımıza çıkarılmadı mı? Doksanlarda burjuva limanlara sığınanlar aynı gerekçelerle hareket etmediler mi? Halbuki elli yıldır en iyi, en yiğit evlatlarını devrime veren Türkiye ve Kürdistan proletaryası ve emekçi halkları değil midir? Bu zaman içinde dünyanın en uzun iç savaşlarından birini veren, askeri faşist darbeler de dahil, dünyanın en baskıcı düzenine karşı devrim kavgasını sürdüren; Gezi ve 6-8 Ekim’de günlerce ayaklanan bu insanlardır. Halk kitlelerinin politik olarak olgunlaşmadığını kim söyleyebilir? Birleşik enerjilerini sonuna kadar harekete geçirerek, birleşik devrimi zafere kavuşturacak olan aynı insanlar olacaktır. Yeter ki, emekçi kitlelerin geleceği yaratma ve yapma gücüne güven gösterilsin.

SOSYALİZM VE ÖZGÜRLÜK MÜCADELESİ

“Sosyalizm için propaganda yapmak Iskra’nın görevi değildi, Iskra devrimci bir gazeteydi ve bu yüzden siyasal özgürlük elde etmek için Çarlığın devrimmesini anlatıyordu.”

Lih, Lenin’in görüşlerini bu şekilde sığ ve kaba biçimde yorumluyor.

Biraz yukarıda Iskra’dan aktardığı anlatıyı bile bile, özünden ve kapsamından uzak olarak ele alıyor. Iskra (Kıvılcım) bu anlayışını net olarak ve iki anlama getmeyecek şekilde koyuyor: “Sosyalizm uğruna savaşmak için, siyasal özgürlük”.

Iskra, siyasal özgürlüğü, sosyalizmle sıkı bağ içinde koyar. Lih ise bu bağı koparıyor. Böylece Iskra devrimci demokrasi düzeyinde değerlendiriliyor.

Lenin, daha 1894’te yazdığı Halkın Dostları’nda açık olarak ve vurgulayarak sosyalizm propagandası yapıyor:

“Onların temsilcileri, bilimsel sosyalizm fikirlerini, Rus işçisinin tarihsel rolü fikrini, özümstedikleri zaman... işte o zaman, Rus işçisi, tüm demokratik unsurların başını çekerek mutlakiyeti devirecek ve Rus PROLETARYASININ (BÜTÜN ÜLKELERİN proletaryasıyla yan yana) açık siyasal mücadelenin dolaysız yolundan KOMÜNİST DEVRİMİN ZAFERİNE götürecekler.”

Lih, Lenin’in şu söylediklerini de gözden kaçırıyor:

“Sosyal-Demokratlar daha en ‘başından itibaren’ hem Rus Sosyal-Demokrasininin genel olarak en kapsamlı tarihsel görevlerini, hem özel olarak otokrasiyi devirme görevlerini öne çıkardılar.” (Ne Yapmalı)

LARS T. LİH GERÇEK DÜŞÜNCESİNİ AÇIĞA VURUYOR

Lih’in gerçek görüşlerini anlamak için, bu görüşleri bir denektaşıyla, sosyalizm karşısındaki tavrıyla ölçmek gerekir. Lih, Lenin’in düşüncesinin biçimlenişini ve gelişimini inceliyor, fakat kendisi sos-

yalist değil. O, sosyalizmi burjuva bir bakışla ele alan biri.

Gorki ve Saharov'u karşılaştırması, onun, burjuvazinin saflarında biri olduğunu açıkça ortaya koyuyor.

Lenin, bir yazısında, Gorki'nin Rusya'da sürgün edilmesinin halk kitlelerindeki yankısını ele alıyor. Lih, Lenin'in sözlerinin arasına girerek, bir "ironi" diyerek, Sovyetler Birliği tarafından Gorki kentine sürgün edilen Saharov'la kıyaslıyor. Saharov, anti-komünist ve anti Sovyet biri olarak, kapitalizmin Sovyetler Birliği'ne karşı yürüttüğü gerici kampanyanın basit bir unsurudur sadece. Gorki gibi sosyalizm uğruna mücadele eden, proleter sanat otoritesini, A. Saharov gibi bir sosyalizm düşmanı ile karşılaştırmak için, burjuvazinin bir kalemlşoru olmak gerekiyor.

PROLETARYANIN İSYANCILIĞINA DAYANMAK

Lih, Lenin'den eğitici bir aktarma yapıyor:

"İşçilere her zaman mücadeleyi daha sakin ve daha kontrollü kılmanın onların çıkarına olduğunu ve tüm memnuniyetsizliği devrimci partinin örgütlü mücadelesinin desteğine yönlendirmeye çalışmalarını söyledik. Ancak devrimci sosyal-demokrasiyi besleyen temel kaynak işçiyi kuşatan baskı ve şiddete rağmen zaman zaman çaresiz patlamalarda açığa çıkan kesinlikle işçi kitlelerindeki bu isyan ruhudur." (sf. 218)

Bugün Türkiye ve Kürdistan'da, partiyi işçilerin isyancılığına, aşırılığına dayandırmadan öne çıkararak, onu her şey sayan bir anlayış var. Şurası çok açık ve proletaryanın sınıf mücadelesi tarihi boyunca doğrulanmıştır ki, kitle isyancılığına dayanmayan bir işçi sınıfı partisi etkisiz kalır. İşçiler de komünist partinin örgütsel yapısına dayanmadan, onun devrimci savaşçı yapısıyla bütünleşmeden tarihsel görevini yerine getiremez. Proletaryanın devrimci sınıf partisi, mücadelenin her aşamasında, emekçi sınıfı devrime, sosyalizme hazırlar.

YENİ DEDİKLERİ GÖRÜŞLER ESKİ GÖRÜŞLERDİR

Kitabın 235. sayfasında Lenin'den aktarma var. Lenin'in söyledikleri, bizim reformistlere uyarlanabilir:

"Bugün Raboçeye Dyelo, daha cesur ve daha mantıklı olmasına rağmen dünün Credo ve Raboçeye Misl'in kafası karışık ve gönülsüz halinden başka bir şey değildir."

Türkiye'de doksanlarda yasallığı tek alan olarak gören legal sol hareketlerin, yeni görüş olarak öne sürdükleri, aslında eski görüşlerin yeni argümanlarla savunulmasından başka bir şey değildir. Legalizm, parlamentarizm, ılımlı ve barışçı mücadele yolu vb. konularda ortaya koydukları görüşleri, 70'lerde ünlü reformist partiler, TKP, TİP ve TSİP'in görüşlerinden özsel olarak farklı değildir. Böylece gerçekte, eski görüşler, yeni bir adla karşımıza çıkarılıyor. Ama biz, eski reformist görüşler hangi isim ve kılıfla öne sürülürse sürülsün çok iyi tanırız.

ÖNCÜYÜ KAZANMAK KİTLELERİ KAZANMAK

Ekonomizm çerçevesini aşmayan Credo yazarları, Yelena Kuşkova Prokopoviç Kuşkovo'dan bir aktarma:

"Gelecek, sosyalizm ve diğer tüm unsurlar hakkında propaganda, şu an için entelektüellerden ve işçilerden (çoğunlukla çok da amaca yönelik olmayan duygusal tiplerden) bireyleri cezbetmek için mükemmel bir araç olabilir ancak, kitleleri asla." (241- Prokopoviç)

Biz, Yelena Kuşkova ve Prokopoviç'in görüşleri aşan, daha ilerisinde düşünceler ortaya koyacağız.

Öncü, ancak sosyalizmle kazanılabılır. Sosyalizm ilkeleri olmadan, işçi sınıfının tam kurtuluşu amacının propagandası olmadan, öncü devrimci sınıf partisinde örgütlenmez. Fakat ilerleyen süreçte, devrimin gündeme geldiği koşullarda, sadece öncüyü değil, milyonları kazanmak, harekete geçirmek gerekiyor. Geniş emekçi

kitleleri kazanacak ve eyleme geçirecek olan komünist öncüdür. Dolayısıyla, sosyalizm propagandasını, eğitimini geleceğe bırakmak, kitleleri öncüsüz bırakmak, onları kendiliğindenliğin egemenliğine bırakmak demektir. Kitleler, devrime, tam kurtuluşa öncüyle hazırlanır.

“EN AZ DİRENÇ HATTI”

Lars T. Lih, Lenin’den, ekonomizmin “en az direnç hattı” anlayışını eleştiren uzun bir alıntı yapıyor.

Lenin, “Rusya’da en az direnç hattı asla politik faaliyet yönüne sevk etmez” diyor. Oysa Batı’da işçi hareketi, politik mücadele sırasında gelişip güçlendi. Rusya’da da gerçek anlamda bir işçi hareketi sadece ekonomik mücadelede bulunarak değil, Çarlık düzenine karşı politik olarak mücadele ettiği zaman gelişir ve gerçek bir işçi hareketi olabilir.

Türkiye’de “en az direnç hattı” TİP’ten bu yana tüm reformist ve oportünist hareketlerin çizgisi oldu. Sermayenin ve faşizmin en ağır saldırılarının yapıldığı 50 yıl boyunca, onlar “en az direnç hattı”nı sürdürdü. Askeri faşist darbe dönemlerinde “en az direnç hattı”nı bile sürdüremediler. “En az direnç hattı”nı devrimin yükseleli yıllarında izlediler yalnızca.

Emekçiler ile kapitalist sınıf arasındaki sınıf mücadelesi iş savaş biçimini alırken de uzlaşmacı siyasetlerin tavrı değişmedi. “En az direnç hattı” yalnızca yasal reformist partilerin çizgisi değildir; tüm uzlaşmacı küçük-burjuva siyasetlerin genel çizgisidir.

Uzlaşmacı hareketler, mücadeleyi, saldırının kaynağına, onun maddi temelini, kapitalist özel mülkiyetin ortadan kaldırılmasına kadar vardırmayı düşünmediler bile. Ama onlar, “en az direnç hattı” çizgisinin ve genel olarak savunma çerçevesinin ötesine gitmediler. Genel olarak savaşlar, savunmayı da içerir, fakat saldırı olmadan, hücumla kalkmadan zafer kazanılmaz.

DEVİRİMCİ SİYASAL MÜCADELE

Ekonomistlerin, Marksistlere yönelik eleştirileri, günümüzde, yeni argümanlarla, küçük burjuva çevreler tarafından sürdürülüyor.

“Propokoviç’in, Emeğin Kurtuluşu, grubunu, demokratik entelektüellerin siyasal özgürlük ile ilgili hayallerini gerçekleştirmek için işçi hareketini istismar etmekle suçlaması günümüzde hala akademisyenler arasında etkilidir.” (Lars T. Lih. 254)

Ekonomistler otokraziye karşı doğrudan doğruya yapılan devrimci siyasal mücadeleyi Marksist entelektüellerin gürlülü bir zafer gösterisi olarak görürken, kendi çabalarını “gürlülü bir tanıtım olmaksızın her gün yapılması gereken, uğraş veren mütevazı aktivistler tarafı” olarak görüyorlar. Marksist anlayışla, ekonomist-sendikalist anlayış arasındaki bu mücadele, günümüzde, Türkiye’de de devam ediyor. Tam 50 yıldır, burjuvazinin itirazının olmadığı sınırlar içinde hareket edenler, burjuva diktatörlüğüne karşı doğrudan devrimci savaş yürütenleri ekonomist-sendikalist bakış açısıyla eleştirdiler. Bu siyasal anlayış, işçi hareketini ve diğer devrimci emekçi kitle hareketini burjuva egemenliğine karşı mücadelede, etkisizleştirme, elini-kolunu bağlama siyasetidir.

Eğer bunları dinlemiş olsaydık, işçi hareketi siyasal olarak, bu kadar ileri gidemezdi, bu denli gelişemezdi. Dolayısıyla burjuvazi karşısında bağımsız bir siyasal çizgi izleyemezdi. Türkiye ve Kürdistan devrimci hareketi, burjuvazinin sınıf egemenliğine karşı doğrudan devrimci mücadele verdiği içindir ki, bugün devrimi, gerçekleştirecek ileri bir noktaya gelebilmiştir. Komünistlerin bütün yaptığı, işçi sınıfının dünyayı değiştirme gücüne güven duymak ve bu gücü, belirli bir amaca (proletaryanın tam kurtuluşu) yöneltmek, önderlik etmektir.

İŞÇİ HAREKETİ SİYASAL DEVRİMCİ EYLEMLE GELİŞİR

Önce ekonomizmin bakışını görelim:

"... fedakarlıklara veya devrimci savaşa açıkça ihtiyaç duyulmadan başarıdan başarıya atlayarak sürekli genişleyen bir işçi hareketi öngörmekteydiler." (sf. 265)

Devrimci savaş olmadan, işçi hareketinin ilerleme göstereceği anlayışı bizde, reformist hareket tarafından yıllardır savunuluyor. Oysaki, işçilerin mücadele gereksinimini ancak eylem, siyasal devrimci eylem karşılayabilir. Türkiye ve Kürdistan işçi hareketi, yıllarca gösterilen büyük özveriler ve devrimci savaşla bugünkü ileri noktaya geldi. Buradan iktidar hedefine, ancak devrimci tarzda hareket ederek, burjuvazinin egemenliğini devrimci tarzda yıkararak varabilir. Emekçi kitleler, yalnızca devrimci mücadele yoluyla kazanabilir.

PROLETARYANIN TARİHSEL MİSYONU

Lih, birkaç satır ilerde, Kautsky'nin konuyla bağıntılı bir görüşünü paylaşıyor: "Kautsky, hatırlayalım, kaçınılmaz yenilgiler ve baskı dönemlerinde, tarihsel bir misyon anlayışının işçi hareketini koruyacağını savunuyordu." (sf. 265-6)

Kautsky, edilgen bir anlayış içinde. İşçi sınıfının tarihsel misyonu: Kapitalizmi yıkmak, proletaryanın devrimci iktidarını kurmak ve sosyalizmi inşa etmektir. Bu misyon ancak devrimle gerçekleştirilebilir. O halde proletaryanın görevi, her koşul, durum ve ortamda hareketin genel çıkarlarını, devrimin çıkarlarını savunmak ve devrim için savaşmaktır. İşçi hareketi için asıl mesele, kendini baskılara karşı korumak var olan durumunu sürdürme değil, hedefini gerçekleştirmek için dövüşmektir. Yalnızca tarihsel misyon anlayışının eğitimiyle yetinmek, devrimci kavgayı iletirye bırakmak oportünist bir anlayıştır.

GERÇEK PROLETER DEVRİMCİ ÖNDERLİK İÇİN...

1901 "Bahar Olayları"nda işçiler, öğrencileri desteklemek için birçok kentte sokağa çıkar. Bu gelişme Lenin'in içinde yer aldığı Iskra ile ekonomistler arasındaki tartışmayı daha da şiddetlendirir.

"İşçilerin mevcut itirazı, olabileceğinden çok daha az etkili olmakla kalmamıştır, aynı zamanda gerçek tehlike şudur ki, liderliği üstlenmeye bizden daha fazla hazırlıklı olan Sosyal-Demokrat olmayan devrimciler, kontrolü elimizden alacaklardır." (sf. 300-1)

O sıralar, Rusya'da proleter devrimci sosyalist hareketin karşısına çıkan tehlike, bizim karşımıza çıkıyor. Devrimci komünist parti dışında kalan, komünist olmayan, gerçekte küçük-burjuva hareket niteliğinde olan gruplar, Gezi'de olduğu gibi, işçi hareketinin ve ayaklanmanın önderliğini eline geçirmek için özel bir çaba içinde olacaktırlar. Bu durumu unutmadan işçi hareketinin, emekçi halk hareketinin önderliğini ele geçirmek için son derece uyanık olmalıyız; girişken ve yaratıcı olmalıyız. Unutmamak gerekir ki, Leninist Parti'nin harekete öncülük etmesi, devrimin geleceğine ilişkindir.

BURJUVA ETKİLERE KARŞI SÜREKLİ MÜCADELE

Aydınlar, Marksizmle, oportünizm ve diğer küçük burjuva eğilimler arasındaki ideolojik tartışmaların özünü hiçbir zaman anlayamadılar. Objektif yaklaşım adına, ideolojik tartışmaların özü belirsizleştirilip, önemsizleştiriliyor. Lars T. Lih bu kümede biri olarak tartışmaları "karşılıklı suçlamalar" olarak değerlendiriyor. Proleter hareket açısından ideolojik mücadele, burjuvaziye karşı sınıf savaşının önemli bir yönüdür. Emekçi kitleleri devrime hazırlar. Ama Lih'e bakılırsa Marksizmle, oportünizm ve ekonomizm arasındaki mücadele bir "kan davası"dır. Halbuki bu eğilimler burjuvazinin emekçi

kitlelerin üstündeki ideolojik etkisinin bir ifadesidir. Emekçi kitleler üzerindeki burjuva ideolojik etkiye karşı mücadele Marksizmin kesintisiz bir görevidir.

DURUMUN DEVRİMCİ OLMASI

Lih, RSDİP'in oluşum sürecine yönelik olumlu gözlemde bulunur: "durumun daha devrimci hale gelmesiyle Iskra dışında olanların dezavantajlı duruma düştüğünü" belirtir.

Marksizm, oportünist eğilimlere karşı ideolojik mücadele yürütürken, durumun gitgide devrimci hal almasıyla, oportünizme karşı mücadele daha kolay sonuç verir. Aynı durumla, kendi koşullarımızda, Türkiye ve Kürdistan emekçi hareketinin mücadele tarihinde karşılaştık. Bu toprakların, toplumsal çelişkilerin keskin olması vb. nedeniyle, emekçiler kapitalist sınıfla sürekli çatışma içinde oldu. Çatışmalar şiddetli biçimler aldı. Olaylar devrimci yönde gelişti. Bu durum, reformist ve oportünist eğilimlerin daha kolay ve daha çabuk teşhir olmasını getirdi. Devrimci Marksizm, bu ortamda iyice güçlendi.

"EN UFAK BİR OLAY"

Lih, bu tartışmalara ne kadar da yabancı.

"Boşanmanın eşliğindeki evli bir çift gibi, Raboçeye Dyelo ve Emeğin Kurtuluşu grubu, 1898-1899 yıllarında en ufak olayı abartarak ürkütücü bir argüman haline getirme kabiliyetine sahiptiler." (sf. 306)

Lih'e "en ufak olayın ürkütücü bir argüman haline gelmesi" olarak görünen "en ufak bir ola" bir tez, analiz vb. üzerinde bu denli önemle durulmasının nedeni, hareketin o anki durumundan ileri gelen yönleri olsa da daha çok hareketin geleceğine etkilerinden ileri geliyor. Hareketin başlarında, yalnızca en temel, en önemli konularda ortak bir anlayışa varmak yeterli değildir. "En ufak" sorunlar, olaylar üzerinde de bir anlayış birliğine varmak gerekiyor. Ayrıntılarda başlayan görüş ayrılıkları, hareketin ileriki aşamalarında,

büyük görüş ayrılıkları haline gelebilir. En ufak bir görüş, olay vb. etrafında fırtınalar koparılmasının nedeni budur.

1903'te, RSDİP kongresinde, parti üyesi formülasyonu etrafında, Lenin'le Martov arasında "en ufak olay" olarak görünen sorun etrafında büyük bir fırtına koparılması boşuna değildir. Parti üyeliği etrafında yapılan tartışmalarda Lenin'in ortaya koyduğu formülasyon, bir yüzyıl boyunca komünist partilerin örgütlenme anlayışı oldu. Leninist parti anlayışının temelleri bu sırada atıldı.

İŞÇİ HAREKETİNİN GELİŞİMİ

Lars T. Lih tarafından sorunun konuluşu:

"İşçiler, sömürcülere karşı koymak için durumlarından etkilenecek, öncelikle amaca yönelik eylemin mümkün olduğunu fark ederler ve daha sonra yalnızca kolektif eylemin başarı şansının olduğunu fark ederler." (sf. 355)

İşçilerin içinde buldukları durumdan etkilenecek, birlikte harekete geçtikleri ve örgütledikleri dönemler çok gerilerde kaldı. Üzerinden yüz elli yıllık bir tarih geçti. Lih, bu tarihsel gelişimi kavramıyor. Daha sonra işçiler, yalnızca ortak olan sınıf durumlarının etkisiyle hareket etmediler; bilinç ve siyasal olgunlaşmanın da etkisiyle davrandılar. Günümüzde bilinçli, amaçlı işçilerin sayısı her ülkede büyük bir güçtür. Siyasal olarak kendi devrimci sınıf örgütlerinde birleşen ve isteklerini açıkça ortaya koyan ve amacı olan emeğin evrensel kurtuluşu için savaştan bir sınıf konumundadır.

DEVİRİMCİ SOSYALİST İŞÇİLER

"Amaca yönelik işçiler", diyor Lenin, "bilgiye ve sosyalizme tutkulu bir yöneliş sergileyen gerçek kahramanlardır." (Lars T. Lih 361)

Sosyalist işçiler, devrimin zaferinin ve kesintisiz olarak sosyalizme varmasının güvencesidir. Sosyalist işçilerin öncülük ettiği emekçi kitleler, burjuva toplumun, sosyalist topluma dönüştürülmesini ger-

çekleştiren gerçek devrimci bir güçtür.

Devrimci sosyalist işçilerin bir rolü daha var: devrimci komünist partide örgütlenmiş güçler olarak partinin proleter karakterinin ve sosyalist niteliğinin korunmasını ve sürekliliğini sağlamak.

DEVRİMCİ KOMÜNİZMİN ÖNDERLİĞİNDE

Lih, Lenin'in kendiliğindencilğe boyun eğen çevrelerle polemikte, yaklaşık olarak şu eleştiriyi yaptığını söylüyor: "Sosyal Demokrasi bir liderlik rolünü oynamayı reddettiği takdirde, bunu burjuva demokrasisi yapacaktır." (sf. 365)

Lenin, devrimci teoriye ve Marksist önderliğe gereken önemi ve ağırlığı vermemiş olsaydı, burjuva demokrasisi genişleyen kitle hareketine önderlik edecekti. Burjuva demokrasisi ise, ayaklanan halk yığınlarını yarı yolda bırakarak, onlara ihanet edecek ve burjuvaziyle uzlaşacaktı.

Günümüz açısından burjuva demokrasisi çok gerilerde kalmış bir şeydir. Fakat burjuvazinin çeşitli kesimleri, Marksist-Leninist hareket emekçi kitlelere önderlik etmediği takdirde, bu hareketi amacından saptırıp burjuva egemenliğinde tutmak için büyük bir çaba göstereceklerdir. Burjuvazi bunu, küçük-burjuva sol hareketlere dayanarak yapar. Gezi'de bunu gördük. Harekete devrimci komünist partinin önderlik etmesi, hareketin geleceği için yaşamsaldır. Çünkü, ancak devrimci komünizmin önderlik ettiği bir hareket zaffer yüzü görebilir.

SOMUT DURUM SÜREKLİ DEĞİŞİR

Lih, "Ne Yapmalı?"nın Dünyası" başlığı altında, Lenin'in, görüşlerini nasıl oluşturduğunu anlatıyor. Ve şu belirleme de bulunuyor:

"Lider olacak birisi eylem için tavsiyelerini her zaman daha geniş bir durum tespiti çerçevesinde yapar." (sf. 406)

"Ne Yapmalı?"da Lenin geniş bir durum tespiti yapıyor. Durum tespiti, gelişen ve değişen koşulların sonucuna dayanır. Değişen koşullar, sürekli yeni somut

durumlar yaratır. Hareket bir momentten başka bir momente doğru ilerler. Her momentte değişen durum yeniden tahlil edilmelidir. Bu, doğru taktik, örgütlenme ve çalışma tarzı için gereklidir.

Durum tespiti, kendi gelişimi içinde, kendi somutluğu, kendi gerçekliği içinde ele alınmalıdır. Nesnel hareketi yansıtmalıdır. Nesnellığe dayanmayan, yalnızca duygularımızı, görüşlerimizi yansıtan durum tespiti öznel olur. Öznelci bakış gerçek durumun üstünü örter ve sonuç olarak bizi yanılgıya düşürür.

PROLETER SOSYALİST BAKIŞ AÇISI

Lenin'den mealen yapılan aktarmada, Lenin'in sendika liderleriyle, komünist önderler arasındaki farklılığa ilişkin düşüncelerine dikkat çekiliyor:

"Knight... etkili sendika liderinin güçlü bir örneğidir. Bununla birlikte sosyal-demokrat bir bakış açısından değerlendirildiğinde, onun faaliyetleri, bir bütün olarak sınıfsal değil, yalnızca küçük bir grup işçiye yararlı olmuştur. Onun iş tanımında sosyalizm bir yana toplumun demokratik reformu için çalışmak bile yer almaz." (sf.427)

Lenin'in bu ayrımı, bu gözlemi, günümüze uyarlanabilir. Çeşitli düzeylerde olan mücadeleci sendika liderlerinin bakış açısı ekonomik-sendikal mücadeleyi aşmıyor. Bu bakış açısı onların bilinçlerine öyle bir yerleşmiş ki, sosyalizm saflarına katıldıklarında bile, bu anlayışın izlerini üzerlerinde taşıyorlar. Halbuki, komünist işçiler, emekçileri gelişen ve değişen durum hakkında tam olarak aydınlatırlar, burjuvazinin her adımını teşhir ederler; hareketin her aşamasında hareketin genel çıkarlarını temsil ederler ve bir bütün olarak devrime önderlik ederler.

DÜNYAYI ALTÜST ETMEK İÇİN

Lih, Lenin'den aktarıyor:

"Bize bir devrimciler örgütü verin – ve biz de Rusya'nın altını üstüne getirelim."

Halk kitlelerinin kendiliğinden harekete geçtiği, hareketin kabardığı bir dönemde gerçek bir devrimci örgütün eksikliği kendini açık olarak hissettirir. Böyle bir örgüt, Lenin'in büyük çabasıyla kurulur ve işçi hareketi büyük bir gelişme gösterir.

Emekçi kitlelerin toplumsal mücadelesinin gelişmesine bağlı olarak, devrimci örgütün çalışma, örgütlenme ve hareket tarzında da değişmeler olur. Proleter devrimci parti, kendine düşeni yerine getirdikçe, önderlik görevini gerçek anlamda yerine getirdikçe, emekçi halk kitleleri de verilen devrimci mücadeleyle eyleme geçer ve zaferi elde edecek bir nitel dönüşüm gösterir.

Milyonların her tarafta devletle çatışmaya girdiği bir aşamada devrimci proleter parti, büyük kitlenin eylemlerine önderlik etmek ve yön vermek görevini üstlenir ve üstlenmek durumundadır. Toplumunu alt üst eden örgüt, işte böyle bir örgüt olabilir.

BÜYÜK BİR DEVRİMCİNİN TAVRI

Büyük bir devrimci olan Lenin, yurt dışındayken uzaklarda, Rusya'da 1913'te 1 Mayıs grev ve gösterilerinin ardından, bir gösteriden daha fazla bir şey olan, devrimci kitle eylemlerini değerlendirirken, olayları büyük bir heyecan ve coşkunlukla ele alıyor. Lenin, olayları devrimci bir bakış açısıyla anlatıyor:

"Sermayenin tüm banliyölerinde ve bir baştan bir başa şehrin her tarafından devrim çağrısı yapan, devrimci şarkılar söyleyen, Kızıl bayraklar sallayan işçi kalabalıkları, hükümet tarafından olağanüstü enerjiyle harekete geçirilmiş polise ve Ohrana'ya (siyasi polis) karşı birkaç saat boyunca savaş verdi." 8sf.451)

Bütün büyük devrimcilerin büyük tarihsel olaylar karşısında gösterdiği ateşli tavrını, büyük bir devrimci olan Lenin'de de görüyoruz. Bir de şiddetli çatışmaların ve devrimci gösterilerin hiç eksik olmadığı bu topraklarda, devrim çağrısı yapan Leninist Partiye karşı küçümseyici tavır gösteren küçük burjuva hareketlerin yüreksiz, çapsız tavırlarına bakın. Arada ne büyük bir fark var.

KOMÜNİST SAFLARA BURJUVA DÜŞÜNCELERİ SOKMA ÇABALARI

Lih, Lenin'in illegal örgütlenmeyi ele alırken üzerinde önemle durduğu demokratik merkezîyetçilik ilkesini, özünden uzaklaştırarak ve çarpıtarak tamamen zıt bir anlayışla Sovyetler Birliği için yorumluyor:

"Siyasal özgürlük, tarihinin büyük bölümünde Sovyetler Birliği'nde neredeyse yoktu." (sf.497)

Lih'in Sovyetler Birliğinde istediği "siyasal özgürlük", sosyalizmi içeriden yıkmak isteyenlerin, bu yönde rahat olanaklara sahip olmaları özgürlüğüdür. Yani sosyalizmi yıkmak için istedikleri gibi yayın çıkarma, propaganda yapma, kapitalizm lehine faaliyet göstermede serbest olmaları demektir. Diğer bir anlatımla, komünizm saflarına burjuva öğeleri sokmak için özgürce davranmak demektir.

Lih gibi düşünenler, Lenin'in eleştiri özgürlüğü anlayışına dayandıkları iddiasında bulunuyorlar, fakat Lenin, burjuva öğeleri (ideolojik vb.) komünist saflara sokmak isteyenlere ve bunu "eleştiri özgürlüğü" adına yapanlara en sert eleştiri yöneltir.

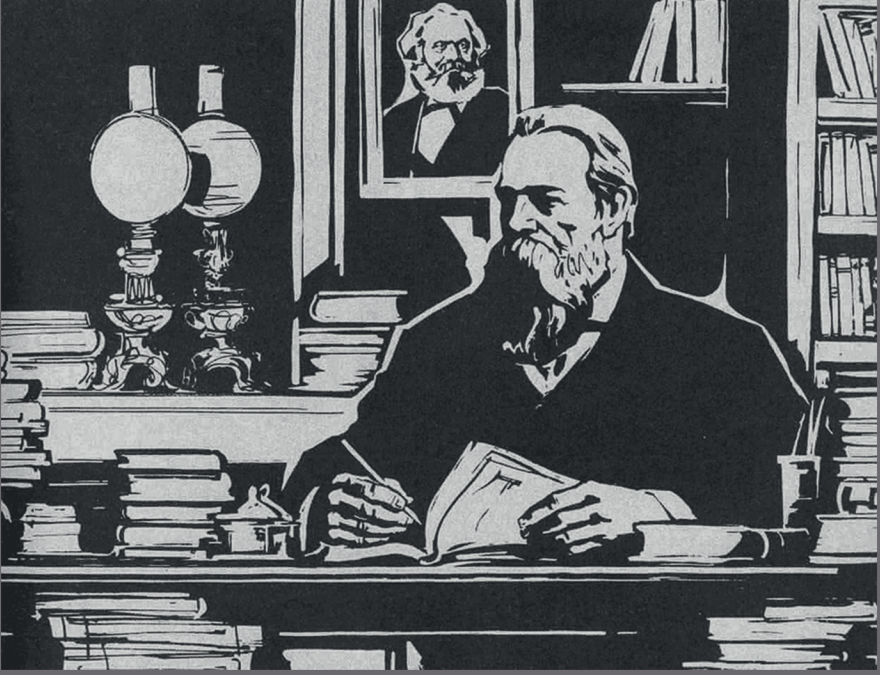
HAREKETE YENİ BİR İTİŞ VERMEK

Lenin'in teorik eleştirilerini Lih nasıl anlıyor:

"Bir şey kesin, Lenin'in doğrudan amacı yeni teorik görüşleri duyurmak ya da Marksist düşünceye bir atılım yaptırmak değildi, aksine, Iskra'ya yönelik bazı somut eleştirileri çürütmektir." (sf. 637)

Lars T. Lih'in anlayamadığı, bazen teori yeni ve daha etkileyici, daha dikkat çekici bir üslupla yeniden ele alındığı zaman bile, teoriye bir atılım vermiş olur. Kaldı ki Lenin, teoriyi yalnızca etkileyici, dikkat çekici üslubuyla değil; içerik olarak, yeni koşullarda ele alışıyla teoriye zenginlik katıyor, onu geliştiriyor.

Engels 200 Yaşında!

"Materyalist tarih görüşü, üretimin ve üretimden sonra üretilen ürünlerin değişiminin her toplumsal rejimin temelini oluşturduğu; tarihte görülen her toplumda, ürünlerin bölüşümünün ve ürünlerin bölüşümü ile birlikte sınıflar ya da zümreler biçimindeki toplumsal eklemelenmenin üreticilen şeye, bunun üretiliş biçimine ve üretilen şeylerin değişim tarzına göre düzenlendiği tezinden hareket eder. Sonuç olarak, bütün toplumsal değişikliklerin ve bütün siyasal alt-üst oluşların son nedenlerini insanların kafasında, ölümsüz doğruluk ve ölümsüz adalet üzerindeki artan kavrayışlarında değil, üretim ve değişim biçimlerinin değişikliklerinde aramak gerekir; onları ilgili dönemin felsefesinde değil ama *iktisadında* aramak gerekir."

Engels, Anti-Dühring

978-605-80275-9-6